ГАБРИЕЛ ГАРСИЯ МАРКЕС
ЕСЕНТА НА ПАТРИАРХА

Превод от испански: Евдокия Кирова, 1979

chitanka.info

В края на седмицата лешоядите плъзнаха по балконите на президентския дворец, разкъсаха с клюнове телените мрежи на прозорците, раздвижиха с крилете си застоялото вътре време и в понеделник призори градът се събуди от вековната си летаргия, облъхнат от хладния и лек дъх на голям мъртвец и разложено величие. Едва тогава се осмелихме да влезем, без да щурмуваме порутените стени от дялан камък, както предлагаха най-дръзките, и без да кърти главния вход с волски впрягове, както предлагаха други, защото някой блъсна обкованите с желязо порти, устояли на ломбардите на Уилям Дампие в героичните вретена на този дом, и това се оказа достатъчно, за да рухнат от пантите си. Сякаш се озовахме в друга епоха, където в тънещата в разруха просторна бърлога на властта въздухът беше по-разреден, а тишината по-древна и предметите едва се различаваха в царящия полумрак. Навсякъде в предния двор, чиито плочници се бяха поддали на подземния натиск на буренака, видяхме безредието, оставено от избягалата стража, изоставеното в шкафовете оръжие, на дългата маса, скована от груби дъски — чиниите с остатъци от прекъснатия от паниката неделен обяд, видяхме тънещата в полумрак дървена пристройка, където се намираха канцеларите, между книжата — неразгледаните преписки, чието обичайно придвижване е било по-мудно от най-безплодния живот, видяхме пъстрата плесен и поникналите бледи перуники, насред двора видяхме купела, в който са били кръщавани с войнствени заклинания повече от пет поколения, а в дъното видяхме едновремешната конюшня на вицекралете, превърната в хангар за колите, и сред орхидеите и камелиите — каляската от епохата на шума, фургона от времето на чумата, каретата от годината на кометата, катафалката на прогреса по времето на реда, призрачната лимузина от първия мирен век — всички запазени добре под прашната паяжина, всички изрисувани с цветовете на знамето. В следващия двор, зад една врата с желязна решетка, имаше рози, побелели от лунен прах, под чиято сянка, във времената на величие на този дом, бяха спали прокажените, и храстите така бяха избуяли в запустението, че едва ли имаше пролука без миризма сред тоя дъх на рози, примесен със зловонието, което идваше от дъното на градината, и вонята на кокошарник, смрадта на говежди лайна и застояла пикоч от крави и войници, лъхаща откъм колониалната базилика, превърната в доилня. Пробивайки си път през душния гъсталак, видяхме галерията с арките,

отрупани със саксии карамфили и избуяли астромелии и теменужки, където са били жилищата на държанките, и поради разните домакински съдове и многобройните шевни машини ни се стори, че там са живели повече от хиляда жени със своите върволици от седмачета, видяхме царящия като на война хаос в кухните, изгнилото на слънце пране в коритата, зейналата яма на общия нужник за държанки и войници, а в дъното зърнахме вавилонските върби, пренесени живи от Мала Азия в гигантски морски оранжерии със собствената им пръст, мъзга и роса; зад върбите видяхме резиденцията, грамадна и тъжна, през чиито разкъсани решетки продължаваха да се вмъкват лешоядите. Не стана нужда да бутаме портата, както смятахме, защото тя сама се отвори сякаш от напора на гласа ни, и тъй се изкачихме на първия етаж по едно стълбище, изсечено от цяла скала и застлано с оперни килими, които кравите бяха накъсали с копитата си; от преддверието до частните покои видяхме разрушените канцеларии и официални зали, където се разхождаха безстрашните крави, които преживяха плюшените завеси и скубеха атлазената гарнитура на креслата, по пода сред изпотрошени мебели и пити пресни кравешки лайна се търкаляха героични портрети на светци и воини, видяхме изръфаната от кравите столова, осквернения от кравешката тупурдия салон за музика, изпотрошени масички за домино и зелените като морава билярдни маси, изпасани от добитъка: в един ъгъл видяхме зарязана машината, която възпроизвеждала вятър и можела да фалшифицира всевъзможните явления от четирите квадрата на компаса, за да понасят хората в двореца носталгията по морето, което бе изчезнало; наляво и надясно видяхме птичи клетки, окачени навсякъде, все още с дрипите за спане, с които ги бяха покрили някоя нощ от миналата седмица, а пред многобройните прозорци видяхме проснатото туловище на заспалия град, все още неподозиращ историческия понеделник, който бе започнал, а отвъд града, чак до хоризонта, видяхме мъртвите кратери от грапава лунна пепел на безкрайната равнина, където преди се намираше морето. В онова недостъпно помещение, което малцина привилегировани бяха успели да видят, за първи път доловихме миризмата на мърша, разнасяна от лешоядите, и предусетихме хилядолетната им астма, ясновидския им инстинкт; водени от гадния полъх на разложено, с който ни облъхваха крилете им, се озовахме при червясалите скелети

на крави в приемния салон, пред огледалата с отразени в тях неколкократно в цял ръст бутове на женски; и тогава блъснахме една замаскирана в стената странична врата и там видяхме него: проснат на пода, с униформа от ленено платно, без отличителни знаци, обут с гамаши и със златна шпора на левия ток, по-стар от всички хора и всички живи същества на земята и във водата; лежеше по корем, свил под главата дясната си ръка, която му служеше за възглавница, както беше спал нощ след нощ през всички нощи в своя предълъг живот на самотен деспот. Едва когато го преобърнахме, за да видим лицето му, разбрахме, че дори да не беше изкълван от лешоядите, едва ли щяхме да го познаем, защото никой от нас никога не го беше виждал лично, макар че профилът му се намираше и от двете страни на монетите, върху пощенските марки, по етикетите на лекарствата, по бандажите и стихарите, а една негова литография със знамето през рамо и дракона на отечеството на гърдите беше изложена по всяко време и навсякъде, но ние знаехме, че това са копия на копия от портрети, които се смятаха за недостоверни още по времето на кометата, когато родителите ни го познаваха от разказите на своите родители, те пък бяха чували от своите и тъй от деца ни привикваха да вярваме, че той си живее в дома на властта, защото някой си бил видял да светват глобусите една празнична вечер, друг разказваше как зад литургийните орнаменти на президентската каляска съзрял тъжните му очи, бледите устни и замислената ръка, вдигната за поздрав към никого; или защото една неделя, преди много години, отмъкнали от улицата слепеца, който срещу пет сентавос рецитирал стихове от забравения поет Рубен Дарио и след туй се бил върнал щастлив и възнаграден с една истинска златна монета, с която му заплатили за рецитала, изнесен специално за другия, естествено без да го е видял, и то не поради слепотата си, а защото никой смъртен не го беше виждал след чумната епидемия; въпреки всичко това ние си знаехме, че той живее там, и защо не, щом като светът си светуваше, животът продължаваше, пощата пристигаше и духовата музика всяка събота свиреше обичайните глупави валсове под прашните палми и мъждукащите фенери на Пласа де Армас, някои от старите музиканти умираха и други ги заместваха в оркестъра. През последните години, когато отвътре вече не се чуваха нито човешки гласове, нито птиче пеене и обкованата с желязо порта се затвори завинаги, все пак разбирахме, че резиденцията е обитаема по

осветените прозорци, които нощем, гледани откъм морето, наподобяваха корабни светлини, а когато някой дръзнеше да се приближи, чуваше зад крепостните зидове тропот на копита и пръхтене на едър звяр, а един януарски следобед видяхме на президентския балкон крава, която съзерцаваше здрачаването; представяте ли си какво кощунство: крава на балкона на отечеството — да опустее и страната: безброй догадки се направиха как може една крава да стигне до балкона, когато и баба знае, че кравата по стъпала не се качва и още повече, когато са каменни, и още повече, когато са застлани с килим, тъй че накрая се чудехме дали действително сме я видели, или чисто и просто ей тъй, както си вървяхме по Пласа де Армас, ни се е присънило, че виждаме крава на президентския балкон, където дотогава нищо не се беше виждало, нито щеше да се види дълги години наред, до миналия петък на разсъмване, когато започнаха да долитат първите лешояди, които обикновено дремеха на стрехата на болницата за бедни, след тях долетяха и други откъм полето, идеха на внушителни вълни откъм хоризонта на морето от прах, където някога се простираше истинското море, кръжаха бавно целия ден над дома на властта, докато водачът им — белоснежен като невяста и с алена гушка — даде безгласна заповед и тогава задрънчаха стъклата и ни лъхна миризмата на голям мъртвец; лешоядите сновяха през прозорците ту навътре, ту навън, а това беше допустимо само за къща без стопанин; едва тогава и ние дръзнахме да влезем в пустото светилище и там видяхме тленните останки на величието; тялото му бе изкълвано, ръцете гладки като на девица с пръстена на властта върху костта на безименния пръст и по цялото му тяло, а най-вече под мишниците и по слабините, се бяха полепили лишейчета и морски паразити, а стегнат в платнения бандаж, си стоеше изсипаният тестикул, който единствен беше пренебрегнат от лешоядите, макар да беше голям колкото биволски бъбрек; но дори тогава не посмяхме да повярваме в смъртта му, защото вече за втори път го намираха в онзи кабинет, сам и облечен, умрял като че ли от естествена смърт по време на сън, както бяха предсказали преди много години гадателските води в паниците на врачките. Когато го намерихме за първи път в началото на неговата есен, нацията беше все още достатъчно жива, за да има основание той да се почувствува смъртно застрашен дори в самотата на своята спалня, но въпреки това управляваше така, сякаш беше предопределен

да не умира никога; по онова време този дом не приличаше на президентски дворец, а на чаршия, защото в коридорите едва можеше да си пробиеш път сред босоногите слуги, които разтоварваха от магаретата зеленчуци и кафези с кокошки, и трябваше да прескачаш бабите акушерки с примрели от глад деца в скута си, заспали сгушени по стълбището в очакване милосърдието на държавника да извърши някакво чудо, и да се изплъзваш от потоците мръсна вода, която злоезичните държанки, подменящи вчерашните цветя във вазите, лисваха и търкаха с парцали пода и пееха песни за въображаема любов в такт със сухите клони, с които тупаха килимите по балконите, и всичко това сред врявата на пожизнените чиновници, които сварваха кокошките да снасят яйца в чекмеджетата на бюрата им; в нужниците непрекъснато сновяха курви и войници, чуваше се крякане на птици и давене на улични кучета посред официалните приеми, защото никой не знаеше кой какъв е и по чия препоръка идва в оня дворец, отворен по всяко време за всички, сред чиято чудовищна неразбория бе невъзможно да се определи къде всъщност се намира правителството. Стопанинът на дома не само участвуваше в панаирджийската неразбория, но самият той я насърчаваше и управляваше, затова скоро след като светнеха лампите в неговата спалня, още преди да са пропели първи петли, утринната тръба на президентската стража известяваше за настъпването на новия ден на близката казарма Ел Конде, а тя предаваше вестта на базата Сан Херонимо, а оттам я предаваха на пристанищната крепост, там отново я повтаряха и така шестте последователни сигнала на тръба в утринта разбуждаха най-напред града и после и цялата страна, докато той размишляваше в портативния клозет и се мъчеше да заглуши с шепи бръмченето в ушите си — което тогава започваше да се обажда, загледан в светлините на минаващите кораби в променливото топазено море, което през онези славни времена се простираше под прозореца му. Още щом стана господар на двореца, той всеки ден наблюдаваше доенето в оборите, за да измери собственоръчно млякото, което трите президентски каруци щяха да откарат в градските казарми; после изпиваше в кухнята голяма чаша силно кафе с какао, без да е много наясно къде щеше да го отнесе вятърът на новия ден, заслушан обикновено в брътвежа на слугите, единствените човешки същества в този дом, с които говореше на един и същ език и чиито сериозни

изказвания зачиташе най-много и сърцата им му бяха понятни; малко преди девет с удоволствие вземаше баня с преварка от разни билки в гранитния басейн, изграден под сянката на бадемите в частния му двор, и едва след единадесет успяваше да се отърси от тревогата, която го обземаше на разсъмване, готов да пресрещне всички превратности на действителността. По-рано, по време на окупацията от морските пехотинци, той се затваряше в кабинета си с командуващия дебаркационните войски, за да решава съдбините на отечеството, и подписваше всевъзможни закони и заповеди с палеца, защото тогава не знаеше нито да чете, нито да пише, обаче когато понякога го оставяха да се оправя сам с отечеството и властта, той вече не си тровеше живота с бюрократическата мудност на писания закон, а управляваше със собствения си глас и присъствие навсякъде и по всяко време строго и пестеливо, но същевременно с невъобразима за възрастта му пъргавина, обсаден от тълпа прокажени, слепи и парализирани, които просеха от неговите ръце изцеление, от грамотни политици и дръзки угодници, които го обявяваха за повелител на земетръсите, затъмненията, високосните години и други божи опушения; и тътрейки из двореца грамадните си крачища като слон в снега, разрешаваше държавническите работи и домашните проблеми със същата лекота, с която заповядваше: да ми махнат тази врата оттук и да ми я поставят там — махаха я, пак да ми я сложат тук — слагаха я, а часовникът на кулата да не удря дванадесет пъти в дванадесет, а в два, та животът да изглежда по-дълъг — и това се изпълняваше без нито миг колебание, без потриване; изключение правеше само мъртвото време от един час следобедна почивка, когато той се прислоняваше на сянка при държанките — атакуваше някоя от тях, без да я съблича и да се съблича и без да затваря вратата, и тогава в двореца се разнасяше изнемогващото му пъхтене на припрян любовник, забързаното дрънчене на златната шпора, кучешкото му скимтене, а уплашената жена пропиляваше времето си за любов, мъчейки се да отпъди от себе си немощния поглед на седмачетата, като крещеше: махайте се оттук, идете да играете на двора, това не е детска работа; и в този момент сякаш ангел прелиташе по небосвода на отечеството, защото гласовете угасваха, животът спираше, целият свят застиваше с пръст на устата: тишина, генералът такова; но тези, които го познаваха по-добре, не се доверяваха дори на примирението, настъпило в оня свещен миг,

защото все им се струваше, че той се раздвоява — говореше се, че един път някой си го видял в седем вечерта да играе домино, а в същото време друг го бил видял да пали кравешки лайна, за да пропъди комарите от приемната, и никой не хранеше никакви илюзии, докато не загаснеха последните прозорци и не се разнесеше грохотът от трите мандала, трите брави и трите резета в президентската спалня и не се чуеше издумтяването на тялото му, което се тръшваше от умора на каменния под, и изтощеното му детско дишане, което ставаше все по-дълбоко, колкото повече се издигаше приливът, докато арфите на нощния вятър не приспяха пукота в тъпанчетата му и пяната от прибоя не погълнеше улиците на древния град на вицекралете и морските пирати и не се втурнеше в резиденцията през високите прозорци, също както в една ужасна събота през август, огледалата не обраснеха в ракообразни, приемният салон не останеше във властта на обезумелите акули и водата не надхвърлеше най-високите нива, отбелязани в праисторическите океани, и не залееше лицето на земята, пространството и времето, и не останеше само той да плува по корем в лунните води на съня си като самотен удавник: с ленената униформа на редник, с гамаши, със златна шпора, а дясната му ръка — свита под главата, за да му служи за възглавница. Онова едновременно присъствие навсякъде през усилните години, които предхождаха първата му смърт, онова изкачване, докато слизаше, онзи захлас по морето, докато агонизираше от някоя нескопосана любов, не бяха никакъв природен дар, както твърдяха неговите ласкатели, нито някаква масова халюцинация, както твърдяха неговите критикари, а се дължаха на факта, че беше имал късмет да разчита на всеотдайната служба на предания му като куче Патрисио Арагонес — неговия съвършен двойник, намерен, без някой да го е търсил, когато дойдоха при него с новината: господин генерал, една фалшива президентска каляска обикаля индианските селища и върти износна търговия, като мами хората; говори се, че видели в траурния й полумрак тъжните очи, бледите устни, нежната ръка на годеница с ръкавица от атлаз, хвърляща шепи сол на болните, коленичили по улицата: че подир каляската се движели двама мними офицери на коне, които осребрявали в суха пара труда за изцелението, можете ли да си представите какво светотатство, господин генерал — но той не издал никаква заповед срещу измамника, а поискал да му го доведат тайно в

президентския дворец, като пъхнат главата му в конопен чувал, за да не вземат да ги объркат, и тогава преживя унижението да види самия себе си в подобно състояние на равенство — майка му стара, ами че това съм аз — викна той, защото действително изглеждаше така, и правеше изключение само господарският глас, който другият никога не успя да имитира, както и яснотата на линиите върху дланта на ръката му, защото линията на неговия живот се точеше безпрепятствено в основата на палеца; и това, че не нареди веднага да го застрелят, съвсем не беше породено от желанието му да го задържи за свой официален заместник (това му хрумна по-късно), а защото го тревожеше илюзията, че знаците на неговата собствена съдба са изписани на ръката на измамника. Когато се убеди в нелепостта на тази мечта, Патрисио Арагонес беше преживял невъзмутимо шест атентата и бе придобил навика да влачи нозете си, сплескани от удари с дървен чук, ушите му бръмчаха и херният му се обаждаше в зимните утрини, вече се беше научил да си сваля; и слага златната шпора под претекст, че му се заплитали връзките, а в действителност го правеше, за да печели време при аудиенциите, и непрестанно мърмореше: майка им стара на тези закопчалки, дето ги правят железарите от Фландрия, нищо не струпат: и от веселяк и дърдорко, какъвто беше по времето, когато духаше шишета в бащината си стъкларница, стана замислен и мрачен и престана да обръща внимание на това, което му говореха, а дебнеше сянката в очите, за да отгатне онова, което премълчаваха, и никога не отговаряше на нито един въпрос, без преди това да попита от своя страна — а вие как мислите; и от хаймана и гуляйджия, какъвто бе, когато продаваше чудеса, стана пъргав като виелица и неуморен пешеходец, стана алчен и хищен; примири се с участта да се люби набързо и да спи на пода с дрехите си по корем и без възглавница, отказа се от претенциите за собствено аз, както и от наследственото призвание за приятно хайлазуване или чисто и просто да духа стъкло и да прави шишета, подготви се да се справя с най-страшните рискове на властта, полагаше първия камък на места, където никога нямаше да се строи нищо, прерязваше ленти на тържества във вражески земи, понасяше много предвещани в ясновидските води сънища и твърде много сдържани въздишки по невъзможни блянове, коронясваше безброй мимолетни и недостижими мис в конкурсите за красота, без дори да ги докосне, тъй като завинаги

се беше примирил с участта да живее съдба, която не е негова, и не го правеше нито от алчност, нито по убеждение, а защото онзи беше променил живота му с пожизнената служба на негов официален заместник с номинална заплата петдесет песос и с изгодата да живее като крал, без да е имал злочестината да е такъв (какво повече може да иска човек…). Онова объркване на самоличността стигна връхната си точка една нощ, когато духаше непрестанен вятър, и той завари Патрисио Арагонес край морето да бленува сред сладкото ухание на жасмините и го попита с основателна тревога дали не са сложили вълчи трън в яденето му и не са го урочасали, та ходи като замаян и като пронизан от лош вятър, а Патрисио Арагонес му отвърна: съвсем не, господин генерал, работата е съвсем отчаяна; в събота сложил короната на една мис карнавал, танцувайки с нея първия валс, и сега не можел да си намери място, нито изход, за да се отърве от спомена за нея; защото тя е най-красивата жена на земята, господин генерал, от тези, дето не са създадени за хора като нас, само да можехте да я зърнете… но той му отвърна с въздишка на облекчение: а бе майната му, това е вятър работа, така става с мъжете, когато им липсва жена; предложи му да я отвлекат, както той беше правил с много хубавици, които сега са му държанки; ще ти я довлека насила и ще ти я сервирам на тепсия в кревата, четирима войници ще я държат за краката и ръцете, докато ти си свършиш работата с големия черпак, много важно, ще я излапаш до шушка — рече му той, — тия, дето в началото се опъват и се мятат от злоба, след туй запяват друга песен: не ме изоставяй, генерале, да линея като захвърлен розов цвят… но на Патрисио Арагонес това не му стигаше, той искаше повече, искаше да го обичат — а въпросната е от ония жени, дето си знаят работата, господин генерал, вие сам ще се уверите, като я видите; тогава генералът му препоръча за утеха нощните пътеки към стаите на своите държанки и го упълномощи да ги използува тъй, както сам той би го направил, насила и набързо, облечен; Патрисио Арагонес доверчиво се остави да затъне в това тресавище от дадена назаем любов, с надеждата по този начин да облекчи томленията си, но копнежът му беше толкова силен, че понякога пренебрегваше условията, които предвиждаше заемът, разкопчаваше си панталона от разсеяност, помайваше се в подробности, натъкваше се на подводните камъни на най-ненаситните жени, изтръгваше от тях въздишки от удоволствие и

ги караше да се смеят от изумление в тъмата: какъв разбойник бил той, като взе да застарява, стана по-голям мераклия… и оттогава нататък нито някой от двамата, нито пък някоя от жените знаеха кое от децата им чий син е, нито от коя жена, защото децата на Патрисио Арагонес, подобно на неговите, се раждаха седмачета. Така Патрисио Арагонес стана дясната ръка на властта, този, когото най-много обичаха и от когото може би най-много се страхуваха, а другият сега разполагаше с повече време, което посвещаваше на войската, както в началото на своя мандат, не толкова защото армията беше единственият крепител на неговата власт, както си мислехме ние, а, напротив, защото тя беше най-неизбежният му враг, и затова настройваше офицерите един срещу друг, като ги караше да си мислят, че се дебнат взаимно, играеше си със съдбите им, като разбъркваше картите, за да им попречи да съзаклятничат срещу него, и снабдяваше казармите така, че от десет патрона осем бяха халосни, и им изпращаше барут, примесен с морски пясък, а в същото време държеше подръка доброто снаряжение в един склад в президентския дворец, чиито ключове носеше в себе си, окачени на една халка заедно с други уникални ключове за други врати, които никой друг освен него не можеше да прекрачи; закриляше го спокойната сянка на неговия вечен побратим генерал Родриго де Агилар, артилерист по професия, който освен това изпълняваше и длъжността министър на отбраната и началник на президентската охрана, и началник на службите за държавна сигурност, и беше един от малцината простосмъртни, които имаха картбланш да го бият в една партия на домино, защото беше изгубил дясната си ръка при обезвредяването на мина само няколко мига преди президентската кола да мине през мястото на атентата. Той се почувствува толкова сигурен под закрилата на генерал Родриго де Агилар и с подкрепата на Патрисио Арагонес, че започна да пренебрегва предупрежденията им да се пази и взе твърде често да се излага на чуждите погледи, осмели се да се разхожда из града, придружен само от един адютант, в двуколка без отличителни знаци, да съзерцава зад перденцата помпозната катедрала от позлатен камък, която с декрет беше обявил за най-красива в света, опипваше с поглед старите масивни къщи с портали от памтивека и слънчогледи, обърнати към морето, павираните улици с миризма на газена лампа в квартала на вицекралете, бледоликите госпожици с неподправена почтеност, които

седяха на слънце по балконите, плетяха дантели с шишове, заобиколени от саксии с карамфили и повесма от цъфнали фунийки, шахообразния манастир на бискайките с неизменно повтаряната мелодия, изпълнявана на клавесин всеки ден в три часа след пладне, с която някога бяха отпразнували първото минаване на кометата; прекоси вавилонския лабиринт на търговските улички с тяхната убийствена музика, с хоругвите от лотарийни билети, с количките за сок от захарна тръстика, с броениците от яйца на игуана, с избелелите на слънцето вехтории по сергиите на турците, видя страшното грубо платно на жената, която казваха, че се превърнала в паяк, понеже не се подчинила на родителската воля, мина по сиромашката улица на самотните жени, които привечер излизаха голи, за да си купят сини корбини и розови барбуни и да си теглят по някоя майна със зарзаватчийките, докато фустите им съхнеха на балконите с дърворезба, лъхна го миризма на разложени миди, съзря неизменната белота на пеликаните, кацнали зад ъгъла, и шаренията на негърските колиби по възвишенията при входа на залива и изведнъж: ето го пристанището! Ах, пристанището! Пристанището с вълнолома от шуплести греди и стария крайцер на морската пехота, по-дълъг и по-страшен от истината, една негърка-хамалка се отдръпна, за да направи път на неустрашимо понеслата се двуколка, но прекалено късно, и усети като смъртоносно докосване погледа на стареца на преклонна възраст, който съзерцаваше пристанището с най-тъжните очи на света: та това е той — възкликна тя уплашена, — да живее самецът, да живее — викаха мъжете, жените и децата, които наизскачаха от баровете и ресторантите в китайския квартал; да живее — крещяха тези, които спънаха конете и препречиха пътя на колата, за да стиснат ръката на властта, и маневрата им бе толкова сръчна и неочаквана, че той едва успя да отклони ръката на въоръжения адютант, като го смъмри с грубия си глас: ама че си страхопъзльо, лейтенанте, остави ги да ми засвидетелствуват обичта си; през следващите дни беше така екзалтиран от онзи любовен порив и от други подобни излияния, че генерал Родриго де Агилар с голямо усилие изби от главата му идеята да се разходи в открита карета: така ще могат да ме видят в целия ми ръст патриотите, дявол да го вземе — и дори не подозираше, че пристъпът на пристанището беше спонтанен, но следващите бяха организирани от самите служби за държавна сигурност, за да му

доставят удоволствие, без да рискуват живота му; а той бе толкова изкушен от тези любовни пориви в навечерието на своята есен, че дръзна да излезе извън града, нещо, което не беше правил от много години, отново пусна в движение стария влак, боядисан с цветовете на знамето, който се катереше по стръмнините на обширното му кралство, тънещо в униние, пробиваше си път през гранки от орхидеи и амазонски балсамчета, всяваше смут сред маймуни, райски птици и леопарди, заспали по релсите, достигайки покритите с лед селища и пустини на високите планини в родния му край, където по гарите го посрещаха със зловеща музика, клепалата удряха на умряло, носеха плакати с надписи „добре дошъл“ в чест на безименния патриций, който седи отдясно на светата Троица, събираха стеклите се по пътеките индианци, които слизаха от планината, за да видят властта, която се спотайваше в траурния полумрак на президентския вагон, но тези, които успяваха да се приближат, виждаха зад потъналите в прах прозорци единствено удивените очи, трепереще устни, една аристократическа ръка, която ги поздравяваше от върха на славата си; а в това време охраната му се опитваше да го отстрани от прозореца: внимавайте, господин генерал, отечеството има нужда от вас; но той замечтано отвръщаше: не се безпокой, полковник, тези хора ме обичат; и това, което ставаше във влака, се повтаряше и в речния кораб с дървено колело, който оставяше след себе си диря от валсове, изсвирени на пианола сред приятното ухание на гардении и развалени саламандри, които водите на екваториалните течения влачеха, заобикаляйки скелетите на праисторически дракони, съдбоносни острови, където се раждаха сирените, бедствени вечери над изчезнали огромни градове и така стигаше до самотни знойни колибарски махали, чиито обитатели излизаха на брега, за да видят боядисания с цветовете на националното знаме дървен кораб, и едва-едва смогваха да съзрат една ръка, непринадлежаща на никого, в атлазена ръкавица, която махаше за поздрав от илюминатора на президентската каюта: а той виждаше на брега групите, които размахваха листа от маланга поради липса на знамена, виждаше как някои се хвърляха във водата било с жив тапир, било с няме, исполинско като слонско стъпало, било с кафез с планински кокошки за гозбата на президента, и въздишаше от вълнение в църковния полумрак на каютата: капитане, виж ги как идват, гледай колко ме обичат! През декември, когато всичко в

Карибско море ставаше прозрачно като стъкло, той се изкачваше с каретата по скалистия бряг до къщата, кацнала на върха на скалите, и прекарваше следобеда в игра на домино с бившите диктатори от други страни на континента, с детронираните бащи от други земи, на които той беше давал убежище в продължение на много години и които сега стареха под сянката на неговото милосърдие и мечтаеха за химеричния кораб на втория шанс, седнали в креслата на терасата, говорейки си сами, умирайки като живи трупове в почивния дом, който той беше построил за тях на морския бряг, след като ги беше приел всички така, сякаш бяха един, тъй като всички се появяваха на разсъмване с навлечени наопаки направо върху нощните пижами парадни униформи, със сандък, пълен с пари, задигнат от държавната хазна, и куфар, с кутия за ордени, изрезки от вестници, залепени в стари счетоводни тефтери, и един албум със снимки, които му показаха по време на първата аудиенция вместо акредитивни писма; казваха му: вижте, генерале, този тук съм аз, когато бях лейтенант, а тази е от деня, в който взех властта, а тази е от 16-годишнината, а сега вижте тук, генерале… но той им предоставяше политическо убежище и не се интересуваше от нищо, нито проверяваше акредитивните им писма, защото според него единственият документ за самоличност на един свален президент трябва да бъде смъртният акт, и със същото пренебрежение изслушваше илюзорните им тиради, че приемали неговото благородно гостоприемство за известно време, докато народната справедливост потърси сметка от узурпатора; тази беше неизменната формула, изречена с детинска тържественост, която не след много слушаше от узурпатора, и после от узурпатора на узурпатора, като че ли тези загубеняци не знаеха, че в тази мъжка работа битият си е бит; и на всички предлагаше гостоприемството на президентския дворец за няколко месеца, като ги задължаваше да играят с него домино, докато не ги обереше до грош, и тогава ги повеждаше за ръка до прозореца към морето: изслуша оплакването им от този проклет живот, който има само една посока: утеши ме с илюзията, че мога да отида там; погледни, казваше той, горе в онази просторна къща, дето прилича на заседнал в рифовете презокеански кораб, ще се намери едно местенце и за теб, добре осветено и с хубаво ядене, и с много време, за да забравиш, заобиколен от други другари по нещастие; той самият обичаше да сяда през декемврийските

следобеди на морската тераса, не толкова заради удоволствието на една партия домино с оная сбирщина от мухльовци, а за да се наслади на мизерното щастие, че не е един от тях, да се огледа в поучителното огледало на сполетялата ги беда, докато той газеше щастлив в голямото блато, в самотни блянове, преследвайки на пръсти като зла мисъл кротките мулатки, които метяха президентския дворец в предутринния здрач, душеше миризмата им на обща спалня и евтин брилянтин, дебнеше случай да срещне някоя сама, за да я излюби петлешки зад вратата на някоя канцелария, докато те се пръскаха от смях в полумрака: голям бандит сте, генерале, колкото сте грамаден, триж по-ненаситен сте; но след акта той се натъжаваше и за утеха си тананикаше в някое закътано място, където никой нямаше да го чуе: „Полумесецо сияен януарски, виж как тъгувам аз под светлината на твоя прозорец“, тананикаше той и беше толкова убеден в любовта на своя народ през онези октомврийски дни без лоши предзнаменования, че закачаше един хамак в двора на голямата къща в предградията, където живееше майка му — Бендисион Алварадо, — и се унасяше в следобедния сън в сянката на тамариндите, без охрана, и сънуваше скитащи риби, които плуваха в цветните води на спалните; отечеството е най-хубавото нещо, което е измислено на този свят, майко — въздишаше той, но никога не дочакваше отговор от единствения човек на земята, който се осмели да го упрекне за миризмата на вкиснат лук под мишниците; завръщаше се в президентския дворец през голямата порта, въодушевен от чудесното януарско време в Карибско море, от сдобряването със света в заника на живота си, от спокойните следобеди, в които се бе помирил с папския нунций и сега той му правеше визити без приемен час, като се опитваше да го вкара в правата вяра, докато пиеха шоколад с бисквити, а той примираше от смях и казваше, че ако господ е толкова силен, колкото ми го представяте, кажете му да ме отърве от този бръмбар, който бръмчи в ушите ми, разкопчаваше деветте копчета на копчелъка си и му показваше хернията си: кажете му да смали малко това изчадие — казваше той, но папският нунций стоически се мъчеше да го вкара в стадото, да го убеди, че всяка истина, независимо кой я изрича, иде от светия дух; а когато запалеха първите лампи, той го изпращаше до вратата, като примираше от смях, което много рядко се случваше: и не си хабете барута на вятъра, отче — заявяваше му накрая той, — защо

ви е да ме вкарате в правата вяра, щом като и без това изпълнявам вашите желания. Но този вир на безметежно щастие се отприщи внезапно на арената за бой на петли в един далечен, безлюден край, когато един хищен петел откъсна главата на противника си и я изкълва пред погледите на обезумялата от кръв публика, а оркестърът от пияни музиканти отпразнува ужасното зрелище с туш и само той почувствува лошото предзнаменование, почувствува го така ясно и непосредствено, че заповяда тайно на охраната да арестува един от музикантите, онзи, който свиреше на тромбона; и наистина в него намериха пушка с прерязана цев и когато го подложиха на мъчения, музикантът призна, че мислел да стреля срещу него в бъркотията на излизане; разбира се, това беше съвсем очевидно — обясни той, — защото аз гледах към всички и всички гледаха към мен, а само този мръсник с тромбона не се осмеляваше да погледне към мен; клетият човек; независимо от всичко той си знаеше, че това не беше последната причина за тревогата му, защото тя продължаваше да го измъчва през нощите в президентския дворец дори и след като службите за сигурност го увериха: няма причини за безпокойство, господин генерал, всичко е наред; но след предзнаменованието на арената за бой на петли той се беше вкопчил в Патрисио Арагонес като в самия себе си — даваше му да яде от своето ядене, да взема от пчелния мед със същата лъжица, с която ядеше той, за да има утехата, че ако нещата са натровени, двамата да са умрели заедно, ходеха като крадци из потънали в забвение помещения, стъпвайки по килимите, за да не може никой да познае грамадните им прокрадващи се стъпки на сиамски слонове, плуваха заедно през мигащата светлина на фара, която се промъкваше през прозорците и всеки тридесет секунди потопяваше в зелено стаите на двореца, през изпаренията от говежди тор и печалните сирени на нощните кораби в заспалите морета, през тъжните септемврийски дни по цели следобеди съзерцаваха дъжда и брояха лястовиците като двама престарели влюбени, толкова откъснати от света, та той не можа да си даде сметка, че яростната му борба за съществуване подхранва двойно повече противното подозрение, че бавно престава да съществува, че е изпаднал в летаргия, и макар стражата в президентския дворец да беше удвоена и не даваше пиле да прехвръкне, някой беше успял да изиграе строгия надзор и се бе промъкнал през ситния филтър и видял замлъкналите птици в клетките, кравите, които пият от купела за

кръщаване, прокажените и парализираните, заспали сред розите, и всички очакваха да се съмне по пладне, защото той беше умрял, както беше предсказано в паниците на ясновидките, от естествена смърт по време на сън, но висшите власти бавеха новината, защото се мъчеха да разрешат в кървави заговори старите си ежби. Макар че тези слухове не бяха стигнали до неговите уши, той предчувствуваше, че нещо ще се случи с него, прекъсваше мудните и проточени партии на домино, за да попита генерал Родриго де Агилар: как вървят работите, побратиме? — Господин генерал, държим всичко под контрол! В страната цареше спокойствие, а той дебнеше да открие поличби в погребалните клади от кравешки лайна, които палеше в коридорите, в кладенците със застояла вода, и никъде не намираше отговор на тревогата си; щом намалееше жегата, отиваше при майка си Бендисион Алварадо в голямата къща в покрайнините на града, двамата сядаха под тамариндите да подишат в следобедната прохлада; тя, разположила се в люлеещия се стол, съсухрена, но с висок дух, хвърляше шепи царевица на кокошките и пауните, които ровеха в двора, той сядаше на плетения от ракита миндер, боядисан в бяло, правеше си вятър с шапката и преследваше с прегладнял поглед едрите мулатки, които му носеха освежителни оцветени плодови води — горещо е, утолете си жаждата, господин генерал; а той си мислеше: майко моя, Бендисион Алварадо, да знаеш само, не мога вече да понасям тоя свят, бих искал да се махна, където ми видят очите, майчице, далече от всякакви неправди — но дори и на собствената си майка не разкриваше причината за въздишките си, а щом светнеха първите светлини в нощта, завръщаше се в президентския дворец, промъкваше се през задната врата и докато вървеше по коридорите, чуваше как часовите тракат токове за поздрав и казват: всичко е наред, господин генерал, нищо ново! Но той знаеше, че това не е истина, че го лъжат по навик, че го мамят от страх, че никой не казва истината в царящата несигурност, че след онзи злокобен следобед на арената за петли славата му горчеше и беше изчезнало някогашното му желание да командува; той стоеше до късно буден, проснат по корем на пода, слушаше през отворения към морето прозорец далечните тъпани и тъжните гайди, които празнуваха някоя сиромашка сватба така весело, както биха се веселили от неговата смърт; чуваше прощалната свирка на един разнебитен кораб, който отплуваше в два часа без разрешение

на капитана, чуваше книжния шум на розите, които се разпукваха на разсъмване, лежеше облян в ледена пот, неволно въздишаше, нямаше нито миг покой, предчувствувайки с дивашкия си инстинкт приближаването на следобеда, когато на връщане от къщата в покрайнините бе изненадан на улицата от забързани тълпи, от отваряне и затваряне на прозорците, от уплашено стрелкащи се лястовици в прозрачното декемврийско небе; той повдигна перденцето на каляската, за да види какво става, и тогава си каза: това е, майко, ето го… каза го на себе си с ужасяващо чувство на облекчение, гледайки цветните балони във въздуха — червени, зелени, жълти балони, като големи сини портокали, безброй блуждаещи балони, които литнаха сред уплахата на лястовиците и така плаваха един миг в кристалната следобедна светлина, часът беше четири, после изведнъж се пръснаха в една безмълвна едновременна експлозия и над града полетяха хиляди и хиляди позиви, вихрушка от летящи памфлети; кочияшът използва суматохата, за да се измъкне от врявата на пазара, преди някой да е познал правителствената каляска; защото всички се боричкаха за позивите, господин генерал, четяха ги с цяло гърло от балконите, повтаряха ги наизуст, крещяха: долу потисничеството! Смърт на тиранина! Дори часовите в президентския дворец ги четяха на глас в коридорите: „Единство на всички, независимо от класовата принадлежност, в борбата против вековния деспотизъм, патриотично помирение в борбата против корупцията и наглостта на военните! Стига кръв, край на грабежите!“ Цялата страна се събуждаше от хилядолетна летаргия в момента, когато той влезе през вратата на хангара за коли и чу ужасната новина: господин генерал, Патрисио Арагонес е смъртоносно ранен с отровна стрела. Преди много години, една вечер, когато беше в лошо настроение, той предложи на Патрисио Арагонес да хвърлят ези-тура за живота си: ако се падне ези, ще умреш ти, ако е тура, ще умра аз; Патрисио Арагонес обаче му доказа, че ще умрат едновременно, защото от двете страни на всички монети стоеше образът на двамата; тогава той му предложи да играят домино, като заложат живота си, двадесет партии за печелившия, и Патрисио Арагонес прие това с голямо удоволствие, като голяма чест: да, господин генерал, стига да ми предоставите правото да спечеля — и той прие: дадено! Изиграха една партия, изиграха втора, изиграха двадесетата и все печелеше Патрисио Арагонес; печелеше само защото

беше забранено да го побеждават, проведоха дълга и ожесточена битка и стигнаха до последната партия, без той да спечели нито една игра, а Патрисио Арагонес избърса потта с ръкава на ризата си и измърмори: съжалявам от цялата си душа, господин генерал, но аз не искам да умирам; а той започна да събира плочките, подреждаше ги в дървената кутийка и нареждаше, както даскал каканиже научения наизуст урок, че той също няма причини да умира на масата за домино, а когато му дойде времето и мястото, отредено му за естествена смърт, по време на сън, както бяха предсказали още в началото на неговата епоха врачките: абе дори и тази няма да я бъде, ако си помисли добре човек, защото Бендисион Алварадо не ме е родила, за да обръщам внимание на врачките, а да управлявам; в края на краищата аз, а не ти, съм този, който съм, така че благодари се на господа, че беше само игра — каза му той със смях, без дори да подозира, нито тогава, нито някога по-късно, че онази ужасна шега ще се сбъдне в нощта, когато влезе в стаята на Патрисио Арагонес и го намери в предсмъртна агония, без надежда да преживее отровата; махна за поздрав от вратата: господ да те спаси, момко, голяма чест е да умреш за родината. Седя при него, докато агонизираше, двамата бяха сами в стаята, даваше му с лъжица облекчаващо болката лекарство, Патрисио Арагонес го вземаше, без да му благодари, и при всяка глътка нареждаше: малко ви остава с вашето гадно управление, господин генерал, сърцето ми подсказва, че много скоро ще се видим в бездната на ада, аз, сгърчен като спирала от тази отрова, а вие с глава в ръцете си, търсейки място къде да я оставите; може да ви звучи доста непочтително, господин генерал, но сега мога да ви призная, че никога не съм ви обичал, както вие си въобразявате, защото още от времето на пиратите, когато ме сполетя злочестината да попадна във вашите владения, аз все се моля да ви убият, ако ще да е с добро, за да ми платите за този сирашки живот, който ми отредихте — първо ми смазаха ходилата с чук от дървен хаван, за да заприличам като вас на лунатик, след това продупчиха тестикулите ми с обущарско шило, за да ми направят херния, накарахте ме да пия терпентин, за да забравя да чета и да пиша, нещо, на което майка ми ме научи с толкова лишения и труд, задължавахте ме непрекъснато да изпълнявам онези обществени задължения, които вие не се осмелявахте да изпълнявате; правехте го не защото животът ви е много скъп за отечеството, както обичате да се изразявате, а защото и на най-големия смелчага не му

стиска да постави короната на главата на една курва на красотата, без да е сигурен, че няма да го пречукат след туй; може да ви звучи непочтително, господин генерал; но него не го интересуваше нахалството и неблагодарността на Патрисио Арагонес: оставих те да живееш като цар в моя дворец и ти дадох това, което никой никому не е давал на този свят, услужих ти дори със собствените си жени — не си струва да говорим за това, господин генерал, защото по-добре е да те скопят с дървен чук, отколкото да търкаляш жените по пода, като че ли става дума да подковаваш млади крави, а тия клети безсърдечни мръсници дори не усещат желязото и не ритат и не се извиват, и не се оплакват като юниците, нито хълбоците им дигат пара, нито замирисват на пърлено месо, а това е най-малкото, което може да се иска от една свястна жена, а тия подлагат телата си като умрели крави, за да си свършиш работата, а те в това време продължават да си белят картофи или да подвикват на другите: я моля ти се, хвърли едно око в кухнята, докато аз се освободя, че ще ми загори оризът; само на вас може да ви хрумне, че тази мръсотия е любов, господин генерал, защото е единственото, което сте видели, може да ви звучи непочтително; и тогава той взе да ръмжи: млъкни, мръснико, млъкни или това ще ти струва скъпо; но Патрисио Арагонес продължи да говори, без ни най-малко желание да се шегува: че защо да млъкна, най-много да ме убиете, а вие и без това ме убихте, по-добре използвайте сега случая, за да погледнете истината в очите, господин генерал, за да разберете, че никой никога не ви е казал какво всъщност мисли, а всички казват това, което знаят, че искате да чуете, и в същото време ви се кланят отпред, а отзад насочват пистолет към вас; благодарете се поне на случайността, че аз съм човекът, който ви съжалява най-много на този свят, защото съм единственият, който прилича на вас, единственият, който има доблестта да ви каже какво говорят другите за вас, че не сте никакъв президент и че на трона не ви държат вашите оръдия, а защото англичаните са ви сложили на него, и че устискахте само защото ви подкрепиха янките със страшния крайцер; нали ви видях, като се щурахте като хлебарка насам-натам и от страх не знаехте откъде да захванете да командувате, когато янките ви заявиха: ето на, оставяме те с твоята черна сган, да видим как ще се оправиш без нас; и ако не слязохте от трона нито тогава, нито по-късно, то не е, защото не искате, а защото не можете, защото ви е ясно,

че като ви видят на улицата, облечен като простосмъртен, ще се нахвърлят върху вас като псета, ще ви накарат да заплатите за клането при Санта Мария дел Алтар, за затворниците, хвърлени в рововете на пристанищната крепост, за да ги излапат живи крокодилите, и за онези, на които живи одират кожите, за да ги изпратят на семействата им за назидание; тъй говореше Патрисио Арагонес, вадейки от бездънния кладенец на своята натрупана ненавист наниза от изстъпления, извършени от неговия позорен режим; най-накрая млъкна и не каза нищо повече, защото огнен език разкъса вътрешностите му, сърцето му отмаля и той завърши, без желание да го обижда повече, а едва ли не с молба: говоря ви сериозно, господин генерал, използвайте случая, като умирам аз, да умрете заедно с мен, никой няма повече кураж от мен, за да ви го каже, никога не съм претендирал да приличам на някого, нито да ставам народен герой, исках да си остана тъжен духач на стъкло, за да правя шишета като баща ми, защо не се осмелите, господин генерал, не боли чак толкова, колкото си мислите; и си го каза така спокойно и убедено, че на онзи не му стигна яростта да му отговори, а се опита да го задържи на стола, когато започна да се гърчи, да мачка червата си с ръце, като хълцаше през сълзи от болка и от срам: ах, какъв позор, господин генерал, насрах се; а той помисли, че го казва в преносен смисъл, в желанието си да му обясни, че умира от страх, но Патрисио Арагонес му отвърна: съвсем не, исках да кажа просто, че се насрах; трябва да устискаш, Патрисио Арагонес, дръж се, генерали като нас трябва да умират мъжки, ако ще това да ни струва живота; но го каза твърде късно, защото Патрисио Арагонес, ритайки с крака, се килна напред и се стовари върху него, омазан в лайна и сълзи. В канцеларията до салона за аудиенции той избърса тялото му със сапунисан парцал, за да премахне лошата миризма на умряло, облече го в собствените си дрехи, сложи му платнения бандаж, гамашите, златната шпора на левия ток, и докато вършеше това, усещаше как се превръща в най-тъжния човек на земята; накрая изтри всички следи от фарса и възстанови обстановката напълно, до най-малките подробности, както я беше видял със собствените си очи в гадателските води на ясновидките, така че, когато на следващия ден призори метачките намерят тялото, да го намерят проснато по корем върху пода на кабинета, както го бяха намерили първия път умрял от мнима естествена смърт по време на съня в униформата от ленено

платно без отличителни знаци, с гамашите и златната шпора, с дясната ръка под главата, за да му служи за възглавница. Този път обаче новината не се разнесе изведнъж, противно на очакванията му, минаха много часове на благоразумие, на предпазливи проучвания, на тайни съглашения между наследниците на режима, които се мъчеха да спечелят време, опровергавайки слуха за смъртта му с всевъзможни версии; изведоха майка му, Бендисион Алварадо, на търговската улица, за да се убедим, че лицето й не е траурно: господине, облякоха ме в костюм на цветчета, като маймуна, накараха ме да си купя шапка с пера от папагал, за да ме видят всички щастлива, накараха ме да купя какви ли не джунджурийки, дето се продават в магазините, въпреки че аз се противих, господине, защото не беше време за покупки, а за оплакване, защото дори аз повярвах, че наистина този, дето беше умрял, е моят син; накараха ме да се усмихвам насила, когато хората ме фотографираха в цял ръст, защото военните казваха, че трябвало да го направя заради отечеството; в това време той, смутен, се питаше в скривалището си какво ли става навън, та нищо не се променя от лъжата за неговата смърт, как така слънцето отново изгря безпрепятствено, какво е това празнично настроение: майко, защо и без мен си е пак тъй топло — питаше се учуден, когато по никое време изведнъж гръмна топът на пристанищната крепост и започнаха да бият големите камбани на катедралата, в президентския дворец се стече многобройна тълпа, събудена от вековната апатия с най-голямата новина в света; едва тогава той открехна вратата на спалнята си и надникна в приемния салон, и видя самия себе си в задушното помещение, по-мъртъв и по-натъкмен от всички умрели досега християнски папи, почувствува се наранен от ужаса и от срама за собственото си тяло на мъж и воин, проснато сред цветята с бледо като праха лице, с начервени устни, коравите му ръце на неустрашима девица, скръстени върху нагръдника, брониран от военни ордени, беше с измачканата парадна униформа с десетте помръкнали слънца на генерал на вселената върху нея, отличие, измислено от някого след смъртта му, беше със сабя като вале пика, която никога не беше носил, с лачени гамаши и с две златни шпори, с безбройните атрибути на властта и всички злокобни военни отличия, пригодени за човешкия му ръст; проснат като педераст, майка му стара, невъзможно е това да съм аз — каза си вбесен, — не е справедливо, майка му стара — говореше

си той, докато съзерцаваше кортежа, който се нижеше край неговия труп, и за момент забрави тъмните си намерения за този фарс и се почувствува опозорен и смален от безпощадната към величието на властта смърт, видя живота без себе си, видя с известно вълнение как изглеждат хората, незащитени от неговата власт, видя със стаено безпокойство онези, които бяха дошли само за да разгадаят загадката дали действително е той, или не е, видя един старец, който му отправи масонския поздрав от времето на федералната война, видя някакъв човек в траур, който целуна пръстена му, видя една продавачка на риба, която не можа да понесе истината, че е умрял, и изтърси на пода кошницата с прясна риба, прегърна парфюмирания труп, като плачеше и крещеше: това е той, боже мой, какво ще правим без него. Тя плачеше, а те си казваха: значи, е той, а задъханото множество на Пласа де Армас ревеше: това е той! И тогава камбаните на катедралата престанаха да бият на умряло и камбаните на всички черкви обявиха срядата за празник, засияха великденски ракети и празнични фойерверки, забиха барабаните в чест на свободата и той видя как щурмовите групи нахлуха през прозорците при мълчаливата благосклонност на стражата, видя как свирепите им главатари разпръснаха с тояги кортежа и блъснаха на пода неутешимата продавачка на риба, видя как хората се нахвърлиха ожесточено върху трупа, осем души го извадиха от небитието и химеричното му време на лилии и слънчогледи и го повлякоха по стълбите, други изтърбушиха вътрешностите на онзи рай от разкош и несрета и смятаха, че го унищожават окончателно, разрушавайки завинаги бърлогата на властта, събаряха дорийските капители от твърд като камък картон, плюшените завеси и вавилонските колони, увенчани с алабастрови палми, изхвърляха през прозорците клетки с птици, трона на вицекралете, рояла, чупеха погребалните урни, в които се съхраняваше прахът на незнайни герои, късаха гоблените с девици, заспали в гондоли, и огромните портрети с маслени бои на епископи и древни воини, картини с неизвестни морски битки; унищожаваха всичко, за да не остане в паметта на бъдещите поколения дори най-малък спомен за проклетия род на военните; после погледна през пролуките на щорите към улицата, за да види докъде е стигнало опустошението при изхвърлянето през прозореца, и само с един поглед видя повече безчестие и непризнателност, отколкото са видели и оплакали очите

ми, откак съм се родил, майко — видя своите щастливи вдовици, които си отиваха от къщата през задната порта, повели за юлара кравите от моите обори, отмъкваха правителствените мебели и бурканите с мед от твоите кошери, майко; видя своите седмачета, които вдигаха весела врява с кухненските съдове и скъпоценните кристални сервизи, с които сервираха на папски банкети, и надаваха викове по улицата: татко ми умря, да живее свободата; видя огъня, запален на Пласа де Армас, за да се изгарят официалните портрети и литографии от календарите, които висяха по всяко време и навсякъде, откакто той беше на власт, видя собственото си тяло, което тълпата влачеше, и след него по улицата се пръскаха ордени и еполети, хусарски копчета, ивици от брокат, гайтани, пискюли от саби и десетте тъжни слънца на царя на вселената: майко, виж на какво заприличах! — говореше си той и чувствуваше върху собствената си плът позора от заплюванията и подлогите за болни, с които го замерваха от балконите, и се ужасяваше от мисълта, че може да бъде разкъсан и изяден от кучетата и лешоядите сред нестихващия вой и тътена от фойерверките на карнавала по случай неговата смърт. Когато вакханалията отшумя, той продължаваше да чува далечна музика в безветрения следобед и продължаваше да трепе комари, като със същия жест се мъчеше да заглуши бръмчането в ушите си, което му пречеше да мисли, продължаваше да гледа отражението от пожара на хоризонта, фара, който всеки тридесет секунди го покриваше през пролуките на щорите със зелено райе, заслушан в нормалното дишане на ежедневието, което възвръщаше обичайния си ритъм, колкото повече неговата смърт се превръщаше в смърт като всяка друга смърт, защото непрекъснатият поток на действителността го отнасяше в небитието на състрадание и забрава; по дяволите смъртта — викна той и тогава напусна скривалището си, въодушевен от убеждението, че часът за разплата е ударил; прекоси ограбените салони, влачейки тежките си нозе като призрак през опустошението на своя предишен живот, сред душната тъма и миризмата на гниещи цветя и погребални свещи; блъсна вратата към заседателната зала на министерския съвет и през задимения въздух чу изнемощелите вече гласове около дългата орехова маса; и тогава през дима видя, че там бяха всички, които самият той беше поставил на тези места: либералите, които продадоха федералната война, консерваторите, които я бяха купили, генералите

от главното командуване, трима от неговите министри, върховният архиепископ и посланикът Шнонтнер, всички, сбрани заедно в капана, ратуващи за общ съюз срещу вековния деспотизъм, за да разпределят помежду си плячката от неговата смърт, и толкова ги бе погълнала бездната на алчността, че никой не забеляза появяването на непогребания президент, който удари само веднъж с ръка по масата и кресна: аха! И не стана нужда да направи нещо повече, защото, докато вдигне ръката си от масата, паническият тътен беше вече отзвучал и в пустата зала бяха останали само обърнатите пепелници и чашките за кафе, пръснатите по пода столове и моят верен до смърт побратим Родриго де Агилар в бойна униформа — дребничък и разтревожен, той отпъждаше дима с единствената си ръка, за да му каже: залегнете на пода, господин генерал, защото сега ще започне пукотевицата; и двамата се хвърлиха на пода в същия миг, в който започна смъртоносната веселба на картечницата пред сградата, кръвопролитното празненство на президентската гвардия, която изпълни с голямо удоволствие и с голямо чувство за чест вашата свирепа заповед да не се измъкне жив нито един от тайния сговор на изменниците; картечните откоси пометоха онези, които се опитаха да избягат през главния вход, изтребиха като пилци онези, които искаха да скочат от прозорците, гранатите от горещ фосфор разкъсваха на парчета онези, които бяха успели да надхитрят блокадата и се скриха в съседните къщи, а ранените доубиваха, защото според мнението на президента всеки, който преживее това, остава за цял живот негов зъл враг; в това време той продължаваше да лежи по корем върху пода на две педи от генерал Родриго де Агилар, търпейки градушката от стъкла и хоросан, която при всяка експлозия нахлуваше през прозореца, и не преставаше да мърмори, сякаш си четеше молитвата: свърши се, побратиме, свърши се, тая няма да я бъде повече, отсега нататък ще заповядвам само аз, без кучета, които да ме лаят, остава само утре рано да видя кое от целия този трошляк върши работа и ако случайно няма на какво да са седне, ще се купят временно шест кожени табуретки от най-евтините, ще се купят палмови рогозки и ще се сложат тук-там, за да запушат дупките, ще се купят още две-три вехтории и това е достатъчно; никакви чинии, никакви лъжици, нито нещо друго, всичко ще се вземе от казармите, защото вече няма да имам войска, нито офицери, мамка им, бива и само да увеличават разходите на мляко, а

като удари решителният час, плюят ръката, която им дава да ядат, ще си остана само с президентската гвардия — те са предани и смели хора, и няма вече да назначавам дори кабинет, дяволите да го вземат, трябва ми само един кадърен министър на здравето, това е единственото необходимо нещо в живота, и за всеки случай още един, с добър почерк, който да води преписките, когато стане нужда, и така ще могат да се дадат под наем министерствата и казармите и доходите ще бъдат за прислугата, че сега пара е нужна, а не хора, ще се намерят две добри прислужници, едната да чисти и да върти кухнята, а другата да пере и глади, а аз сам ще се заема с кравите и птиците, когато има такива, и край на това мърсуване на курвите в нужниците, и край на прокажените в розовите храсти; не ми трябват нито образовани доктори, които всичко знаят, нито политици-мъдреци, които всичко виждат, та нали в края на краищата това е президентски дворец, а не котило на негри, както, според Патрисио Арагонес, говорели янките, а аз съм си достатъчен, за да продължа управлението, докато кометата мине отново, и няма да мине един път, а още десет пъти, защото аз, тъй както ме виждате, не мисля да умирам повече, да умират другите; тъй нареждаше той, без да прави паузи, за да мисли, сякаш рецитираше нещо наизуст, защото още по време на войната беше разбрал, че като мисли на глас, пропъжда страха от динамитните експлозии, които разтърсваха дома; кроеше планове за утре сутринта и за идния век привечер, когато на улицата отекна последният изстрел и генерал Родриго де Агилар пропълзя като змия и заповяда през прозореца да се потърсят боклукчийски коли, за да се изнесат труповете, след туй напусна салона, като пожела лека нощ на генерала; лека, побратиме, много ти благодаря — отвърна му той, легнал по корем върху гробовния мрамор в заседателната зала на министерския съвет, а после сви дясната си ръка като възглавница под главата си и тутакси заспа, по-самотен от всякога, люлян от ромола на капещите жълти листа на своята есен, която в онази нощ окончателно бе започнала с труповете, от които се вдигаше пара, с кървавия полумесец на локвите след клането. Не стана нужда да вземе нито една от предварително набелязаните мерки, защото армията се разтури сама, войниците се пръснаха, малцината офицери, които се съпротивяваха до последния момент в казармите на града и в останалите шест в страната, бяха унищожени от президентската гвардия с помощта на

доброволни отряди от цивилни; оцелелите министри още на разсъмване напуснаха страната и станаха изгнаници, останаха само двамата най-верни, единият освен това беше и негов домашен лекар, а другият — най-добрият калиграф на нацията; и не стана нужда да каже „да“ на никоя чуждестранна власт, защото правителствената хазна преля от брачни халки и златни диадеми, събрани от непредвидени привърженици; нито стана нужда да купува рогозки и евтини кожени табуретки, за да закърпи щетите, нанесени от изхвърлянето през прозореца, понеже още преди да въдворят мир в страната, приемният салон беше реставриран и придоби още по-пищен вид; навсякъде висяха клетки с птици, папагали, които говореха мръсни думи, по первазите царските папагали възпяваха Испания, а не Португалия, дискретни и услужливи жени поддържаха в дома ред и чистота като на военен кораб и през прозореца влизаше същата хвалебствена музика, същите увеселителни фойерверки, същите празнични камбани, които бяха започнали да празнуват неговата смърт и продължаваха да празнуват неговото безсмъртие, а по Пласа де Армас минаваше едно безкрайно шествие, което издигаше лозунги за вечно единство и носеше големи плакати, на които пишеше: господ да пази великолепния, който възкръсна на третия ден от мъртвите; това беше един безкраен празник, който той нямаше нужда да продължава посредством тайни интриги, както се е налагало да прави в други времена, тъй като държавните работи се оправяха сами, страната крачеше напред, той сам беше правителството и никой не накърняваше нито с дума, нито с други средства неговата воля, защото беше толкова самотен в своето величие, че вече нямаше дори неприятели, и беше толкова благодарен на своя побратим генерал Родриго де Агилар, че вече не се грижеше за разхода на мляко, а нареди да строят в двора войниците, които се бяха отличили със своята свирепост и чувство за дълг, и като ги сочеше с пръст в зависимост от импулсите на вдъхновението си, ги произвеждаше в най-високи чинове с пълното съзнание, че възстановява армията, която щеше да плюе ръката, която й дава храна: ти ще бъдеш капитан, ти — майор, ти — полковник, какво още, хайде ти — генерал, а всички останали — лейтенанти, по дяволите, побратиме, ето ти армията — и беше толкова разчувствуван от тези, които бяха скърбили при неговата смърт, че нареди да му доведат стареца, който поздрави по масонски, и господина в траур,

който му целуна пръстена, и ги възнагради с орден за мир, нареди да му доведат продавачката на риба и я дари с онова, от което тя най-много се нуждаеше, сиреч една къща с много стаи, където да живее със своите четиринадесет деца, нареди да му доведат ученичката, дето сложи цвете върху трупа му, и й даде онова, което най-много искаше на света, а именно да се ожени за моряк, но въпреки тези актове на облекчение, смутеното му сърце не намери нито миг покой, докато не видя вързани и поругани в двора на казармата Сан Херонимо групата нападатели, които бяха влезли като разбойници в президентския дворец, разпозна ги един по един с безапелационната памет на злобата и ги раздели на групи според вината им: ти тук — каза на главатаря им, — вие там — на тези, които блъснаха на пода неутешимата продавачка на риба, — вие елате тук — на тези, които измъкнаха трупа от ковчега и го повлякоха по стълбите и по тресавищата, а всички останали на тази страна, мръсници, макар че всъщност не го интересуваше възмездието, а искаше да докаже на себе си, че поругаването на трупа и нападението на двореца не са спонтанен народен бунт, а едно позорно деяние, извършено с помощта на наемници, и затова се зае лично с разпита на пленниците, за да ги накара да признаят с добро фалшивата истина, от която се нуждаеше сърцето му, но не успя, нареди да ги окачат на една хоризонтална греда, като папагали, с вързани крака и ръце, с главите надолу, където да висят часове наред, и като не постигна нищо, нареди да хвърлят един в рова на двора, та останалите да видят как ще го разкъсат и погълнат крокодилите, но пак не постигна нищо, тогава избра един от основната група и заповяда да го одерат жив в присъствието на всички и всички видяха нежната жълта кожа като плацента на новородено и бяха изпръскани с кръвта, която бликаше като топъл бульон от още живото тяло, което агонизираше и риташе камъните по двора; и тогава признаха това, което той искаше: че им бяха платили четиристотин жълтици, за да влачат трупа до бунището на пазара, нещо, което те не биха направили нито от фанатизъм, нито за пари, защото нямаха нищо против него и още по-малко, когато той вече беше мъртъв, но че на едно нелегално събрание, където присъствували дори двама генерали от главното командуване, ги заплашили с какво ли не; затова го направихме, господин генерал, честна дума! — едва тогава той въздъхна облекчено, заповяда да им дадат ядене, да ги оставят да си починат тази нощ, а на

сутринта да ги хвърлят на крокодилите; измамиха ги, клетниците — въздъхна той и се запъти към президентския дворец с душа, освободена от власеницата на съмнението, мърморейки: ето, разбраха, проклетниците, разбраха, че тези хора ме обичат. Решен да разсее дори жарта на тревогата, която Патрисио Арагонес беше вселил в сърцето му, той реши, че тези изтезания са последните за неговия режим, убиха крокодилите, събориха килиите за мъчение, където можеха да те смелят кост по кост докрай, без да умреш; обяви обща амнистия, предвари бъдещето с вълшебното хрумване, че бедата на тази страна е, че хората имат прекалено много време за мислене, и търсейки начин да заангажира умовете им с нещо, възстанови мартенските игри на цветята и ежегодните конкурси за красота, построи най-големия стадион за бейзбол в Карибско море, даде на нашия отбор девиза „Победа или смърт“ и заповяда да се отвори във всяка провинция по едно безплатно училище, където да се преподава метене, а фанатизираните от президентския стимул ученички, след като бяха помели къщите, продължаваха да метат улиците, шосетата и междуградските пътища, тъй че купищата смет се пренасяха от една провинция в друга и никой не знаеше какво да прави с тях по време на официалните шествия, които носеха родния флаг и големи плакати с надпис: „Господ да пази пречистия, който бди за чистотата на нацията“, докато той влачеше тежките си ходила като замислен звяр, който търси нови рецепти за занимание на градското население, пробиваше си път между прокажени, слепи и парализирани, които просеха от неговите ръце изцеление, кръщаваше със своето име в купела на двора децата на осиновените си деца, заобиколен от безстрашните ласкатели, които го превъзнасяха като единствен, защото тогава той не разполагаше със съдействието на друг, подобен на него, и трябваше сам да дублира себе си в двореца, превърнат в народен пазар, където всеки ден, откакто стана известна тайната, че майка му Бендисион Алварадо по професия е продавачка на птици, пристигаха клетка след клетка с невероятни птици — някои ги изпращаха, за да се подмажат, а други ги изпращаха за подбив — и съвсем скоро там вече нямаше място, където да се окачват клетките; беше необходимо да се занимава с толкова много обществени въпроси, защото в същото време сред тълпата, струпана и дворовете и канцелариите, не можеше да се разбере кои са обслужващите и кои обслужваните, бяха съборени

много стени, за да се увеличи пространството, и бяха отворени много прозорци, за да се вижда морето, тъй че и най-обикновеното преминаване от една зала в друга беше все едно да прекосиш палубата на кораб, оставен на произвола през есен, когато ветровете духат във всички посоки. Това бяха мартенските пасати, които винаги бяха нахлували през прозорците на двореца, но сега ги наричаха ветрове на мира, господин генерал; в тъпанчетата му звучеше все същото бръмчене, което той имаше от години, но лекарят му каза, че това е бръмченето на мира, господин генерал, защото, откакто го намериха умрял за първи път, всичко на земята и на небето се обясняваше с мира, господин генерал, и той повярва и така повярва, че през декември отново се изкачи до къщата на скалите край морето, за да потърси разтуха за душата си в нещастието на братството от тъжни бивши диктатори, които прекъсваха партията домино и някой му казваше, да речем: аз бях две шестици, а доктринерите консерватори примерно — две тройки; само че аз не се сетих за нелегалния съюз на масоните и поповете, майка му стара, пък и на кого можеше да му мине през ума такова нещо; и не обръщаше внимание на супата, която се пресече в чинията, докато един от тях обясняваше: например ако тази захарница тук е президентският дворец и представете си, че единственото оръдие на врага, ето това тук, да кажем, има далекобойност 400 м при попътен вятър, тъй че вие ме виждате в това състояние едва ли не заради лошия късмет, заради някакви си 82 см; тоест дори най-закоравелите от неумолимото изгнаничество хранеха надежди, а когато съзираха на хоризонта корабите от своите страни, познаваха ги по цвета на пушека, по ръждата на сирените и слизаха на пристанището още с първите слънчеви лъчи, за да търсят вестниците, които моряците използуваха, за да завият храната, която изхвърляха от кораба; намираха ги в кофите за смет и ги четяха от първия до последния ред, за да предсказват бъдещето на страната си посредством съобщенията, че еди-кой си бил поканен и еди-кой си не бил поканен на рожден ден, отгатваха съдбата си по посоката на един съдбоносен облак, който щеше да се излее над страната им като апокалиптичен порой, реките щяха да излязат от коритата си, да разкъсат стените на язовирите и да опустошат нивята и да разнесат мизерия и чума по градовете и тогава: ще дойдат тук, за да ме молят да ги спася от бедствието и анархията, ще видите; но докато чакаха великия час,

налагаше им се да извикат настрана най-младия изгнаник и да го молят да им вдене иглата: да си закърпя панталона, не искам да го хвърлям в кофата за боклук, защото ми е скъп спомен; перяха дрехите си скришом, точеха ножчетата за бръснене, използувани от новопристигналите, затваряха се да ядат в стаите си, за да не ги разберат другите, че живеят от огризки, за да не видят изпоцапаните им от старческа слабост панталони, а някой четвъртък най-неочаквано слагахме на някого ордените, закачахме ги с карфица на последната му риза, увивахме тялото в неговото знаме, изпявахме му националния химн и го изпращахме да управлява забравата на дъното на крайбрежните чукари, без друг баласт освен собственото му разнебитено сърце, и единствената празнота, която оставаше в света, беше плажният стол на лишената от хоризонти тераса, където сядахме, за да проиграем вещите на покойника, в случай че оставеше нещо; господин генерал, представяте ли си какъв живот водеха след толкова слава. През онзи далечен декември, когато стана откриването на къщата, той беше видял от тази тераса наниза от призрачни Антилски острови, които някой му показваше с пръст на витрината на морето, беше видял парфюмирания вулкан на Мартиника: ето го там, господин генерал; беше видял болницата за охтичави, исполинския негър с дантелена блуза, който продаваше саксии с гардении на съпругите на губернаторите в преддверието на базиликата, беше видял адския пазар в Парамарибо: ето, вижте, господин генерал; раците, които излизаха от морето през нужниците и се катереха по масите в сладкарниците, диамантите, инкрустирани в зъбите на старите негърки, които продаваха ананаси и корени от джинджифил, седнали на своите запазени кълки под поройния дъжд, беше видял кравите от масивно злато, спящи на плажа Танагуарена, господин генерал, слепия ясновидец от Гайра, който вземаше по два реала, за да прокуди призрака на смъртта с цигулката си само с една струна, беше видял знойния август в Тринидад, автомобилите, които се движеха отляво, зелените индуси, които клечаха и си вършеха естествените нужди насред улицата пред своите магазини за ризи от естествена коприна и мандарините, изваяни от цяла слонска бивна, беше видял кошмара на Хаити, сините кучета, волската кола, която на разсъмване прибираше труповете от улицата, беше видял как се раждат отново холандските лалета в петролните цистерни в Кюрасао, вятърните мелници със

странни покриви за сняг, тайнствения презокеански кораб, който прекосяваше центъра на града, провирайки се през хотелските кухни, беше видял каменния обор в Картахена де Индиас, нейния залив, затворен с верига, светлината, спряла на балконите, мършавите коне от файтоните, които все още се прозяваха от кюспето при вицекралете, вонята им на лайна, господин генерал, такива чудесии, а после пак кажете, че светът не е голям, наистина е голям и не само голям, а и коварен; та нали и той, когато се изкачваше до къщата на крайбрежните скали през декември, не го правеше, за да се намира на приказки с ония бегълци, които ненавиждаше като собствен образ, отразен в огледалото на нещастието, а за да постои там във вълшебния миг, когато се раждаше декемврийската светлина и можеше да се види целият свят на Антилските острови, от Барбадос до Веракрус, и тогава зарязваше онзи, който държеше плочката с две тройки, и излизаше на балкона, за да съзерцава наниза от лунатичните острови, пръснати като заспали крокодили в морския вир; съзерцавайки островите, отново си спомни оня исторически петък през октомври, когато напусна стаята си призори и видя, че всички в президентския дворец носеха червени бонета, че новите държанки, които метяха салоните и сменяха водата в клетките, носеха червени бонета, че доячите в оборите, часовите по постовете, парализираните по стълбите и прокажените в розовите храсти се разхождаха с червени бонета, както през карнавалната неделя, и той реши да проучи какво беше станало, докато е спал, та хората в собствения му дом и обитателите на града се бяха натъкмили с червени бонета и влачеха из града наниз от камбанки; когато най-сетне намери кой да му каже истината, господин генерал, разказаха му, пристигнаха някакви чужденци, които плещеха на много изискан език и вместо „море“ казваха „морска шир“ и казваха папагали на гуакамаите, салове на индианските лодки и тризъбец на харпуна, а когато излязохме да ги посрещнем и заплувахме около корабите им, те се накачулиха по мачтите и ни одумваха: виж колко добре са сложени, с красиви тела и много хубави лица, твърди коси като копринени конски гриви; и като видяха, че сме нашарени с бои, за да не ни се бели кожата, когато ни напече слънцето, закаканижиха като морски папагали: вижте ги, те се боядисват с кафява боя, те са като канарчетата, нито бели, нито черни, и други неща от тоя сорт… и ние не разбирахме защо, по дяволите, ни се подиграват толкова, господин

генерал, ние си бяхме така естествени, както ни е майка родила, а те, напротив, бяха натруфени като кокони въпреки горещината, която те наричаха зной, също като холандските контрабандисти, и косите им са подредени като женски, въпреки че всички са мъже и няма нито една жена с тях, и викат, че не сме им разбирали християнския език, когато всъщност те не разбират приказката ни, после се приближиха до нас с индиански канута, които те наричат салове, нали ви казахме, и се почудиха, че нашите харпуни имат на върха си рибена кост, което те наричат рибешки зъб, и ни сменяха всичко, което носехме със себе си, за тези червени бонета, за тези нанизи от стъклени мъниста, които си увесвахме на вратовете, за да ги забавляваме, и тези тенекиени дайрета, които струват по един грош, чашки, очила и други дреболии от Фландрия, от най-евтините, господин генерал, и понеже разбрахме, че са добри търговци и че намеренията им са почтени, отведохме ги до плажа, без те да усетят, и в бъркотията от смени ми това за онова и заменям ти това с другото се вдигна страхотна врява и скоро всички сменяха папагали, тютюн, топки от шоколад, яйца от игуана, всичко, каквото господ дал, защото те вземаха всичко и с удоволствие ни даваха онова, което имаха, и дори искаха да разменят един от нас за една кадифена салтамарка, за да го показват в Европа, представяте ли си, господин генерал, каква какофония беше; но той беше толкова объркан, че не можа да разбере дали този налудничав въпрос е от компетентността на неговото правителство и затова влезе в спалнята си и отвори прозореца към морето, за да види дали ще открие нова светлина, за да проумее нелепицата, която му бяха разказали, и видя крайцера, който от памтивека си стоеше там, изоставен от морската пехота на кея, а зад крайцера в зловещото море стояха закотвени трите каравели.

Втория път, когато го намериха изкълван от лешоядите в същия кабинет, със същите дрехи и в същото положение, никой от нас не беше достатъчно стар, за да помни какво се беше случило първия път, но знаехме, че нито едно доказателство за неговата смърт не е окончателно, защото зад всяка истина се крие друга истина. Дори и най-неблагоразумните не се задоволяваха с външната видимост, защото много пъти беше представяно като факт, че припадал от епилепсия, разказваха как по време на официални аудиенции се свличал от трона, обзет от гърчове, и от устата му излизала жълта пяна, как от многото приказване си бил загубил говора, та зад завесите поставяли човек, който говори с корема си, за да поддържа заблудата, че говори той; разказваха как цялото му тяло се покрило с люспи от сардела като наказание за неговата извратеност, как, когато се захлади през декември, херния та така го свивала, че тогава можел да се движи само с помощта на ортопедична количка, в която полагал подутия от херния та тестикул; как посред нощ стоварили през задната врата от един военен фургон ковчег със златни кантове и пурпурен покров и как някой си видял Летисия Назарено да се къса от плач в градината на дъжда, но колкото по-правдоподобни изглеждаха слуховете за неговата смърт, толкова по-жизнен и властен го виждаха да се появява най-неочаквано, за да даде нови, непредполагани насоки на нашата съдба. Много лесно би било да се оставим да ни убедят очевидните белези като пръстена с президентския печат или свръхестествения размер на краката му на неуморим пешеходец, или странния вид на отеклия от херния та тестикул, който лешоядите не се осмелиха да накълват, но все се намираше някой, който си спомняше, че в миналото били намирани подобни белези при други мъртвци и в по-леко състояние. Щателният оглед на къщата не донесе никакъв важен елемент за установяване на самоличността му. В спалнята на Бендисион Алварадо, за която бегло си спомняхме историята с канонизирането й за светица чрез декрет, намерихме няколко строшени клетки, пълни с птичи костици, превърнали се с годините в камък, видяхме плетено кресло, оръфано от кравите, видяхме кутии с водни бои и чаши, пълни с четки, с каквито птицепродавачките от голите планини шареха най-обикновените сиви птички и след това ги продаваха на пазара, където минаваха за авлиги, видяхме голяма пръстена саксия с маточина, която беше избуяла в забвението и клоните й пълзяха по стените и надничаха

през очите на портретите, измъкваха се през прозореца и се оплитаха в гъстата дива растителност в задния двор, но никъде не намерихме дори най-дребна следа от неговото присъствие в тази стая. В брачното ложе на Летисия Назарено, за която имахме по-ясна представа не само защото беше царувала в по-близка епоха, а главно заради патърдията от публичните й прояви, видяхме едно удобно за любовни извращения легло с дантелени завески, превърнато в полог за кокошките, в раклите намерихме остатъци от наядени от молците сребърни лисици, телените скелети от криолините, отблъскващия прах върху широките фусти, корсажите от брюкселска дантела, мъжките ботинки, които беше носила в къщи, и сатенените пантофки с висок ток и каишка, които слагаше пред гостите, дългите пеньоари с виолетки от филц и тафтени панделки върху погребалните й труфила на първа дама, както и монашеската й дреха от ленено платно, плътно като агнешка кожа, с пепеляв цвят, която тя носеше, когато я отвлякоха от Джамайка в кутия от празничен кристален сервиз, за да я сложат в креслото й на прикрита президентка, но и в онази стая не открихме никаква диря, която да ни позволи поне да установим дали онзи пиратски грабеж е бил подтикнат от любов. В президентската спалня, където той прекара по-голяма част от последните си години, намерихме само едно неупотребявано войнишко легло, неща от онези, които вехтошарите измъкваха от напуснатите от морските пехотинци къщи, желязна ракла с неговите деветдесет и два медала и една униформа от грубо платно, същата като тази, с която беше облечен трупът, продупчена и обгорена от шестте куршума голям калибър, които бяха влезли откъм гърба и излезли през гърдите, нещо, което ни накара да си помислим колко е вярна разнасяната легенда, че предателските куршуми са го пронизвали, без да го засегнат, изстреляните от упор рикоширали в тялото му и се връщали срещу нападателя, и че бил уязвим само от куршуми, изпратени по милост от някого, който го обича толкова много, че е готов да умре за него. И двете униформи бяха прекалено малки за трупа, но не това ни накара да отхвърлим възможността да са негови, защото по едно време се говореше, че той продължил да расте до стотната си годишнина и че на сто и петдесет години за трети път му покарали зъби, въпреки че в действителност разръфаното от лешоядите тяло не беше по-голямо от среден на ръст човек в наше време, имаше малки, здрави и тъпи зъби, които изглеждаха млечни, и

кожата му беше с цвят на жлъчка и осеяна с лунички от престарялост, без нито един белег и с отпуснати меса, което показваше, че в миналото е бил много дебел; едва се забелязваха изпразнените кухини на очите, които са били тъжни, и единственото нещо, което не съответствуваше на неговите пропорции, като изключим отеклия от хернията тестикул, бяха грамадните му крака с квадратни и плоски стъпала и твърди и извити ястребови нокти. За разлика от дрехите описанията на историците му бяха големи, защото официалните текстове на наивниците го представяха като патриарх с чудовищни размери, който никога не напускал дома си, защото не можел да мине през вратата, който обичал децата и лястовиците, че познавал езика на някои животни и имал рядката дарба да предугажда природните явления, че отгатвал мислите само с един поглед в очите, познавал тайната на някаква целебна сол, от която оздравявали раните на прокажените, а парализираните прохождали. И макар че всички следи от неговия произход бяха изчезнали от книгите, смяташе се, че е човек от планините, съдейки по необикновения му апетит за власт, характера на правителството му, мрачното му поведение и необяснимо злобното му сърце, което продаде морето на една чужда държава и ни обрече да живеем край тази равнина от грапав лунен прах, без хоризонти; душите ни боляха, че през целия си живот той бе имал над пет хиляди деца, все седмачета, от неизброимите любовници без любов, които се бяха изнизали една след друга в харема му, докато беше в състояние да им се наслаждава, но никое от децата не носеше неговото име, нито презимето му, с изключение на детето му от Летисия Назарено, произведено в дивизионен генерал с юрисдикция и власт в момента на раждането му, защото той смяташе, че никой не е син на никого освен на майка си и само на нея. Това, изглежда, важеше и за него, защото, както се знае, той беше без баща, подобно на най-известните тирани в историята, и единственият му роднина, който се знаеше, и може би единственият, който изобщо е имал, беше майка му, милата Бендисион Алварадо, на която учебниците приписваха чудото, че го е заченала без мъжка помощ; говореше се, че веднъж й се присънил неразгадаемият знак на неговата участ на месия; и която той обяви с декрет за матриарх на отечеството чисто и просто на основанието, че майката е винаги една-единствена, моята, една странна жена с неизвестен произход, чието простодушие беше скандализирало фанатиците на

тема президентско достойнство в началото на неговия режим, защото не можеха да приемат, че майката на един държавен глава си окачва на врата торбичка с камфор срещу разни зарази и се опитва да набучи хайвера с вилица, и върви като патица с лачените си пантофки; не можеха да приемат и това, че тя държи кошер на балкона пред залата за музика или отглежда в служебните помещения пуйки и патици, боядисани с водни бои, простира чаршафи на балкона, от който се произнасят речи; нито пък можеха да понесат как тя беше заявила на един дипломатически прием: омръзна ми да се моля на господа да катурнат сина ми, защото да живееш в президентския дворец, е все едно да живееш със запалена лампа, господине; и беше го казала със същата непринуденост, с която веднъж в деня на националния празник си проби път през почетната стража с кошница, пълна с празни бутилки, приближи се до президентската лимузина, която откриваше юбилейния парад, и сред грохота от овации, военни химни и дъжд от цветя пъхна кошницата през прозореца на колата и изкрещя на сина си: тъй и тъй ще минаваш оттам, вземи, че върни бутилките в магазина на ъгъла; клетата майка, тази липса на историческо мислене щеше да блесне една вечер по време на тържествения банкет, който давахме в чест на дебаркирането на морските пехотинци под командуването на адмирал Хигинсън, когато Бендисион Алварадо видя сина си в церемониална униформа със златни медали и атлазени ръкавици, които той щеше да носи до края на живота си, и като не можа да сдържи порива на майчината си гордост, извика с пълен глас в присъствието на цялото дипломатическо тяло: да знаех, че синът ми ще стане президент на републиката, щях да го изпратя на училище; господи, можете да си представите позора, щом като от този момент я изгониха в къщата в покрайнините, дворец с единайсет стаи, който той беше спечелил една нощ на щастливи зарове, когато водачите от федералната война си разпределиха на игралната маса великолепния жилищен квартал на забягналите консерватори; Бендисион Алварадо обаче презря имперския разкош, който ме кара да се чувствувам като съпруга на папата, и предпочете стаите на прислугата редом с шестте босоноги прислужнички, които й бяха назначили, настани се с шевната си машина и клетките с боядисани птички в един закътан килер, където жегата не се усещаше никога и беше по-лесно да се отпъдят комарите, които налитаха в шест, сядаше да шие на ленивата светлина от големия

двор и целебния дъх на тамариндите; и докато кокошките се лутаха из салоните и войниците от охраната дебнеха прислужничките в пустите стаи, тя сядаше да шари птиците с водните бои и се вайкаше пред прислугата: колко нещастен е клетият ми син, затворен от морските пехотинци в президентския дворец, тъй далече от майка си и без грижовна съпруга, която да му помогне, ако от болка се събуди посред нощ; седи с вързани ръце на този президентски пост с мизерна месечна заплата от триста песос, клетото дете. Тя много добре знаеше какво приказва, защото той я посещаваше всеки ден, в часовете, когато градът газеше в блатото на следобедния сън, носеше й захаросани плодове, които тя обичаше много, и използуваше случая да намери разтуха за своята горчива участ на марионетка на пехотинците, разказваше й, че му се налагало да измъква скришом захаросаните портокали и смокини със сироп, увити в салфетки, защото окупационните власти имали счетоводители, които отбелязвали в тефтерите си дори остатъците от обедите; оплакваше се, че оня ден в президентския дворец дошъл командуващият крайцера с някакви земни астрономи, които взеха мярка на всичко и дори не благоволиха да ме поздравят и премятаха сантиметъра над главата ми, правеха сметки на английски и с помощта на преводача ми викаха — махни се оттам; и той се дръпвал, да се махне от светлината — и той се махал, застани там някъде, където няма да пречиш, по дяволите; по дяволите, той не знаел къде да се дене, за да не пречи, защото имало измервачи, които мереха дори и просветната на балконите; но това не беше най-голямата злина, майко, ами взеха, че прогониха последните две рахитични държанки, останали при него, защото адмиралът казал, че не били достойни за един президент, и наистина така беше закъсал с жените, че понякога следобед се правеше, че си отива от къщата в покрайнините, но майка му чуваше как търчи след прислужничките в полумрака на спалните и мъката й беше толкова голяма, че подплашваше птиците в клетките, та никой да не може да разбере неволята на сина й, насила ги караше да пеят, за да не усетят съседите шума от набезите му, позора на насилието, сдържаните заплахи — мирувайте, господин генерал, защото ще кажа на майка ви; тогава тя нарушаваше следобедния сън на авлигите, като ги караше да вдигнат врява, за да не чуе никой задъханото му пъхтене на прибързан съпруг, нещастието му на облечен любовник, кучешкото му скимтене,

самотните му сълзи, които падаха като нощ, сякаш излиняваха от мъка сред кудкудякането на кокошките, подплашени в спалните от тази прибързана любов в прозрачния като течно стъкло въздух в три часа следобед, в един безбожен август, клетата ми рожба. Тази оскъдица щеше да продължи до момента, в който окупационните сили напуснат страната, уплашени от чумата, въпреки че все още оставаха години до изтичане на дебаркационните срокове; разглобиха офицерските къщи на номерирани части и ги прибраха в дървени сандъци, изтръгнаха изцяло сините морави и ги отнесоха със себе си, навити на рула като килими, опаковаха мушамените цистерни, в които им бяха пращали стерилна вода от тяхната земя, за да не ги ядат отвътре червеите от нашите потоци, разтуриха белите си болници, вдигнаха във въздуха казармите, изоставиха на вълнолома стария десантен крайцер и по палубата му в юнските нощи се разхождаше страхът на един изгубен в бурята адмирал, но преди да отнесат в летящите си влакове целия този рай за портативни войни, връчиха му орден за добросъседство, отдадоха му полагаемите се на държавен глава почести и му казаха на висок глас, тъй че всички да чуят: оставяме те тук с твоя негърски бардак, да видим как ще се оправяш без нас; но си отидоха, майко, майка му стара, бяха си отишли вече, когато той за първи път от времето му на покорен впрегатен вол на окупацията се изкачи по стълбите и се разпореди със собствен глас и лично присъствие сред глъчката от молби да възобнови боя с петли, и той заповядваше, съгласяваше се отново да разреши полета на кометите и още цял куп забавления за бедните, които пехотинците бяха забранили, съгласяваше се и заповядваше, и беше толкова сигурен, че е сам господар на цялата власт, че размени реда на цветовете на знамето и замени в герба фригийската шапка с победния дракон на агресорите, защото най-сетне станахме кучета на самите себе си, майко, да живее чумата. Бендисион Алварадо щеше да си спомня цял живот тези сътресения на властта, както и други по-стари и горчиви от времето на мизерията, но никога не беше си ги спомняла с толкова досада, както след фарса с неговата смърт, когато той газеше в блатото на благополучието, а тя продължаваше да се оплаква на тези, които все още я слушаха, как не си струвало да си майка на президента и да нямаш нищо друго освен една шевна машина, тъй се оплакваше тя: тъй както го виждаше да минава в каляската със златни украшения, моят син не притежава дори

една дупка в земята, където би могъл да умре спокойно, след толкова години служба на отечеството, господи, няма справедливост; и продължаваше да се оплаква не по навик, нито от преструвка, а защото той не я правеше съучастник в несгодите си, нито пък търчеше както по-рано да споделя с нея най-съкровените тайни на властта и толкова се беше променил от времето на пехотинците, че на Бендисион Алварадо започна да й се струва, че е по-стар от нея, че я беше оставил назад във времето; улавяше го да пелтечи, да бърка пресмятанията за действителността, понякога му потичаха лиги и нея я обземаше някакво чувство за състрадание, не толкова майчинско, колкото синовно, когато го виждаше да влиза в къщата, натоварен с пакети, и отчаяно се мъчеше да ги отвори всичките наведнъж, късаше канапа със зъби, ноктите му се чупеха от възлите, докато тя успееше да намери ножиците в кошницата за шев, изваждаше всичко с покрити с талаш ръце, давеше се в томлението на мечтателния си полет; гледай какви хубави работи, майко, казваше той — една жива сирена в аквариум, ангел в естествени размери с пружина, която се навиваше и той политаше из стаите и известяваше часа с камбанка, гигантска раковина, в чиято вътрешност не се чуваха вълните и ветровете на моретата, а музиката на националния химн, ама че дяволски играчки, майко, виждаш ли колко е хубаво да не си беден, казваше той, но тя не насърчаваше ентусиазма му, а гризеше четките, с които боядисваше птиците, та синът й да не забележи как сърцето й се пръска от мъка при спомена за едно минало, което никой не познаваше по-добре от нея, спомняше си колко му беше коствало оставането в креслото, което заемаше сега, и съвсем не ставаше въпрос за близките години, господине, не за тези лесни времена, в които властта беше нещо материално, досегаемо, единствено като стъклено топче в шепата му, както обичаше да се изразява той, а тогава, когато беше бягаща сардела, която плуваше без бог и без закон в един дворец като Аврамов дом, преследвана от алчната сган на последните вождове от федералната война, които ми бяха помогнали да сваля Лаутаро Муньос — генерал и поет, именит тиранин, бог да го прости, с неговите требници на Светоний на латински език и четирийсет и двата му коня със синя кръв; но като отплата за работата, която бяха свършили с оръжието си, те бяха заграбили стопанствата и добитъка на изгонените бивши господари и разделиха страната на автономни провинции,

използувайки необоримия аргумент, че това значи федерализъм, господин генерал, нали за това сме проливали кръвта си; и станаха абсолютни царе на своите земи, със собствени закони, национални празници, парични знаци, подписани от самите тях, носеха парадни униформи и саби, украсени със скъпоценни камъни, и долмани със златни ширити, триъгълни шапки с паунови пера, копирани от античните доспехи на вицекралете, господствували в страната преди него, и бяха недодялани и сантиментални. Господине, намъкваха се в президентския дворец през главната порта и без разрешение, защото родината принадлежи на всички, господин генерал, нали за това сме си жертвували живота, разполагаха се в балната зала със своите многодетни хареми и добитъка от чифлиците, който събираха по пътя си като данък за мира, за да не им липсва никога храна, водеха си и лична охрана от наемници варвари, които вместо с ботуши ходеха с навуща и едва се изразяваха на християнски език, но затуй пък бяха сръчни в измамата със зарове и жестоко и ловко си служеха с бойното оръжие; тъй че домът на властта беше заприличал на цигански катун, господине, и имаше тежък дъх като прииждаща река, офицерите от генералния щаб бяха отмъкнали републиканските мебели в чифлиците си, проиграваха на домино правителствените привилегии, безучастни към молбите на майка му Бендисион Алварадо, която не можеше да си почине нито миг, стараейки се да измете насъбралата се от този панаир смет, мъчейки се да въдвори поне малко ред в корабокрушението, и тя единствена се беше опитала да окаже съпротива на неоправданото обезценяване на либералния подвиг, само тя се опита да ги измете с метлата, когато видя, че дворецът е развратен от онези негодници, които водеха разгулен живот и си оспорваха министерските кресла в играта на картите, видя ги да правят разни содомски работи зад пианото, видя ги да се изхождат в алабастровите амфори, въпреки че тя ги беше предупредила, боже мой, че това не са цукала, а амфори, извадени от морето при остров Пантелария, но те настояваха, че са богаташки гърнета, и нямаше човешка сила, способна да ги разубеди, нито божествена сила, способна да попречи на генерал Адриано Гусман да присъствува на дипломатическия прием по случай десетгодишнината от възкачването ми на власт, макар че никой не можеше да си представи какво ни очаква, когато той влезе в балната зала, облечен в строга униформа от бял лен, специално избрана за

случая, появи се без оръжие, както ми беше дал честната си офицерска дума, със свитата си от френски бегълци, облечени цивилно и натоварени с антурии от Кайена, които генерал Гусман раздаде една по една на съпругите на посланиците и министрите, след като с реверанс изпроси разрешение за това от мъжете им, защото, както му бяха казали неговите наемници, на това се гледало с добро око във Версай, още повече, че той го изпълни с голямо кавалерско изящество, след което седна в един ъгъл, съсредоточено загледан в танците, и като клатеше одобрително глава, казваше: много добре, много добре танцуват тези европейски контета, тъй си говореше той — на всекиго заслуженото; и продължаваше да си седи в старото кресло, забравен от всички, и само аз забелязах как един от адютантите му доливаше чашата с шампанско след всяка глътка, и с течение на времето той ставаше все, по-напрегнат и невъздържан, отколкото беше обикновено, откопчаваше по едно копче на просмуканата си от пот куртка и всеки път, когато се въздържаше да не се оригне, напрежението излизаше през очите му, хълцаше сънливо, майко мила, и изведнъж в една от паузите между танците с голяма мъка се надигна, разкопча и последните копчета на куртката си, после копчетата на цепката на панталона и с посърналия си маркуч на хищник изпръска парфюмираните деколтета на съпругите на посланиците и министрите, обливаше с киселата урина на пияница-военен деликатните муселинени скутове, корсажите от златен брокат, ветрилата от щраусовите пера и сред настъпилата паника безстрастно пееше: аз съм неуспял любовник, който в твоята градина розите сега полива, о изящни рози, пееше той и никой не се осмеляваше да го възпре, дори самият президент; нали си знаех, че имам повече власт от всеки от тях поотделно, но много по-малко от двама, когато заговорничат; но той все още не съзнаваше, че вижда другите такива, каквито са, а те никога не можеха да предугадят скритите помисли на стареца от гранит, чието спокойствие беше подходяща маска за неговото безгранично благоразумие и неизмеримата му готовност да чака; ние виждахме само печалните очи, стиснатите устни, ръката на целомъдрена девица, която дори не потрепна върху дръжката на сабята в онова злокобно пладне, когато му донесоха вестта: господин генерал, командващият Нарсисо Лопес, замаян от марихуана и мастика, се е затворил в нужника с един кавалерист от президентската гвардия и го възбудил,

както си искал, със средствата на най-пламенните жени; когато най-после дойде на себе си, стоеше на четири крака, с глава, напъхана в зловонните изпарения на нужника, повръщайки от унижение, и тогава вдигна във въздуха драгуна с вид на Адонис и го забучи като пеперуда с пиката върху пролетния гоблен в приемната зала; и никой не посмя да го свали оттам през следващите три дена, горкия човек; защото той не правеше нищо друго, освен да следи бившите си другари по оръжие да не съзаклятничат, без да се бърка в личния им живот, уверен, че те самите ще се унищожат взаимно още преди да му донесат вестта, че се наложило да убият генерал Хесукристо Сенчес и членовете на охраната му го цапардосали с един стол в момента, когато получил пристъп на бяс; ухапала го котка, горкия човек; едва повдигна очи от доминото, когато му пошепнаха на ухото вестта, че генерал Лотарио Серено се бил удавил, защото конят му умрял внезапно, докато преминавал една река, горкият човек; едва трепна с клепачи, когато му донесоха новината: господин генерал, генерал Нарсисо Лопес напъхал една топка динамит в задника си и станал на парчета, защото не могъл да преживее срама от непреодолимата си педерастия; а той пак казваше: горкият човек, сякаш нямаше нищо общо с тези позорни кончини, и за всички издаваше един и същ декрет — да им бъдат отдадени посмъртни почести, обявяваше ги за герои, загинали при изпълнение на служебния си дълг, и ги погребваше в националния пантеон с големи салтанати, всички по един и същ начин, защото отечество без герои е като къща без прозорци, казваше той, и когато в цялата страна бяха останали не повече от шестима генерали, той ги покани в президентския дворец да отпразнуват рождения му ден на другарски гуляй, всички до един, господине, в това число и генерал Хасинто Алгарабия, най-тъмният и най-коварният, който се перчеше, че има син от собствената си майка, и пиеше само дървен спирт с барут; бяхме сами с него в балната зала, както правехме в добрите времена, господин генерал, всички без оръжие като млечни братя; затова пък съседната зала беше натъпкана с охрана; всички носеха подаръци, предназначени за единствения от нас, който умее да ни разбира; тъй казваха те, искайки да кажат всъщност, че беше единственият, който знае как да ги прикотка, единственият, който успя да откъсне от неговата далечна гвардия в планините легендарния генерал Сатурно Сантос, чистокръвен индианец, подозрителен, който

винаги си ходеше, както го е майка родила, здраво стъпваше по земята, такива сме ние, енергичните мъже, не можем да дишаме, ако не усещаме здраво земята под себе си; той дойде с пелерина, по която бяха изрисувани странни животни с ярки цветове, пристигна сам, той винаги ходеше сам, без охрана, влизането му беше предшествувано от някакъв мрачен полъх и единственото оръжие, което носеше, беше мачетето за рязане на тръстика, което отказа да свали от пояса си, защото не било бойно оръжие, а работно сечиво; той ми донесе орел, дресиран да се бие във войните между хората, донесе и арфата, майко моя, този свещен инструмент, чиито звуци предотвратяваха бурята и ускоряваха циклите на реколтата, а генерал Сатурно Сантос докосваше струните й с изкуство, което извираше от сърцето му, събуди у всички нас носталгия по пълните с ужас нощи на войната, майко; миризмата на кучешка краста от войната ни възбуди, събуди отново в душите ни песента от войната за златната лодка, която трябваше да ни води, и те пееха в хор с цялата си душа, майко; върнах се от моста, окъпан в сълзи, майко, а те пееха, а през това време изядоха една пуйка, пълнена със сливи, и половин прасенце и всеки пиеше от собствената си бутилка, всеки от собственото си питие, всички освен него и генерал Сатурно Сантос, които никога през живота си не бяха опитвали нито капка алкохол, нито бяха пушили, нито бяха яли повече от това, което им е необходимо, за да живеят; в моя чест изпяха в хор песничките на цар Давид, с които будят децата, плачеха и пееха всички възможни поздравителни песни за рожден ден, които се пееха, преди консулът Ханеман да дойде с новината, господин генерал, за фонографа с фуния, който свири песента „Хепи бъртдей“; пееха полузаспали, полумъртви от пиянството, без да се интересуват повече от мълчаливия старец, който, щом удари дванадесет, откачи лампата и излезе да направи оглед на къщата, преди да си легне, навик му беше останал от казармата, и когато на връщане мина през балната зала, видя за последен път шестимата генерали, свити на кълбо върху пода, прегърнати, безжизнено отпуснати, охранявани от петима телохранители, които се дебнеха помежду си, защото, дори заспали и прегърнати, те се страхуваха един от друг почти толкова, колкото всеки от тях се страхуваше от него и колкото той се страхуваше от двама в съзаклятничество; той отново закачи лампата на горния праг и сложи трите мандала, трите ключалки и трите резета в спалнята си, тръшна

се на пода, по корем, свил дясната ръка вместо възглавница, и в този момент основите на къщата се разтърсиха от общия взрив на всички оръжия на охраната, стреляли едновременно, отведнъж, по дяволите, без да се чуе друг, междинен звук, без писък, и втори път, край, свърши се тая история, остана само дъх на барут в тишината на света; остана само той, спасен завинаги от непрекъснатия гнет на властта, когато още е първата дрезгавина на новия ден видя как слугите газеха кървавото блато в балната зала, видя майка си Бендисион Алварадо, която, потресена от ужас, гледаше как стените са подгизнали от кръв, колкото и да ги подсушаваха с вар и пепел, а от килимите продължаваше да блика кръв, колкото и да ги изстискваха, по коридорите и канцелариите течеше все повече кръв, въпреки че ги миеха отчаяно, за да прикрият размерите на клането на последните наследници на нашата война, които според официалното съобщение били убити от собствената си обезумяла охрана, и телата им, покрити с националното знаме, задръстиха пантеона на героите, като им бе направено погребение, достойно за епископи, и впрочем нито един от охраната не можа да се измъкне жив от кървавата клопка, нито един, господин генерал, с изключение на генерал Сатурно Сантос, който беше брониран със своите плитки с амулети и познаваше тайните на индианците да се превъплъщават в каквото си пожелаят, проклети да са; може да се превърне в щитоносец, в блато, господин генерал, може да се превърне в мълния; и той разбра, че това е истина, защото най-ловките негови следотърсачи още от миналата Коледа бяха изгубили следите му, най-дресираните кучета роботърсачи го търсеха в противоположна посока; беше го видял превъплътен в образа на царя с меч в картите на врачките си; наистина беше жив, спеше през деня и пътуваше през нощта през безводни и мочурливи дефилета, като оставяше след себе си диря от проповеди, които обърквaха понятията на преследвачите му и изморяваха волята на неприятелите му; но той не се отказа от търсенето нито за миг, нито през деня, нито през нощта, и тъй минаваха година след година, докато много години след това един ден видя от прозорчето на президентския влак огромно множество от мъже и жени с децата им, с добитъка им и с кухненските съдове, както много пъти ги беше виждал да вървят след войската, те носеха болните си в хамак, провесен на прът, и се точеха в дъжда след един много блед човек с конопена туника: казват, че бил божи

пратеник, господин генерал; и той се плесна с ръка по челото и си рече: по дяволите, ето го, и наистина беше той, генерал Сатурно Сантос, който просеше милостиня за странниците с чудотворната си арфа без струни; беше жалък и мрачен, с шапка от изтрит филц и парцаливо пончо, но дори и в това окаяно състояние не беше много лесно да го убият, както си мислеше той; защото обезглави с мачетето си трима от най-добрите му хора, сражава се с най-свирепите така смело и ловко, че той заповяда да спрат влака пред тъжното гробище в равнината, където пратеникът проповядваше, и всички се пръснаха моментално, щом хората от президентската охрана скочиха от боядисания с цветовете на знамето вагон с пушки, готови за стрелба, пред погледа им не остана никой освен генерал Сатурно Сантос със своята митична арфа и ръка върху дръжката на мачетето, той стоеше смаян при вида на смъртния си враг, който се появи на вратата на вагона с ленената си униформа без отличителни знаци, без оръжие, по-стар и по-далечен: господин генерал, сякаш от сто години не сме се срещали; стори ми се изморен и самотен, кожата му беше пожълтяла от чернодробно заболяване и очите му готови да се просълзят, но излъчваше белезникавия блясък на човек, който е господар не само на своята собствена власт, но и на оспорваната власт на убитите от него; затуй се приготвих да умра без съпротива: струваше му се безполезно да се съпротивява на един старец, който идваше от много далеч без никакви други основания и достойнства освен варварския апетит да управлява, но той му показа дланта на ръката си в знак на помирение и каза: господ да те спаси, момко, отечеството е достойно за теб, защото отдавна беше разбрал, че срещу непобедимия единственото оръжие е приятелството, и генерал Сатурно Сантос целуна земята под неговите крака и го помоли за милост: позволете ми да ви служа, както заповядате, господин генерал, имайте вяра, че тези ръце ще могат да въртят мачетето; и той прие: съгласен съм; направи го свой телохранител с единственото условие: никога да не заставаш зад мен, превърна го в свой ортак в доминото и двамата заедно със своите четири ръце смъкнаха кожата на много изпаднали в немилост тирани, качваше го бос на президентската каляска и го водеше на дипломатическите приеми с онзи негов дъх на тигър, от който кучетата ставаха неспокойни, а съпругите на посланиците получаваха виене на свят, остави го да спи пред вратата на спалнята си, за да успокои

страха по време на съня си, защото животът му стана толкова суров, че той се страхуваше от мисълта да остане насаме с хората, които му се явяваха в сънищата; много години го държа близко до себе си, когато най-после пикочната киселина го скова и вече не можеше да върти мачетето, тогава той го помоли: направете ми услуга да ме убиете вие лично, господин генерал, за да не оставите на друг удоволствието да ме убие, без да има право; но той му заповяда да умре спокойно с хубава пенсия на запасен военен и медал в знак на признателност в чифлика на конекрадците от голите планини, където се беше родил, и не можа да сдържи сълзите си, когато генерал Сатурно Сантос надделя стеснението си и му каза задавен от сълзи: нали виждате, господин генерал, дори и за най-яките мъже идва време да станат баби, мръсна работа. Впрочем никой не разбираше по-добре от Бендисион Алварадо детинската възбуда, с която той се отърсваше от старите времена, както и безразсъдното прахосване на изгодите от властта, за да получи на старини онова, което му беше липсвало като дете, но се вбесяваше от злоупотребата с неговата преждевременна наивност, за да му продават разни чуждоземни измишльотини, които хич не бяха евтини, а дори не изискваха толкова остроумие, колкото присмехулните птички, които тя успяваше да продаде за не повече от четири гроша; хубаво е да се радваш на живота, казваше тя, ама мисли и за бъдещето, не искам да те видя да събираш милостиня в шапката си пред някоя църква, ако утре или вдругиден, не дай боже, те катурнат от стола, на който седиш, поне да можеше да пееш или да беше станал архиепископ или моряк, а ти си само един генерал, тъй че те бива само да даваш команди, съветвах те да заровиш на сигурно място излишните държавни пари, където не може да ги намери никой друг освен тебе, че ако се наложи да се измъква набързо като тези клети президенти на нищото, които пощеха миналото и просеха поздрав от корабите в къщата на морския бряг; погледни се в това огледало, казваше тя, но той не я слушаше и я хвърляше в отчаяние с вълшебната си формула: успокой се, мамо, тези хора ме обичат. Бендисион Алварадо щеше да живее така дълги години и да окайва бедността, да хока слугините заради сметките от пазара и дори щеше да прескочи някой и друг обяд, за да направи икономия, и никой нямаше да се осмели да й открие, че тя е една от най-богатите жени в света, че той записва на нейно име всичките печалби, които трупа от държавните сделки; че тя е не само собственица на необятни

земи и безброй глави добитък, но и на местните трамваи, на пощата и на телеграфа, на водите в страната, тъй че всеки кораб, който прекосява притоците на Амазонка или териториалните води, трябва да й плати такса, нещо, което тя не узна до края на живота си, тъй както много години не узна, че синът й не е толкова безпомощен, колкото тя предполагаше, когато той идваше в къщата в покрайнините, захласнат по чудесните играчки на старостта; защото освен личния данък, който получаваше за всяка глава добитък, отглеждан в страната, освен заплащането на услугите, които правеше, и користните подаръци, които му изпращаха неговите привърженици, бе измислил и доста отдавна използуваше една безпогрешна система, посредством която печелеше от лотарията. Това бяха годините след мнимата му смърт, епохата на шума, господине, която не се нарича така заради подземния грохот, усетен в цялата страна през нощта срещу великомъченик свети Ираклий, за който никога не се намери сигурно обяснение, а поради непрекъснатия шум, който се вдигаше от новозапочнатите обекти, обявявани още от основите си за най-големи в света, макар че никога не се довършваха; това бяха спокойни времена, когато свикваше заседанията на министерския съвет по време на обедната си почивка в къщата в предградията, излягаше се в хамака под благоуханните клони на тамариндите, правеше си вятър с шапката и слушаше със затворени очи докторите с развързани езици и засукани с лепило мустаци, които седяха около хамака и разискваха, пребледнели от горещината в сукнените си сюртуци с целулоидни яки, цивилните министри, които страшно ненавиждаше, но ги беше назначил отново, защото му отърваше, слушаше ги как обсъждат държавните работи сред врявата на петлите, които търчаха след кокошките в двора, и непрекъснатото цвърчене на щурците и безсънния грамофон у съседите, който свиреше песента „Сузана, ела, Сузана“, и изведнъж млъкваха, наставаше тишина, защото генералът беше заспал, но той изръмжаваше, без да отваря очи и без да спира хъркането — не спя, ахмаци, продължавайте, и те продължаваха, докато най-после той с клатушкане се измъкваше от паяжините на просъницата и отсъждаше: от всичките казани глупости има право само моят побратим министърът на здравето, по дяволите, край на тая дивотия, и слагаха край; после разговаряше с личните си помощници, като ги водеше ту насам, ту натам, хванал в едната ръка чиния, а в другата лъжица, и докато вървеше, ядеше и ги

изпращаше на стълбата с досада: правете каквото искате, нали в края на краищата аз командувам тук; по дяволите, омръзна му да пита дали го обичат, или не го обичат; прерязваше тържествено ленти, появяваше се на обществени места и се излагаше на риск, нещо, което не беше правил и в най-спокойните си периоди, играеше нескончаеми партии на домино с моя побратим генерал Родриго де Агилар и с моя побратим министъра на здравето, които се ползуваха с достатъчно доверие, за да го помолят за свободата на някой затворник или помилването на някой осъден на смърт, и бяха единствените, които се осмелиха да го помолят да приеме на специална аудиенция царицата на красотата от бедняшкия квартал, една невероятна хубавица от блатото на мизерията, което наричахме квартал на кучешките борби, защото всички кучета на квартала вече от много години се давеха на улицата без нито миг почивка; това беше една смъртно опасна крепост, където патрулите на националната гвардия не влизаха, защото ги събличаха голи и само с един замах задигаха от колите оригиналните им части, а заблудените клети магарета влизаха от единия край с краката си, а излизаха от другия като чувал с кокали, там ядат децата на богатите, господин генерал, опечени на огън, или ги продават на пазара, превърнати в луканки, можете ли да си представите; и тъй, за мое нещастие там се беше родила и там живееше Мануела Санчес, един невен в бунището, и невероятната й хубост е чудото на страната, господин генерал; той бе толкова заинтригуван от това откритие, че каза: ако всичко, което казвате, е истина, аз не само ще я приема, но и ще танцувам с нея първия валс, майка му стара, вестниците ще пишат за това, разпореди се той, тези щуротии се харесват много на бедняците. Макар че през нощта след приема, докато играеха домино с генерал Родриго де Агилар, той сподели с известна горчивина, че царицата на бедните не си струвала дори труда да се танцува с нея и че била толкова обикновена, колкото много такива квартални Мануели Санчес, с роклята си на нимфа с муселинени волани, позлатена корона с изкуствени украшения и една роза в ръката; и под надзора на една майка, която я пазела, като че ли е от злато, а той й дал всичко, каквото поискала, и то не било малко — електричество и течаща вода за нейния квартал на кучешките борби, но отбеляза, че за последен път приема някого с молба, по дяволите, няма да разговарям повече с бедняци, каза той и тръшна вратата след себе си, преди да е свършил

партията домино, излезе навън, чу металните удари на часовника в осем, сложи кюспе на кравите в оборите, нареди да качат горе говеждия тор, направи оглед на цялата къща, като в същото време ядеше от чинията, която носеше в ръцете си, ядеше задушено месо с фасул, ориз и пържени банани; преброи часовите от входната порта до спалните, всичките, четиринадесет на брой, бяха налице и по местата си, в предния двор свари останалата част от личната си гвардия да играе домино в караулното; видя, че сред розовите храсти лежат прокажените, по стълбата — парализираните; часът беше девет, остави на един прозорец чинията с недовършеното ядене и се озова сред лепкавия въздух в бараките на държанките, които спяха по три в легло заедно със своите седмачета, възседна една купчина, миришеща на вчерашна яхния, направи си място между две глави, шест крака и три ръце, без дори да се запита дали някога щеше да разбере коя каква беше или коя в края на краищата беше утолила жаждата му, без да се събужда, без той да й се присъни, или чий беше оня глас, който сънливо промърмори от другото легло: не бързайте толкова, господин генерал, ще изплашите децата; върна се отново вътре в двореца, провери райберите на двадесет и трите прозореца, запали купчините говежди тор и докато стигне от вестибюла до частните си покои, на всеки пет метра долавяше миризмата на дима, която му напомни за едно невероятно детство, което може би беше неговото и за което си спомняше само когато започваше димът, после веднага го забравяше завинаги, върна се по обратния път, за да изгаси всички лампи от спалните до вестибюла и да покрие с парцали от ленено платно клетките с птици, като преди това ги преброи — четирийсет и осем; още веднъж обходи цялата къща с лампа в ръка, видя се в огледалата — четиринадесет генерали, които вървяха един след друг със запалена лампа; часът беше десет, всичко е наред, върна се в спалните помещения на президентската гвардия, загаси светлината, лека нощ, господа, претърси канцелариите на партера, преддверията, нужниците, надникна зад завесите, под масите, нямаше никого, измъкна връзката с ключове, които можеше да познае един по един само с пипане, заключи канцелариите, качи се на първия етаж и прегледа стаите една по една, заключи вратите с ключ, измъкна бурканчето с пчелен мед от скривалището зад една картина и взе обичайните две лъжици мед преди лягане, помисли за майка си, Бендисион Алварадо, която вече

спеше в къщата в предградията, потънала в дълбок сън и сред маточината и ригана, с ръка на бледа птицепродавачка, която боядисва с водни бои авлиги, а сега лежи на хълбока си като умряла, желая ти лека нощ, майко, каза той, лека нощ, синко, отговори му сияещата Бендисион Алварадо от къщата в предградията; после той окачи на куката пред спалнята си лампата, която оставяше да виси пред вратата, докато спеше, с категоричната заповед да не я загасят никога, защото в случай на нужда щеше да избяга на тази светлина; удари единайсет, когато той прегледа за последен път къщата, на тъмно — да не би някой да се е вмъкнал, мислейки го за заспал, — като оставяше след себе си диря от звезден прах, която златната му шпора пръскаше при последователните мигновени святкания на зеления поток светлина, изпращан от въртящия се рефлектор на фара; между две мигновени пламвания на светлината той зърна един прокажен, който бродеше заспал, без посока, препречи му пътя, поведе го през сянката, без да го докосва, като осветяваше пътя му със светлината на собственото си безсъние, настани го сред розовите храсти, после отново преброи постовете в мрака, върна се в спалнята и като минаваше край прозорците, видя през всеки от тях едно и също море, априлското Карибско море, видя го двайсет и три пъти, без да се спира, и всеки път беше еднакво, каквото е обикновено през април, като позлатено блато; чу как удари дванайсет часът с последния удар на камбаните на катедралата, усети спазмите и ужасната тънка свиреща болка от херния та, нямаше друг шум в света, сам той беше отечеството; сложи трите резета и трите мандала, заключи трите ключалки в спалнята, изопна се седнал в портативния си клозет, изпика две капки, четири капки, седем горещи капки, тръшна се по корем на пода и веднага заспа, без да сънува; в три без четвърт се събуди, облян в пот, разтърсен от точното усещане, че докато спи, някой го наблюдава, някой, който има способността да се вмъква, без да маха мандалата; кой е тук? — попита той, нямаше никого, затвори очи и отново почувствува, че някой го гледа, изплашено отвори очи и тогава го видя, по дяволите, беше Мануела Санчес, която сновеше из стаята, без да отключва, защото влизаше и излизаше през стените, когато си иска, Мануела Санчес, дошла в неудобен за мене момент с муселинената си дреха и пламтящата роза в ръка и естествената миризма на божур в дъха й; кажи ми, че това бълнуване не е истина, молеше я той, кажи

ми, че не си ти, кажи ми, че този дъх на смърт не е лекият мирис на божур от твоето дихание, но това беше тя, нейната роза, нейното топло дихание, което изпълваше с аромата си въздуха в спалнята като един натрапчив басов тон, по-мощен и по-древен от стенанието на морето, Мануела Санчес, падение мое, ти, която не беше изписана върху дланта на ръката ми, нямаше те в утайката на кафето ми, нито дори във водата в паниците на врачките, която предвещаваше смъртта ми, не поглъщай въздуха ми, не ми отнемай съня, не оскверняваи мрака в тази стая, където жена никога не е влизала, нито някога щеше да влезе, угаси тази роза, стенеше той и в същото време пълзешком търсеше ключа за лампата, а вместо него намираше Мануела Санчес, лудост моя, защо трябва да те намеря, когато не съм те изгубил, ако искаш, отнеси къщата ми със себе си, цялото отечество заедно с неговия дракон, само ми разреши да запаля светлината, о, паяк на нощите ми, Мануела Санчес, хернийо моя, курвенска дъще, крещеше той, убеден, че светлината ще го отърве от магията, крещеше: да я изхвърлят, да остане без мен, да я хвърлят от скалите с котва на шията, та никой вече да не се измъчва от пламъка на нейната роза, вървеше по коридорите и крещеше до прегракване, в тъмното нагазваше в питите говежди тор и се питаше потресен какво става с този свят; наближава осем часът, а в този мошенически дом всички спят, ставайте, мръсници, крещеше той, някой запали лампата, в три часа свири утринната тръба, повториха сигнала в крепостта на пристанището, в гарнизона Сан Херонимо, във всички казарми в страната, разнесе се грохот от подплашени оръжия, от отварящи се рози, макар чедо падането на росата оставаха още два часа, от държанки сомнамбули, които тупаха килимите под звездите, отвиваха клетките на заспалите птици и сменяха увехналите цветя във вазите с цветя, откъснати снощи, сновяха насам-натам зидари, които издигаха спешно стени и заблуждаваха слънчогледите, като облепваха стъклата на прозорците със слънца от позлатена хартия, за да не се вижда, че на небето е все още нощ, в дома е неделя, 24-о число, а в морето беше април, перачите китайци дигаха врява и изхвърляха от креватите последните спящи, за да приберат чаршафите, слепи гадатели обещаваха любов там, където нямаше любов, безчестни търговци намираха кокошките да снасят понеделнишките яйца, когато вчерашните още си стояха в чекмеджетата на архива, и се чуваше глъчката на замаяната тълпа с давенията на псета посред

правителствените заседания, свикани спешно, и в това време той, изненадан от неочаквания ден, си пробиваше път между дръзките ласкатели, които го обявяваха за разложител на утринта, повелител на времето и пазител на светлината, когато, най-сетне един офицер от главното командуване се осмели да го спре във вестибюла и застанал мирно пред него, му доложи, че е едва два и пет след полунощ, а друг глас доложи, че е три и пет след полунощ, господин генерал, и той го удари ожесточено по лицето с опакото на ръката си и издаде вой е всичката сила на уплашените си гърди, така че да го чуе целият свят: осем часът е, майка му стара, осем, казах, това е божа заповед. Като го видя, че влиза в къщата е предградията, Бендисион Алварадо попита: откъде идваш с това лице, приличаш на ухапан от отровен паяк, защо държиш ръката си на сърцето, каза тя, на той се свлече в плетеното кресло, без да й отговори, премести ръката си от сърцето и пак забрави за присъствието на майка си, но тя го мушна с четката, с която шареше авлигите, и учудено го попита дали наистина той се мисли за сърцето на Исус с тези посърнали очи и с тази ръка на гърдите и той скри ръката си разгневен, по дяволите, майко, тръшна вратата и излезе навън, взе да броди из къщата с ръце в джобовете, за да не се слагат сами там, където не им е мястото, гледаше дъжда през прозореца, гледаше как водата се стича по книжните звезди и луните от станиол, залепени по стъклата, та в три следобед да изглежда, че е осем вечерта, гледаше вкочанясалите от студ гвардейци в двора, гледаше тъмното море, дъжда на Мануела Санчес в твоя град без нея, ужасния тъжен салон, поставените наопаки върху масите столове, непоправимата самота в първите сенки на още една мимолетна събота, на още една нощ без нея, мамка му, поне да ми отнемеха спомена, че това най-много ме боли, въздъхна той и изпита срам от състоянието си, прекара ръка по тялото си, навсякъде освен там, където беше сърцето, най-после я сложи върху хернията, успокоена от дъжда, беше си същата, със същата форма, със същото тегло и все така го болеше, но още по-свирепо, сякаш държеше в ръката си собственото си сърце от жива плът, и едва тогава разбра нещо, което му бяха казвали много хора преди: сърцето е третият тестикул, господин генерал — дръпна се от прозореца, засуети се в приемната зала, изпълнена с нестихващо безпокойство на един вечен президент, със забита в душата му рибена кост, после се озова в заседателната зала на министерския съвет и

както обикновено слушаше, без да разбира нищо, без да чука, измъчваше се от приспивния доклад за състоянието на финансите, изведнъж нещо стана във въздуха, министърът на финансите млъкна, останалите гледаха към него през процепите на напуканата от болка броня и той види себе си, безжизнен и самотен, в единия край на ореховата маса е разтреперано лице, защото го бяха видели на светло в това жалко състояние на пожизнен президент с ръка на гърдите, животът му изтля под ледената жар в изпитателния поглед на златар на мои побратим министъра на здравето, който сякаш го изучаваше отвътре, докато той въртеше верижката на златния си джобен часовник — внимание, каза някой, трябва да е било бодеж, но той вече бе сложил на ореховата маса втвърдената си от гняв ръка на сирена, възвърна си топлината; изстреля властно един откос от смъртоносни думи: ще ви се на вас да е бодеж, мръсници, продължавайте, и те продължиха, но говореха, без да се чуват, мислейки, че трябва да се е случило нещо сериозно, за да е толкова разгневен, шушукаха си, носеше се шепот, всички сочеха към него, гледайте, трябва да е много зле, за да се държи за гърдите, шевовете му се спукаха, мърмореха те, и тръгна мълвата как накарал да извикат министъра на здравето по спешност и как той го сварил с дясната ръка, сложена като агнешки крак на ореховата маса, и му заповядал: отрежи ми я, братко, окъпан в сълзи, унижен от тъжната си участ на президент, но министърът му отвърнал: не, генерал е, няма да я изпълня тази заповед, ако ще да ме разстреляте, така му казал, това е въпрос на справедливост, генерале, аз струвам по-малко от вашата ръка. Тази, както и много други версии за неговото състояние ставаха все по-натрапчиви, а той продължаваше да мери в оборите млякото, което носеха в казармите, и гледаше как се издига в небето посипаният с пепел вторник на Мануела Санчес, караше да изхвърлят прокажените от розовите храсти, за да не вмирисват розите на твоята роза, търсеше усамотение в къщата, за да не го чуе никой, когато ся тананика твоя първи валс на царица, за да не ме забравиш, тъй пееше той; потъваше в тинята на стаите на държанките, мъчейки се да намери облекчение за терзанието си, и за първи път през дългия си живот на бърз любовник стана необуздан, помайваше се в подробности, изтръгваше въздишки и от най-сдържаните жени, един път, два пъти, караше ги да се смеят от изненада в мрачината: как не ви е срам, генерале, на вашите години, но

на него му беше пределно ясно, че волята да издържи е чиста измама, която той сам си налагаше, за да мине време, че всяка стъпка на самотата му, всеки дъх неумолимо го приближава към неизбежния зной в два часа след пладне, когато той щеше да отиде да проси вместо любовта на бога любовта на Мануела Санчес в двореца на бунището сред свирепото царство на твоя квартал на кучешките борби; отиде облечен в цивилни дрехи, без оръжие, с автомобил на обществения транспорт, който се изплъзна с грохот през изпаренията от застоял бензин на отпуснатия в пладнешката летаргия град, избягна азиатската врява на тесните търговски улички, видя огромното море на моята гибелна Мануела Санчес, с един самотен пеликан на хоризонта, видя разнебитените трамваи, които стигат до твоята къща, и заповяда да ги сменят с жълти трамваи с матови стъкла и кадифен трон за Мануела Санчес, видя запустелите плажове, където тя ходеше в неделя, и нареди да построят къщички за съблекални и да поставят знаме с различни цветове, според настроението на времето, и да заградят с желязна мрежа един отделен плаж за Мануела Санчес, видя вилите с мраморни тераси и замислени морави, принадлежащи на четиринадесетте фамилии, които той бе направил богати с щедростта си, видя една по-голяма вила, която имаше въртящи се фонтани и витражи на балконите, там искам да те видя да живееш за мен, и вилата бе експроприирана насила, тъй решаваше той съдбата на света, сънувайки с отворени очи, седнал на задната седалка на раздрънканата кола, докато престана да се усеща морският бриз и градът свърши, и през отворените прозорци се вмъкна дяволската патърдия на твоя квартал на кучешки давения, където се озова, не можа да повярва на очите си и си помисли: майчице моя, Бендисион Алварадо, виж докъде стигнах без теб, помогни ми, но сред врявата никой не можа да познае самотните очи, тънките устни, безжизнената ръка на гърдите, заспалия глас на прастария дядо, който надничаше през счупените прозорци с бяла ленена дреха и с шапка на надзирател и питаше къде живее Мануела Санчес на моя позор, царицата на бедните, госпожо, онази, която държи роза в ръката си, и се питаше изплашен: къде ли живееш сред тази бъркотия от възли, настръхнали, бодри, сатанински погледи, окървавени кучешки зъби, сред непрекъснатия вой, сред тази касапница на кучета, които се хапят и разкъсват на парчета в локвите; къде ли е миризмата на божур на твоето дихание сред непрекъснатия

крясък на проклетите високоговорители, мъко моя; на пияници, изхвърлени с ритници от баровете, кой знае къде си се изгубила сред този безконечен гуляй с марангуанго и бурунданга, и с евтин ром и чудесната наденица като подкова, и бакшиши от едно черно сентаво сред постоянната лудост на митическия рай на Черния Адам и Хуансито Трукупей, майка му стара, коя е твоята къща сред този хаос от олющени стени, боядисани жълто като ауяма с морави ленти като епископско расо, със зелени като папагали прозорци, със стени в синьо на точици, с колони, розови като розата в ръката ти, колко ли ще е часът за тебе, щом като тези непрокопсаници не са чули моята заповед, че сега е три, а не осем от миналата вечер, колкото изглежда в този ад; коя си ти сред тези жени, които клюмат глави в празните салони и се ветреят с фустите си, небрежно разкрачени в люлеещите се столове, потни от горещина между краката, а той питаше през зейналите прозорци къде живее Мануела Санчес, с рокля като пяна, лъскаща от диаманти, и с диадема от масивно злато, която той й бе подарил за първата годишнина от коронясването й, разбрах коя, господине, каза някой сред хаоса, една такава цицеста, с големи кълки, която си мисли, че е хванала бога за брадата, ей там живее, господине, ей там, в една къща като всички останали, боядисана в крещящи цветове, с прясната диря от някой, който се подхлъзнал в кучешките лайна на мозайката в преддверието, една бедняшка къща, толкова различна от Мануела Санчес, която седеше на трона на вицекралете, че трудно можеше да повярва човек, че това е нейната къща, но така беше, майко моя, Бендисион Алварадо, скъпата ми, вдъхни ми сили, за да вляза, майко, защото тази е нейната къща; обиколи десет пъти квартала, за да си поеме дъх, почука на вратата три пъти с кокалчетата на пръстите си, което прозвуча като три молби, почака в душната сянка на преддверието, без да разбере дали тежкият въздух, който дишаше, беше развален от жегата или от неспокойствието му, почака, без дори да мисли за своето състояние, когато най-после майката на Мануела Санчес то въведе в просторния и бедно подреден салон на едва заспала къща, тънеща в полумрак и прохлада и миришеща на рибени остатъци; отвътре къщата бе по-голяма, отколкото отвън; той огледа интериора на своето падение, седнал на кожената табуретка, докато майката на Мануела Санчес я будеше от следобедния сън, видя стените, но които се бяха стичали капки от минали дъждове, един строшен диван, още

две табуретки с кожени седалки и едно пиано без клавиши в ъгъла; нищо друго, по дяволите, толкова мъки за такава мизерия, въздишаше той, в това време майката на Мануела Санчес се върна с кошничка с ръкоделие и седна да плете дантела, докато Мануела Санчес се обличаше, решеше косите си, слагаше си най-новите обувки, за да посрещне с необходимото достойнство неочаквания старец, който смушено се питаше къде ли си, Мануела Санчес, моя зла орис, дошъл съм да те видя и не мога да те открия в този просташки дом, къде ли е твоето ухание на божур сред зловонни остатъци от обяд, къде ли е твоята риза, твоята любов, извади ме от затвора на тези кучешки съмнения, въздишаше той, и тогава я видя да се появява на вътрешната врата, като видение от сън, отразена в огледалото на друг сън, в етаминена рокля от един грош ярдът — косата й набързо прибрана на тила с гребен, обувките й скъсани, но и така беше най-красивата и най-горда жена на земята с пламтящата роза в ръка, видението беше толкова ослепително, че той едва се овладя да се поклони, когато тя го поздрави с високо изправена глава — господ да ви пази, ваше превъзходителство, и седна на дивана срещу него, където не можеше да стигне до нея смрадливият му дъх; тогава се осмелих да го погледна в лицето за първи път, като въртях с два пръста пламтящата роза, за да не забележи ужаса ми, взрях се изпитателно и без милост в устата на прилеп, в немите очи, които ме гледаха като от дъното на някакъв вир, в голобрадата му кожа, омесена от буци пръст е мазнина от жлъч, която беше още по-изопната и напрегната на дясната ръка, където носеше пръстена с президентския печат, а сега лежеше безжизнено отпусната върху коляното му, в дрехата му от рехав лен, в която сякаш нямаше никого, с огромните си обувки на мъртвец, с невидимите си мисли и скрита власт таи беше най-старият старец на света, най-страшният, най-ненавижданият и най-малко съжаляваният в отечеството, правеше си вятър с надзирателската шапка, която носеше, потънал в мълчаливо съзерцание от отсрещния бряг, господи, какъв тъжен човек, помислих си изплашена; и го запита без състрадание: с какво мога да ви услужа, ваше превъзходителство? Отговори и с тържествен вид: дойдох само да ви помоля за една услуга, ваше височество, да ми позволите да ви посещавам. Посещаваше я безутешно месеци наред, всеки ден в мъртвите часове на следобедната почивка, в които обикновено ходеше при майка си, за да си мислят

органите на сигурността, че той ходи в къщата в предградията, защото само той не знаеше това, което всички знаеха; че стрелците на генерал Родриго де Агилар го пазят, стаени на терасите, преобръщат наопаки трафика, пропъждат с приклади хората от улиците, по които щеше да мине той, забраняват движението по тях от два до пет, за да изглеждат пусти, и имат заповед да стрелят, ако някой се помъчи да надникне от балконите, но и най-малко любопитните успяваха да издебнат прокрадващата се лимузина на президента, боядисана като автомобилите на обществения транспорт, в която седеше старецът, предрешен в цивилни дрехи, с костюм от невинно ленено платно: виждаха сирашки бледото лице на човек, който много пъти е виждал изгрева, на човек, който е плакал скришом, на когото не му пука какво мислят за ръката, сложена на гърдите; архаично замислено животно, което оставя след себе си диря от илюзии, от сорта на гледайте го как се влачи, душата му не издържа неподвижния като стъкло зной в забранените улици и предположенията за неговите странни болести станаха така многобройни и вдигнаха толкова шум, че най-после всички се сблъскаха с истината, че той не ходи в къщата на майка си, а в сумрачния салон, в скрития свят на Мануела Санчес под безпощадния контрол на майката, която плетеше неуморно, защото той купуваше за нея хитроумните машини, нещо, което дълбоко натъжаваше Бендисион Алварадо;; мъчеше се да я прелъсти с мистерията на магнетичните игли, красивите януарски снежни бури, затворени в преспапието от кварц, астрономически и аптекарски апарати, пирографи, манометри, метрономи и жироскопи, които той непрекъснато купуваше от всеки, който пожелаеше да му ги продаде, въпреки протестите на майка си, въпреки собственото си желязно скъперничество, и само заради щастието да им се наслаждава заедно с Мануела Санчес, доближаваше до ухото й патриотичната раковина, от чиято вътрешност не се чуваше диханието на морето, а военни маршове, които възхваляваха неговия режим, доближаваше до термометрите пламъка на кибритената клечка — за да видиш как слиза и се качва напрегнатият живак на мисълта ми; гледаше съсредоточено Мануела Санчес, без да иска нищо от нея, без да изразява пред нея намеренията си, а мълчаливо я смайваше с безумните си дарове, мъчейки се да й каже чрез тях това, което не беше способен да изрази с думи, защото той умееше да изразява най-съкровените си желания

само с видимите символи на своята неограничена власт, както например на рождения ден на Мануела Санчес, когато я помоли да отвори прозореца и тя го отвори и се вкамени от ужас: когато видях какво бе направил от моя беден квартал на кучешките борби, видях белите дървени къщи с прозорци с пердета от тензух, тераси с цветя, сини поляни с фонтани с въртяща се вода, пауни, ледения пропъждащ насекомите вятър — една позорна имитация на старите резиденции на офицерите от окупационната армия, иззидани тихо през нощта, бяха унищожени кучетата и изхвърлени старите обитатели от къщите им, защото нямали право да бъдат съседи на една царица, и ги бяха изпратили да гният в друго бунище; и така в течение на много потайни нощи бяха изградили новия квартал на Мануела Санчес, за да го видиш от прозореца си на своя рожден ден, ето го пред теб, царице, да навършиш още много щастливи години, та да видим дали тези щедрости на властта ще смогнат да смекчат това твое любезно, но непреклонно, ваше превъзходителство, не се приближавай много, че майка ми стои тук с ключалката на моята чест; и той се давеше в мераците си, преглъщаше яростта си, отпиваше на бавни старчески глътки като милостиня сока от прясна гуанабана, която тя му приготвяше от милост, за да даде на жадния да пие, изтърпяваше ледения бодеж в слепоочието, за да не разберат недостатъците на възрастта му, за да не ме обикнеш от милост, след като съм изчерпал всички средства да ме обикнеш от любов, пренебрегвам я само когато съм с теб, защото нямам желание дори за това; агонизираше от копнеж да я докосне с диханието си, преди архангелът с човешки ръст да долети в къщата и удари камбаната за моя смъртен час; и той печелеше още една последна глътка, удължавайки визитата си, докато прибираше играчките в оригиналните им опаковки, за да не ги разяде и направи на прах солта от морето, само една минутка, царкиньо, и ставаше, за да си отиде чак до следващия ден, цял един живот, какво наказание, оставаше му един миг, за да хвърли последен поглед на неуловимата девица, която, щом долетеше архангелът, оставяше неподвижна с мъртвата роза на скута, а той си излизаше, измъкваше се с първия здрач, опитвайки се да скрие срама, който беше публично достояние и всички го коментираха на улицата, разпространяваше го една анонимна песен, която цялата страна знаеше освен него, дори папагалите пееха по дворовете: дръпнете се, жени, че иде генералът,

сълзи зелени лее с ръка върху гърдите, я вижте как върви, едва властта си носи, заспал ги управлява, защото има рана, която не здравее; научиха песента папагалите бегълци, които много пъти чуваха как я пеят папагалите пленници, научиха я свраките и кукумявките и я понесоха на ята далеч отвъд границите на неговото безмерно печално царство и привечер под небосвода на отечеството се чуваше многогласият хор на хвъркатото множество, което пееше — ето иде генералът, от устата му лайна излизат, а от задника — закони, една безкрайна песен, към която всички, дори папагалите, прибавяха строфи, за да се подиграят на служителите от държавна сигурност, които се мъчеха да я заловят; военните патрули, въоръжени до зъби като на война, разбиваха дворните врати и разстрелваха папагалите като подривни елементи до тарабите, хвърляха на кучетата цели купища живи папагалчета, обявиха обсадно положение, мъчейки се да изкоренят вражеската песен, та никой да не узнае това, което всички знаеха: че той е този, който привечер се промъква тайно като беглец през задния вход на президентския дворец, пресича кухните и изчезва през изпарението от говеждия тор пред частните си покои, чак до четири часа на следващия ден, кралице, до същия час на всеки следващ ден, когато пристигаше в къщата на Мануела Санчес, натоварен с толкова необикновени подаръци, че бяха принудени да заемат съседните къщи и да съборят междинни стени, за да имат къде да слагат подаръците, така че първоначалният салон бе превърнат в грамаден и мрачен склад, където имаше безброй часовници от всички епохи, всякакъв вид грамофони — от най-примитивните, с цилиндър, до тези с огледална мембрана, многобройни шевни машини — ръчни, крачни и моторни, спални, пълни с галванометри, хомеопатични аптечки, музикални кутии, апарати за оптически измами, витрини със спиртосани пеперуди, азиатски хербарии, лаборатории по физиотерапия и телесно възпитание, машини по астрономия, ортопедия и естествени науки, и безброй кукли със скрити механизми, които притежаваха човешки качества, запечатани стаи, в които не влизаше никой, дори за метене, защото нещата си стояха там, където бяха оставени, когато ги донесяха, никой не се интересуваше от тях, а най-малко Мануела Санчес, защото тя не искаше да знае нищо за живота след онази черна събота, в която имах нещастието да бъда избрана за царица, след онзи следобед животът за мен свърши;

бившите й кандидати умряха един след друг, покосени от неизлечими колапси и невероятни болести, приятелките й изчезнаха безследно, нея я пренесоха, без да се помръдне от къщата си, в един чужд квартал, остана сама, следена и за най-дребните й намерения, пленница на една клопка на съдбата, в която нямаше смелост нито да каже „не“, нито имаше необходимата смелост да каже „да“ на един неприятен кандидат, който я преследваше с любов, равна на изгнание, и я гледаше с някакво почтително вцепенение, докато си правеше вятър с бялата шапка, окъпан в пот, толкова отнесен от самия себе си, че тя се питаше дали наистина я вижда, или беше само едно странно привидение, беше го виждала да се клатушка посред бял ден, беше го виждала да смуче плодовите сокове, беше го виждала да клюма глава, заспал в плетеното кресло с чаша в ръка, когато медното бръмчене на бръмбарите в ушите сгъстяваше още повече здрача в салона, беше го виждала да хърка, внимавайте, ваше превъзходителство, казваше му тя и той се стряскаше в съня си и мърмореше: не, царице, не бях заспал, само си бях затворил очите, тъй казваше, без да си даде сметка, че тя е взела чашата от ръката му, за да не я изпусне, докато спи; така тя го беше залъгвала с хитрини до оня невероятен следобед, когато той дойде в къщата и задъхан я събуди с новината: днес ти нося най-големия подарък във вселената, чудо на небесата, което ще мине тази нощ в единайсет нула шест, за да го видиш ти, царице, само и само за да го видиш ти, и това нещо беше кометата. Този ден беше един от дните на нашите най-големи разочарования, защото вече от доста време се носеше мълва, подобна на много други, според която времето на живота му не е подчинено на човешкото време, а на циклите на кометата, че той бил заченат, за да я види веднъж, но нямало да я види втори път въпреки арогантните предсказания на неговите ласкатели, така че очаквахме единствената ноемврийска нощ на века, както някой чака рождената си дата, беше приготвена музика за забава, тържествени камбани, празнични фойерверки, които за първи път в продължение на цял един век щяха да избухнат не за негова прослава, а по повод очакваните единадесет метални удара в единадесет часа, които щяха да оповестят края на неговото време, и да приветстват очакваното съдбоносно събитие, което самият той очакваше на терасата върху покрива в къщата на Мануела Санчес, седнал между нея и майка й, дишайки с усилие, за да не усетят, че сърцето му бие

учестено под изцъкленото от лоши предзнаменования небе, а той за първи път поемаше нощното дихание на Мануела Санчес, напрежението на нейната атмосфера, нейния свеж въздух; откъм хоризонта долетяха съзаклятническите удари на барабаните, които пресрещаха бедствието, той чу далечни вопли, клокочещото като вулканична лава множество, коленичило от ужас пред едно явление извън обсега на неговата власт, което беше предшествувало и щеше да надживее неговата епоха, почувствува тежестта на времето, изпита за миг нещастието, че е смъртен, и тогава го видя; ето я, каза той, и действително беше тя, защото той я познаваше, беше я видял, когато прекосяваше друга посока на вселената, същата е, царице, по-стара от света, болезнената медуза от светлина колкото небето, която с всяка педя от своята траектория се връщаше към деня на своето рождение о един милион години, чуха шумоленето на ресни от станиол, видяха тъжното му лице, облените в сълзи очи, дирята от зеленикави кристалчета в разрошената му от космическите ветрове коса, която оставяше по света поток от сияйния прах на изгаснали звезди и разсъмвания, забавени от катранени луни и пепелища от кратерите на океани, съществували още преди да е съществувала земята; ето я, царице, промърмори той, гледай хубаво, че ще го видим отново след един век, и тя се прекръсти потресена, беше по-хубава от всякога под фосфоресциращия блясък на кометата; главата й бе заснежена от финия дъждец от звездни остатъци и небесни утайки и тогава именно се случи онова, майчице моя Бендисион Алварадо, Мануела Санчес съзря на небето бездната на вечността и опитвайки се да се улови за живота, протегна ръка към пространството и единствената опора, която срещна, бе нежеланата ръка с президентския пръстен, неговата топла и гладка ръка на граблива птица, която се беше варила на бавния огън на властта. Малцина се развълнуваха от библейското преминаване на светлинната медуза, която подплаши небесните елени и поръси страната с блестящия прах на звездните остатъци, тъй като дори и най-недоверчивите очаквахме чудовищната смърт, която трябваше да унищожи принципите на християнството и да сложи началото на третия завет, напразно очаквахме чак до разсъмване, тръгнахме си към къщи, изморени по-скоро от очакването, отколкото от безсънието, по следпразничните улици, където жените в ранни зори метяха небесната смет, останала от кометата, но дори тогава не

можехме да се примирим с мисълта, че наистина нищо не се е случило; напротив, мислехме, че сме станали жертва на нова историческа измама, тъй като официалната преса обяви минаването на кометата като победа на режима над силите на злото; беше използван случаят, за да се опровергаят всички предположения за странни болести, благодарение на непоколебимите прояви на жизненост на човека на властта — бяха подновени лозунгите, публикува се едно тържествено послание, в което той изразяваше моето единствено и върховно решение да остана на поста си в служба на родината дотогава, когато отново мине кометата, но в отговор на това чу музиката и ракетите, но те сякаш не се отнасяха за неговия режим, безстрастно чу виковете на множеството, струпано на площад Пласа де Армас с големи надписи: „Вечна слава на заслужилия, който трябва да живее, за да го разказва“; не го интересуваха неуспехите на правителството, упълномощи със своята власт дребни чиновници, измъчван от спомена за горещата ръка на Мануела Санчес в неговата ръка, мечтаеше отново да изживее оня щастлив миг, пък ако ще природата да промени посоката си и вселената се провали, толкова силно беше желанието му, че най-после помоли своите астрономи да измислят една пиротехническа комета, една внезапна светкавица, един огнен дракон, каквото и да е звездно изобретение, което да бъде достатъчно ужасяващо, та да предизвика у една красива жена виене на свят, което да трае една вечност, но единственото, което можаха да открият с изчисленията си, бе едно пълно слънчево затъмнение следващата сряда в четири часа след обяд, господин генерал, и той прие, съгласен съм; посред бял ден настана такава истинска нощ, че светнаха звездите, цветята повехнаха, скриха се кокошките и животните, които притежаваха най-добър инстинкт да предчувстват, а през това време той дишаше в здрача диханието на Мануела Санчес, което ставаше нощно с повяхването на розата в ръката й, измамена от мрака, „ето ти го, царице — каза той, — ето го твоето затъмнение“, но Мануела Санчес не отговори, не докосна ръката му, не дишаше, изглеждаше толкова нереална, че той не можа да сдържи желанието си и протегна ръката си в мрака, за да докосне нейната, но не я намери, потърси я с върха на пръстите си на мястото, където беше стояла нейната миризма, но и там не я намери, продължи да я търси с двете си ръце из огромната къща, вървеше с отворени очи като сомнамбул в

мрака, размахваше ръце, и се питаше наскърбен: къде си, Мануела Санчес, мое нещастие, търся те и не мога да те намеря в нещастната нощ на твоето затъмнение, къде е безмилостната ти ръка, къде е твоята роза, плуваше като водолаз, изгубен в непрогледните води на някой вир, около него се носеха праисторическите лангуси на галванометрите, раците от музикални часовници, гребците на твоите машини с лъжливи свойства, но го нямаше дори аромата на женско биле на твоя дъх и докато чезнеха сенките на ефимерната нощ — в душата му пламваше светликът на истината и той се почувствува по-стар от бога на предутринната дрезгавина, в шест часа сутринта в пустата къща, и се почувствува по-тъжен, по-самотен от всякога с вечната самота на този свят без тебе, кралице моя, загубена завинаги в мистерията на затъмнението, завинаги, завинаги, защото през останалите дълги години на своята власт той вече не срещна Мануела Санчес, падение мое, в лабиринта на къщата й, изчезнала в нощта на затъмнението, господин генерал; казаха му, че я видели на танци в Пуерто Рико, там, където нарязаха Елена, господин генерал, но не била тя, видели я на гуляя при нощното бдение край покойния Папа Монтеро, сумба, негоднико, румбаджия, но пак не била тя, видели я в Барловенто над мината, в кумбиамбата в Аракатака, с приятния ритъм на тамбо̀рата в Панама, но никоя от тях не била тя, вдън земя е потънала, но и тогава не се остави на смъртта не защото не беше достатъчно нещастен, за да умре, а защото знаеше, че е осъден безвъзвратно да не умре от любов, знаеше го от оня следобед в началото на своето владичество, когато отиде при една врачка, за да му предскаже в паница с вода линиите на съдбата, които не бяха изписани нито на дланта на ръката му, нито на картите, нито в утайката на кафето, нито в никое друго средство за врачуване, а само в онова огледало на гадателските води, където видя самия себе си, умрял от естествена смърт по време на сън в кабинета, който се намираше непосредствено до салона за аудиенции, видя се прострян на пода по корем, както бе прекарал всичките нощи на живота си след раждането си, с униформата от ленено платно без отличителни знаци, с гамаши, със златната шпора, с дясната ръка под главата вместо възглавница, на неопределена възраст между 107 и 232 години.

Така го намериха в навечерието на неговата есен, когато това в действителност беше трупът на Патрисио Арагонес, и така го намерихме отново след много години, в едно толкова смутно време, че никой не можеше да повярва на очите си, че онова старческо тяло, разкъсано от лешоядите и покрито с морски паразити, е неговото. По посинялата от гниенето ръка не бе останал никакъв белег, че тя някога е стояла на гърдите му, понеже е бил пренебрегнат от една неустановена девица през епохата на шума, нито можахме да намерим някаква следа от живота му, която да ни доведе до безпогрешно установяване на неговата самоличност. Не беше никак необичайно, разбира се, че това става в наше време, щом като още по времето на най-голямото му величие е имало причини хората да се съмняват в неговото съществуване и щом като собствените му наемни убийци нямаха точна представа за възрастта му, понеже имаше случаи, които объркваха понятията им, например на благотворителните томболи той изглеждаше на осемдесет години, на гражданските аудиенции на шейсет, а на тържествата по повод обществени празници дори на по-малко от четиридесет години. Посланикът Палмерстън, един от последните дипломати, представил му акредитивните си писма, разказваше в своите забранени мемоари, че било невъзможно човек да възприеме такава напреднала старост като неговата, безредието и немарливостта, които царели в правителствения дом, където човек трябвало да си пробива път сред бунище от скъсани и насрани от добитъка книжа, остатъци от храната на заспали в коридорите кучета; и никой в ковчежничеството и канцелариите не можа да ми посочи пътя, та трябваше да се обърна към прокажените и парализираните, които вече бяха нахлули в предните помещения на неговите лични покои, да ми покажат пътя към салона за аудиенции, където кокошките кълвяха въображаемите житни полета на гоблените и една крава късаше платното от портрета на един архиепископ, за да го изяде, и аз веднага разбрах, че е глух като пън не само защото аз го питах едно, а той ми отговаряше съвсем друго, но и защото се оплакваше, че птиците не пеели, когато всъщност човек едва си поемаше дъх от птичата врява, така както е, ако мине през гора на разсъмване, но той изведнъж прекъсна церемонията по връчването на акредитивните писма със светнал поглед и сложи ръка на ухото, за да чува по-добре, като сочеше през прозореца равнината от прах, където е било морето, и

се обърна към мен с глас на току-що пробудил се от сън: чуйте този тропот на мулета, които идват насам, слушайте, скъпи мой Стетсън, морето се завръща. Трудно беше да се допусне, че този непоправим старик е същият онзи Месия, който в началото на своя режим се появяваше най-неочаквано по селата с единствената охрана един босоног селянин с мачете за рязане на тръстика и малка свита от депутати и сенатори, които той сам посочваше с пръст според импулсите на храносмилането си, осведомяваше се за реколтата, за здравето на добитъка и за поведението на хората, сядаше в един люлеещ се стол, изплетен от лиани, под навес от мангови клони на площада, правеше си вятър с надзирателската шапка, която носеше по онова време, и макар да изглеждаше задрямал от горещината, не оставяше неизяснена нито една подробност, говореше с мъжете и жените, които бе събрал около себе си, като се обръщаше към тях по име и презиме, сякаш в главата си имаше регистър на населението и цифрите и проблемите на цялата нация, така че ме извика, без да си отваря очите; ела тук, Хасинта Моралес, рече ми той, я кажи какво стана с момчето, което той самият бе обръснал миналата година, за да изпие едно бурканче с рициново масло, а ти, Хуан Прието, каза на мен, как е твоят вол за сеитба, който той самият бе лекувал с молитва против болести, за да му се махнат червеите от ушите, а ти, Матилде Пералта, ха да видим как ще ми се отплатиш, че ти връщам цял-целеничък мъжа ти, дето избяга, ето ти го, влачеха го с една връв на врата, след като самият той го бе предупредил, че ако още един път се опита да избяга от законната си съпруга, ще изгние в затвора и със същото чувство на непосреден управник беше заповядал на един касапин да отреже публично ръцете на един касиер-злоупотребител и късаше домати от една частна градина и ги ядеше с вид на познавач в присъствието на своите агрономи, като казваше, че тази земя има нужда от много тор от мъжко магаре, да се хвърли за сметка на правителството, разпореждаше той, и затвори главната улица, а на мен ми викна през прозореца, като се късаше от смях, е, Лоренса Лопес, как върви шевната машина, беше ми я подарил той преди двайсет години, а аз му отговорих: вече предаде богу дух, господин генерал, ами нали знаете, нито нещата, нито ние хората сме създадени тъй, че да издържим цял живот, но той ми отговори, че, напротив, светът бил вечен, и взе да разглобява машината с една отвертка и масльонка, без

да обръща внимание на официалната свита, която го чакаше посред улицата, от време на време ставаше нетърпелив и пръхтеше като бик, чак лицето си оплеска с машинно масло, но след два-три часа машината заработи като нова, защото по онова време нямаше пречка във всекидневния живот, колкото и незначителна да беше, на която той да не отдаваше същото внимание, както и на най-сериозния държавен проблем, и най-чистосърдечно мислеше, че е възможно щастието да се разпредели между всички и смъртта да се подкупи с войнишки шмекерлъци. Беше трудно да се повярва, че онзи непоправим старец беше единственото салдо от един човек, който беше имал такава безгранична власт, че когато веднъж попитал колко е часът, му отговорили — колкото заповядате, господин генерал, и наистина беше така, защото не само променяше часовете на деня така, както му отърваше за неговата работа, но промени и празниците, които се спазваха така, че да съвпаднат с плановете му за обхождане на цялата страна от празник на празник, следван като сянка от босоногия индианец, от печалните сенатори и кафезите с превъзходни петли за бой, които премерваха силите си на всеки площад с най-силните петли, той сам ръководеше обзалаганията и основите на арената за бой на петли се тресяха от смях, защото ние се чувствувахме задължени да се смеем, когато той избухваше в странния си като удари на барабан кикот, който заглушаваше музиката и ракетите; страдахме, когато той мълчеше, избухвахме в овации, когато неговите петли надвиваха нашите, които бяха така добре обучени да губят, че нито един не ни подведе, с изключение на петела, който донесе нещастие на Дионисио Игуаран, който повали протежето на властта с такъв чист и точен удар, че той пръв прекоси пистата, за да стисне ръката на победителя, мъжага си ти, каза му с добро настроение, признателен, че най-после някой му бе направил услугата да претърпи едно безобидно поражение, какво не бих дал, за да имам този алестия, каза му той, и Дионисио Игуаран му отговори разтреперан: тон е ваш, господин генерал, за мен е голяма чест, и се прибра в къщи сред аплодисментите на развълнуваната тълпа, гърма на музиката и петардите, показвайки на всички шестте расови петли, които той му бе подарил в замяна на непобедимия алест петел, но същата нощ се затвори в спалнята си, изпи само една кратунка с ром и се обеси с връвта от хамака; горкият човек, та той си нямаше представа колко много семейни нещастия

предизвикваше всяко негово появяване, посрещнато с радостни възгласи, нито за опашката от нежелани мъртъвци, която оставяше след себе си, нито за нескончаемото осъждане на изпадналите в немилост негови привърженици, които беше извикал с погрешно име пред старателните си наемни убийци, които тълкуваха грешката като някакъв обмислен жест на неприязън; обикаляше страната със странната си походка на оръженосец, като оставяше след себе си силната миризма на пот, ходеше неизбръснат, влизаше, без да предупреждава, в някоя кухня с онзи си вид на безполезен старец, който караше стопаните да треперят от страх, гребваше вода от делвата е кратунката, с която си сипваха яденето, ядеше направо от тенджерата, в която готвеха, като вадеше мръвките с пръсти, много дружелюбен, съвсем обикновен, без да подозира, че къщата оставаше белязана завинаги с дамгата на неговото гостуване, а той не го правеше нито от някакви политически съображения, нито защото се нуждаеше от любов, както бе ставало в други времена, а защото това беше неговият маниер да се държи естествено, когато властта все още не беше станала онова безбрежно блато, каквото стана в разцвета на неговата есен, а буен поток, който бликаше пред очите ни от изворите си, така че достатъчно бе той да посочи с пръст на дърветата да дават плод и на животните да растат, и на хората да процъфтяват; освен това беше заповядал да спрат дъжда там, където пречи на реколтата, а да вали по сушавите земи и наистина така беше, господине, аз съм го видял със собствените си очи, защото легендата за него тръгна много преди той самият да започне да се смята господар на цялата си власт, когато все още се подчиняваше на предсказанията и тълкуванията на кошмарните му сънища и внезапно прекъсваше току-що започналото пътуване, защото бил чул кукумявка над главата си, и променяше датата на някое свое публично появяване, защото майка му Бендисион Алварадо намерила яйце с два жълтъка, и ликвидира свитата от старателни депутати и сенатори, които го придружаваха навсякъде и произнасяха вместо него речите, които никога не би се осмелил да произнесе, остана без тях, защото му се присъни в един кошмарен сън, че стои в големия и празен дворец, заобиколен от някакви бледи хора със сиви сюртуци, които се усмихват и го бодат с касапски ножове и го преследват с такова озлобление, че накъдето и да обърнеше погледа си, срещаше желязо, готово да го рани било в лицето, било в очите, видя

се обсаден като звяр от мълчаливи и усмихнати убийци, които си оспорваха правото да участвуват в жертвоприношението и да се наслаждават на кръвта му, но той не изпитваше нито ярост, нито страх, а огромно облекчение, което ставаше все по-дълбоко, колкото повече минаваше животът му; имаше чувството, че е без тегло, чист, и затова също се усмихваше, докато го убиваха, усмихваше се на тях и на себе си в тази къща, която видя в съня си, чиито стени от негасена вар бяха изцапани с моята кръв, когато най-после някой, който беше негов син в съня, го промуши в слабините, откъдето излезе последният му дъх, и тогава той покри лицето си с прогизналото от собствената му кръв покривало, та никой, който не го беше виждал жив, да не го види мъртъв, и се строполи покосен в предсмъртно хъркане, в една агония, която изглеждаше толкова истинска, че той не можа да се сдържи да не я разкаже незабавно на моя побратим, министъра на здравето, и той окончателно го смая, като му разкри, че такава смърт се бе случвала вече веднъж в историята на човечеството, господин генерал, прочете му разказа за този епизод в една от вехтите книги на генерал Лаутаро Муньос и беше толкова еднакво, майко, че по време на четенето той си спомни нещо, което бе забравил след събуждането си, а именно, че докато го убиваха, се отвориха всичките прозорци на президентския дом, без да ги е духнал вятър, които всъщност бяха толкова на брой, колкото бяха раните му в съня, двайсет и три, едно потресаващо съвпадение, чийто връх през същата онази седмица беше пиратското нападение срещу сената и двореца на правосъдието, и което армията посрещна със съучастническо равнодушие; разрушиха из основи могъщия храм на нашите стари герои и пламъците се виждаха до късно през нощта от президентския балкон, но той прие невъзмутимо новината, че не са останали дори камъните от основите, обеща сурово да накаже авторите на покушението, които никога не можаха да бъдат намерени; обеща ни да построи точно копие на храма на героите, чиито обгорели развалини се запазиха до наши дни, не се опита да скрие ужасното заклинание на лошия сън, а просто се възползува от случая, за да ликвидира законодателния и юридическия апарат на старата република, замая с почести и обсипа с богатство сенаторите, депутатите и съдебните магистри, които вече не му бяха необходими дори за да поддържа измислицата за произхода на своята власт, прокуди ги в далечни и щастливи посолства и от свитата му остана

само самотната сянка на индианеца с мачете, който не се отдели от него нито за миг, опитваше храната му и водата му, поддържаше дистанцията, наблюдаваше вратата, докато той седеше в моята къща, подхранвайки версията, че ми бил таен любовник, а всъщност ме посещаваше два пъти в месеца, за да му хвърля карти, това беше през онези дълги години, когато той все още се смяташе за смъртен и притежаваше способността да се съмнява и умееше да греши; и се доверяваше повече на картите, отколкото на своя инстинкт на планинец, идваше винаги толкова изплашен и стар, както когато дойде за първи път и седна пред мен, без да каже нито дума, протегна онези ръце с гладки и нежни длани като жабешко коремче, каквито не бях виждала никога преди това, нито щях да видя втори път през дългия си живот на гадателка на чуждите съдби, сложи и двете си ръце едновременно на масата почти като мълчалива молба на човек без всякаква надежда и ми се стори толкова печален и без илюзии, че ме впечатлиха не толкова неговите сухи длани, колкото безутешната му меланхолия, отпуснатите устни, клетото му сърце на старец, разяждан от несигурността, чиято съдба беше херметически затворена не само върху ръцете му, но и във всички средства за врачуване, които познавахме тогава, защото, щом той сечеше картите, те се превръщаха в кладенци с мътни води, утайката от кафето се натрупваше на дъното на чашата, от която той беше пил, заличаваха се всякакви знаци винаги когато трябваше да видя неговото лично бъдеще, неговото щастие и съдбата на действията му, но в замяна на това бяха ясни знаците на хората, които имаха нещо общо с него, така видяхме майка му Бендисион Алварадо да шари птици с чуждоземски имена на такава напреднала възраст, че едва успяваше да различи цветовете през разредения от някакво противно изпарение въздух, клетата майка, видяхме нашия град опустошен от такъв ужасен циклон, който не заслужаваше женското си име, видяхме един човек със зелена маска и шпага в ръка, който тревожно попита в кой край на света се намира, а картите му отговориха, че всеки вторник се приближава до него повече, отколкото през другите дни на седмицата, и той каза „аха“, и попита за цвета на очите му, а картите отговориха, че едното му око има цвят на сок от тръстика на светло, а другото на тъмно и той пак каза „аха“ и попита какви са намеренията на този човек, и тогава за последен път му разкрих докрай истината на картите, защото му

отговорих, че зелената маска бе вероломство и предателство, и той каза „аха“, с патоса на победител, сега знам кой е, мамка му стара, възкликна той, и това беше полковник Нарсисо Миравал, един от неговите най-близки помощници, който два дена след това се застреля с пистолет в ушите, без да даде някакво обяснение, горкият човек, и така се определяше съдбата на отечеството и предрешаваше неговата история според предсказанията на картите, докато един ден той чу да се говори за някаква уникална врачка, която предричала смъртта в безпогрешните вълшебни води на една пръстена паница, и тръгна тайно да я търси през клисурите, които можеха да прекосят само с мулета, и единствен свидетел беше неговият ангел-хранител с мачетето, тъй стигна до ранчото в планината, където тя живееше с една своя правнучка, която имаше три деца и скоро щеше да роди друго от съпруга си, умрял преди месец; бабата беше саката и полусляпа и седеше в дъното на спалнята, почти в пълен мрак, но когато го помоли да сложи ръцете си над паницата, някаква вътрешна, мека и ясна светлина озари водата и тогава той видя себе си, досущ същия, легнал по корем на пода, с униформата от ленено платно без отличителни знаци, с гамаши и златна шпора, и попита къде е това място, а жената отговори, взирайки се в заспалите води, че това е стая, по-голяма от тази, вътре се вижда нещо, което прилича на маса за писане, електрически вентилатор и прозорец към морето, и стените са бели, с картини с коне и едно знаме с дракон; и той отново каза „аха“, защото бе познал без съмнение своя кабинет, който се намираше до салона за аудиенции, и попита дали смъртта ще бъде насилствена или от лоша болест, а тя му отговори, че няма да е, че щяло да стане по време на сън и без болка, и той каза „аха“ и я попита разтреперан кога ще стане, а тя му отговори, че може да спи спокойно, защото няма да стане, преди да стигнеш моята възраст, а тя беше на 107 години, но няма да е и 125 години след това, и той каза „аха“, и тогава уби болната старица в хамака, та никой да не узнае при какви обстоятелства ще настъпи неговата смърт, удуши я с кожената каишка от златната шпора, без болка, без нито една въздишка, като изкусен палач, макар че тя беше единственото същество от този свят, човешки и животински, както в мир, така и на война, на което направи честта да го убие със собствените си ръце, горката жена. Подобни спомени от неговото позорно житие не измъчваха съвестта му в нощите на неговата есен,

напротив, служеха му като пример за това какъв е трябвало да бъде, но не е бил, особено след като Мануела Санчес изчезна в мрака по време на затъмнението и той поиска отново да се върне в разцвета на своето варварство, за да облекчи в себе си яростта от присмеха, който го гнетеше, лягаше в хамака под шумола на вятъра в тамариндите, за да мисли за Мануела Санчес със злоба, която му разваляше съня, докато всички сухопътни, въздушни и морски сили я търсеха, без да открият следите й, дори в непознатите селитрени пустини, къде, по дяволите, си се скрила, питаше се той, къде, по дяволите, мислиш да се скриеш от моята ръка, та да разбереш кой е господарят тук, шапката върху гърдите му трепереше от туптенето на сърцето, непрекъснато беше разгневен и не обръщаше внимание на упорството на майка си, която все се мъчеше да разбере: защо не говориш от онази нощ на затъмнението, защо си се затворил в себе си, но той не отговаряше, тръгваше си, по дяволите всичко, майко, влачеше краката си като сирак и се пръскаше от яд от наранената си гордост, от незаслуженото огорчение, тези дивотии ми се случват, защото съм станал един мухльо, защото вече не съм сам господар на съдбата си, както преди, защото влязох в къщата на една проститутка с разрешение на майка й, а не както беше влязъл в прохладната и тиха къща на Франсиска Линеро на улица Сантос Игеронес, когато все още той самият, а не Патрисио Арагонес показваше на открито лицето на властта, беше влязъл, без дори да почука с чукчето, а както беше намерил за добре, в такт с единадесетте удара на часовника с махало, и аз чух дрънченето на златната шпора откъм терасата на двора и разбрах, че тези тежки стъпки като чукане в хаван по плочките на етажа не могат да бъдат на никой друг освен негови, представих си го целия още преди да го видя в отвора на вратата на вътрешната тераса, където алкарованът известяваше единайсет сред здравеца, пееше златният кос, замаян от миризмата на ацетон, която идеше от чепките грозде, закачени да се сушат под стряхата, светлината на зловещия августовски вторник се прокрадваше между новопокаралите листи на банановите дървета в двора и трупа на младия елен, който моят мъж Понсио Даса бе убил на разсъмване и беше го окачил за краката до натежалия клон с пожълтели от захарта банани, за да се отцеди кръвта; видях го по-голям и по-мрачен, отколкото ако беше ми се присънил с изкаляни ботуши и сако, напръскано с петна от пот, без оръжие на колана си, но

охраняван от сянката на босоногия индианец, който застана неподвижно зад него с ръка върху дръжката на мачетето; видях неизбежните очи, моминската ръка, която откъсна един плод от най-близкия клон и го излапа лакомо, без да сваля поглед от предизвикателната Франсиска Линеро, която го наблюдаваше, изяде още един, после още един, като мляскаше лакомо с цялата си уста, сякаш джапаше в блато, а тя не знаеше къде да се дене, свенлива като млада булка, защото той бе дошъл да удовлетвори една своя прищявка и нямаше друга, по-висша от неговата власт, която да му попречи: едва долових уплашеното дишане на моя мъж, който седна до мен, и двамата останахме неподвижни, хванати за ръцете и за сърцата като на пощенска картичка, и двамата изтръпнали под погледа на непроницаемия старец, който продължаваше да стои на две крачки от вратата, да поглъща един след друг бананите и да хвърля корите през рамо в двора, без да мигне нито веднъж, откакто беше започнал да ме гледа, и едва когато изяде целия грозд банани и остана само оголеният клон до мъртвото животно, направи знак на босоногия индианец и заповяда на Понсио Даса да излезе за малко с моя побратим с мачетото, който има да уреди една работа с теб, и макар че аз агонизирах от страх, бях запазила достатъчно разума си, за да си дам сметка, че единственото спасение беше да му разреша да прави с мен каквото си иска върху масата, нещо повече — помогнах му да ме намери сред дантелите на фустите ми, след което останах без дъх от неговата миризма на амоняк и разкъса гащите ми с един замах, и ме търсеше с пръсти не където трябваше, а пък аз зашеметена си мислех — свети боже, какъв срам, ама че късмет, защото онази сутрин не бях успяла да се измия, залисана с добитъка, а той най-после беше постигнал своето след толкова месеци задиряне, но го направи набързо и лошо, сякаш беше по-стар, отколкото е, или много по-млад; беше така объркан, че едва можах да разбера кога си беше свършил работата, колкото може, и той заплака, плачеше с горещи като урина сълзи, като голямо и самотно сираче, плачеше с такава дълбока мъка, че аз изпитах състрадание не само към него, но и към всички мъже в света и започнах да го чеша по главата с върха на пръстите си и да го утешавам, това не е болка за умиране, господин генерал, животът е дълъг, а в това време човекът с мачетето беше замъкнал Понсио Даса навътре в банановата градина и беше го нарязал на толкова фини

филийки, че беше невъзможно да се събере отново нарязаното му и пръснато от прасетата тяло, горкият човек, нямаше друг изход, каза той, защото иначе щеше да му стане смъртен враг до края на живота си. Това бяха много отдавнашни сцени от неговото господство, които засилваха още повече горчилката, породена от всичко, което бе нарушило устоите на властта му, щом дори не успяваше да предотврати злините от едно затъмнение; на масата за домино го жегна едно черно подозрение, предизвикано от леденото безстрастие на генерал Родриго де Агилар, единственото въоръжено лице, на което бе поверил живота си, откакто пикочната киселина вдърви ставите на неговия ангел-хранител с мачетето, и въпреки това се питаше сам дали толкова много доверие и власт, съсредоточени само в една личност, не беше причината за неговото нещастие, дали „моят побратим“ не беше го направил впрегатен вол, като го лиши от естественото му призвание на народен водач и го превърна в дворцов инвалид, неспособен да даде заповед, която не е била изпълнена предварително, чрез нездравата измислица да показва публично едно лице, което не беше негово, когато в добрите времена босоногият индианец му беше достатъчен и предостатъчен, за да му пробие с мачетето път сред множеството, като викаше, дръпнете се, проклетници, да мине властта, а сред оня гръм от овации беше невъзможно да се направи разлика кои са честните патриоти и кои са подлеците, защото по онова време все още не бяхме разкрили, че най-опасните са тези, които най-много викат „да живее мъжагата“, майка му стара, „да живее генералът“, а сега пък не беше достатъчна силата на оръжието му, за да намери онази нищожна кралица, която бе надхитрила непреодолимата обсада на неговите старчески мераци, майка му стара, хвърли фигурките на доминото на пода, зарязваше партията по средата без определен повод, угнетен от внезапното просветление, че всичко най-сетне намира своето място в света, всичко, освен него, усетил за първи път, че ризата на гърба му е прогизнала от пот в такъв ранен час, усетил вонята на мърша, която идеше с изпаренията от морето и леките бодежи в хернията, притисната от влажната горещина, от задуха, е, каза си той, без да е убеден в това, мъчейки се да разгадае от прозореца си странното положение на светлините в неподвижния град, където единствените живи същества като че ли бяха ятото лешояди, които бягаха подплашени от корниза на бедняшката болница, и слепецът на Пласа

де Армас, който почувствува присъствието на трепереща старец на прозореца на двореца, направи му приканващ знак с патерицата и му викна нещо, което онзи не разбра, но го изтълкува като още един признак на онова натрапчиво чувство, че нещо скоро ще се случи, и пак си каза не за първи път в края на дългия тягостен понеделник „от задуха е“, каза го на себе си и тутакси заспа, приспан от тропането на дъжда по замъглените стъкла, което едва долавяше в неспокойния си сън, но изведнъж се събуди изплашен, кой там, извика той; беше собственото му сърце, потиснато от странното мълчание на петлите на разсъмване; усети, че корабът на вселената бе стигнал някакво пристанище, докато той беше спал, плаваше в мъгла, земните и небесните животни, които имаха способността да предусетят смъртта много преди разните му глупави предсказания и добре обосновани човешки познания, бяха занемели от ужас, въздухът се свърши, времето променяше посоката си и като се надигна, той усети как сърцето му постоянно нараства, а тъпанчетата му се пръскат и някаква вряла течност потече от носа му, това е смъртта, помисли си той, куртката му бе наквасена с кръв, докато най-после разбра: не, господин генерал, това беше циклон, най-опустошителният от всички, които бяха разкъсали единното Карибско царство на безброй разпръснати острови, една такава тайнствена катастрофа, която само той беше доловил с инстинкта си да предвижда много преди паниката да обхване кучетата и кокошките, и това стана така внезапно, че той едва успя да му даде едно женско име сред бъркотията от ужасени офицери, които дойдоха при мен с новината: сега вече няма лъжа, господин генерал, страната ни отиде по дяволите, но той заповяда да се заковат вратите и прозорците с летви, да се завържат часовите в коридорите, да се затворят кокошките и кравите в канцелариите на първия етаж, да се закове всяко нещо на мястото си от Пласа де Армас до последното кътче на неговото настръхнало от ужас и отчаяние кралство, цялата страна бе закотвена на мястото си от безапелационната заповед при първия признак на паника да се стреля два пъти във въздуха, а третия път да се стреля на месо и въпреки това нищо не устоя на страшния меч на вихрушката, който само с един замах преряза надве бронираната порта на парадния вход и вдигна във въздуха моите крави, но той беше като омагьосан и не чу грохота от рукналия порой, който хвърляше вътре като вулканична градушка остатъци от балкона и

зверове от джунглата на морското дъно, нито пък умът му беше достатъчно бистър, за да помисли за страхотните мащаби на катастрофата, а вървеше сред потопа и се питаше с вкус на кисело от злоба: къде си, Мануела Санчес, виновнице за лошата ми слюнка, по дяволите, къде си се скрила, за да не те настигне моето отмъщение. В блатното затишие след урагана той се намери сам с най-близките си помощници в една лодка с гребла в супната от развалини в приемния салон, откъдето излязоха през вратата на хангара за коли, като гребяха безпрепятствено между дънерите на палмите и фенерите, изтръгнати от Пласа де Армас, навлязоха в застоялото езеро на катедралата и него отново за миг го прониза едно мълниеносно прозрение, че не е бил и никога няма да бъде господар на цялата си власт, студът от това горчиво заключение продължаваше да го измъчва и когато лодката навлизаше в различни води според промяната в цвета на светлината от витражите, отразена от масивното злато и гроздовете от изумруди на големия олтар и надгробните плочи на вицекралете, заровени живи, и архиепископи, умрели от разочарование, и гранитното възвишение на празния мавзолей на адмирала на морето океан с профила на трите каравели, които той бе наредил да се построят, в случай че поискаше костите му да почиват между нас, измъкнахме се по канала през презвитерството към един вътрешен двор, превърнат в светещ аквариум, по чието дъно от фаянсови плочки сновяха безцелно пасажи от риби между стъбла от нарди и слънчогледи, набраздихме тъмните бездни на манастира на бискайките, видяхме изоставените килии, видяхме клавесина при влизането в превърнатия в басейн салон за пеене, видяхме на дъното на неподвижните води в трапезарията цялата общност от удавени девици, всяка на мястото си край дългата наредена трапеза, и той видя, щом излезе през балконите, просторната езерна повърхност под сияйното небе, където някога беше градът, и едва тогава повярва, господин генерал, че наистина това бедствие бе сполетяло света, за да ме освободи от скръбта по Мануела Санчес, дявол да го вземе, какви варварски са божиите методи, сравнени с нашите, мислеше за това и блажено съзерцаваше мътното тресавище, където някога беше градът и по чиято безбрежна повърхност плаваха цяла сюрия удавени кокошки и стърчаха над водите само куполите на катедралата, окото на фара, слънчевите тераси на солидните къщи в квартала на вицекралете, пръснатите като острови възвишения на

старото пристанище за търговия с роби, където се бяха прислонили корабокрушенците от урагана, единствените преживели бедствието недоверчиво наблюдавахме мълчаливия ход на лодката, боядисана с цветовете на знамето, между морските водорасли и безжизнените тела на кокошките; видяхме тъжните очи, повехналите устни, замислената ръка, която се кръстеше и благославяше, за да спрат дъждовете и блесне слънцето, и върне живота на удавените кокошки, и заповяда на водите да спаднат, и те спаднаха. И сред ликуващите камбани, празничните ракети, тържествената музика, с които чествуваше полагането на първия камък на възстановяването, и сред виковете на множеството, което се събра на Пласа де Армас, за да прослави достойния, който накара дракона на урагана да офейка, някой го сграбчи за ръката и го изтика на балкона, защото сега народът повече от всякога се нуждаеше от неговите думи, за да си повдигне духа, и преди да успее да се измъкне, чу единогласния вик, който го прониза като вихър от бурно море — „да живее самецът“, и тъй като още в първия ден на своя режим беше познал това състояние на безпомощност, когато си изложен на погледите на цял град, езикът му се върза и озарен от искрата на мимолетно просветление, той разбра, че няма и никога няма да има кураж да се покаже в цял ръст пред бездънната паст на тълпите, така че на Пласа де Армас ние зърнахме само обичайния мимолетен образ, погледа на неуловимия старец, облечен с дрехи от ленено платно, който ни благослови мълчаливо от президентския балкон и моментално изчезна, но на нас ни беше достатъчно това бегло появяване, за да подхраним вярата си, че той е там, че бди над нашето безсъние и над нашия сън под историческите тамариндови дървета на къщата в покрайнините, унесен в клатещия се плетен стол, с чаша лимонада в ръка, до която не се беше докосвал заслушан в пукането на царевичните зърна, които майка му Бендисион Алварадо отвяваше в една кратунка, и през маранята, вдигнала се в три часа следобед, видя как тя сграбчи една покрита с пепел кокошка, пъхна я под мишницата си и изви врата й с известна нежност и в същото време ме гледаше в очите и ми приказваше с майчински глас: заприличал си на охтичав от толкова мислене и недохранване, остани да ядеш тук тази вечер, помоли го тя, мъчейки се да го изкуши с кокошката с откъсната глава, която държеше с двете си ръце, за да не й се изплъзне в предсмъртната си агония, и той прие: добре, майко, ще

остана; оставаше до мръкване в плетения стол със затворени очи, без да заспива, унесен от леката миризма на врящата в тенджерата кокошка, отдаден на линията на нашите съдби, защото единственото нещо, което ни вдъхваше сигурност на земята, беше убедеността, че той е там, неуязвим от чумата и циклона, неуязвим от подигравките на Мануела Санчес, неуязвим от времето, отдаден на щастието си на Месия, който мисли за нас, който съзнава, че ние знаем, че той никога няма да вземе по проблеми, засягащи нас, някакво решение, което не отговаря на интересите ни, защото беше преживял всичко не благодарение на невъобразимата си смелост, нито на безпределното си благоразумие, а защото единствен знаеше истинските размери на нашата съдба; дотам беше стигнал, майко, беше поседнал да си почине в края на едно тежко пътуване на последния исторически камък на далечната източна граница, където бяха издялани името и датата на смъртта на последния войник, загинал в защита на целостта на отечеството, беше видял мрачния и студен град на съседния народ, видя вечния дъждец, утринната мъгла, миришеща на сажди, облечените по етикета хора в електрическите трамваи, знатните погребения в катафалки с готически форми, с бели коне с украсени с пера шлемове, спящите деца, покрити с вестници в притвора на катедралата, дявол да го вземе, що за странни хора, възкликна той, приличат на поети, но не бяха такива, господин генерал, консерваторите са на власт — каза му някой и той се беше завърнал от онова пътешествие, възбуден от откритието, че нищо не може да се сравни с дъха на гнили гуаяби и пазарската гълчава, и дълбокото чувство на тъга надвечер в тази окаяна страна, чиято гранична бразда нямаше да прекрачи никога, и не защото го е страх да се отдалечи от стола, на който седи, а защото човек е като дърво в гората, майко, като горските зверове, които напускат бърлогата си само за да ядат, казваше той, припомняйки си, озарен от мимолетно просветление в лекия следобеден сън, оня сънен четвъртък през август преди толкова години, когато се осмели да признае, че познава границите на своята амбиция, беше го признал пред един воин, дошъл от друга земя и в други времена, когото прие насаме в задушния полумрак на канцеларията: това беше стеснителен млад мъж, слисан от разкоша и белязан завинаги с клеймото на самотата, стоеше на вратата и не се решаваше да прекрачи прага, докато очите му не свикнаха със здрача,

ароматизиран от един мангал с глицинии в жарта, едва тогава успя да го види, седнал на удобното въртящо се кресло и сложил стиснатата в юмрук ръка неподвижно на голата маса, толкова обикновен и делничен, че нямаше нищо общо с познатия на обществото образ; без охрана и без оръжие, с риза, напоена с потта на простосмъртен човек, с листа от градински чай на слепоочията против главоболие; и едва когато се убедих в невероятната истина, че този ръждясал старец е самият идол от нашето детство, най-честото въплъщение на нашите мечти за слава, едва тогава влезе в кабинета и се представи, като каза името си с ясен и твърд глас на човек, който се надява да бъде признат заради делата си; и той ми стисна ръката с една малка и мека ръка, ръка на епископ, и изслуша с учудващо внимание невероятните приказки на чуждоземеца, който просеше оръжие и солидарност за едно дело, което също е и ваше дело, ваше превъзходителство, молеше за техническа помощ и политическа подкрепа за война на живот и смърт, която да помете веднъж завинаги консервативните режими от Аляска до Патагония, и той се почувствува толкова развълнуван от неговата пламенност, че го запита: защо си се забъркал в тази каша, майка му стара, защо искаш да умреш? — и чуждоземецът му отговори без нито капчица срам, че няма по-голяма чест от честта да умреш за отечеството, ваше превъзходителство, и той му отвърна, като му се усмихваше съчувствено: абе я не бъди мухльо, момко, отечеството значи да живееш, рече му той и разтвори свитата в юмрук и подпряна на масата ръка и му показа в шепата си тази стъклена топчица, която или се държи, или не се държи, момко, това е отечеството, каза, докато го изпращаше, потупвайки го по гърба, без да му даде нещо, дори утехата на едно обещание; на адютанта, който му затвори вратата, заповяда: повече да не безпокоят човека, който току-що излезе, дори да не си губят времето да го следят, каза той, главата му не е в ред, не си струва трудът. И не чухме повторно този израз до времето след циклона, когато обяви нова амнистия за политическите затворници и разреши на всички изгнаници да се завърнат с изключение на образованите личности, тези, разбира се, никога, каза той, те не са с ума си, те са като петлите за бой, когато им никне перушината, и не стават за нищо друго освен за това, за което са предназначени, те са по-лоши от политиците, по-лоши от поповете, представяте ли си това, но другите нека си дойдат независимо от цвета на кожата им, та

възстановяването на отечеството да бъде общо дело, да не остане някой, който да не е разбрал, че той отново е господар на властта си със суровата подкрепа на войската, която отново беше като предишната, откакто той разпредели между членовете на висшето командуване товарите с хранителни припаси и лекарства, и материалите за обществена помощ, изпратена от чужбина, откакто семействата на министрите му прекарваха своя уикенд на плажа в сглобяемите болници и в палатките на Червен кръст, те продаваха на Министерството на здравето шишетата с кръвна плазма и тоновете мляко на прах, които Министерството на здравето още веднъж продаваше на болниците за бедни, офицерите от генералния щаб смениха предишните си амбиции с договорите за обществени строежи и програмите за възстановяване, започнати благодарение на извънредния заем, който посланикът Уорън предостави срещу неограниченото право на риболов за корабите от неговата страна в наши териториални води, по дяволите, само този, на който му стиска, може, казваше си той, като си спомняше за шарената топчица, която беше показал на онзи клет мечтател, за когото повече никога нищо не се чу, а той беше така завладян от започнатата реконструкция, че се зае с нея лично и се занимаваше и с най-дребните подробности, както в началото на управлението си, газеше в тресавището на улиците със сламена шапка и ботуши на ловец на патици, да не би градът да остане по-различен от онова, което той беше намислил за своя прослава в мечтите си на самотен удавник, заповядваше на инженерите: махнете тези неща оттук и ги поставете там, където няма да пречат, махаха ги, издигнете тази кула още два метра, за да се виждат корабите в открито море, издигаха я, върнете в обратна посока течението на тази река, обръщаха го без възражение, без следа от униние, и толкова беше омаян от трескавото възстановяване, толкова беше погълнат от своя устрем и толкова далеч от други маловажни държавни проблеми, че падна по гръб, когато научи истината, когато един разсеян адютант изкоментира по погрешка пред него случая с децата и той попита от мъглявината кои деца, децата, господин генерал, но кои деца, дявол да те вземе, защото дотогава бяха крили от него, че войската държи под стража децата, които теглеха лотарийните номера, от страх, че могат да разкажат защо винаги печели президентският билет; на бащите, които си искаха обратно децата, отговаряха, че това не е истина, докато

мислеха за някой по-добър отговор, казваха им, че това са лъжи на безотечественици, клевети на опозицията, а тези, които се струпаха пред една казарма, бяха отблъснати с топовни изстрели, настана публично клане, което също бяхме скрили от него, за да не ви тревожим, господин генерал, защото всъщност децата са затворени в мазетата на пристанищната крепост при най-добри условия, имат чудесен дух и много добро здравословно състояние, ама там е работата, че сега вече не знаем какво да правим с тях, господин генерал, а са около две хиляди. Безпогрешният метод да печели лотарията му беше хрумнал, без да е мислил специално за това, както си наблюдаваше инкрустираните със злато и сребро номера в топките за билярд, и идеята беше толкова смайващо проста, че той самият не повярва на очите си, когато видя жадното множество, препълнило Пласа де Армас още по обяд и застанало под палещото слънце, правейки си предварителни сметки за чудото, чуваха се благодарствени възгласи и се издигаха плакати с надписи за вечна слава на великодушния, който разпределя щастието, дойдоха музиканти и въжеиграчи, отвориха пивници с вкусни гозби, анахронични рулетки и избелели лотарии с животни, плъзна измет от други светове и други времена, която мародерствуваше около щастието с надежда да закачи нещо от трохите на толкова илюзии, отвориха балкона в три часа, изведоха оттам три деца, които нямаха седем години, избрани наслука от самото множество, за да няма съмнение в честността на метода, на всяко дете подаваха един чувал с различен цвят, след като установяваха пред компетентни свидетели, че във всеки чувал има десет топки за билярд, номерирани от едно до нула: внимание, дами и господа — множеството затаи дъх, — всяко дете с вързани очи ще извади една топка от всеки чувал, първо детето със синия чувал, после с червения и най-сетне с жълтия, едно след друго трите деца пъхваха ръка в чувалите си, напипваха на дъното девет еднакви топки и една леденостудена топка и изпълнявайки тайната заповед, която им бяха дали, вземаха студената топка, показваха я на множеството, извикваха високо номера и така изваждаха трите топки, държани няколко дена в лед с трите цифри на билета, който той беше запазил за себе си, но не бяхме помислили, че децата можеха да разкажат за това, господин генерал, то ни хрумна доста късно и нямахме друг избор, освен да ги крием, първо бяха три, след туй пет,

по-късно двайсет, представяте ли си, господин генерал; после, като хвана нишката на тази бъркотия, той разкри, че всички офицери от висшето командуване на сухопътните, въздушните и морските сили бяха замесени във вълшебния риболов на националната лотария, разбра, че първите деца се бяха качили на балкона със съгласието на своите родители и дори бяха обучени от тях в лъжливата наука да познават при пипане инкрустираните със злато и сребро номера върху слоновата кост, но що се отнася до следващите, те са се качвали насила, защото се беше разнесла мълвата, че децата, които се качват веднъж, вече не слизат; родителите криеха децата си, заравяха ги живи, докато минаваха патрулите на щурмовите отряди, които посред нощ тръгваха да търсят деца, извънредните части правеха кордон около Пласа де Армас, но не за да сдържа народния възторг, както обясняваха на него, а за да възпира тълпите, които бяха докарвани като стада добитък, под смъртна заплаха: дипломатите, поискали аудиенция, за да посредничат в конфликта, се сблъскаха с абсурдния факт, че самите висши служители представят пред тях като истински легендите за неговите странни болести: не можел да ги приеме, защото в корема му се завъдили жаби, не можел да спи другояче освен прав, за да не си причинява болка с гребена на игуана, който растял на гръбначния му стълб, криеха от него протестните послания и жалбите от цял свят, бяха скрили една телеграма от папата, в която беше изразена нашата апостолска мъка по повод съдбата на невинните, в затворите нямаше място за повече разбунтували се бащи, господин генерал, няма деца за тегленето в понеделник, майка му стара, в каква каша сме се забъркали. Въпреки това той не прецени истинските размери на провала, докато не видя наблъсканите като добитък пред кланица деца във вътрешния двор на пристанищната крепост, видя и как излизаха от мазетата и се щураха като кози, заслепени от блясъка на слънцето след толкова месеци нощен ужас, изгубиха се в светлината и бяха толкова много, че на него не му се видяха като две хиляди отделни същества, а като едно огромно безформено животно, което издаваше неопределено зловоние на опърлена козина и шумеше като подземни води и чиято сложна природа го предпазваше от унищожението, защото не беше възможно да се сложи край на подобно количество човешки същества, без да остане следа от ужас, която щеше да обиколи земята, майка му стара, няма какво да се прави, и с това убеждение той свика

върховното командуване — четиринайсет разтреперани майори, които никога не са били толкова опасни, защото никога не са били толкова изплашени, на всеки отдели толкова време, колкото беше необходимо, за да го погледне изпитателно в очите, огледа ги един по един и тогава разбра, че е сам срещу всички, и затова постоя така с високо вирната глава и с твърд глас ги призова към единство, сега повече от всякога, за доброто име и честта на въоръжените сили, прости им всички предишни обвинения, като удари със свит юмрук по масата, за да не разберат, че трепери от неувереност, и им заповяда и занапред да останат по постовете си и да изпълняват дълга си все така прилежно и авторитетно, както са го правили досега, защото моето върховно и неотменимо решение е, че тук не се е случило нищо, заседанието се отлага, аз нося цялата отговорност за всичко. Като първа предпазна мярка той извади децата от пристанищната крепост и с фургони ги изпрати през нощта в най-слабо населените области на страната, докато той се противопоставяше на бурята, предизвикана от официалната и тържествена декларация, че това не е вярно, че не само че няма никакви деца в ръцете на властта, но и че в затворите не е останал нито един затворник от никакъв вид и че мълвата за масовото похищение е клевета на безотечествениците, за да всеят смут в душите на хората, вратите на страната са отворени за този, който иска да установи истината, да заповядат да я търсят; дойде една комисия от Обществото на народите, която преобърна и най-скритите камъни в страната и разпита когото си искаше и както си искаше с такива подробности, че Бендисион Алварадо беше принудена да попита кои бяха тези нахалници, облечени като спиритисти, които нахълтаха в къщата й, за да търсят две хиляди деца под креватите, в кошницата за шев, в буркана с четките; най-накрая те заявиха публично, че намерили затворите заключени, в страната царял мир, всичко било на място, не намерили никакъв знак, който да потвърди публичното подозрение, че е било допуснато нарушение на човешките права, било с преднамерени действия или от небрежност, спете си спокойно, господин генерал, те си заминаха и той ги изпрати, махайки от прозореца с поръбена кърпичка и с чувството на облекчение, че нещо се беше свършило завинаги, сбогом, мухльовци, спокойно море и щастливо плаване ви желая, въздъхна: свърши се бъркотията, но генерал Родриго де Агилар му напомни, че не се е свършила, бъркотията не беше свършила още,

защото децата все още са тук, господин генерал, и той се плесна с ръка по челото, по дяволите, съвсем беше забравил за това какво ще направим с децата. Мъчейки се да се отърве от тая лоша мисъл, докато му хрумне някое по-умно решение, накара да измъкнат децата от скривалището им в джунглата и да ги отведат в противна посока към провинциите с вечни дъждове, където нямаше издайнически ветрове, които да разнесат гласовете им, където сухоземните животни изгниваха, както си вървяха, и по думите растяха водни лилии и октоподите плуваха сред дърветата; беше заповядал да ги отведат в пещерите на Андите сред вечните мъгли, та никой да не научи къде са, изпрати им перли от хинин, вълнени одеяла, когато научи, че зъбите им тракали от студ, защото дни наред прекарали натикани до гуша в калта на оризовите полета, за да не ги открият самолетите на Червен кръст, накараха хората си да боядисат в червено слънчевата светлина и блясъка на звездите, за да им излекуват скарлатината, нареди да ги пръскат от въздуха с прахове против всякакви насекоми, за да не бъдат изядени от листната въшка на банановите плантации, със самолети им изпращаше дъждове от бонбони и снегове от крем-сладолед, изпращаше им парашути, натоварени с коледни играчки, за да са доволни, докато му хрумна някакво магическо разрешение и по този начин постепенно се отърси от магията на своята памет, забрави за тях, затъна в самотното тресавище на неизброимите еднакви нощи на домашните си безсъници, чу металическите удари в девет, прибра кокошките, които спяха по стрехите на резиденцията, и ги отнесе в кокошарника, още не беше успял да преброи животните и птиците, които спяха по скелетата, когато влезе една прислужница мулатка да събере яйцата, той усети огъня на възрастта й, шумоленето на корсажа й и се хвърли отгоре й, внимавайте, господин генерал, промърмори тя разтреперана, ще се счупят яйцата, да се счупят, голяма работа, каза той, събори я само с един замах, без да я съблича, без да се съблича, обзет от желание да се измъкне от неуловимото удоволствие на този вторник, покрит с петна от зелените лайна на заспалите животни, подхлъзна се, хвърли се в илюзорното замайване на една бездна, набраздена от мъртвешки бледите бръчки на колебанието, рукналата пот и пъшкането на развилняла се жена, лъжливите обещания за забрава, докато падаше, оставяше след себе си дъгата от задъханото дрънчене на златната шпора, като следа от падаща звезда, селитрената

диря от пъхтенето си на бърз любовник, кучешкото си скимтене, ужаса си, че още съществува въпреки блясъка и безмълвния тътен на внезапно лумналата искра на смъртта, но в дъното на бездната отново намери насраните стърнища, безсънния сън на кокошките и скръбта на мулатката, която се изправи с рокля, овъргаляна в жълтия петмез на жълтъците, като се вайкаше, ето на, видяхте ли, господин генерал, счупихме яйцата, а той процеди, мъчейки се да укроти яростта си от още едно любене без любов, запиши колко бяха — каза той, ще ти ги прихвана от заплатата, и тогава си тръгна, часът беше десет, в оборите прегледа венците на всяка крава поотделно, видя една от жените си разчекната от болка на пода на бараката си, видя как акушерката извади от утробата й вдигащото пара създание с навита около шията му пъпна връв, беше момче, как да го кръстим, господин генерал, както искате, отвърна той; часът беше единайсет, както през всичките нощи на своя режим той преброи часовите, прегледа бравите, покри клетките с птици, угаси лампите, беше дванайсет, в отечеството цареше спокойствие, целият свят спеше, тръгна към спалнята си през потъналата в мрак къща, през ивиците светлина на мимолетните разсънвания от въртенето на фара, закачи лампата за в случай на тревога, сложи трите мандала, трите ключалки, трите резета, седна на портативния клозет и докато изцеждаше оскъдната си урина, галеше безмилостното създание на изсипания си тестикул, докато спадна отока, приспа го в шепата си, болката секна, но веднага отново се появи като мълниеносна паника, щом през прозореца влезе внезапният полъх на вятър, който идеше откъм селитрените пустини и изсипа в спалнята стърготини от песен, пята от многобройни нежни гласове, питащи за един рицар, който заминал на война, и въздишаха: каква скръб, каква мъка, и се изкачили на една кула да го видят дали си идва, и го видели да си идва, най-после си дойде, слава богу, в подплатен с кадифе ковчег, каква мъка, каква скръб, и гласовете на хора бяха толкова многобройни и така далечни, че той би могъл да заспи с илюзията, че пеят звездите, но се надигна гневен, стига толкова, по дяволите, ревна той, или аз или те, и те си изпатиха, преди да се разсъмне, той нареди да натикат децата в една гемия, натоварена с цимент, и така с песни ги откараха чак до границите на териториалните води, вдигнаха ги във въздуха с динамит, както си пееха, без да им остане време да страдат, и когато тримата офицери,

които извършиха престъплението, се заковаха пред него с новината: господин генерал, вашата заповед е изпълнена, той ги повиши с два чина и им връчи медал за вярност, но след това заповяда да ги застрелят без почести, като най-обикновени престъпници, клетите, защото, майка му стара, има заповеди, които могат да се дават, но не могат да се изпълняват. Подобни сурови уроци потвърждаваха едно негово много старо убеждение, че най-опасният враг е в самите нас, в доверчивото сърце, защото дори мъжете, които той въоръжаваше и възвеличаваше, за да крепят неговия режим, рано или късно плюеха ръката, която ги хранеше, той ги унищожаваше с един замах, измъкваше други от нищото, даряваше ги с най-високи чинове, като ги посочваше с пръст в зависимост от импулсите на вдъхновението си, ти ставаш капитан, ти полковник, ти генерал, а всички останали лейтенанти, по дяволите, виждаше ги как растат в униформите си, докато се пръснеха по шевовете, изчезваха от погледа му и само една случайност като разкритието за отвлечените две хиляди деца му позволяваше да разбере, че му е изменил не само един, а целият команден състав на една войска, която не служи за нищо друго, освен да увеличава разходите на мляко, а в решаващия час се изсират в чинията, в която току-що са яли, та нали аз ги родих всичките, мамицата им, създадох ги от ребрата си, спечелих им уважение и хляб и въпреки това нямах нито миг спокойствие, мъчейки се да се предпазя от тяхната амбиция, най-опасните ги държах по-близо до себе си, за да ги следя по-добре, по-малко храбрите изпращах в погранични гарнизони; заради тях беше приел окупацията на морската пехота, майко моя, а не за да се бори против жълтата треска, както беше писал посланикът Томпсън в официалното комюнике, нито за да го пазят от народното недоволство, както говореха политическите емигранти, а за да научат нашите военни на достойно поведение, и така стана, майко; всеки си получи, каквото му беше необходимо, тях ги научиха да ходят с обувки, да си бършат задниците с хартия, да употребяват презервативи, а на мене ми откриха тайната да поддържам паралелни служби, за да отвличам вниманието на военните, като създавам съперничество между тях, измислиха службата за държавна сигурност, главната разузнавателна агенция, националното управление за вътрешен ред и какви ли не още дивотии, които и аз самият не си спомням, по същество всички организации бяха еднакви, но той

нареждаше да бъдат учредявани като различни, за да царува по-спокойно сред бурята; караше едните да си мислят, че другите ги дебнат, смесваше с морски пясък барута, предназначен за казармите, забулваше истинските си намерения с лицемерни измислици и въпреки това те въставаха, а той нахлуваше в казармите и бълваше пяна от гняв, крещеше: да се махате оттук, мръсници, защото е дошъл този, който командува тук, и всяваше ужас сред офицерите, които се тренираха в точна стрелба по неговите портрети, да се разоръжат, заповядаше той, без да се спира, но с толкова властен гняв в гласа, че те сами предаваха оръжието си, да свалят тези достойни само за мъже униформи, и те ги сваляха; господин генерал, разбунтува се базата „Сан Херонимо“ — той влезе през голямата порта, влачейки оскърбен старческите си крачища през строените в две редици, които му отдадоха почести като на главнокомандуващ, влезе в салона на разбунтувалото се командуване, без охрана, без никакво оръжие, като крещеше, пламнал от властен гняв, лягайте по корем на пода, защото е дошъл този, който всичко може, на земята, копелета, деветнадесетте офицери от генералния щаб се хвърлиха на пода по корем; развеждаха ги из крайбрежните селища, като ги караха да ядат пръст, за да разберат колко струва един военен без униформа, копелета, и чу над другите крясъци в разбунтуваната казарма собствените си безапелационни заповеди да се застрелят в гръб подбудителите на метежа, изложиха на показ труповете, закачени за глезените, та да не остане човек, неразбрал как свършват онези, които плюят срещу бога, разбойници, но неприятностите не свършваха с тези кървави чистки, защото при най-дребното нехайство отново се изправяше пред заплахата на оня паразит с пипала, за който си мислеше, че го е изтръгнал от корен, а той отново се множеше под покрива на неговата власт, под сянката на неизбежните привилегии и трохите от властта и користното доверие, което трябваше да гласува на най-смелите офицери дори против волята си, защото беше невъзможно да се задържи на власт както без тях, така и с тях, обречен завинаги да диша същия въздух, който го задушаваше, по дяволите, не е справедливо, така както беше невъзможно да се живее в непрекъснат страх, както чистият ми генерал Родриго де Агилар, който беше влязъл в кабинета ми мъртвешки блед, жаден да узнае какво се е случило с онези две хиляди деца, донесли ми най-голямата премия, защото всички говорели, че сме ги удавили в морето,

а той най-невъзмутимо му каза да не се доверява на клеветите на безотечествениците, приятелю, децата растат в мир благодарение на бога, каза му той, всяка вечер ги слуша да пеят ей там, каза той, като описа с ръка широк кръг около едно неопределено място във вселената, и дори самият посланик Еванс остана обзет от някакво чувство на неувереност, когато той му отговори: не знам за какви деца ми говорите, та нали и делегатът на вашата страна в Обществото на народите заяви публично, че децата са здрави и читави в училищата, дяволите да ви вземат, свърши се тая, и въпреки това не можа да им попречи да го събудят в полунощ с новината: господин генерал, разбунтували са се двата най-големи гарнизона в страната, както и казармата „Ел Конде“, дето е на две пресечки от президентския дворец, това е един от най-опасните метежи, оглавява го генерал Бонивенто Барбоса, който се е окопал с хиляда и петстотин войници, много добре въоръжени и добре снабдени с боеприпаси, закупени контрабанда посредством консулите, привърженици на опозицията, тъй че работите не позволяват да седим със скръстени ръце, господин генерал, този път наистина ни е спукана работата. В други времена онзи вулканичен бунт би стимулирал страстта му към риск, но той най-добре от всички познаваше истинската тежест на възрастта си, как едва му стигаше воля да издържи разрухата на вътрешния си свят, как в зимните нощи не можеше да заспи, докато не успокои в шепата си с нежния припев „нани, рожбо моя“ свирещата болка в изсипания тестикул, как губеше кураж, когато седеше на клозетната чиния и душата му се изцеждаше капка по капка като през филтър, затлачен от плесента на толкова нощи самотно уриниране, как спомените му се оръфаха и вече не разпознаваше със сигурност кой какъв е, нито по чия препоръка идва и живееше като обречен от неумолимата съдба в тази жалка къща, която отдавна би заменил с друга, далече оттук, в което и да е морило за индианци, където никой да не знае, че е бил единственият президент на отечеството в продължение на толкова много и толкова дълги години, които дори самият той не беше броил, и все пак, когато генерал Родриго де Агилар предложи услугите си да посредничи за постигането на някакво достойно споразумение с бунтовниците, той не видя пред себе си оглупелия старец, дето заспиваше по време на аудиенцията, а някогашния човек с характер на бизон, който, без да се замисля дори миг, отговори, че тая няма да я

бъде, че няма да си отиде, макар че не ставаше дума дали да си отиде, или не, а за това, че всички са срещу нас, господин генерал, дори църквата, но той му каза, не, църквата е с този, който управлява, каза той, а че генералите от върховното командуване, които от 48 часа заседават, не са се споразумели, няма значение — каза той, ще видиш как ще се решат, като видят кой им плаща повече; че водачите от опозицията най-после излязоха наяве и конспирират посред бял ден, толкова по-добре, обеси по един на всеки фенер на Пласа де Армас, та да знаят кой е господарят тук; няма начин, господин генерал, хората са с тях; долна лъжа, хората са с мен, така че оттук ще ме изкарат само мъртъв, реши той, удряйки по масата с твърдата си моминска ръка, както правеше само при вземане на окончателно решение, и спа до часа за издояване на кравите; когато се събуди, залата за аудиенции беше превърната в бунище, понеже бунтовниците от казармата „Ел Конде“ бяха хвърляли камъни с катапулт и в източната галерия не бяха оставили нито едно здраво стъкло, а огнените топки, които връхлитаха през счупените прозорци, бяха държали в паника обитателите на двореца през цялата нощ, само да бяхте видели, господин генерал, не можахме да мигнем, цяла нощ сновахме ту насам, ту натам с кофи вода и одеяла, за да гасим огнищата на пожара, които пламваха на най-неочаквани места; но той почти не им обръщаше внимание — нали ви казах да си гледате работата, отвръщаше, влачейки гробовните си крачища по коридорите, покрити с пепел и дрипи от килими и обгорели гоблени, но те ще продължат, изпратиха хора да кажат, че огнените топки били само предупреждение, че после щели да последват експлозиите, господин генерал; той обаче прекоси парка, без да обръща внимание на никого, вдишваше дълбоко аромата на розите, които току-що се бяха разпукнали в предутринния здрач, видя пощръклелите от морския бриз петли, какво да предприемем, господин генерал, казах вече да си гледате работата, дяволите да ви вземат, и както всеки ден по това време, отиде да наблюдава издояването на кравите, така че и бунтовниците от казармата „Ел Конде“, както всеки ден по това време, видяха да излиза от президентския обор каруцата с впрегнатите мулета с шестте гюма мляко, а на капрата седеше неизменният колар с устната заръка: ето, господин генералът ви изпраща млякото, макар че плюете ръката, която ви храни; изрече го толкова простодушно, че генерал Бенивенто Барбоса заповяда да се

приеме млякото при условие, че каруцарят най-напред го пробва, за да са сигурни, че не е отровено, и тогава се отвориха железните порти и хиляда и петстотин бунтовници, които надничаха от вътрешните балкони, видяха как каруцата влезе до средата на покрития с каменна настилка двор, видяха как ординарецът се покачи на капрата с канче и голям черпак и ги подаде на каруцаря, за да опита млякото, видяха го как отваря първия гюм, видяха го как плува в ефирния вир на един ослепителен блясък и не видяха нищо друго вовеки веков сред вулканичната горещина на мрачното здание от жълт хоросан, където никога не бе никнало цвете, чиито развалини за миг увиснаха във въздуха от страшната експлозия на шестте гюма динамит. Свърши се, въздъхна той в президентския дворец, разтърсен от сеизмичната вълна, съборила още четири от най-близките до казармата къщи и счупила сватбените сервизи в стенните шкафове чак в окрайнините на града, свърши се, въздъхна той, когато боклукчийските коли измъкнаха от пристанищната крепост труповете на осемнадесет офицери, разстреляни по двама един зад друг за икономия на патрони; свърши се, въздъхна той, когато генерал Родриго де Агилар се изопна пред него с новината: господин генерал, в затворите няма място за повече политически затворници; свърши се, въздъхна той, когато забиха радостно камбаните, блеснаха празнични фойерверки и отекнаха хвалебствени псалми, възвестяващи настъпването на още сто години мир; свърши се, дявол да го вземе, край на безредието, и беше толкова убеден в това и толкова спокоен за себе си, толкова небрежен по отношение на личната си безопасност, че една сутрин, когато пресичаше двора на връщане от доенето, инстинктът му изневери и не забеляза навреме мнимия прокажен, който внезапно изникна измежду розите и му препречи пътя под лекия октомврийски дъждец; едва успя да види, но беше твърде късно, мигновения блясък на лакирания пистолет и трепереща пръст, който започваше да натиска спусъка, когато той изрева с разперени ръце и изпъчени гърди: посмей, глупако, само посмей — зашеметен от почуда, че бе настанал сетният му час, въпреки ясновидските предвещания във водата на врачките; стреляй, ако ти стиска, изкрещя в един миг на едва доловимо колебание, в който в зениците на нападателя пламна една бледа звезда, устните му се напукаха, решимостта му трепна и тогава той му стовари два юмрука като дървени чукове в тъпанчетата, простря го на земята, зашемети го

с ритник в челюстта и като от оня свят чу врявата на притичалата се на виковете му охрана, премина през синия пламък на проточения тътен от петте изстрела на мнимия прокажен, гърчещ се в локва кръв, който си бе теглил куршумите в корема, за да не го пипнат жив страшните следователи от президентската охрана; над врявата във вдигнатата на крак къща чу собствените си безапелационни заповеди: да се разкъса трупът на парчета, направиха го на кайма, главата, накисната в каменна сол, изложиха на Пласа де Армас, десния крак на източния край на Санта Мария дел Алтар, левия — в безбрежния запад на селитрените пустини, една ръка в голата степ, другата — в джунглата; късове месо от тялото, изпържени в свинска мас, бяха изложени на показ под безмилостното слънце и вятър, докато останаха само белите кости, разпилени надлъж и шир из целия този, изпълнен с рискове и трудности негърски бардак, та всички да разберат как свършват онези, които вдигат ръка против баща си; и все още зелен от ярост, тръгна между розите, където хората от президентската охрана разпъждаха прокажените с щикове, за да видят дали най-после тези разбойници няма да си покажат рогата, качи се на Първия етаж, където бяха най-важните кабинети, като отстраняваше с ритници парализираните, та най-после да разберат кой е напомпал майките им, копелета; вървеше през коридорите и викаше с цяло гърло: вървете по дяволите, че иде този, който е господар тук — сред суматохата от чиновници и неустрашими ласкатели, които го провъзгласяваха за безсмъртен, из цялата къща остави следа от тежкото си като камъни пъхтене на ковашка пещ; изчезна в залата за аудиенции като бягаща мълния по посока на частните си покои, влезе в спалнята, сложи трите мандала, трите ключалки и трите резета и с върха на пръстите си смъкна оплескания с лайна панталон. Не намери нито миг покой, душеше наоколо, за да открие врага, който беше въоръжил мнимия прокажен, защото усещаше, че това е някой от приближените му, някой много добре запознат с живота му, който знаеше дори скривалищата за пчелен мед, някой, чиито очи надзъртаха в ключалките, а ушите му бяха залепени за стените навсякъде и по всяко време, като портретите му, едно гъвкаво присъствие, което ту свиреше в януарските пасати, ту то наблюдаваше откъм пламъка на жасмините в знойните нощи, преследваше го месеци наред в страховитите безсъници, когато влачеше безобразните си крака като призрак из най-закътаните стаи на

потъналия в мрак дворец; докато една нощ по време на игра на домино не видя предзнаменованието, въплътено в една умислена ръка, която закри партията с две петици; сякаш някакъв вътрешен глас му откри, че това е ръката на предателството, по дяволите, този е, рече си той стъписан; и тогава вдигна поглед през снопа светлина от лампата, която висеше над масата, и срещна красивите артилеристки очи на задушевния си приятел генерал Родриго де Агилар; каква гадост, дясната му ръка, светият му съучастник, не може да бъде — мислеше си той, все по-огорчен, колкото повече разнищваше плетеницата от фалшиви истини, с които го бяха баламосвали години наред, за да скрият бруталната истина, че неговият доживотен приятел е бил в услуга на богатите политици, които бе измъкнал от най-мрачните кътчета на федералната война, защото му отърваше, беше ги отрупал с богатство и замаял главите им с фантастични привилегии, беше позволил да го използват, да си служат с него, за да се издигнат до висини, каквито бившата аристокрация, пометена от неудържимия порив на либералната стихия, дори не беше сънувала, но те искаха още, дявол да ги вземе, искаха мястото на богоизбрания, което беше отредил за себе си, искаха да са Аз, изтърсаците недни; а пътят им бе осветен от ледената прозорливост и безкрайната предпазливост на човека, който беше успял да спечели най-много доверие и най-голяма власт при неговия режим, който се ползуваше с благоволението да бъде единственият, от когото той приемаше документи за подпис, когото караше да чете на глас заповедите на изпълнителната власт и министерските закони, които само той можеше да издава, като му посочваше поправките, а след това ги подписваше с палец и подпечатваше с пръстена си, пазен по онова време в желязната каса, чийто шифър познаваше само той; наздраве, приятелю, казваше му винаги при връчването на подписаните книжа, сега има с какво да си избършеш задника, казваше му го с усмивка; и по този начин генерал Родриго де Агилар беше успял да установи друга власт в границите на неговата широка и плодотворна система на управление, но и това не го задоволяваше и затова беше организирал тайно бунта в казармата „Ел Конде“ със съучастничеството и безрезервната подкрепа на посланика Нортън, който му беше учител по фехтовка и му сводничеше с холандските курви, той беше прекарал контрабанда муниции от Норвегия в бурета за осолена риба, покровителствуван от

дипломатическия си имунитет, а в същото време го баламосваше с доминото и му кадеше тамян, че няма правителство по-приятелско, по-справедливо и по-достойно за пример от моето; и пак те бяха сложили оръжието в ръката на мнимия прокажен заедно с банкнотите, на стойност петдесет хиляди песос, разрязани по средата и открити в дома на нападателя, като другите половинки щели да му бъдат връчени от моя доживотен приятел след престъплението — майко, виждаш ли какъв горчив залък; и въпреки това не се примириха с провала, а бяха замислили съвършен преврат, без да се пролее нито капка кръв, нито дори вашата, господин генерал, тъй като генерал Родриго де Агилар бил събрал най-достоверни доказателства, че съм прекарвал нощите буден в разговор със саксиите и портретите на народните герои и архиепископите в потъналия в мрак дворец, че съм слагал термометри на кравите и съм им давал да гълтат фенацетин, за да им спадне температурата, че съм построил почетна гробница за един адмирал от морето-океан, който съществувал само в моето трескаво въображение, макар че самият аз видях със собствените си милосърдни очи трите каравели, пуснали котва пред прозореца ми, че съм пилеел обществените фондове с необузданата си страст да купувам най-невероятни машинарии и дори че съм настоявал астрономите да преобърнат слънчевата система в чест на някаква мис на красотата, която съществува само в миражите на моя помътен ум, и как в пристъп на старческа лудост съм заповядал да качат две хиляди деца в една гемия, натоварена с цимент, и да я вдигнат във въздуха в морето; майко, представяте ли си какви копелета; и въз основа на тези тържествени показания генерал Родриго де Агилар и генералният щаб на президентската охрана взели решение на заседание да го затворят в приют за именити старци на морския бряг в полунощ на идущия първи март, на ежегодната вечеря в чест на свети Ангел-хранител, покровителя на телохранителите, сиреч след три дена, господин генерал, представяте ли си; но въпреки близостта и мащабите на конспирацията той не направи никакъв жест, който би могъл да събуди подозрение, че я е разкрил; напротив, както всяка година в определения час посрещна поканените от президентската гвардия, покани ги да седнат на банкетната маса и да си вземат по един аперитив, докато пристигне генерал Родриго де Агилар, който щеше да вдигне тържествения тост; разговаря с тях, смя се с тях, с всеки

поотделно; офицерите крадешком поглеждаха часовниците си, приближаваха ги до ушите си, навиваха ги — беше дванадесет без пет, а генерал Родриго де Агилар не идваше; беше горещо като в парен котел на параход, напарфюмиран с миризма на цветя, миришеше на гладиоли и лалета, в затвореното помещение ухаеше на свежи рози; някой отвори прозорец, поехме дълбоко дъх, погледнахме часовниците си, усетихме лек морски бриз с дъх на вкусна сватбена гозба; всички се потяха, с изключение на него, всички търпяхме горещината на момента под непокътнатия блясък на древното животно, което примигваше с отворени очи в своето запазено пространство в друга епоха на света; наздраве, каза той, безапелационната ръка като линееща линия пое отново чашата, с която през цялата вечер бе вдигал тостове, без да пие, чу тиктакането на часовниковите механизми в тишината на най-бездънната пропаст; беше дванадесет часът, но генерал Родриго де Агилар не идваше; някой понечи да стане — моля, каза той, и го вкамени със смъртоносен поглед, никой да не мърда, никой да не диша, никой да не живее без мое разрешение, докато не свършат дванадесетте удара на часовника, и тогава завесите се разтвориха и влезе известният дивизионен генерал Родриго де Агилар на сребърен поднос, в цял ръст, гарниран с карфиол и дафинов лист, овалян в подправки, изпечен на фурна, нагизден с униформата с петте златни пискюла за тържествени случаи и лентите за безгранична храброст на ръкава под рамото, четиринадесет либри медали на гърдите и стръкче магданоз в устата, приготвен да бъде поднесен на другарски банкет от официалните касапи пред вкаменените от ужас гости; присъствуваха безмълвни на изящната церемония на разкъсването и разпределянето и когато във всяка чиния имаше по равна порция от министъра на отбраната с пълнеж от орехови ядки и уханни билки, той даде заповед да започваме: добър апетит, господа.

Беше преодолял толкова опасности, на които го подлагаха земните безредици, толкова зловещи затъмнения, толкова огнени кълба по небосклона, че ни се струваше невъзможно някой наш съвременник да вярва все още в предсказанията на картите за съдбата му. Все пак, докато уреждаха работите по нагласяването и балсамирането на тялото му, дори ние, най-малко наивните, очаквахме, без да си го признаваме, да се сбъднат древните предсказания, като например, че в деня на неговата смърт тинята от тресавищата щяла да се върне по коритата на притоците в изворите, че щяло да вали кръв, че кокошките щели да снасят петоъгълни яйца, че във вселената отново щели да настъпят безмълвие и мрак, защото смъртта му щяла да сложи край на сътворението. Беше невъзможно да не повярваме, щом като малкото вестници, които все още излизаха, продължаваха да посвещават страниците си на прокламирането на неговото безсмъртие и фалшифицираха блясъка му с архивни материали, като ежедневно ни го показваха в спрялото време на първа страница с неизменната униформа с трите тъжни слънца от времето на неговото величие, по-властен, по-гъвкав и по-здрав от всякога, въпреки че от много години бяхме объркали броя на годините му, все същите портрети неизменно откриваха известните вече паметници или обекти за обществено ползуване, които никой не беше виждал в реалния живот, председателствуваше тържествени събрания, станали уж вчера, а всъщност са били проведени през миналия век, и макар да знаехме, че това не е истина, защото никой не го беше виждал след зловещата смърт на Летисия Назарено, когато той остана сам в онази ничия къща, а в това време всекидневните правителствени въпроси продължаваха да си вървят сами и само благодарение на инерцията на неговата огромна дългогодишна власт, а той се затвори до смъртта си в разнебитения дворец, от чиито най-високи прозорци ние наблюдавахме със свити сърца същото зловещо мръкване, което той вероятно е виждал много пъти от своя трон на илюзии, наблюдавахме пулсиращата светлина на фара, която потапяше порутените зали в своите зелени и унили води, гледахме лампите на бедняците в черупката, останала от онова, което преди бяха стъклените острови на министерствата, завладени от бедняшките орди, след като шарените колиби по хълмовете край пристанището бяха разрушени от един от многобройните циклони, гледахме под нас разпръснатия димящ град,

хоризонта, който за миг просветваше от бледите мълнии на кратера от пепел на мястото на продаденото море, първата нощ без него, необятната му водна империя от маларийни анемони, знойни селища в делтите на тинести притоци, алчните огради от бодлива тел около частни провинции, където се плодеше без брой и мярка една нова порода чудесни крави, които се раждаха с наследствения знак на президентския печат. Не само стигнахме дотам да вярваме наистина, че той е бил заченат, за да надживее третата комета, но това убеждение ни внуши сигурност и спокойствие, които смятахме, че прикриваме с всевъзможни вицове за старостта му, като му приписвахме старческите добродетели на костенурката и нравите на слоновете или разказвахме в баровете как някой си съобщил на заседание на правителството, че той е умрял и всички министри се спогледали уплашено и се запитали уплашено: а сега кой ще го съобщи на него, ха, ха, ха, когато всъщност на него надали би му пукало за това, нито пък самият той би бил напълно сигурен дали този уличен виц е истина или измислица, защото тогава никой друг освен него не знаеше, че в ямите на паметта му има само жалки остатъци от предишния му здрав разум, беше сам в света, глух като огледало, влачещ тежките си немощни нозе из потъналите в мрак канцелории, където някакъв човек със сюртук и колосана яка му махнал загадъчно с бяла кърпа, здравейте, рекъл той, но грешката се беше превърнала в закон, чиновниците от президентския дворец трябваше да стават на крака и да държат бяла кърпа в ръка, когато той минава, часовите в коридорите и прокажените в розовите храсти му махаха за поздрав с бяла кърпа, когато минаваше покрай тях, здравейте, господин генерал, здравейте, но той не чуваше нищо; не чуваше нищо от времето на мрачния траур за Летисия Назарено, когато мислеше, че гласовете на птиците в клетките са се изхабили от много пеене и им даваше да ядат от собствения си пчелен мед, за да пеят по-високо, слагаше им с капкомер в човките капки за отваряне на гласа, пееше им песни от други времена, януарски месечко, пееше той, защото не си даваше сметка, че не птиците губеха силата на гласа си, а по-скоро той чуваше все по-слабо, докато една нощ бръмченето в ушите се пръсна и секна, превърна се в пространство, пълно с хоросан, през което едва се промъкваха прощалните вопли на илюзорните кораби в мрака на властта, минаваха въображаеми ветрове, чуваше се врява на вътрешни птици, които най-

сетне го утешиха в безмълвната бездна на птиците от действителността. Малцината, които по онова време имаха достъп до президентската резиденция, го виждаха в два часа след пладне, под навеса, изплетен от цъфнали фунийки, с разкопчана куртка, коланът с цветовете на националното знаме и сабята бяха свалени, с изути ботуши, но с пурпурночервени чорапи от дванадесетте дузини, които папата му беше изпратил, изработени от личните му чорапчии, момчетата от съседното училище, които се качваха по тарабите на задната ограда, където охраната не беше толкова строга, много пъти го изненадваха в онази безсънна сънливост, блед, с лековити билки на слепоочията, нашарен като тигър от струите светлина през навеса, в състояние на екстаз като обърната по гръб риба на дъното на пресъхнал вир, изгнила гуанабана, викаха те, а той ги виждаше разкривени от маранята на жаркия ден, усмихваше им се, поздравяваше ги с ръка без атлазената ръкавица, но не ги чуваше, усещаше блатната миризма на скариди в морския бриз, усещаше как кокошките кълват пръстите на краката му, но не чуваше бляскащия тътен в тъпанчетата, не чуваше момчетата, не чуваше нищо. Единствените му контакти с действителността на този свят по онова време бяха няколкото откъслеци от най-съществените му спомени, само те поддържаха живота в него, след като се беше отървал от държавните работи и невинно витаеше в облаците на властта, само тях срещаше при опустошителния повей на прекомерната си възраст, когато привечер бродеше из запустялата къща, криеше се в притъмнелите канцеларии, късаше полетата на преписките и върху тях нахвърляше с нескопосания си почерк остатъците от последните си спомени, които го предпазваха от смъртта, една нощ написа „казвам се Захариас“, прочете го отново под нетрайната светлина на фара, препрочете го още веднъж, много пъти, докато, повторено толкова пъти, името взе да му се струва далечно и чуждо, по дяволите, каза си той, като накъса на ситно хартията, аз съм си аз, каза го на себе си и написа на друга хартия, че когато кометата минала отново, бил навършил сто години, макар че и тогава не беше сигурен колко пъти я беше виждал да минава, и на друг още по-дълъг къс хартия написа „Чест на ранения и чест на верните войници, намерили смъртта от вражеска ръка“ — понеже по едно време записваше всичко, което мислеше, всичко, което знаеше, написа на един картон, който забоде с

топлийки върху вратата на един нужник, че било забранено да се вършат гнусотии в нужниците, защото веднъж, като отворил тази врата по погрешка, изненадал един офицер с висок чин да мастурбира, клекнал над клозетното гърне, записваше малкото неща, които си спомняше, за да бъде сигурен, че няма да ги забрави никога, пишеше: „Летисия Назарено, моята единствена и законна съпруга“, която го беше научила да чете и пише в зряла възраст, напрягаше се да си припомни нейния вид в обществото, искаше отново да я види с тафтения чадър в цветовете на родното знаме, яката й от опашки на сребърни лисици, както подобаваше на първа дама, но успяваше само да си я спомни гола в два часа след пладне, под брашнената светлина на мрежата против комари, спомняше си вялия покой на кроткото и мъртвешки бледо тяло под бръмченето на електрическия вентилатор, чувствувах тръпнещата ти гръд, миризмата ти на кучка, разяждащата пот на алчните ти ръце на послушница, от които млякото се пресичаше, златото ръждясваше и цветята увяхваха, но това бяха добри за любов ръце, защото само тя постигаше невъобразимата победа, като кажеше: махни си ботушите, че ще ми изцапаш чаршафите от холандско платно, той да ги махне, махни си ризницата, че токите й ми нараняват сърцето, и той я махаше, махни си сабята и бандажа, и гамашите, всичко махни, любов моя, че тъй не те чувствувам, и той ги махаше, всичко заради теб, не беше го правил никога преди това, нито щеше да го направи за някоя друга след Летисия Назарено, единствената ми законна любов, въздишаше и написваше въздишките си върху откъснатите от пожълтелите преписки ленти хартия, които навиваше като цигари, за да ги скрие в най-закътаните цепнатини в къщата, където само той можеше да ги намери пак, за да си припомни кой беше самият той, вече нямаше да може да си спомни нищо, и там никой не ги открие никога, дори тогава, когато образът на Летисия Назарено взе да се изцежда през отдушниците на паметта му и му остана само непоклатимият спомен за майка му Бендисион Алварадо в прощалните следобеди в къщата в покрайнините, неговата умираща майка, която примамваше кокошките, като подрънкваше царевичните зърна в кратуната, за да не схване той, че е на умиране, и продължаваше да му носи плодов сок в хамака, окачен между тамариндите, за да не се усъмни той нито за миг, че тя едва поема дъх от болка, майка му, която го беше заченала сама, която

го беше родила сама и изгниваше сама, докато най-сетне самотното страдание стана толкова натрапчиво, че надмогна гордостта й и тя бе принудена да помоли сина: погледни гърба ми, за да видиш какъв е този огън от нажежени въглени, от които няма живот, смъкна си комбинезона, извърна се и той видя с безмълвен ужас гърба й, пламнал в димящи язви, в чието зловоние на смачкана гуаяба се пукаха мехурчетата на първите ларви на червеите. Лоши времена бяха онези, господин генерал, нямаше държавна тайна, която да не беше публично достояние, нито една заповед не се изпълняваше точно и безпрекословно, откакто на банкетната трапеза бе поднесен вкусният труп на генерал Родриго де Агилар; но него това не го засягаше, не го засягаха мъчнотиите на властта през горчивите месеци, в които майка му се скапваше на бавен огън в спалнята до неговата, след като най-вещите лекари по азиатски епидемии поставиха диагнозата, че нейната болест не е нито чума, нито краста, нито сифилис, нито никоя друга ориенталска болест, а е някаква индианска магия, която можеше да бъде излекувана само от този, който я е направил, и той разбра, че това е смъртта, и се затвори в резиденцията си, за да се погрижи за майка си с майчинска всеотдайност, остана да се скапва заедно с нея и за да не я види никой как се вари в бульона от ларви, заповяда да занесат кокошките й в президентската резиденция; донесоха пауните й, нашарените птици, които почнаха да се разхождат свободно в залите и канцеларииите, не искаше да липсват на майка му селските занимания, на които бе свикнала в къщата в покрайнините, той самият гореше клони от бикс в спалнята й, та никой да не усети мъртвешката миризма на умиращата майка, той самият облекчаваше с помади от зародиш тялото й, червено от живачната сол, жълто от пикрина, синьо от метилена, той сам мажеше с турски балсам димящите язви, въпреки мнението на министъра на здравето, който изпитваше ужас от магиите, по дяволите, майко, по-добре да умрем заедно, казваше той, но Бендисион Алварадо разбираше, че умира само тя, и се мъчеше да разкрие на сина си семейните тайни, които не желаеше да отнесе в гроба, разказа му как хвърлили плацентата му на прасетата, божичко, не успях да разбера никога кой от многобройните мъже беше твоят баща, мъчеше се да му обясни заради историята как го беше заченала права и без да си сваля шапката поради досадните мухи по люспите от ферментирала меласа в задната стая на една кръчма, раждането било

тежко, призори, през август в преддверието на един манастир, огледала го на светлината на меланхоличните арфи на здравеца и видяла, че десният му тестикул бил голям колкото смокиня, издувал се като мях на духало, а при дишане въздишал като гайда, отвивала го от парцалите, които й дали послушничките от манастира, и го показвала по площадите, по време на панаири, да не би случайно някой да знае по-добър и преди всичко по-евтин цяр от пчелния мед, единственото нещо, което й бяха препоръчали за лошото му състояние, баламосваха я с утешителни приказки, че не трябва да се изпреварва съдбата, казваха й, че в края на краищата детето е годно за всичко друго, освен да свири на духови инструменти, така й говореха, и само една врачка от цирка откри, че новороденото няма линии на дланта, а това ще рече, че е родено за крал, и точно тъй беше; но той не я слушаше, молеше я да заспи и да се рови в миналото, защото по му отърваше да вярва, че онези трудности в отечествената история са бълнувания от треската, заспете, майко, молеше я той, като я завиваше от нозете до главата с един от многото ленени чаршафи, които беше поръчал да изтъкат специално, за да не дразнят раните й, слагаше я да спи на хълбок, с ръка на сърцето, утешаваше я с думите: не си спомняй тъжни работи, майко, във всеки случай аз съм си аз, спи спокойно. Безполезни бяха многобройните и усърдни официални грижи да се смекчи шумът сред обществеността, че матриархът на отечеството се скапвала приживе, разпространяваха измислени лекарски заключения, обаче самите разносвачи на съобщенията потвърждаваха, че е истина това, което самите те опровергаваха: че изпаренията от разлагащото се тяло в спалнята на умиращата били толкова силни, та подплашили дори прокажените, че колели агнета, за да я къпят с прясната им кръв, че изнасяли чаршафите, прогизнали от някаква белезникава течност, която течала от раните й, и колкото и да ги перели, не могли да им върнат първоначалния блясък, че никой не го виждал вече в оборите, където се доят кравите, нито пък в стаите на държанките, където винаги го бяха виждали на разсъмване, дори и в най-тежките времена, че самият архиепископ бил предложил услугите си да извърши последния обред с умиращата, но той го спрял на вратата: никой не умира, отче, не вярвайте на мълвата, казал му той; ядеше от чиния и с една лъжица с майка си въпреки миризмата на диспансер за чумави в стаята, преди да я сложи да легне, я къпеше със сапун „Признателното

куче“, а сърцето му спираше от жал, като слушаше нарежданията, които тя даваше с последните струйки глас, какви грижи да се полагат за животните след нейната смърт; да не вземат да оскубят перата на пауните за шапки, няма, майко, отвръщаше той и посипваше шепа креолин по цялото й тяло; да не карат птиците да пеят по празниците, няма, майко, и я завиваше с чаршафа, когато гърми, да изваждат квачките от полозите, че да не излюпят гущери, да, майко, и я слагаше да си легне на сърцето, спи спокойно, целуваше я по челото и през малкото часове, които му оставаха, той спеше по корем, до леглото, нащрек за неспокойния й сън, нащрек за непрестанното й бълнуване, което ставаше все по-свързано с приближаването й към смъртта, подготвяйки се с натрупаната през всички нощи ярост да понесе безграничната ярост на пълния с болка понеделник, когато на разсъмване го пробуди ужасната тишина на света, защото майка му, Бендисион Алварадо, единствената му, беше престанала да диша, и тогава той отви вонящото тяло и на бледата светлина по първи петли видя, че на чаршафа беше нарисувано в профил друго тяло, досущ като нейното, с ръка на сърцето, видя, че по нарисуваното тяло няма пукнатини от чума, нито поражения от старостта, а, напротив, то беше едро и гладко, като нарисувано с маслени бои от двете страни на савана, и излъчваше някакво естествено ухание на свежи цветя, което пречисти болничната миризма в спалнята, и колкото и да го търкаха със селитра и преваряваха в белина, не можаха да изтрият рисунката от чаршафа, защото се беше просмукала от лицевата и от опаката страна на ленената тъкан, а тъканта беше вечна, но той нямаше достатъчно спокойствие, за да оцени мащабите на чудото, и бързо напусна спалнята, като блъсна яростно вратата, и ударът отекна като гърмеж в къщата, и тогава забиха траурно камбаните в катедралата, последваха ги всички черкви и накрая забиха камбаните в цялата страна и биха без спиране сто дена, и тези, които се събудиха от камбанния звън, разбраха, без да си правят илюзии, че той е отново господар на цялата си власт и че загадката на неговото сърце, потиснато от яростта, обзела го от смъртта, се изправяше още по-силна срещу стремежите на разума, достойнството и снизхождението, защото майка му, Бендисион Алварадо, единствената, беше умряла тази сутрин, понеделник, двайсет и трети февруари: и в света започваше нов век на хаос и размирици. Никой от нас не беше достатъчно стар, за да бъде свидетел

на онази смърт, но грохотът на погребалната церемония беше стигнал до наше време и ние разполагахме с достоверни доказателства, че през останалата част от живота си той вече не беше предишният; още дълго след стоте дни официален траур никой нямаше право да нарушава неговите безсънни сирашки нощи, не го видяха в траурния дом, който бе изпълнен от гръмкия ек на погребалните камбани, съобщаваше се само часът на траура, говореше се шепнешком, хората от домашната охрана ходеха из къщата боси, както в началото на неговия режим, и само кокошките можеха да правят, каквото си искат в къщата, където всичко беше под забрана, където монархът се бе превърнал в невидим, топеше се от ярост в люлеещия се плетен стол, докато майка му, милата му Бендисион Алварадо, кръстосваше горещите и мизерии чукари в ковчег, пълен със стърготини и ситно натрошен лед, за да не се разложи тялото й още повече, отколкото приживе, защото обхождаше в тържествена процесия най-неизследваните кътчета на неговото кралство, та никой да не бъде лишен от привилегията да почете паметта й, отнесоха го с псалмите на ветровете, увито в тъмен крепон, чак до гарите във високата степ, където го посрещаше със същата скръбна музика същата мълчалива навалица, която в миналите славни времена се беше стичала, за да види властта, скрита в полумрака на президентския вагон, изложиха тялото в Манастира на милосърдието, където една скитница, продавачка на птици в незапомнени времена, беше изтърсила едно ничие дете, което стана крал, за първи път от цял век отвориха портите на това светилище, войници конници организираха хайка за индианци по селата, докарваха ги насила и ги натикваха с приклади в просторния храм, помръкнал от студените слънца на стъклописите, където девет папски епископи отслужваха мрачна литургия: почивай в мир и слава, пееха дяконите и послушниците, мир на праха ти, пееха те, а навън върху здравеца ръмеше под каменните арки на двора, послушниците раздаваха пресен сок от захарна тръстика и хлебчета за бог да прости, продаваха свински ребра, молитвени броеници и бурканчета със светена вода под каменните аркади на дворовете, от лавките по тротоарите се чуваше музика, миришеше на барут, в преддверията на къщата се танцуваше, беше неделя и сега, както винаги, бяха години на веселие по пътеките на бегълците и в мъгливите дефилета, през които майка му, Бендисион Алварадо, беше бродила приживе, следвайки

повлечения от федералната вихрушка син, защото по време на войната тя бдя над него и попречи на мулетата да го стъпчат, когато се търкулваше на земята, обвит в едно одеяло в безсъзнание, приказващ глупости поради високата температура от маларията; тя се беше опитала да му внуши старовремския си страх от опасностите, които дебнат хората от високата гола степ в големите градове на брега на бурното море, страхуваше се от вицекралете, от статуите, от раците, които, както разправяха, пиели сълзите на новородените, разтрепери се пред монументалността на президентския дом, който бе съзряла през дъжда в нощта, когато го атакуваха, без да си представи тогава, че в тази къща щеше да умре, същия самотен дом, в който той се намираше, в който се питаше, разгорещен от ярост, легнал по корем, къде, по дяволите си се дянала, в кои драки се е оплело тялото ти, кой пъди пеперудите от лицето ти, въздишаше той, прострян от болка, докато майка му Бендисион Алварадо плаваше под балдахин от бананови листа сред зловонните изпарения на тресавищата, за да бъде изложена в народните училища, в казармите, в селитрените пустини, в индианските колиби; показваха я в домовете на важните личности заедно с един портрет от нейната младост, на него беше бледа, красива, на челото си бе сложила диадема, беше нагиздена с дантели против волята си, беше разрешила да напудрят лицето й, да сложат червило на устните й за първи и последен път, сложиха в ръката й едно лале от коприна, ето така, не така, госпожо, ето така, небрежно отпуснато в скута, и венецианският фотограф на европейските монарси й направи снимка на първа дама, която сега показваха заедно с трупа като окончателно доказателство против всякакво подозрение за измама, снимката и тя бяха еднакви, защото нищо не бяха оставили на случайността — тялото непрекъснато се възстановяваше с тайни операции, веднага щом козметиката не издържаше и набръчканото от горещината парафинено лице започваше да се топи, изтриваха мъха от клепачите й през дъждовния период, военните шивачки поддържаха облеклото на покойницата така, сякаш вчера я бяха облекли, и поддържаха в безупречно състояние венеца й от бели лилии и булото й на целомъдрена младоженка, което тя приживе не беше носила никога, за да не би някой в този бардак от идолопоклонници да се осмели да каже някога, че си различна от портрета си, майко, и никой да не забравя кой управлява тук вовеки веков, дори в най-бедните колиби в

блатистите местности на джунглата, където след толкова години забрава видяха посред нощ да се завръща извехтелият речен кораб с дървено колело със запалени светлини и го посрещнаха с великденски тъпани, защото мислеха, че са се върнали отново славните времена, да живее самецът — крещяха те, благословен да е този, който идва в името на истината — крещяха те, хвърляха се във водата с угоени щитоносци в ръцете си, с една ауяма колкото вол, покатерваха се на парапетите с дантелена дърворезба, за да отдадат необходимата дан на покорство към невидимата власт, чиито зарове решаваха съдбата на отечеството, и дъхът им спираше пред катафалката с надробен лед и каменна сол, многократно отразена в удивените огледала в президентската трапезария, изложена на показ пред обществеността под крилатите вентилатори на архаичния кораб за развлечения, който месеци наред митарствува сред мимолетните острови на екваториалните притоци, докато най-сетне се залута в един кошмарен век, в който гардениите имаха полезна употреба, игуаните летяха в мрака, светът беше свършил, дървеното колело заседна в златоносни наноси, счупи се, ледът се стопи, солта се разтвори и подпухналото тяло продължи да плава без посока в супата от стърготини, но въпреки това не се разложи, тъкмо обратното, господин генерал, тогава видяхме, че тя отвори очи, зениците й бяха прозрачни и с цвета на вълчи корен през януари с присъщата им чистота на лунен камък, и дори ние, най-недоверчивите, видяхме как дъхът й замъгли стъкления похлупак на катафалката и видяхме как от порите й бликна свежа и уханна пот, и видяхме, че се усмихва. Вие, господин генерал, не можете да си представите какво стана тогава, настъпи суматоха, бяхме виждали мулета да раждат, бяхме виждали да никнат цветя в селитрата, бяхме виждали глухонеми, смаяни от чудото на собствените си викове пред станалото чудо, стана чудо, стана чудо, чудо, направиха на пух и прах стъклата на ковчега, господин генерал, и без малко да смелят трупа на кайма, за да си разделят реликвите, тъй че имаше нужда от един батальон гренадири, за да възпрем устрема на обезумялата тълпа, която прииждаше с грохот от разсадника на острови в Карибско море, привлечена от истината, че душата на майка ви Бендисион Алварадо е придобила като божи дар способността да опровергава природните закони; продаваха се конци от покрова й, стихари, вода от тялото й, щампичка от нейния портрет на кралица, но

това беше невъобразимо голямо и безумно човешко гъмжило, че по-скоро приличаше на порой от диви говеда, които опустошават с копитата си всичко, що се изпречи на пътя им, и дънеха разлюляната земя така, че вие сам можете да чуете тътена оттук, господин генерал, ослушайте се; и тогава той сложи разперената си ръка зад ухото, в което по-слабо бръмчеше, вслуша се с внимание и чу: майчице мила, Бендисион Алварадо, чу безконечния грохот, видя клокочещото безбрежно блато от хора, простряно чак до морския хоризонт, видя потока от запалени свещи, които раждаха друг, още по-силен ден в блесналата светлина на пладнето, защото майка му, милата Бендисион Алварадо, се завръщаше в града на някогашните си ужаси, както беше пристигнала първия път с пълчищата на войната, с присъщата на живо месо миризма на войната, но този път освободена завинаги от рисковете на живота, защото той беше заповядал да откъснат от училищните учебници страниците, на които се говореше за вицекралете, за да ги няма повече в историята, беше забранил статуите, които ти нарушаваха съня, майко, така че тя сега се връщаше без вродения си страх на раменете на едно мирно множество, връщаше се без ковчега, под открито небе, във въздух, запретен за пеперудите, отрупана със златото, което бившите гласоподаватели й бяха сложили по време на безконечното странствуване от крайните предели на джунглата през неговото необятно и гърчещо се унило кралство, скрита под купчината златни амулети, които окачваха по нея оздравелите парализирани, златни звезди от корабокрушенците, златни деца от недоверчивите ялови жени, които бяха принудени да родят бързешката, направо зад храстите, както по време на война, господин генерал; а тя плаваше по течението в центъра на помитащата стихия на библейското преселение на цял един народ, който не знаеше къде да дене кухненските си джунджурии, добитъка си, остатъците от един живот, който нямаше друга надежда за избавление освен тайните молитви, които самата Бендисион Алварадо четеше по време на боя, за да отклони куршумите, изстрелвани срещу сина й, как се беше озовал той сред пушилката от войната с червена превръзка на главата си и в паузите, когато идваше в съзнание от високата температура, крещеше: да живее либералната партия, майка му стара, да живее побеждаващият федерализъм, мръсни консерватори: макар че всъщност беше обладан от атавистично любопитство да види морето;

но мизерната човешка тълпа, която беше нахлула в града с тялото на майка му, беше далеч по-буйна и пощуряла от онази, която помете страната в авантюрата на федералната война, по-ненаситна от ордата, по-ужасна от паниката, най-страхотната, която очите ми бяха виждали през всичките дни на неизброимите години на господството му; всички до един, господин генерал, виждате какво чудо. Убеден от очевидните факти, той най-сетне се измъкна от мъглата на скръбта си, бледен, непроницаем, с черна лента на ръката, решен да употреби всички средства на властта си, за да постигне канонизирането на майка си Бендисион Алварадо въз основа на изумителните доказателства за нейните качества на светица; изпрати в Рим своите образовани министри, отново покани папския нунций на топъл шоколад с курабийки в светлите кладенци на навеса от цъфнали фунийки, прие го свойски, изтегнат в хамака, без риза, като си правеше вятър с бялата си шапка, а нунцият седеше срещу него, с чаша горещо кафе в ръка, неуязвим от горещината и праха под лавандуловата прохлада на празничното си расо, недосегаем за тропическата отпадналост, недосегаем за изпражненията на птиците на мъртвата му майка, които летяха на воля в кладенците от слънчеви лъчи под навеса; отпиваше на глътки шоколада с ванилия, дъвчеше курабиите свенливо като невяста, опитвайки се да забави неизбежната отрова в последната глътка, скован в плетеното кресло, което той не отстъпваше никому; само на вас, отче, както в онези спокойни следобеди от времето на величието, когато друг стар и пречист папски нунций се мъчеше да го вкара в Христовата вяра чрез схоластичните гатанки на Тома Аквински, само че сега аз ви повиках, за да ви вкарам във вярата, отче, как се променя светът, защото сега аз вярвам, рече той, и го повтори, без да му мигне окото, сега аз вярвам, въпреки че в действителност не вярваше в нищо, нито в този, нито в друг някой свят с изключение на това, че майка му, единствената ми — имаше право да бъде прославяна от олтарите поради присъщата й пожертвователност и пословичната й скромност, така че той не обосновава молбата си с измислиците на общественото мнение, че полярната звезда се движела по посока на погребалния кортеж и струнните инструменти свирели сами в калъфите, когато минавал трупът й, тъкмо напротив, обоснова я с качествата на чаршафа, който разгъна и опна в сияйния август, та нунцият да види това, което той видя отпечатано върху ленената тъкан, видя лика на

майка му Бендисион Алварадо, без следи от старостта, без поражения от чумата, полегнала на една страна с ръка на сърцето, почувствува на пръстите си влагата на вечната й пот, усети аромата на свежи цветя сред крясъка на птиците, пощръклели от полъха на чудото, отче, видяхте ли какво чудо, рече той, като му показваше чаршафа от лицевата и от опаката страна, дори птиците го видяха, но нунцият беше впил поглед в лененото платно с такова пронизващо внимание, което беше способно да открие прашинки от вулканична пепел по платното, изработено от големите майстори на християнството, в наситеността на една багра той разкри пукнатините на един характер и дори съмненията на една вяра, изстрада екстаза от кръглата форма на земята, проснат по гръб под купола на самотен параклис в един нереален град, където времето не течеше, а плуваше, докато набра смелост да откъсне очите си от чаршафа след дълбоко съзерцание и да изкаже мнението си с кротък, но непоколебим тон, че тялото, изрисувано върху лененото платно, не било плод на божия промисъл, за да ни даде той още едно доказателство за безкрайното си милосърдие, нищо подобно, ваше превъзходителство, това е творба на много сръчен художник както в истинското, така и в другите изкуства, който е злоупотребил с великодушното сърце на негово превъзходителство, защото това не са били маслени бои, а домашни цапала, и то от най-долнопробните, безир за прозорци, ваше превъзходителство, пропит с миризмата на естествените смоли, които са били разтворени в боята, все още се чувствува противната натрапчивост на терпентина, има парченца гипс, все още се усеща натрапчивата влага, но туй не е потта, обляла тялото в сетната предсмъртна тръпка, както са ви накарали да повярвате, а си е влагата от майсторски изработеното ленено платно, напоено с ленено масло и скрито на тъмно, повярвайте ми, че съжалявам, заключи нунцият с искрено съчувствие, но това бе всичко, което можа да каже пред гранитния старец, който го наблюдаваше от хамака, без да мигне, който го беше изслушал от тинята на своето зловещо азиатско мълчание, без дори да си помръдне устата, за да му възрази, макар че никой не знаеше по-добре от самия него истината за тайното чудо с чаршафа, в който те обвих самият аз, майко, със собствените си ръце, и пак аз се стъписах пред първоначалната тишина, породена от твоята смърт, сякаш целият свят бе осъмнал на морското дъно, аз лично видях

чудото, майка му стара; но въпреки своята увереност той не прекъсна присъдата, произнесена от нунция, само примигна на два пъти, без да си затваря очите, както правят игуаните, едва се усмихна и накрая въздъхна: тъй да е, отче, ще бъде това, което казвате, но да знаете, че вие ще носите отговорност за думите си, повтарям ви го дума по дума, за да не го забравяте до края на своя дълъг живот, ще носите отговорност за думите си, отче, аз няма да отговарям за това. През онази седмица на лоши предзнаменования, които светът прекара в летаргия, той не стана от хамака дори за храна, отпъждаше с ветрилото си дресираните птици, които кацаха по тялото му, отпъждаше светещите глубоси на фунийките, защото ги мислеше за дресирани птици, не приемаше никого при себе си, не даде никаква заповед, но полицията остана равнодушна, когато сбирщината от платени фанатици нападна двореца на папския нунциат, ограби музея за исторически реликви, изненада нунция по време на следобедната му почивка на открито при езерото във вътрешния парк, измъкна го гол на улицата, изходи се върху него, господин генерал, можете ли да си представите; но той не се помръдна от хамака, дори не мигна, когато му донесоха новината — господин генерал, развеждат нунция из търговските улици, качен на магаре, а върху него вали порой от кухненска помия, която се излива от балконите, крещят му шкембест мис Ватикана, оставете децата да дойдат при мене, едва когато го оставиха полумъртъв сред бунището на пазара, той стана от хамака, като отпъждаше с ръка накацалите птици, озова се в приемната зала, като махаше с траурната лента паяжината на скръбта и с подпухнали от недоспиването очи, и тогава даде заповед нунцият да се сложи на един корабокрушенски сал с провизии за три дена и да се остави на пътя на крайцерите, които идеха от Европа, та всички да разберат какъв е краят на чуждоземните, които вдигат ръка срещу главата на отечеството, и дори папата да разбере веднъж за винаги, че в Рим той може да е папата с пръстена на ръката си и златния си трон, но тук аз заповядвам, майка му стара, мръсни раса. Средството се оказа ефикасно, защото още преди края на годината бе започнат процесът за канонизирането на майка му Бендисион Алварадо, чието неразложимо тяло бе изложено за публично поклонение в кораба на главната базилика, в олтарите се пееха славословия, бе отменено обявеното положение на война срещу Светия престол, да живее мирът, викаха

тълпите на Пласа де Армас, слава на господа, викаха те, а през това време той приемаше на тържествена аудиенция аудитора на Светата конгрегация по ритуала, монсиньор Деметриус Алдус, промотор и постулатор на вярата, известен още като еритрен, когото бяха натоварили с мисията да проучи обстойно живота на Бендисион Алварадо, докато не остане ни най-малка следа от съмнение в нейната святост; докъдето искате, отче, каза му той, като задържа ръката му в своята, защото беше почувствувал внезапно доверие в този жълтеникав абисинец, който най-много от всичко обичаше живота; и яде яйца от игуана, господин генерал, обожава боя с петли, табиета на мулатките, кумбията, също като нас, господин генерал, от нашия сой е, тъй че най-добре охраняваните порти се отвориха без задръжки, по негова заповедта, обстойното проучване на адвоката на дявола да не срещне пречки от никакъв характер, защото нищо не е скрито, както и нищо не е невидимо в безпределното му кралство на униние и всичко неопровержимо доказва, че милата му майка Бендисион Алварадо беше предопределена за прослава от олтарите, отечеството ви принадлежи, отче, на ваше разположение е, и тъй стана, разбира се, въоръжена войска възстанови реда в двореца на папския нунций и пред него осъмнаха неизброимите опашки от оздравели прокажени, дошли да покажат току-що покаралата нова кожа върху язвите, някогашните инвалиди от Сан Вито идваха да вдяват игли пред недоверчивите, идваха да покажат богатството си забогателите на рулетка, защото Бендисион Алварадо им откривала номерата насън, получилите вест от изгубените си близки, намерилите своите удавници, тези, които не бяха имали нищо, а сега имаха всичко, идваха и безспир се точеха пред задушната канцелария, украсена с аркебузи за убиване на канибали, праисторически костенурки на сър Уолтър Рейли, където неуморният еритрен изслушваше всички, без да задава въпроси, без да се намесва, облян в пот, безразличен към вонята на разлагащо се човечество, което се трупаше в канцеларията с въздух, разреден от дима на евтините цигари, които той пушеше, вземаше си подробни бележки от показанията на свидетелите и ги карате да подписват тук, с име и презиме, или с пръст, или като вас, господин генерал, с отпечатъка от палеца, както си искат, и те се подписваха, тогава влизаше следващият, и той като предишния, отче, аз бях туберкулозен, бях туберкулозен, пишеше еритренът, а сега чуй как пея, аз бях импотентен, отче, а сега

виж ме как ходя по цял ден, аз бях импотентен, пишеше той с неизтриваемо мастило, та точното му писане, неподдаващо се на поправки, да се запази до края на света, аз имах в корема си жива гадинка, отче, аз имах жива гадинка, пишеше той, безмилостен към себе си, отровен от горчиво кафе, отровен от престоялия тютюн на цигарите, които палеше една след друга, разгърден като бараба, господин генерал, ама какъв мъжага е този поп, да, господине, казваше той, истински мъжага, всекиму заслуженото; работеше без отдих, без да сложи залък в устата, за да не губи време, и така до среднощ, но и тогава не си даваше почивка, а щом се изкъпеше, отиваше в кръчмите на пристанището, с ленено расо, закърпено с квадратни кръпки, пристигаше умрял от глад, сядаше на дългата маса от груби дъски, за да опита заедно с хамалите рибената яхния, късаше рибата с пръсти и сдъвкваше дори костите с ослепително белите си зъби, които светеха в тъмнината; пиеше супата направо от чинията, господин генерал, както правят простаците, само да можехте да го видите, смесен с човешката измет от мръсните кораби, които потегляха, натоварени с маймуни и още зелени банани, натоварени с пратки от долнопробни курви за стъклените хотели в Кюрасао, за Гуантанамо, отче, за Сантяго де лос Кабалерос, до който дори не може да се стигне по море, за най-красивите и най-тъжните острови на света, които сънувахме чак до първите утринни лъчи, отче, спомнете си колко различни ставахме, когато гемиите си тръгваха, спомнете си папагала, който предсказваше бъдещето в къщата на Матилде Ареналес, речните раци, които изпълзяваха от чиниите със супа, вятърът на акулите, далечните барабани, живота, отче, този мръсен живот, момчета, защото той говори като нас, господин генерал, сякаш се е родил в квартала на кучешките борби, играеше на плажа бейзбол, научи се да свири на акордеон по-добре от валенатчани, пееше по-добре от тях, изучи и усвои цветистия език на моряците, подиграваше им се на латински, запиваше се с тях в бордеите на педерастите от пазара, скара се с един от тях, защото говорел лошо за господ, нахвърлиха се с юмруци, господин генерал, какво да направим; и той заповяда никой да не ги разтървава, направиха кръг около тях, победи, отчето победи, господин генерал, знаех си аз, рече той, удовлетворен, мъж на място е, и не е лекомислен, както си мислеха хората, защото в ония бурни нощи той проучи още толкова истини, колкото беше научил в изтощителните дни

в двореца на папския нунций, много повече, отколкото в мрачната къща в предградията, която беше изследвал без разрешение един следобед, когато валеше пороен дъжд и когато си помисли, че е успял да изиграе безсънната бдителност на президентските служби за сигурност, пъхна си носа и в последната пролука, измокрен от дъжда, който се стичаше вътре през капчуците на покрива, затънал в блатото от маланга и отровни камелии във великолепните спални, които Бендисион Алварадо предоставяше на прислужничките си, за да бъдат щастливи, защото беше добра, отче, беше скромна, слагаше ги да спят на хасени чаршафи, а тя спеше върху голата рогозка на войнишки нар, даваше им да се обличат с нейните празнични рокли на първа дама, парфюмираха се с нейните соли за баня, скачаха голи със слугите в цветната пяна на цинковата вана с лъвски крака, те живееха като царици, а нейният живот си минаваше в шарене на птиците, във варене каши от зеленчуци на мангала с дървени въглища и в отглеждане на билки за спешните случаи на съседите, които я будеха посред нощ ту с това, че имам колики в корема, госпожо, и тя им даваше да дъвчат семена от мокреш, или че на детето му се изкривило окото и тя му даваше отрова против глисти, или: умирам, госпожо, но не умираха, защото ръката й носеше здраве, беше като жива светица, отче, тя се движеше в свой свят на целомъдрие тук, в тази къща на удоволствието, където, откакто я отведоха насила в президентския дворец, валеше безмилостно, валеше върху лотосите на пианото, върху алабастровата маса на разкошната трапезария, която Бендисион Алварадо никога не използува, защото значеше все едно да седне да яде в олтар, представяте ли си отче, какво предчувствие на светица, но въпреки трескавите показания на съседите адвокатът на дявола откри сред остатъците повече следи от стеснителност, отколкото от скромност, откри сред абаносовите статуйки на Нептун и счупените парчета от местни демони и ангели воини, които плаваха между манговите храсти в бившите салони за танци, повече доказателства за духовна бедност, отколкото за всеотдайност, а не откри ни най-малка следа от другия, труден и триединен бог, който го беше изпратил от жарките равнини на Абисиния да търси истината там, където никога не я е имало, защото той не можа да намери нищо, господин генерал, ама какво значи нищо, каква беда. Въпреки всичко монсиньор Деметрио Алдус не се задоволи с щателното проучване на града, а яхна едно муле и се изкачи до

ледените върхове на високата гола степ, мъчейки се да намери корените на светостта на Бендисион Алварадо, където нейният образ да не е все още опорочен от блясъка на властта, изникваше от мъглата, увит с разбойническо наметало и с високи седем левги ботуши, като сатанински призрак, който отначало будеше страх, а после почуда и най-сетне любопитство у планинците, които не бяха виждали никога човешко същество с такъв цвят, но хитрият еритрен ги приканваше да го пипнат, за да разберат, че не пуска катран, показваше им зъбите си в тъмата, напиваше се с тях, като си похапваше домашно сирене, пиеше чича с тяхната кратуна, за да спечели доверието им в здрачните колиби по пътеките, където в началото на друг век бяха виждали една важна птицепродавачка, превита под огромния товар на сандъците с пилета, боядисани като славеи, златни кълвачи, яребици, маскирани като пауни, с които лъжеше планинците на печалните неделни панаири в планината, сядаше ей там, отче, за да се грее до огъня, и чакаше някой да се смили и да легне с нея в люспите от меласа в задната стая, за да припечели за ядене, само за да се нахрани, защото никой не беше толкова прост, за да й купи проскубаните плашила, дето се измиваха от първия дъжд и се разваляха, щом вземеха да ходят, а тя самата беше тъй невинна, отче, благословената светица на птиците или на голата степ, наричайте я както обичате, и никой не знаеше точно как се казваше тогава, нито кога започнаха да я наричат Бендисион Алварадо, което не ще да е било кръщелното й име, защото не е тукашно име, а на морски човек, какво ще кажете; дори това беше проучил ловкият прокурор на сатаната, който всичко разкриваше и разнищваше въпреки наемните войници на президентската охрана, които му заплитаха нишките на истината и поставяха невидими пречки; как ви се струва, господин генерал, трябва да го обърнем в някоя пропаст, трябва да му подхлъзнем мулето, но той им попречи, като лично издаде заповед да се следи, но да се пази физическата му цялост, повтарям, да се пази физическата му цялост, да му се предостави абсолютна свобода и всякакви улеснения за изпълнението на мисията му, безапелационна заповед на най-висшата власт за подчинение и изпълнение от всички, подпис: аз, и наблегна, аз самият, със съзнанието, че по този начин поема ужасния риск да познае истинския образ на майка си Бендисион Алварадо в забранените времена, когато все още е била млада, крехка, ходела е в парцали, боса и е трябвало да се прехранва с подкоремието

си; но беше красива, отче, и толкова невинна, че слагаше на най-евтините папагали опашки на бойни петли, за да минат за гуакамаи, подправяше парализираните кокошки с паунови пера от ветрилата, за да ги продаде като райски птици; никой не вярваше в това, разбира се, никой не се хващаше като наивник в капаните на самотната птицепродавачка, която мълвеше в мъглата на неделните пазари, само някой да каже хайде, да я вземе гратис: и тъй всички си я спомняха във високата степ с нейната наивност и беднотия и въпреки това изглеждаше невъзможно да се докаже самоличността й, защото в архивите на манастира, където я бяха кръстили, не се намери страницата с акта за нейното раждане, но затова пък се намериха три различни за сина й и на всяка страница беше той, по три различни начина, три пъти заченат, при три различни обстоятелства, три пъти лошо раждан и все поради приумиците на създателите на родната история, които бяха оплели конците на действителността, за да не може никой да разкрие тайната на неговия произход, скритата мистерия, която само еритренът успя да проследи, като отхвърляше многобройните натрупани измами, и когато я прозря, господин генерал, и беше в ръцете му, отекна гръмотевичният изстрел, който продължи да кънти по сивите била и дълбоките каньони на планините, и се чу нескончаемият уплашен рев на събореното от урвата муле, което падаше в една бездънна пропаст от върха на вечните снегове покрай последователните и мигновени климати от илюстрациите в учебника по естествена история в пропастта, покрай оскъдните извори на големите плавателни реки и стръмните чукари, по които се катереха на гърба на индианците мъдри доктори от ботаническата експедиция със своите тайни хербарии, през платата с диви магнолии, където пасяха овцете с мека вълна, които ни даваха щедра прехрана и дрехи и добър пример, през къщите в кафените плантации с книжните гирлянди по пустите балкони и безкрайните си болни, и вечния грохот на буйните реки на границата, където започваха горещините и привечер се носеше зловоние от умрял старец, умрял насилствено, умрял самотен в какаовата плантация с големи издръжливи листа, яркочервени цветове и сочни зърнести плодове, чиито семена се употребяват като основна съставка на шоколада, и неподвижното слънце, и горещата прах, и продълговатия пъпеш, и продълговата диня, и мършавите и тъжни крави на атлантическия департамент, в

единственото училище за бедни в радиус от двеста левги, и дъха на все още живото муле, което се пръсна през корема и експлодира като сочна гуанабана сред банановите дървета и уплашените кокошки на дъното на пропастта, майка му стара, издебнаха го, господин генерал, и го стреляха като дивеч с пушка за лов на тигри в прохода Самотна душа въпреки закрилата на моята власт, копелета такива, въпреки моите категорични телеграми, по дяволите, но сега ще им дам да разберат кой съм аз и кои са те, хъркаше той, устата му беше пълна с пяна от злъч не толкова поради ярост, че не му се бяха подчинили, колкото поради убеждението, че крият от него нещо голямо, щом като се бяха осмелили да противоречат на блясъка на властта му, наблюдаваше самочувствието на онези, които го информираха, защото знаеше, че само този, който знае истината, би имал смелостта да го излъже, проучваше тайните намерения на висшето командуване, за да разбере кой от тях е изменникът: ти ли, когото извадих от нищото, или ти, когото сложих да спи в златен креват, след като те бях намерил на земята, или ти, на когото спасих живота, ти ли, когото купих с най-много пари от всички други, всички вие, кучи синове, защото само някой от тях можеше да се осмели да поругае телеграма с неговия подпис, с неговото име и подпечатана с червен восък с пръстена на властта, така че той лично пое ръководството на операцията за връщането му с неповторимата заповед: в срок най-много от четиридесет и осем часа да го намерите жив и да ми го доведете, и ако го намерите мъртъв, пак ми го доведете жив, и ако изобщо не го намерите, пак ми го доведете, това беше такава непоколебима и страшна заповед, че се явиха пред него, преди да изтече предвидения срок: господин генерал, намерихме го в храстите на дъното на пропастта, а раните му бяха изцелени от златните цветове на фрайлехона, по-жив от нас, господин генерал, жив и здрав благодарение на способностите на майка ви Бендисион Алварадо, която още веднъж показа своето милосърдие и сила чрез човека, който се беше опитал да опетни паметта й, свалиха го по индианските пътеки в хамак, окачен на кол, с конвой от гренадири, предвождани от един стражар на кон, който биеше камбана за тържествена литургия, за да знаят всички, че това е работа на онзи, който управлява; положиха го в спалнята за почетни гости в президентския дворец под личната отговорност на министъра на здравето, докато завърши ужасния

документ, написан от него собственоръчно и заверен със собствените му инициали в дясното поле на всеки от триста и петдесетте листа на всеки от седемте екземпляра, които подписвам собственоръчно и удостоверявам със своя печат на четиринадесетия ден от месец април през настоящата по милостта на нашия господ-бог година, аз Деметрио Алдус, аудитор на Светата конгрегация по ритуала, постулатор и промотор на вярата съгласно неограничените пълномощия и за прослава на човешката справедливост на земята, и за прослава на господа в небесата, потвърждавам и доказвам, че това е единствената истина, пълната истина и нищо друго освен истината, ваше превъзходителство, заповядайте. Наистина тя беше тук, затворена в седемте лакирани Библии, толкова неизбежна и брутална, че само човек, неуязвим за съблазните на славата и безразличен към интересите на властта си, би се осмелил да я оголи пред невъзмутимия старец, който го изслуша, без да мигне, като си вееше с ветрило в люлеещия се плетен стол и едва въздъхваше след всяко смъртоносно откритие, и едва произнасяше едно аха всеки път, когато пред него пламваше светлината на истината: аха, повтаряше той, като отпъждаше с шапката си априлските мухи, пощръклели от остатъците от обяда, поглъщаше цели истини, горчиви, истини като въглени, крито продължаваха да парят в мрачината на сърцето му, защото всичко това беше фарс, ваше превъзходителство, един апарат от комедианти, който той самият организира без предварителни намерения, когато взе решението трупът на майка му да бъде изложен за публично поклонение в катафалка с лед, много преди някой да се беше сетил за заслугите на святата ти персона и само за да опровергае клеветите, че се е скапала още приживе, една циркаджийска измама, в която самият той се беше забъркал, без да го съзнава, още от момента, когато му съобщиха новината, че майка му Бендисион Алварадо правела чудеса, и той заповяда тогава да закарат тялото с великолепна процесия чак до най-закътаните краища на необятната му страна без статуи, та да не остане човек невъзнаграден с твоето благочестие след толкова години безплодни мъчения, след толкова птици, боядисани без някаква облага, майко, след толкова любов без милост, макар че никога не ми беше минавало през ум, че тази заповед ще се превърне в лъжа на мнимите болни от водянка, на които плащаха, за да се обезводнят публично, платили двеста песо на един мним умрял, който излезе от гроба и

тръгна на колене пред изплашената тълпа с изпокъсан саван и уста, пълна с пръст, платили осемдесет песо на една циганка, за да се престори, че ражда посред улицата дете с две глави, като наказание, че била казала, че всички чудеса били работа на правителството, и точно така е, нямаше нито едно свидетелско показание, което да не беше платено с пари, нито едно позорно съзаклятничество, което, разбира се, не беше скроено от неговите ласкатели с невинната цел да му доставят удоволствие, както бил предположил монсиньорът Деметрио Алдус при първите си щателни проучвания, да, ваше превъзходителство, това беше мръсно дело на вашите привърженици, най-скандалното и богохулно от всички, които са ставали под сянката на вашата власт, защото тези, които измислиха чудесата и купуваха удостоверенията с лъжи, бяха същите онези последователи на вашия режим, които майсторяха и продаваха реликвите от булчинската рокля на умрялата ви майка Бендисион Алварадо, аха, същите, които печатаха щампичките и сечаха медалите с нейния портрет на кралица, „аха“, тези, които бяха забогатели с къдрици от косата й, „аха“, с бурканчетата с вода от тялото й, „аха“, и веревните савани, на които рисуваха с безир за врати нежното тяло на спяща девица в профил с ръка на сърцето и които бяха продадени на ярдове в задните стаички на индуския пазар, една чудовищна лъжа, подхранвана от предположението, че трупът продължава да лежи непокътнат пред жадните очи на нескончаемата тълпа, която се точеше през главния кораб на катедралата, докато истината беше съвсем друга, ваше превъзходителство, защото тялото на майка ви не се беше съхранило поради нейната добродетелност, нито от парафинените кръпки и измамите на козметиката, които той беше разрешил от синовно тщеславие, а беше препарирано по най-мръсния препараторски начин, така както умрелите животни се препарират в научните музеи, както той установи; със собствените си пръсти, майко, отхлупих кристалната урна, чиито погребални емблеми се разваляха от дишането, свалих ти венеца от бели портокалови цветове от мухлясалия череп, чиито твърди като грива на кобила коси бяха изскубнати косъм по косъм, за да бъдат продадени като реликви, измъкнах те от нишите на разръфаните булчински дрипи и сухите остатъци и трудните вечери на селитрата на смъртта и ти едва ли тежеше повече от тиква на припек, и издаваше една стара миризма от дъно на сандък, и в тебе се усещаше

някакво трескаво неспокойствие, което приличаше на ромона на твоята душа, а всъщност беше стъргането на молците, които те прояждаха отвътре, членовете ти се разпадаха сами, когато поисках да те взема в прегръдките си, защото бяха извадили от тялото ти всичко, което притежаваше приживе, когато беше щастлива майка, заспала с ръка на сърцето, и пак те бяха натъпкали с парцали, така че от всичко твое не беше останало нищо друго освен една черупка от прашни кори, която стана на трошляк само при повдигането й във въздуха, фосфоресцираща от светулките на твоите кости, и едва се чу шум като подскачане на бълха, предизвикан от стъклените ти очи, при падането им на плочниците на потъналата в дрезгавина църква, беше се превърнала в нищо, беше купчина останки от една рухнала майка, които стражарите събраха от пода с лопата, за да ги хвърлят как да е в ковчега пред каменната невъзмутимост на непроницаемия сатрап, чиито очи на игуана не допуснаха да се съзре ни най-малко вълнение дори когато остана в двуместната каляска без отличителни знаци насаме с единствения човек на този свят, който се беше осмелил да го изправи пред огледалото на истината, и двамата наблюдаваха през мрежата от ресни ордите от служители, които си почиваха от топлия следобед на хладина край порталите, където преди се продаваха книжки за ужасни престъпления и нещастна любов, за месоядни цветя и невероятни плодове, които отслабваха волята, а сега там се чуваше само оглушителната врява от битпазара, на който се продаваха фалшивите реликви от дрехите и тялото на майка му Бендисион Алварадо, докато той изживя с болка ясното впечатление, че монсиньор Деметрио Алдус е разкрил мислите му, когато откъсна поглед от тълпите инвалиди и промърмори, че в края на краищата остава нещо хубаво от строгото проучване и това е увереността, че този беден народ обича ваше превъзходителство както собствения си живот, защото монсиньор Деметрио Алдус видял ясно подлостта в самия президентски дворец, беше видял алчността и подлостта в ласкателството и коварното сервилничене сред тези, които преуспяваха под закрилата на властта, и в замяна на това беше разкрил една нова форма на обич сред върволицата от нуждаещи се, които не чакаха от него нищо, защото не очакваха нищо от никого и изпитваха към него земно обожание, което можеше да се докосне с ръце, и една преданост без илюзии, която ние бихме искали да изпитват към бога, ваше

превъзходителство, но той дори не мигна от изненада пред това разкритие, което в други времена би накарало сърцето му да се свие, той дори не въздъхна, а се замисли в себе си с някакъв стаен смут, само това липсваше, отче, остава само никой да не ме обича, сега, когато вие си отивате, за да се насладите на прославата на моето нещастие под златните куполи на вашия лъжлив свят; а той оставаше да носи незаслуженото бреме на истината, без грижовна майка, която би му помогнала да го носи по-леко, по-самотен от лявата си ръка в това отечество, което не избрах по желание, а ми го дадоха наготово, така както го видяхте, такова, каквото е било винаги, с това чувство за нереалност, с тази миризма на лайна, с тези хора без история, които не вярват в нищо друго освен в живота, това е отечеството, което ми натрапиха, без да ме питат, отче, с четиридесет градуса горещина и деветдесет и осем процента влажност, с тапицираната сянка на президентската каляска, вдишвайки прашния въздух, угнетен от подлостта на хернията, която подсвирваше тънко като кафеник по време на аудиенциите, където няма с кого да загуби една партия домино, нито някой, в чиято истина да повярва; отче, поставете се на мое място, но не го каза, едва въздъхна, едва примигна за миг и помоли — монсиньор Деметрио Алдус, този брутален разговор, който водихме днес следобед, да си остане между нас, вие не сте ми казали нищо, отче, и аз не знам истината, обещайте ми това, и монсиньор Деметрио Алдус му обеща, разбира се, ваше превъзходителство, вие не знаете истината, давам ви мъжката си дума. Делото на Бендисион Алварадо беше прекратено поради липса на достатъчно доказателства, след което с официално разрешение от амвоните бе разгласен Римският едикт заедно с решението на правителството да потуши всеки протест или опит за безредици, но силите за сигурност не се намесиха, когато ордите от възмутени пилигрими запалиха огньове на Пласа де Армас с големите врати на главната базилика и счупиха с камъни витражите с ангели и гладиатори на папския нунциат, всичко пометоха, господин генерал, но той не се помръдна от хамака, обсадиха манастира на бискаинките, за да ги накарат да се видят без имущество, ограбиха черквите, сградите на мисиите, изпочупиха всичко, което имаше нещо общо със свещениците, но той остана неподвижен в хамака под прохладната сянка на фунийките, докато командуващите от генералния му щаб, събрани на съвещание, не се признаха за неспособни да

успокоят духовете и да възстановят реда, без да се пролее кръв, както беше уговорено, и едва тогава се надигна, появи се в кабинета след толкова месеци бездействие и пое лично тържествената отговорност да изрази народната воля чрез един декрет, който създаде по собствено вдъхновение и продиктува от свое име и на свой риск, без да предупреждава въоръжените сили и без да се консултира с министрите си, като в първия член прокламира гражданската святост на Бендисион Алварадо по върховното решение на свободния и суверенен народ, назова я покровителка на нацията, изцелителка на болните и учителка на птиците и рождената й дата бе обявена за национален празник, а във втория член от деня на излизането на настоящия декрет бе обявено състояние на война между тази страна и силите на Светия престол и всичките последствия, които предвиждат в подобни случаи човешките права и действуващите международни спогодби, а в третия член заповяда да се изгонят незабавно, публично и тържествено господин главният архиепископ, както и епископите, папските префекти, свещениците и монахините и всички други хора, местни или чужденци, които имат нещо общо с божиите дела, при каквито и да е условия и под какъвто и да е претекст, както вътре в страната, така и на разстояние петдесет морски левги в териториални води, а в четвъртия и последен член беше наредено да изземат всички имоти на църквата, нейните храмове, манастири, училищата, обработваемите й земи заедно със сечивата и добитъка, захарните заводи, фабриките и работилниците, както и всичко, което действително й принадлежи, въпреки че е регистрирано на името на трети лица, като всичкото имущество става част от посмъртните владения на светицата на птиците Бендисион Алварадо за прослава на нейния култ и величие на нейната памет от деня, в който влезе в сила този декрет, продиктуван лично и подпечатан с пръстена-печат на тази върховна и безапелационна сила на върховната власт, за подчинение и изпълнение. Още по време на празничните фойерверки, тържествените камбани и увеселителните музики, с които бе отпразнувано гражданското канонизиране, той се зае лично декретът да бъде изпълнен без двусмислени маневри, за да бъде сигурен, че няма да стане жертва на нови измами, отново пое юздите на действителността с твърдите си атлазени ръкавици както по време на най-голямото си величие, когато народът преграждаше пътя му на стълбището, за да го помоли да

възстанови конните надбягвания по улиците, и той нареждаше: прието: да възстанови надбягването с чували, и той нареждаше: прието; и когато се появяваше в най-бедните стопанства, за да обясни как трябва да се слагат кокошките в полозите и как да се скопяват телетата, понеже не се задоволяваше с личната проверка на подробните инвентарни актове на имотите на църквата; той пое лично ръководството на изземането, за да не остане никаква пролука между неговата воля и изпълнението, съпостави истините от документите с измамните истини от реалния живот, контролираше сам изгонването на големите религиозни общини, на които се приписваше намерението да измъкнат, скрити в чували с двойни дъна и хитро измислени корсажи, тайните съкровища на последния вицекрал, които си стояха заровени в бедняшките гробища въпреки настървението, с което ги бяха търсили федералните водачи през дългите години на войната, и не само заповяда никой член на църквата да не носи със себе си нищо друго освен един кат дрехи за преобличане, но също така безапелационно реши тъпите селски свещеници да бъдат натоварени на корабите голи, както ги е майка родила, макар че на тях им беше все едно дали ходят голи или облечени, щом като променяха съдбата им, префектите на опустошените от маларията земи на мисиите, голобрадите и важни епископи, а зад тях жените, боязливите сестри на милосърдието, подивели мисионерки, свикнали да облагородяват природата и да развъждат зеленчуци в пустинята, както и стройните бискайки, които свиреха на клавесин, и салесианките с изящни ръце и непокътнати тела, защото още по чистите кожи, в които са се появили на света, можеше да се познае класовият им произход, разликата между техния ранг и несъответствието на службата им, според това как се точеха между чували с какао и кошове солена риба в огромния хамбар на митницата; минаваха като въртящо се стадо от подплашени овце, скръстили ръце на гърдите си, като едни се мъчеха да прикрият срама си зад срама на другите пред стареца, който приличаше на издялан от камък под крилатия вентилатор, и ги гледаше, без да диша, без да отмества погледа си от неизменното пространство, през което неизбежно трябваше да мине потокът от голи жени, гледаше ги безучастно, без да мигне, докато не остана нито една на територията на страната, защото тези бяха последните, господин генерал, но въпреки това той бе запомнил една, която беше отделил от другите само с един

поглед върху навалицата от уплашени послушници, различи я сред останалите, въпреки че не беше различна от тях, беше дребна и закръглена, яка, с разкошни бедра и едра и сляпа гръд, с несръчни ръце и изпъкнал секс, с коси, подстригани с градинарска ножица, редки и яки като брадви зъби, с малък нос, с плоски стъпала, една посредствена послушница, като всички останали, но той усети, че тя е единствената жена в стадото от голи жени, единствената, която, минавайки пред него, без да го погледне, остави тъмна диря като горско животно, което ми отне дъха жизнерадостен, и едва има време да отмести незабележимо погледа си, за да я види втори път и завинаги, когато чиновникът от службата за самоличност намери името й в списъка по азбучен ред и викна Назарено Летисия, а тя отвърна с мъжки глас, тук. Такава я беше притежавал той през останалата част от живота си, тук, докато през пролуките на паметта му не се изцедиха последните капки носталгия и остана само нейният образ върху със хартия, на който беше написал Летисия Назарено, душо моя, погледни докъде стигнах без теб, скри я в пролуката, където криеше пчелния мед, препрочиташе си я, когато знаеше, че никой не го гледа, и отново я навиваше на руло, след като беше възкресил в един мимолетен миг незабравимия следобед със сияен дъжд, когато го изненадаха с новината, господин генерал, че са я репатрирали съгласно една заповед, която той не беше давал, а защото просто беше промълвил Летисия Назарено, докато гледаше към последната гемия за пепел, която се скри зад хоризонта, Летисия Назарено, повтори той името на глас, за да не го забрави, и това беше достатъчно президентските служби за сигурност да я отвлекат от манастира в Ямайка, измъкнаха я със запушена уста и с усмирителна риза, затворена в чамов сандък с лакирани обръчи, и надписи с катран, които гласяха — чупливо, do not drop this side up, и редовно разрешително за износ с надлежния консулски документ за освобождаване от такса на две хиляди и осемстотин чаши за шампанско от истински кристал за президентската изба, върнаха я в трюма на кораб за въглища и я сложиха гола и упоена с наркоза в кревата с капитела в спалнята за почетни гости, както той щеше да си я спомня в три часа след пладне под брашнената светлина на москитерото, беше така спокойна в естествения си сън, както многото други неподвижни жени, които му бяха сервирали, без да ги е искал, и

които той беше обладал в онази стая, без дори да ги разбужда от луминала, измъчван от ужасното чувство за безпомощност и поражение, само че не докосна Летисия Назарено, съзерцаваше я как спи с някаква детска почуда, изненадан от промяната, която беше настъпила в голотата й, откакто я беше видял в хамбарите на пристанището, бяха накъдрили косата й, бяха я обръснали цялата, дори най-интимните й кътчета, бяха й сложили червен лак на ноктите на ръцете и на краката, бяха й сложили червило на устните, руж на страните й и мускус на клепачите, от цялата лъхаше някакъв приятен аромат, който беше унищожил твоя прикрит дъх на горско животно, ама че дивотия, бяха я развалили в старанието си да я оправят и толкова я бяха променили, че той не успяваше да я види гола под несръчните мазила, докато я гледаше потънала в упоението на луминала, видя я как излиза, благополучно се събуди, видя, че и тя го видя, майко, тя беше, Летисия Назарено, моето недоумение, вцепенена от ужас пред каменния старец, който я гледаше безмилостно през тънката мъгла на москитерото, уплашена от непредвидимите намерения на мълчанието му, защото не можеше да си представи, че въпреки неизброимите му години и безмерната му власт той беше по-изплашен от самата нея, нещо повече, той не знаеше какво да направи, беше така развълнуван и непохватен, както когато за първи път се почувствува мъж с една войнишка жена, която завари да се къпе гола посред нощ в реката и чиято сила и размери си беше представил според пръхтенето й като кобила след всяко гмуркане във водата, слушаше тъмния и самотен смях в мрака, усещаше радостта на тялото й в мрака, но продължаваше да седи парализиран от страх, защото все още беше девствен, макар че в третата гражданска война вече беше лейтенант от артилерията, стоя така, докато страхът, че ще загуби тази възможност, стана по-рушителен от страха да я нападне, и тогава той се хвърли във водата с всичко, което носеше на себе си, гамашите, раницата, патрондаша, мачетето, пушката с щик, объркан от толкова военни препятствия и толкова тайни страхове, та жената отначало си помисли, че някой беше влязъл във водата с коня си, но веднага разбра, че е само един клет уплашен човек и го прие във вира на своето милосърдие, поведе го за ръка в тъмата на своето смущение, защото той не можеше да намери пътя в мрака на вира, насочваше го с майчински глас в мрака, хвани се по-здраво за рамената ми, за да не те

събори течението, не клякай във водата, а застани на колене, опри се здраво на дъното и дишай бавно, за да ти стигне дъхът, и той правеше това, което тя му казваше, с някакво детско послушание, като си мислеше: майко мила, Бендисион Алварадо, какво, по дяволите, правят жените, та вършат нещата така, сякаш те са ги измислили, какво правят, че да са толкова мъже, мислеше той, а през това време тя смъкваше от него безполезния товар от други по-малко страшни и опустошителни войни, отколкото тази самотна война до гушата във вода, стоеше примрял от страх, закрилян от онова дъхащо на боров сапун тяло, когато тя най-после откопча токите на двата колана и откопча цепката на панталона му, и ме обзе ужас, защото не намерих това, което търсех, а огромния тестикул, който плуваше като жаба в мрака, пусна го уплашена, отдръпна се, върви по дяволите при майка си да те смени с друг, рече му тя, ти за нищо не струваш, и сега го бе сразил същият старовремски страх, който го караше да стои неподвижен пред голотата на Летисия Назарено, в чиято река с непредвидими води той не би влязъл дори с всичко това, което носеше на себе си, докато тя не му се притечеше на помощ със своето милосърдие, той сам я покри с чаршаф, свири й на грамофона, докато се изхаби цилиндърът, все една и съща песен за клетата Делгадина, оскърбена от любовта на баща си, каза да й сложат цветя от филц във вазите, за да не увехнат като естествените от неприятното свойство на ръцете й, правеше всичко, което му хрумнеше, за да я направи щастлива, но пазеше все така строго пленничеството и я държеше гола, за да разбере тя, че ще бъде обградена с грижа и любов, но че няма никаква възможност да се изскубне от тази съдба, и тя така добре го разбра, че при първия отдих от страх му заповяда, без да го моли, господин генерал, отворете ми прозореца, да влезе малко чист въздух, и той го отвори, затворете го, защото луната ми грее в лицето, затвори го, изпълняваше заповедите й, сякаш бяха дадени от любов, и го правеше с все повече послушание и самоувереност, колкото по-близо се чувствуваше до оня следобед със силен дъжд, когато той се вмъкна под москитерото и легна до нея с дрехите, без да я буди, по цели нощи поемаше в самота от тайните аромати на тялото й, вдишваше миризмата й на планинска кучка, която от месец на месец ставаше все по-гореща, покара мъхът на корема й, един ден се събуди стресната, крещейки: махнете се оттук, господин генерал, и той стана тежко и

бавно, но отново легна до нея, докато тя спеше, и така през онази първа година на пленничество й се наслаждава, без да я докосне, докато тя свикна да се събужда до него, без да й е ясно накъде текат скритите помисли на този непроницаем старец, който беше зарязал ласкателствата на властта и очарованието на света, за да я съзерцава, да й слугува, и я обземаше все по-голям смут, по-близо се чувствуваше той до деня, в който легна върху нея с дрехите, както някога беше влязъл в реката, с униформата без отличителни знаци, с колана, на който висеше сабята с връзката с ключове, гамашите, ботушите за езда, със златната шпора, това беше едно кошмарно нападение, от което тя се събуди, като се мъчеше да махне от себе си този кон, нагизден с военно снаряжение, но той беше толкова смел, че тя реши да спечели време, като прибегне до последното средство, и му каза: махнете си амуницията, господин генерал, че халките по тях ми убиват на сърцето, и той ги махна, махнете си шпората, господин генерал, че ми убива на петата със златната си звездичка, махнете връзката с ключове от ремъка, че ми убива на костта на бедрото, и той в края на краищата изпълняваше заповедите й, макар че и бяха необходими три месеца, докато го накара да си свали ремъците на сабята, които й пречеха да диша, и още един месец, за да свали гамашите, които ми нараняват душата с токите си, това беше една бавна и трудна борба, в която тя го изчакваше, без да го кара да губи търпение, и той накрая се съгласяваше, за да й направи удоволствие, така че нито единият, нито другият разбра някога как се стигна дотам, че стана финалният катаклизъм, малко след втората годишнина от отвличането, когато неговите хладни и нежни ръце случайно попаднаха на подводните камъни на спящата послушница, която се събуди стресната от някаква белезникава пот и смъртоносно треперене и не се опита нито с добро, нито с лошо да пропъди дивото животно, легнало върху нея, ами го възбуди окончателно, като го помоли да си свали ботушите, че ще ми измърсиш чаршафите, и той ги смъкна, както свари, махни си гамашите и панталоните, и бандажа, всичко свали, скъпи, че тъй не те усещам, докато той самият не разбра, че се намира така, както само майка му го беше виждала под светлината на меланхоличните арфи на здравеца, освободен от страха, свободен, превърнат в боен бизон, който при първата стремглава атака разруши всичко, което срещна по пътя си, и се хвърли целият в пропастта от мълчание, където се чуваше

само скърцането на дървен корпус на кораб, предизвикано от стиснатите зъби на Назарено Летисия, цялата там, беше се вкопчила в косите ми с всичките си пръсти, за да не умре сама в бездънната пропаст, където аз умирах, привличан в същото това време и със същия порив от всички желания на тялото, и въпреки всичко я забрави, остана сам в мрака, търсещ сам себе си в солената вода на сълзите си, генерале, в кротката нишка на биволските си лиги, в почудата на своята почуда, майчице мила Бендисион Алварадо, как е възможно да съм живял толкова години, без да позная това вълнение, плачеше, зашеметен от настойчивото желание на бъбреците си, сплетените от газовете черва, смъртното разкъсване на нежното пипало, което изтръгна съсирек от вътрешностите му и го превърна в обезглавено животно, което се тресеше в агония и пръскаше снежните чаршафи с една гореща и кисела материя, която развали в съзнанието му прозрачния като разтопено стъкло въздух на следобеда със сияйния дъжд, прекаран под москитерото, ами че това бяха лайна, господин генерал, собствените ви лайна.

Малко преди да мръкне, когато бяхме изнесли всички скапани скелети на крави и въведохме малко ред в онази баснословна бъркотия, все още не бяхме успели да направим така, че трупът да прилича на образа от легендата. Вече бяхме го остъргали с инструмента за сваляне на люспите на риба, за да премахнем налепите от морско дъно, изкъпахме го с креолин и каменна сол, за да почистим от разложението язвите по кожата, напудрихме лицето му с нишесте, за да скрием кръпките с кълчища, и парафиновия пълнеж, с който трябваше да възстановим изкълваното му от лешоядите лице, върнахме му жизнения цвят с петна от, руж и дамско червило на устните, но дори стъклените очи, които инкрустирахме в празните очни ями, не успяха да му придадат онзи авторитетен вид, от който се нуждаеше, за да бъде изложен пред очите на тълпите. Междувременно в заседателната зала на правителствения съвет призовахме всички да се обединят срещу вековния деспотизъм, за да си разпределим на равни части плячката от неговата власт, защото всички се бяха върнали към заговорите, щом се разнесе предпазливо, но неудържимо новината за неговата смърт, бяха се върнали либералите и консерваторите, помирени на базата на неудовлетворените в продължение на толкова години амбиции, генералите от върховното командуване, които бяха загубили кормилото на властта, последните трима цивилни министри, новият архиепископ, всички, които той не би желал да са там, бяха седнали около дългата маса от орехово дърво и се мъчеха да се споразумеят относно формата, под която трябваше да се разгласи новината за онази грамадна смърт, за да се избегне преждевременната експлозия от тълпите на улицата, първо, бюлетин номер едно в края на първата нощ за някакво незначително неразположение, което е наложило да се преустановят публичните прояви и цивилните и военни аудиенции на негово превъзходителство, после втори лекарски бюлетин, в който се съобщаваше, че бележитата болна особа е била принудена да не напуска своите покои поради едно неразположение, присъщо за неговата възраст, и най-накрая, без никакво предварително съобщение, гръмките удари на камбаните на катедралата в сияйните зори на горещия вторник през август, по повод на една официална смърт, за която никой никога нямаше да узнае със сигурност дали това наистина беше неговата смърт. Стояхме обезоръжени пред този очевиден факт, обвързани с едно зловонно тяло, което не бяхме в състояние да

заменим с никого, защото поради старческата си упоритост той беше отказал да вземе някакво решение относно съдбата на страната след неговата смърт, беше се противопоставял с непреодолимия си старчески инат на всички препоръки, които му се правеха от момента, когато правителството се премести в сградите от сенчесто стъкло на министерствата и той остана да живее сам в запустелия дом на своята абсолютна власт, срещнахме го как върви като насън, как плува сред поразиите, направени от кравите, без да има на кого да заповядва освен на слепите, прокажените и парализираните, които умираха не от болестите си, а от престарялост в гъсталака от розови храсти, по въпреки всичко беше с толкова бистър ум и тъй упорит, че всеки път, когато му поставяхме неотложния въпрос за неговия наследник, не успявахме да измъкнем от него нищо друго освен уклончиви отговори и протакане, защото той казваше, че да мисли човек за света след себе си, било също толкова тленно, както и самата смърт, по дяволите, какво значение има, след като в края на краищата, когато умра, ще дойдат пак политиците, за да си разделят плячката, както стана по време на испанците, ще видите, казваше той, ще разпределят пак всичко между свещениците, гринговците и богаташите, а на бедняците нищо, разбира се, защото те винаги ще си останат такива маркототевци, че в деня, в който лайната имат някаква стойност, бедните ще почнат да се раждат без дупета, ще видите, че е така, рече той, като цитираше някого от времето на своето величие, дори се подиграваше със самия себе си, като казваше, задавяйки се от смях, че за трите дена, през които ще бъде мъртъв, не си струвало да го карат до Йерусалим, за да го погребат в светия гроб, и слагаше край на цялото недоразумение с последния аргумент, че нямало значение дали нещо тогава не е било истина, дявол да го вземе, с времето ще стане. Имаше право, защото в наше време нямаше никой, който да постави под съмнение правдоподобността на неговата история, нито някой, който можеше да я докаже или опровергае, щом като не бяхме способни дори да установим самоличността на неговото тяло, и нямаше друго отечество освен това, което той беше създал по свой образ и подобие с промененото от него пространство и коригираното от предначертанията на абсолютната му воля време, възобновено от него още в най-смътното начало на неговата памет, докато бродеше без посока из дома на безчестието, в който никога не е спал щастлив човек,

докато хвърляше шепи царевични зърна на кокошките, които кълвяха около хамака му, и изкарваше слугите от кожата с готовите заповеди, донесете ми лимонада с парчета лед, която оставяше недокосната до ръката му, махнете този стол оттук и го сложете там, слагаха го там и отново го слагаха на мястото му, за да удовлетворят с този мъничък жест мъждукащия огън на неговия огромен порок да заповядва, като разсейваше ежедневното безделие на властта си с търпеливото ровене в беглите мигове на далечното си детство, докато сънливо клюмаше глава под сейбата в двора, събуждаше се внезапно, когато успяваше да улови някой спомен като детайл от безграничната главоблъсканица на отечеството преди него, голямото химерично отечество, без брегове, царство от мангови гори с бавни салове и пропасти от времената преди него, когато мъжете са били толкова смели, че ловели крокодили с голи ръце и само с една тояга, която им пъхвали в устата, ей така, обясняваше ни той, като поставяше показалеца си на небцето, разказваше ни как на един разпети петък усетил воя на вятъра и миризмата на пърхот на вятъра и видял черните облаци от скакалци, които помрачиха небето по пладне и стрижеха всичко, което срещнеха на пътя си, и опустошаваха всичко, а светлината едва мъждукала, както в навечерието на сътворението на света, защото той беше преживял онова бедствие, беше видял низ от обезглавени петли, окачени за краката, и кръвта им се оцеждала капка по капка от стряхата на една къща с голяма и порутена тераса, където току-що била умряла една жена, той вървял до майка си, държал я за ръката, бос след парцаливия труп, който носели да погребат без ковчег в една тарга, блъскана от вихрушката от скакалци, защото такова било отечеството тогава, нямахме дори ковчези за мъртвите, нищо, той видял как един човек искал да се обеси с въже, вече използувано от друг, който се обесил на едно дърво на градския площад, но изгнилото въже се скъса преждевременно и клетият човек агонизираше на площада за ужас на госпожите, които излизаха от служба, но не умря, съживиха го с тояги, без да си направят труда да го попитат кой е, защото по онова време никой не знаеше кой какъв е, ако не се бяха виждали в черквата, сковаха му глезените в дървени китайски букаи и го оставиха на слънцето и вятъра заедно с други другари по страдание, защото в онези времена на консерваторите господ командуваше повече от правителството, това бяха тежки за отечеството времена, преди той да

даде заповед да се отрежат дърветата на градските площади, за да предотврати ужасния спектакъл с неделните обесвания, забрани публичното излагане на дръвника, погребенията без ковчег, всичко, което можеше да събуди в паметта спомена за позорните закони от времето преди неговата власт, беше построил железницата в планините, за да сложи край на позора с уплашените мулета по ръбовете на пропастите, които носеха на гръб роялите за маскен-баловете в кафеените чифлици, защото той беше свидетел също и на бедствието с трийсетте рояла, които се бяха разбили на парчета в една пропаст и за които се беше говорило и писало толкова много, дори в чужбина, въпреки че само той би могъл да даде достоверни показания, защото случайно надникнал от прозореца точно в момента, когато се подхлъзнало последното муле и повлякло останалите в пропастта, тъй че никой не бе чул по-добре от него уплашения рев на падналия в пропастта керван и безкрайния акорд на пианата, които падаха заедно с него и звучаха самотно в пространството, шеметно устремени към дъното на едно отечество, което по онова време беше като всичко останало преди него, необятно и несигурно до такава степен, че беше невъзможно да се разбере ден ли беше или нощ в онази мъгла от топли изпарения в дълбоките клисури, където се бяха разбили на пух и прах внесените от Австрия пиана; той беше видял това и много други неща от онзи далечен свят, макар че дори самият той не би могъл да каже точно, без известно съмнение, дали наистина бяха негови лични спомени, или беше чувал да ги разправят в ония тежки нощи, когато лежеше повален от треска по време на войната, или дали случайно не ги беше виждал на гравюрите в книгите за пътешествия, пред които беше стоял в захлас часове наред през спокойните мигове на властта, но всичко това няма значение, дявол да го вземе, ще видите, че с течение на времето ще стане истина, казваше той, убеден, че истинското му детство не е било тая тиня от смътни спомени, които възкръсваха само когато запушеха питите кравешки тор, а след това ги забравяше завинаги; в действителност го бе изживял в спокойния вир на моята единствена и законна съпруга Летисия Назарено, която всеки следобед от два до четири го слагаше да седне на един училищен чин под сенника от цъфнали фунийки, за да го учи да чете и пише, тя беше вложила цялото си упорство на послушница в това героично начинание и той й беше отговорил със страхотното си старческо

търпение, с ужасната амбиция на безграничната си власт, с цялото си сърце, тъй че декламираше от сърце: липата в гората, латинка в градинка, бели тополи, декламираше, но нито той се чуваше, нито го чуваха другите от шумно крякащите птици на умрялата му майка, че как индианецът слага мазило в кутия, татко тъпче тютюн в лулата, Сесилия продава салам, салата, салфетки, сало, салца, сапун и сланина. Сесилия продава всичко, смееше се той, и когато бръмченето на бръмбарите в ушите му беше най-силно, той си повтаряше урока по четене, който Летисия Назарено скандираше в такт с метронома си на послушница; докато светът не се изпълнеше със създанията на твоя глас и в необятното му унило кралство не останеше друга истина освен поучителните истини от буквара, нямаше нищо друго освен луната в облака, топката и банана, бика на дон Елой, красивата престилка на Отилия, уроците по четене, които той повтаряше по всяко време и навсякъде, както се повтаряха портретите му, дори в присъствието на министъра на финансите на Холандия, който се обърка на едно официално посещение, когато мрачният старец вдигна ръката си с атлазената ръкавица в мрака на своята неизмерима власт и прекъсна аудиенцията, хайде да издекламираме заедно мама моли Мима, Исмаел прекара шест дена на острова, дамата яде домати, като имитираше с показалеца си тактуването на метронома и повтаряше по памет урока от вторник с отлична дикция, но с толкова лошо чувство за целесъобразност, че срещата свърши точно тъй, както той го беше желал — с отсрочването на холандските полици за друг, по-подходящ случай, когато щеше да има време за това, реши той, а когато на разсъмване смаяните прокажени, слепи и парализирани се надигнаха сред заснежените буренаци на розовите храсти и видяха мрачния старец, който мълчаливо ги благослови и им изпя три пъти с мелодията на тържествена литургия „Аз съм крал на трона и обича закона“, изпя: гадателят се отдава на пиенето, изпя, фарът е висока кула със светещо око, което в нощта направлява моряка, пееше, убеден, че в сенките на неговото старческо щастие няма друго време освен времето на Летисия Назарено на моя живот, в бульона от скариди, в задъханите лудории през следобедната почивка, нямаше други копнежи, освен да бъда гол до тебе на просмуканата от пот рогозка под подобния на уловен прилеп електрически вентилатор, нямаше друга светлина освен светлините на твоите бедра, Летисия, нищо друго освен

твоите тотемични цици, твоите плоски нозе, клончето от седефче за лек, потискащите януарски месеци на далечния остров Антигуа, където си дошла на бял свят в една самотна утрин, брулена от галещия вятър на гнилите тресавища, беше се затворил в стаята за почетни гости, след като лично бе дал заповед никой да не се приближава на по-малко от пет метра от тази врата, понеже ще бъда много зает с уроците по четене и писане, тъй че никой не го прекъсна дори с вестта, господин генерал, чумата взема жертви сред селското население; а пулсът на моето сърце напредваше в такт с метронома, привличан от невидимата сила на твоята миризма на пърлено животно, и пееше, че джуджето танцува само на един крак, мулето отива на воденица, Отилия мие легена, здрач се пише със „з“ като зора, пееше, а през това време Летисия Назарено отместваше настрана изсипания тестикул, за да почисти остатъците от изпражнения след последното любене, потапяше го във водата с отвара от билки в оловно-цинковата вана с лъвски крака и го сапунисваше със сапун ройтер, и го търкаше с тривката, и го плакнеше с отвара от преварени треви, и пееше на два гласа с „х“ се пише хала, хурка и херния, намаза ставите на краката му с какаово масло, за да облекчи ожулените от бандажа места, пудреше му с боров окис дупето и го потупваше майчински по кълките, за лошото ти държане с министъра на Холандия пляс, пляс, и за наказание поиска от него разрешение да се завърнат в страната монашеските ордени на бедните, за да се заемат отново с организирането на сиропиталища и болници и други благотворителни домове, но той я обгърна с мрачния полъх на безпощадния си гняв, за нищо на света, въздъхна той, нямаше власт нито на този, нито на онзи свят, която можеше да го накара да промени решение, което е взел лично, и тя отново го помоли, когато се задъхваха от любов в два след пладне, направи нещо за мен, животе мой, само едно нещо, нека се върнат братствата от мисионерските територии, които работят далеч от съблазните на властта, но той й отвърна през блажените стенания на бърз съпруг, за нищо на света, любов моя, по-скоро мъртъв, отколкото унижен от тази паплач от мъже с фусти, които вместо мулета яздят индианци и раздават гердани от шарени мъниста в замяна на златни висулки за нос и златни обеци, за нищо на света, протестираше той, безчувствен към молбите на Летисия Назарено, нещастната ми, която беше сплела крак връз крак и го молеше за възстановяване на

изповедническите колежи, конфискувани от правителството, освобождаване от амортизацията на гробищните имоти, фабриките за мелене на захарна тръстика, превърнатите в казарми храмове, но той се обърна с лице към стената, готов да се откаже от неутолимата жажда на твоето бавно и бездънно любене, преди да разреши на ръката си да се изкриви в услуга на тези божии бандити, които в продължение на векове са пили кръвта на отечеството, за нищо на света, отсече той, и въпреки това те се върнаха, господин генерал, върнаха се в страната през най-тесните пролуки монашеските общини на бедните съгласно поверителната му заповед да дебаркират безшумно в тайни заливи, платиха им огромни обезщетения, възстановиха им с лихвите отнетите имоти и бяха отменени издадените наскоро закони за гражданския брак, за развода, за светското образование, всичко, което той лично бе наредил, когато изпадна в гняв по повод подигравателния празник по времето, когато канонизираха за светица майка му Бендисион Алварадо, дано господ я приеме в царството небесно, майка му стара, но Латисия Назарено не се задоволи с толкова, ами поиска още, помоли го: сложи си ухото на корема ми, за да чуеш как пее рожбата, която расте вътре, защото тя се беше стреснала посред нощ от онзи дълбок глас, който описваше водния рай на утробата ти, набраздена от червени свечерявания и катранени ветрове, оня вътрешен глас, който й говореше за полипите на бъбреците ти, нежното желязо на червата ти, топлия кехлибар на урината ти, заспала в изворите си, и той постави на корема й ухото, което бръмчеше по-малко, и чу тайния брътвеж на живата рожба на неговия смъртен грях, един син на нашите безсрамни кореми, който ще се казва Емануел, това е името, с което другите богове наричат господ, и ще носи на челото си бялата звезда на своя знаменит произход, и ще наследи пожертвователния дух на майка си и величието на баща си и съдбата му на невидим водач, но щеше да бъде срам за небето и клеймо за отечеството поради своя незаконен произход, докато той не се реши да принесе пред олтара онова, което беше обезценявал в леглото в продължение на толкова години, светотатствено незаконно съжителство, и тогава се измъкна през пяната на старото брачно москитеро, задъхан като корабен котел, което идеше от дъното на сдържания страшен гняв, за нищо на света, крещеше той, по-скоро мъртъв, отколкото женен, а влачеше грамадните си крака на таен годеник из салоните на една чужда къща,

чийто блясък от минала епоха беше възстановен след дългия период на мрак поради официалния траур, изгнили траурни ленти от страстната седмица бяха смъкнати от корнизите и в стаите влезе морската светлина, на балконите имаше цветя, военна музика и всичко това беше в изпълнение на една заповед, която той не беше давал, но беше негова заповед, господин генерал, няма съмнение в това, защото носеше спокойната решимост на неговия глас и безапелационния стил на неговия авторитет; и той я одобри, съгласен съм, и отново се отвориха затворените храмове, а манастирите и гробищата бяха върнати на предишните духовни ордени по силата на друга негова заповед, която също не беше давал, но също я одобри, съгласен, възстановиха старите обичаи да се бди при мъртвите, и великите пости, и през отворените балкони влизаха ликуващите песни на тълпите, които преди му пееха славословия, а сега пееха, коленичили под палещите лъчи на слънцето, за да отпразнуват приятната новина, че бил доведен господ с един кораб, господин генерал, истината ви казвам, довели го по твоя заповед, Летисия, по силата на един закон, издаден в спалнята, като много други, които тя издаваше тайно, за да не би в очите на някого да изглежда, че той е загубил функциите на властта си, защото ти беше скритата сила на онези нескончаеми процесии, които той наблюдаваше учуден от прозореца на спалнята си и които стигаха много по-далече от мястото, където не бяха стигнали фанатичните орди на майка му Бендисион Алварадо, споменът за която хората бяха изтрили от времето, бяха пръснали по вятъра дрипите от булчинската й рокля и прахта от костите й, бяха обърнали надгробната плоча в криптата с надписите надолу, за да не остане дори помен от името й на птицепродавачка, рисувачка на авлиги, която почива в мир, до второто пришествие, и всичко това беше по твоя заповед, защото ти беше заповядал това, та никой друг спомен за жена да не хвърля сянка върху спомена за тебе, Летисия Назарено, мръснице. Тя беше успяла да го промени в една възраст, когато никой не се променя освен като умре, беше успяла да унищожи със средствата на леглото момчешкия му инат — за нищо на света, по-скоро мъртъв, отколкото женен, беше го накарала да си сложи новия бандаж, чуй само как звънти като хлопката на загубена в мрака овца, накара го да си сложи лачените ботуши от времето, когато танцува първия валс с царицата, златната шпора за левия ботуш, която му подарил адмиралът на морето-океан, за да я

носи до края на живота си като белег на най-висшата власт, куртката със златните нашивки с пискюли с ширит и пагони, които не беше слагал от времето, когато все още можеха да се видят тъжните очи, замислената брадичка, мълчаливата ръка с атлазена ръкавица зад завесата на президентския файтон, принуди го да си сложи бойната шпага, мъжкия си парфюм, медалите и лентата с ордена на рицарите на Светия гроб, който му бе изпратил папата, задето беше върнал на църквата взетите й имоти, нагизди ме като празничен олтар и в ранни зори ме отведе пешком в тънещата в мрак зала за аудиенции, където миришеше на свещи от умряло от цъфналите портокалови клонки по прозорците и символите на отечеството, закачени по стените, без свидетели, впрегнат в ярема на послушницата, гипсирана от ленения колан под прозрачния муселин, за да прикрие срама от седемте месеца тайни изстъпления, потяха се в жегата на невидимото море, което пушеше неспокойно около мрачната бална зала, до която по негова заповед беше забранен всякакъв достъп, прозорците бяха зазидани, не беше оставен дори помен от човешки живот в двореца, та хората да не усетят и най-дребния шум от тайната сватба, ти едва ли поемаше дъх от напъните на преждевременната мъжка рожба, която плуваше сред лишеите в мрака на лепкавата ти утроба, защото той беше решил да бъде мъжко и беше мъжко, пееше в недрата ти със същия глас на невидим извор, с който главният архиепископ с кардиналски одежди пееше „Слава на всевишния“, за да не го чуят дори дремещите часови, и със същия ужас на изгубен в мрака водолаз, с който приматът предаде душата си в ръцете на господа, за да попита непроницаемия старец това, което никой дотогава, нито след това, до свършека на вековете щеше да се осмели да го попита: съгласен ли си Летисия Мерседес Мария Назарено да стане твоя съпруга и той едва примига: съгласен съм, и едва звъннаха медалите за бойни подвизи на гърдите му от скритото напрежение на сърцето, но гласът му беше толкова властен, че ужасното изчадие в утробата ти се преобърна напълно по своето равноденствие в гъстата течност и тръгна на изток, и намери посоката на светлината, и тогава Летисия Назарено се преви надве, стенейки: боже господи, смили се над твоята скромна рабиня, която е изпитала толкова наслада, нарушавайки твоите свети закони, и приема с примирение това ужасно наказание, като в същото време хапеше дантелената си ръкавица да не би шумът от разчекнатия й таз да издаде

скритото под ленения колан безчестие, падна на колене, сгърчи се в димящата локва вода, която изтичаше от нея, и измъкна измежду обърканата муселинена фуста седеммесечното отроче, което имаше същата големина и същия безпомощен вид като току-що родено теленце, вдигна го с две ръце, като се мъчеше да определи пола му на мъждивата светлина на свещите от импровизирания олтар, и видя, че е момче, както беше заповядал, господин генерал, едно крехко и плахо момче, което щеше да носи без чест името Емануел, както беше предвидено, и го обявиха за дивизионен генерал с действителни права и власт от момента, в който той го сложи на жертвения камък, за да му отреже пъпа със сабята си, и го призна за свой единствен законен син, отче, кръсти го. Това безпрецедентно решение щеше да бъде прелюдия към нова епоха, първа вест за тежките времена, през които войниците заграждаха с кордон улиците преди разсъмване, заповядваха да са затворят прозорците и балконите и пропъждаха о приклади хората от пазара, за да не може никой да види мигновеното профучаване на новия автомобил със стоманена броня и златни дръжки, изработени в оръжейната на президента, и тези, които се осмеляваха да надникнат от терасите, където беше забранено да се стои, не виждаха както преди зад бродираните завески с цветовете на знамето хилядолетния военен, опрял брадичка на мълчаливата си ръка с атлазена ръкавица, а старата дебела послушница със сламена шапка с цветя от филц и сребърни лисици около врата въпреки горещината, виждаха я как слиза към обществения пазар всяка сряда на разсъмване, охранявана от патрул от няколко войници, и водеше за ръка дребния дивизионен генерал на не повече от три години, за когото трудно можеше да се повярва, че не е момиче, облечено като военен, в парадната униформа със златни нашивки, която сякаш растеше на тялото му, защото Летисия Назарено му я беше облякла, още преди да му поникнат първите зъби, когато го возеше в количка да председателствува официални тържества, представлявайки баща си, носеше го на ръце, когато правеше преглед на войските си, вдигаше го над главата си, за да приеме овациите на тълпите на стадиона за бейзбол, кърмеше го в откритата кола по време на манифестациите на националните празници, без да му мисли за скритите подигравки, които предизвикваше публичният спектакъл на генерала с петте слънца, сграбчил лакомо като осиротяло теле зърното на майка си, присъствуваше на дипломатическите приеми още от

момента, когато почна да се оправя сам, и оттогава освен униформата носеше и бойните медали, които избираше по свой вкус от кутията за медали, която баща му беше му дал да си играе, беше сериозно и странно дете, знаеше как да се държи в общество още на шест години и хванал в ръка чаша с плодов сок вместо шампанско, говореше като възрастен с непосредственост и изящество, които не беше наследил от никого, макар че много пъти се случваше тъмен облак да прекоси салона за приеми, времето спираше, бледият престолонаследник, облечен в най-висша власт, беше заспал, тишина, шепнеха, малкият генерал спи, неговите адютанти го изнасяха на ръце през секналите диалози и замръзналите жестове на присъствуващите на приема богати наемни убийци и целомъдрени госпожи, които едва се осмеляваха да продумат нещо, като сдържаха срамежливите си усмивки зад ветрилата от пера, какъв ужас, ако знаеше генералът, защото той беше оставил да се подхранва легендата, която сам бе измислил, че е чужд на всичко, което става по света, ако то не е на височината на неговото величие, каквито бяха публичните резили на единствения син, който бе приел за свой между неизброимите, които бе създал, или лошокачествените постъпки на единствената ми законна съпруга Летисия Назарено, която всяка сряда на разсъмване пристигаше на пазара и водеше за ръка своя генерал-играчка сред шумна охрана на казармени прислужници и щурмови ординарци, преобразени от странния видим блясък на съзнанието, който предшествува изгрева на слънцето в Карибския край, те нагазваха до кръста в зловонните води на залива, за да грабят от корабите със закърпени платна, които пускаха котва в някогашното робско пристанище, натоварени с цветя от Мартиника и джинджифил от Парамарибо, пътем омитаха насила живата риба, оспорваха си я с прасетата около стария децимал за роби, който все още се използуваше, където в една друга сряда през друга епоха за отечеството преди него бяха продали на търг една пленена сенегалка за злато, което тежеше повече от нейното собствено тегло заради кошмарната й красота, унищожиха всичко, господин генерал, беше по-страшно от скакалците, по-страшно от циклон, но той продължаваше да стои безучастен към растящото негодувание, че Летисия Назарено нахълтвала, както той не би се осмелил да го направи, в пъстроцветната галерия на пазара за птици и зеленчуци, преследвана от врявата на уличните кучета, които уплашено лаеха

срещу стъклените очи на сребърните лисици, ходеше с безсрамно чувство за своята власт между стройните колони от ковано желязо под големите железни клони с листа от жълто стъкло, с ябълки от розово стъкло, с рогове на изобилието, пълни с баснословните богатства на флората от сини стъкла под гигантския светъл свод, където си избираше най-апетитните плодове и най-пресните зеленчуци, които въпреки всичко повяхваха веднага щом ги докоснеш, защото тя не познаваше недостатъка на ръцете си, от които хлябът мухлясваше още докато е топъл и златото на брачната й халка беше почерняло, така че тя се нахвърляше с ругатни върху зарзаватчийките, защото криели най-хубавата стока, а оставяли за президентския дворец само тези мизерни плодове от манго за прасетата, крадли, тази ауяма, която дрънчи отвътре като кратунка на музикант, изтърсаци, тези скапани ребра, пълни с червеи, които се познават от километри, че не са говежди, а са от умряло от чума магаре, кучки, крещеше до прегракване, докато слугините с кошниците и ординарците с коритата обираха всичко, което беше за ядене и им попаднеше пред очите, пиратските им викове бяха по-резки от лая на полуделите кучета, от хладните като снежни скривалища опашки на сребърните лисици, които по нейно нареждане й се донасяха живи от остров Принц Едуард, по-нараняващи от хапливите отговори на цапнатите в устата папагали, чиито господарки тайно ги учеха да казват неща, които те не можеха да си направят удоволствието да й кажат: Летисия крадлата, монахиня курва, викаха те, накацали по железните клони сред листака от прашни разноцветни стъкла под свода на пазара, където се чувствуваха в безопасност от грабителската вълна на пиратското нашествие, която се повтаряше всяка сряда на разсъмване през шумното детство на малкия псевдогенерал, чийто глас ставаше по-вежлив и жестовете по-грациозни, когато се мъчеше да изглежда мъж с меча си на поп от картите за игра, който все още влачеше по земята, когато вървеше, стоеше невъзмутим по време на грабежа, беше спокоен, горд, с непоколебимо достойнство, което майка му беше му вдъхнала, за да заслужи знатния си произход, нещо, което тя самата прахосваше на пазара, когато избухваше като бясна кучка и ругаеше като кръчмарка под невъзмутимия поглед на старите негърки с тюрбани от парцали в най-крещящи цветове, които понасяха обидите и наблюдаваха грабежа, като си вееха с ветрилата, без да им мигне окото, с бездънното

спокойствие на седнали идоли, не дишаха, дъвчеха топки тютюн, топки от кока, успокоителни лекарства, които им помагаха да преживеят това безсрамие, докато свършеше жестокия щурм на тази паплач и Летисия Назарено си пробиеше път със своя оперетен военен през настръхналите гърбове на побеснелите кучета и от вратата крещеше да изпратят сметката на правителството, както обикновено, а те едва въздишаха, боже мой, ако знаеше генералът, ако можеше някой да му разкаже, измамени от илюзията, че той до края на живота си не е научил това, което всички знаеха за най-голям срам на неговата памет, че моята единствена законна жена Летисия Назарено беше лишила базарите на индусите от техните ужасни стъклени лебеди, огледала с рамки от охлювчета и пепелници от корали, задигаше погребални тафти от магазините на сирийците и грабеше с шепи нанизите от златни рибки и предпазните талисмани на амбулантните златари от търговската улица, които й викаха в лицето: ти си по-голяма лисица от сребърните лисици, които носиш на врата си, товареше се с всичко, което й попаднеше по пътя, за да удовлетвори единственото нещо, което й беше останало от предишното положение на послушница — лошия детински вкус и порока да проси дори когато не е необходимо, само че тогава не беше нужно да проси за господи помилуй в ухаещите на жасмин преддверия в квартала на вицекралете, а натоварваше във военни фургони, колкото й се искаше, без тя самата да прави други усилия, освен да даде безапелационната заповед да изпратят сметката й на правителството. Все едно им казваше да си вземат парите от господ, защото тогава никой не знаеше със сигурност дали той съществува, беше станал невидим, виждахме укрепените стени на възвишението на Пласа де Армас, дома на властта с балкона, от който бяха произнасяни легендарни речи, и прозорците с дантелени завеси и саксии с цветя на первазите, който през нощта приличаше на парен кораб, плаващ в небето, не само от всички краища на града, а и от седем левги навътре в морето, особено след като го бяха боядисали в бяло и осветили със стъклени глобуси, за да отпразнуват посещението на известния поет Рубен Дарио, макар нито един от тези белези да не означаваше със сигурност, че той е там, напротив, доста основателно смятахме, че онези демонстрации на живот са военни хитрости, за да се опровергае общоприетата версия, че е изпаднал в старчески мистицизъм, че се е отказал от благополучието и суетата на властта и

си е наложил наказанието да живее до края на живота си в ужасно състояние на колене с власеницата на въздържанието в душата си и разни убийствени за плътта железа по тялото си, и не ядял нищо друго освен ръжен хляб и пиел кладенчова вода, и спял на голите плочи в една отшелническа килия в манастира на бискайките, докато изкупи ужаса, че е притежавал против желанието си и е оплодил с мъжка рожба една забранена жена, а тя не е наказана от господа досега само благодарение на неговото великодушие, но въпреки това нищо не се беше променило в неговото обширно царство на печал, защото Летисия Назарено държеше юздите на властта и достатъчно беше да каже, че той е заповядал да изпратят сметката на правителството, една стара формула, която отначало изглеждаше лесна за избягване, но ставаше все по-застрашителна, докато най-после една група решителни кредитори се осмели след толкова години да влезе с един куфар неизплатени фактури в пропуска на президентския дворец и останахме изненадани, че никой не ни каза нито да, нито не, а един дежурен войник ни изпрати в скромна чакалня, където ни прие един много любезен морски офицер, много млад, със спокоен глас и усмивка на лицето, предложи ни чашка леко и ароматично кафе от правителствените плантации, показа ни белите, добре осветени кабинети с метални решетки на прозорците и вентилатори с перки на гладките тавани и всичко беше толкова чисто и хуманно, че човек смаяно се питаше къде е силата на тоя въздух, миришещ на парфюмирано лекарство, къде са низостта и жестокостта на властта в съзнанието на онези писарушки с бели копринени ризи, които управляваха без бързане и мълчаливо: показа ни вътрешното дворче, където розовите храсти са били подрязани от Летисия Назарено, за да пречисти утринния зефир от лошия спомен за прокажените, слепите и парализираните, които бяха изпратени да умрат в забрава в старчески приюти, показа ни старите бараки на държанките, потъналите в ръжда шевни машини, войнишките нарове, където робините от харема бяха спали дори на групи по три в килиите на безчестието, които щели да бъдат разрушени, за да се построи на тяхно място частен параклис, показа ни от един вътрешен прозорец най-интимното крило от правителствения дом, навеса от цъфналите фунийки, позлатени от следобедното слънце над паравана от зелени летви, където той току-що бе обядвал с Летисия Назарено и детето, единствените същества, които

имаха право да седнат на неговата трапеза, показа ни легендарната сейба, където окачваха ленения хамак с цветовете на знамето, в който той си почиваше от следобедната горещина, показа ни доилните, мандрите, кошерите и на връщане по пътеката, по която призори бе минал, за да присъствува на доенето на кравите, изведнъж придоби вид на озарен от внезапно просветление и ни посочи с пръст следата от ботуш в калта, гледайте, това е неговата следа, замръзнахме на мястото си при вида на релефния отпечатък от голяма и широка подметка и достатъчен беше блясъкът и властната увереност и миризмата на стара краста от следата на тигър, свикнал да живее в самота, и в тази следа видяхме властта, усетихме силата на мистерията, която го обгръщаше, с много по-проникновена сила, отколкото когато един от нас бе избран да го види лично, защото големците от армията бяха започнали да се бунтуват срещу чужденката, събрала в ръцете си повече власт, отколкото върховното командуване, повече от правителството, повече от него, защото Летисия Назарено беше отишла толкова далеч със своите претенции на кралица, че дори главният щаб на президента пое риска да даде правото на един от вас да влезе, само на един, който да се помъчи да му даде поне минимална представа какво става с отечеството зад гърба му, и така аз го видях, беше сам в топлия кабинет с бели стени с графики на английски коне, изтегнат назад в креслото с пружини, под крилете на вентилатора, с панталон от бял измачкан памучен плат с медни копчета, без никакви отличителни знаци, дясната му ръка с атлазена ръкавица лежеше на дървеното бюро, където имаше само три еднакви чифта очила със златни рамки, зад гърба му имаше витрина с прашни книги, които по-скоро приличаха на големи счетоводни тефтери, подвързани с човешка кожа, отдясно имаше голям отворен прозорец, също с метална решетка, през която се виждаше целият град и цялото небе, без облаци и без птици, чак до другия бряг на морето, и аз почувствувах голямо облекчение, защото той се показа по-малко проникнат от съзнанието на властта си, отколкото всички негови привърженици, и беше по-питомен, отколкото на всичките си фотографии, и заслужаваше повече съчувствие, защото всичко в него беше старо и тежко и изглеждаше така миниран от някаква ненаситна болест, че не можа да си поеме дъх, за да ми каже да седна, а го направи с тъжен жест на атлазената ръкавица, изслуша доводите ми, без да ме погледне, и като дишаше, гърдите му свиреха

тънко, едно стаено подсвиркване, което пълнеше стаята с креозот, проучи задълбочено сметките, които аз му обяснявах с ученически примери, защото той не разбираше абстрактните понятия, и започнах така, че му показах как Летисия Назарено ни дължеше за такова количество тафта, което се равняваше на два пъти разстоянието по море до Санта Мария дел Алтар, което ще рече 190 левги, и той каза като на себе си „аха“ и накрая му обясних, че общият сбор от сметката с отстъпката, направена специално за негово превъзходителство, възлизаше на най-голямата печалба от лотарията през последните десет години в шесторен размер, а той отново рече „аха“ и едва тогава ме погледна право в очите без очила и можах да видя, че очите му са плахи и снизходителни, и едва тогава ми каза със странен глас на хармониум, че нашите искания са ясни и справедливи, всекиму заслуженото, каза дългът да се мине за сметка на правителството. Действително така беше по онова време, когато Летисия Назарено го беше създала отново, без дивашките навици, внушени му от майка му Бендисион Алварадо, премахна обичая му да яде, както си върви, с чинията в едната ръка и с лъжицата в другата, и сега се хранеха тримата на една плажна масичка, под навеса от цъфнали фунийки, той сядаше срещу детето, а Летисия Назарено между двамата, като им показваше правилата за добро държане и за здравословно ядене, научи ги да стоят облегнати назад на стола, да държат вилицата с лявата ръка и ножа с дясната, да дъвчат със затворена уста всяка хапка петнайсет пъти от едната страна на устата и петнайсет пъти от другата страна, без да обръща внимание на техните протести, че толкова изисквания приличали на казармен режим, научи го след свършването на обеда да прочита официалния вестник, в който той фигурираше като патрон и почетен директор, щом го видеше изтегнат в хамака под сянката на гигантската сейба в семейния двор, слагаше вестника в ръцете му, като казваше, че е недопустимо един държавен глава да не е в течение на събитията по света, слагаше му очилата със златни рамки и го оставяше да срича сам собствените си новини, а тя трениираше детето в спорта на послушниците да хвърля и да хваща една каучукова топка, докато той се гледаше на снимките, които бяха толкова стари, че някои от тях не бяха негови, а на двойника му, който беше умрял заради него и чието име не си спомняше, виждаше се как ръководи всеки вторник заседанията на министерския съвет, на които не беше присъствувал от

времето на кометата, научаваше исторически фрази, които му се приписваха от неговите образовани министри, четеше и главата му клюмаше от задуха на блуждаещите по небето облаци през августовските следобеди, полека-лека потъваше в калната пот на обедната почивка и мърмореше: какво лайно е този вестник, по дяволите, не разбирам как хората го търпят, мърмореше той, но, изглежда, в главата му оставаше нещо от това четене, защото от краткия и лек сън се събуждаше с някаква нова идея, подсказана от новините, изпращаше заповеди на министрите по Летисия Назарено, а те му отговаряха по нея, като се мъчеха зад нейната мисъл да схванат неговата мисъл, защото ти беше това, което аз исках да бъдеш, тълкувател на моите най-висши помисли, ти беше моят глас, моят разум и сила, тя беше неговото най-вярно и най-остро ухо за клокоченето на непрестанната лава в недостъпния свят, който го обкръжаваше, въпреки че в действителност последните оракули, които ръководеха съдбата му, бяха анонимните надписи по стените в клозетите на обслужващия персонал, по тях той отгадаваше спотаените истини, които никой не се осмеляваше да му разкрие, дори ти, Летисия Назарено, четеше ги на разсъмване, когато се връщаше от доенето на кравите, преди да са ги изтрили чистачите, и нареди да варосват всеки ден стените на клозетите, та никой да не устои на изкушението да се разтовари от вътрешната си злоба, там позна той огорченията на върховното командуване, потиснатите намерения на тези, които растяха под неговата сянка, а го плюеха зад гърба, чувствуваше се господар на цялата си власт, когато успееше да проникне в загадката на човешкото сърце посредством изобличителното огледало на бележката, написана от негодника, и след толкова години отново взе да пее, докато съзерцаваше през мъглата на москитерото утринния сън на своята единствена и законна жена Летисия Назарено, просната като заседнал кит, ставай, пееше той, в моето сърце часът е шест, морето си е на мястото, животът продължава, Летисия, непредвидимият живот на единствената от многобройните му жени, която бе получила от него всичко освен простата привилегия да осъмва до нея в леглото, защото след последното любене той си отиваше, закачаше лампата, за случай че се наложи да бяга, на прага на старата си ергенска спалня, слагаше трите резета, трите ключалки и трите мандала, лягаше по корем на пода, сам

и облечен, както го беше правил всяка нощ преди тебе, както правеше след тебе до последната нощ на своите сънища на самотен удавник, след доенето се връщаше в твоята стая, миришеща на нощен звяр, за да продължи да ти дава каквото поискаш, много повече от безмерното наследство на майка му Бендисион Алварадо, много повече от всичко, което някой човек е сънувал на земята, и не само на нея, а и на нейните нескончаеми роднини, които пристигаха от непознати Антилски острови само с едно богатство — кожата на гърбовете си, само с една титла — името Назарено, едно сурово семейство от безстрашни мъже и жени, обзети от треската на алчността, които заграбиха с щурм болниците, тютюна, питейната вода, старите привилегии, с които той преди беше облагодетелствувал командуващите различните родове войски, за да ги държи настрана от друг вид амбиции, и които Летисия Назарено им отне полека-лека чрез негови заповеди, които той не беше издавал никога, но ги одобряваше, съгласен, беше премахнал варварския метод за екзекуция чрез разчекване с коне и се беше опитал да го замени с електрически стол, който му беше подарил командирът на десанта, та и ние да се възползуваме от най-цивилизования метод за убиване, беше посетил лабораторията на ужаса в пристанищната крепост, където избираха най-изтощените политически затворници, за да се обучават в манипулиране с трона на смъртта, който при работа абсорбираше цялата електрическа енергия на града, знаехме точния час на смъртоносния експеримент, защото оставахме за миг на тъмно с притаен от ужас дъх, запазвахме една минута мълчание в публичните домове на пристанището и пиехме по чашка за душата на осъдения, не един път, а много пъти, защото повечето от жертвите оставаха да висят на коланите на стола с посиняло тяло и димящи опечени меса и продължаваха да стенат от болка, докато някой не проявеше милост и ги довършеше с изстрел след няколко несполучливи опита, правех всичко, за да ти угодя, Летисия, заради тебе бях опразнил каторгите, и отново върна правото за репатриране на враговете си, обнародва едно великденско постановление никой да не бъде наказан за различие в мненията, никой да не бъде преследван заради интимни проблеми, искрено убеден в разгара на своята есен, че дори най-отявлените му противници имат правото да споделят насладата, на която той се радваше във възхитителните януарски нощи с единствената жена, заслужила честта да го вижда без риза и с дълги долни гащи, и с

огромната херния, позлатена от лунната светлина на терасата на двореца, и двамата се любуваха на загадъчните върби, които за коледните празници им бяха изпратили кралят и кралицата на Вавилония, за да ги засадят в градината на дъжда, наслаждаваха се на нацепеното на трески слънце през непрестанния дъжд, любуваха се на полярната звезда, заплетена в гъстия клонак, наблюдаваха вселената по цифрите на радиограмата, предадена от подигравателните подсвирквания на бягащите планети, слушаха заедно поредния епизод от романите, предавани по радио Сантяго де Куба, който оставяше в душите им неспокойствието дали утре все още ще бъдем живи, за да разберем как ще се оправи това нещастие: преди да си легне, той си играеше с детето, за да го научи на всичко, което можеше да се знае за употребата и поддържането на бойното оръжие, защото тази човешка наука той познаваше най-добре от всички, но единствения съвет, който му даде, беше никога да не издава заповед, ако не е сигурен, че ще я изпълнят, накара го да го повтори толкова пъти, колкото смяташе, че е необходимо, та детето да не забрави никога, че единствената грешка, която не трябва да допусне нито веднъж през живота си един мъж, облечен с авторитет и власт, е да издаде заповед, за която не е сигурен, че ще бъде изпълнена; това беше по-скоро съвет на патил дядо, отколкото на мъдър баща и детето нямаше да го забрави, дори ако живееше колкото него, защото му го каза, когато беше на шест години, докато той го подготвяше да стреля за първи път в живота си с откатно оръдие, на чийто катастрофален грохот приписахме страхотната суха буря със светкавици и вулканични тътнежи и ужасния полярен вятър от Комодоро Ривадавия, който изтърбуши утробата на морето и вдигна във въздуха един цирк с животни, разпънат на площада на старото рибно пристанище, с мрежи изваждахме слонове, удавени клоуни, жирафи, покачени на трапеца от урагана, който по някакво чудо не преобърна банановия кораб, на който пристигна след няколко часа поетът Феликс Рубен Гарсия Сармиенто, който щеше да стане известен под името Рубен Дарио, за чудо морето се успокои в четири, изкъпаният въздух се изпълни с летящи мравки и той се показа на прозореца на спалнята си и видя зад прикритието на пристанищните възвишения бялото корабче, килнато на дясната си страна и със свалени мачти, което плаваше безопасно в следобедното затишие, пречистено от сярата на урагана, видя на мостика капитана, който

ръководеше трудната маневра в чест на именития гост с рубашка от тъмно сукно и елек, кръстосан отпред, за когото не му споменаха до следващата неделя вечер, когато Летисия Назарено го помоли за недопустимата милост да я придружи на поетичната вечер в Националния театър и той прие, без да мигне, съгласен. Чакахме цели три часа на крака в задушната атмосфера на партера, заврели в празничните си костюми, които ни наредиха да облечем спешно в последните минути; когато най-после засвириха националния химн и се обърнахме, аплодирайки, към ложата, белязана с герба на отечеството, където се появи дебелата послушница с шапка с кълдрави пера и с опашките от черни лисици върху тафтената си одежда, седна, без да поздрави, до престолонаследника с вечерна униформа, който отговори на аплодисментите с лилията от празните пръсти на атлазената ръкавица, която стискаше в ръката си, защото майка му беше му казала, че така правели принцовете от предишните епохи, не видяхме никого другиго в президентската ложа, но по време на двучасовия рецитал бяхме уверени, че той е там, чувствувахме невидимото му присъствие, което бдеше да не се объркат нашите съдби от бъркотията на поезията, той регулираше любовта, решаваше силата и часа на смъртта в един кът на потъналата в полумрак ложа, откъдето видя, без да бъде видян, дебелия минотавър, чийто глас на морска гръмотевица го вдигна от мястото му и от времето му и го остави да плува в пространството, без да иска за това разрешение от него, в златния звук на звънките тръби на триумфалните арки на Марс и Минерва за прослава, която не беше за вас, господин генерал, видя героичните атлети от хоругвите, черните ловджийски кучета, силните бойни коне с железни копита, пиките и копията на рицарите с груби нагръдници, които носеха пленено странното знаме за чест и слава на оръжия, които не бяха техни, видя войската от озверели младежи, които изпращаха предизвикателства към слънцата на червеното лято, снеговете и ветровете на ледовитата зима, нощта и скрежа, омразата и смъртта за вечния блясък на едно безсмъртно отечество, по-голямо и по-славно, отколкото той си беше мечтал в дългите трескави бълнувания като босоног воин, почувствува се беден и дребен сред земетръсните овации, които одобряваше в сянката, мислейки си, майко моя, Бендисион Алварадо, това се казва шествие, а не буламачите, които ми организират тези хора, чувствуваше се смален и самотен,

потиснат от горещината и от комарите, и от колоните, напръскани със златен прах, и овехтелия плюш на почетната ложа, по дяволите, как е възможно този индианец да напише толкова хубаво нещо със същата ръка, с която си бърше задника, каза си той, тъй развълнуван от откриването на красотата в думи, че влачеше огромните си крака на пленен слон в такт с войнствените удари на тимпанистите, заспиваше под ритъма на славословията от звънката песен на стройния хор, който Летисия Назарено рецитираше за него под сянката на триумфалните арки на сейбата в двора, пишеше стихове по стените в клозета, мъчеше се да рецитира по памет цялата поема на равнодушния Олимп от кравешки лайна в оборите за доене, когато земята се разтресе от динамитния заряд, избухнал преждевременно в президентската кола, гарирана в хангара, беше ужасно, господин генерал, такъв мощен взрив, че много месеци след това все намирахме из целия град изкривените части на колата, която един час по-късно Летисия Назарено и детето трябваше да използват, за да направят обичайните покупки в сряда, защото атентатът беше подготвен срещу нея, господин генерал, без съмнение, и тогава той се плесна с ръка по челото, по дяволите, как можа да не го предвиди, какво бе станало с неговото пословично ясновидство, щом като от толкова месеци насам надписите в клозетите не бяха насочени против него, както обикновено, или против някого от неговите министри, а бяха предизвикани от наглостта на Назареновци, които бяха стигнали дотам, че искаха да излапат доходите, запазени за върховното командуване, или от амбициите на духовниците, които получаваха от светското правителство безгранични и вечни облаги: той беше забелязал, че невинните критики срещу майка му Бендисион Алварадо се бяха превърнали в папагалски ругатни, памфлети със скрита злоба, които зрееха в хладната безнаказаност на клозетите, и най-накрая излизаха на улицата, както е ставало много пъти с други, по-дребни скандали, които той самият се заемаше да ускори, макар че никога не беше си помислял, нито можеше да си помисли, че щяха да проявят толкова жестокост, като сложат два квинтала динамит под самия покрив на двореца, негодници, как е могъл да бъде толкова отдаден на екстаза от триумфалните тръби, та неговото обоняние на охранен тигър не беше надушило навреме старата и сладникава миризма на опасността, майка му стара; свика спешно главното командуване,

четиринайсет разтреперани генерали, които след толкова години най-обикновено отношение и ордени, получени от втора ръка, отново виждаха на два лакътя от себе си несигурния старец, чието реално съществуване беше най-простата от неговите загадки, посрещна ни седнал на тронния стол в салона за аудиенции, с униформата на редник, която миришеше на пикоч от пор, с много фини очила от чисто злато, които не бяхме виждали дори на последните му портрети, и беше по-стар и по-далечен, отколкото можехме да си го представим, с изключение на гладките повехнали ръце без атлазените ръкавици, които сякаш не бяха неговите естествени ръце на военен, а ръцете на много по-млад и състрадателен човек, всичко останало беше тежко и мрачно и колкото повече го наблюдавахме, толкова по-ясно разбирахме, че едва му оставаше последен дъх да живее, но това беше дъхът на една безапелационна и опустошителна власт, която той самият трудно сдържаше, като буен див кон, без да говори, без да помръдне дори главата си, докато му отдавахме почести на генерал-главокомандуващ и сядахме пред него в креслата, наредени в кръг, и едва тогава си свали очилата и взе да ни оглежда внимателно с острите си очи, които познаваха тайните скривалища на нашите задни намерения, изгледа ни безмилостно, като ни гледаше толкова, колкото му беше необходимо да установи точно колко се беше променил всеки от нас от онзи избледнял в паметта му следобед, когато ги беше повишил в най-високите чинове, посочвайки ги с пръст според поривите на вдъхновението си, и докато ги проучваше с поглед, у него растеше увереността, че между тези четиринайсет скрити врагове са авторите на атентата, но междувременно се почувствува толкова самотен и беззащитен пред тях, че едва примигна, едва повдигна глава, за да отправи призив за единство, сега повече от всякога необходимо за доброто на отечеството и честта на армията, препоръча им енергия и мъдрост и им оказа голяма чест, като ги натовари с мисията да разкрият незабавно авторите на атентата, за да бъдат предадени на спокойната строгост на военното правосъдие, това е всичко, господа, каза накрая той, знаейки, че авторът е един от тях, или пък всички, смъртно засегнат от непреодолимото убеждение, че животът на Летисия Назарено сега не зависеше от волята на господа, а от мъдростта, с която той успее да я предпази от една заплаха, която рано или късно щеше неумолимо да се изпълни, проклета да е. Задължи я да

преустанови обществените си задължения, задължи най-алчните й роднини да се откажат от всички привилегии, които можеха да го сблъскат с военните, най-разбраните от тях назначи на синекурни консулски длъжности, а най-настървените намерихме да плуват в отходните канали на пазара, след толкова години отново се появи без предварително известие в празното си кресло на заседанията на министерския съвет, решен да ограничи участието на духовенството в държавните работи, за да те предпазя от враговете ти, Летисия, и въпреки това беше пуснал нови дълбоки сонди сред главното командуване след първите драстични решения, и беше уверен, че седем от командуващите му бяха безрезервно предани освен главнокомандуващия, който беше най-старият от неговите побратими, но все още не притежаваше власт срещу останалите шест, които го караха по цели нощи да не спи поради неизбежното впечатление, че Летисия Назарено е вече белязана от смъртта, убиваха я в ръцете му въпреки строгостта, с която караше да пробват яденето й, откакто бяха намерили в хляба рибена кост, проверяваха чистотата на въздуха, който дишаше, защото той се страхуваше да не би да са сложили отрова в помпата за флайтокс, виждаше я бледа на масата, чувствуваше я, че остава без въздух посред любенето, мъчеше го мисълта да не й сложат чумни микроби във водата за пиене, витриол в капките за очи, хитроумни смъртоносни приумици, които му вгорчаваха всеки миг през онези дни и го събуждаха посред нощ с острото усещане, че кръвта на Летисия Назарено е изтекла по време на съня от някаква индианска магия, измъчван от толкова въображаеми рискове и истински заплахи, които му пречеха да излезе на улицата без зловеща президентска охрана, обучена да убива без причина, но тя излизаше, господин генерал, извеждаше и детето, той преодоляваше лошите предзнаменования, за да ги види, когато се качваха в новата бронирана кола, изпращаше ги със заклинателни знаци от един вътрешен балкон, като се молеше, майчице моя Бендисион Алварадо, пази ги, направи така, че куршумите да рикошират от корсажа й, смекчи отровата, майчице, изправи изкривените мисли, и нямаше нито миг спокойствие, докато не чуеше отново сирените на конвоя на Пласа де Армас и не видеше Летисия Назарено и детето, че пресичат двора при първите светлини на фара; тя се връщаше оживена, щастлива сред военната охрана, натоварена с живи пуйки, орхидеи от Енвигадо, гирлянди от

цветни крушки за коледните вечери, за които по улиците вече имаше реклами от святкащи звездички по негова заповед, за да прикрие притеснението си, посрещаше я на стълбите, за да почувствувам, че все още си жива в нафталинената миризма на опашките от сребърни лисици, в тръпчивата пот на кичурите ти на безпомощна, помагах ти да носиш подаръците в спалнята със странното убеждение, че консумирам последните трохи от една обречена радост, която би предпочел да не беше изпитвал, и се чувствуваше все по-отчаян, колкото по-уверен ставаше, че всяко средство, което измисляше да облекчи непоносимата си тревога, всяка крачка, която правеше, за да я предотврати, го приближаваше неумолимо към страшната и нещастна сряда, в която взе ужасното решение, че не може да продължава така, майка му стара, каквото ще става, да става по-скоро, реши той, и това прозвуча като мълниеносна заповед, която още не беше успял да проумее, когато двама от неговите адютанти нахълтаха в кабинета с ужасната новина, че глутница кучета разкъсали на пазара Летисия Назарено и детето и ги изяли, изядоха ги живи, господин генерал, но това не бяха обикновените улични кучета, а ловни, с жълти уплашени очи и гладка кожа като на акула, които някой бе охранил и обучил за лов на сребърни лисици, шестдесет еднакви кучета, които никой не разбра кога изскочиха измежду сергиите със зеленчуци и се хвърлиха върху Летисия Назарено и детето, така че нямахме време да стреляме, от страх да не убием тях, защото те сякаш се давеха заедно с кучетата в един адски водовъртеж, видяхме само за миг знаците на едни внезапно протегнати към нас ръце, докато останалата част от тялото изчезваше на късове, видяхме мигновените и неуловими изражения, които показваха ту ужас, ту съжаление, ту радост, докато най-после изчезнаха напълно във вихъра на битката и остана само шапката с виолетки от филц на Летисия Назарено, която плуваше във въздуха сред стаения ужас на изпръсканите с топла кръв първобитни зарзаватчийки, които се молеха, господи, това не може да стане, ако генералът не го желае, или поне без негово знание, за вечен срам на президентската охрана, която само успя да съобщи, без да бъде даден нито един изстрел, голите кости, разпилени сред опръсканите с кръв зеленчуци, нищо друго, господин генерал, единственото нещо, което открихме, бяха тези медали на детето, сабята без пискюлите, обувките от шевро на Летисия Назарено, които, кой знае защо, плаваха в залива

на около една левга от пазара, огърлицата от стъклени маниста и дантеленото портмоне, които оставяме във ваши ръце, господин генерал, заедно с тези три ключа, брачната халка от почерняло злато и тези петдесет сентавос в монети от по десет, които сложиха на бюрото му, за да ги преброи, нищо друго, господин генерал, само това беше останало от тях. На него щеше да му е все едно дали е останало повече или по-малко, ако тогава можеше да знае, че не бяха нито много, нито твърде трудни годините, които ще му бъдат необходими, за да изтръгне и последния остатък от спомена за онази неизбежна сряда, плака от гняв, събуди се с гневни крясъци, измъчван от лая на кучетата, които прекараха нощта, вързани със синджири на двора, докато той вземаше решение: какво да правим с тях, господин генерал, питаше се объркан дали като убиеше кучетата, нямаше да убие отново Летисия Назарено и детето вътре в тях, заповяда да разрушат желязната купола на пазара за зеленчуци и да направят на негово място градина с магнолии и пъдпъдъци, с мраморен кръст и лампа по-висока и по-силна от фара, за да остане в паметта на бъдещите поколения, докато свят светува, споменът за една историческа жена, която той самият забрави много преди паметникът да бъде разрушен от нощен взрив, за който никой не потърси отговорност, а магнолиите бяха изядени от прасетата и възпоменателната градина се превърна в бунище от зловонен тор, който той не видя не само защото беше заповядал на шофьора си да заобикаля пътя през стария пазар за зеленчуци, дори ако трябва да заобиколиш целия свят, а и защото не излезе вече на улицата от момента, в който изпрати министерските канцеларии в сградите със сенчести стъкла и остана сам с минималния персонал, необходим му, за да преживее в оголената къща, където по негова заповед не остана ни най-малката видима следа от времето, когато царуваше ти, Летисия, остана да се лута из къщата без някакво друго известно занимание освен редките консултации с офицерите от висшето командуване или вземането на окончателно решение на някое трудно заседание на министерския съвет, или пък опасните посещения на посланика Уилсън, който имаше обичая да стои с него вечер до късно под гъстия клонак на сейбата, носеше му карамели от Балтимор и списания с илюстрации на голи жени, като се мъчеше да го убеди да му даде териториалните води на изгодна цена в замяна на огромните облаги от чуждия заем, и той го оставяше да приказва и се правеше, че е чул

малко или повече от това, което всъщност можеше да чуе според интересите си, бранеше се от неговото многословие, като слушаше песента на шарената стърчиопашка, кацнала на зеления лимон в близкото девическо училище, и щом паднеше първият здрач, го придружаваше до стълбите, като се опитваше да му обясни, че може да вземе всичко, каквото поиска, освен морето под моите прозорци, представяте ли си какво бих правил аз сам в тази грамадна къща, ако не можех да го видя сега, както съм го виждал винаги по това време, като огнено блато, какво бих правил без декемврийските ветрове, които нахлуват с вой през счупените прозорци, как бих могъл да живея без зелените пориви на фара, аз, дето оставих мъгливите голи върхове, и макар че агонизирах от треската, се включих в безумието на федералната война и недейте да смятате, че съм го направил от патриотизъм, както пише в речника, или от някакъв авантюристичен дух, и още по-малко защото са ме засягали федералистките принципи, господ да ни пази в святото си царство, не, скъпи мой Уилсън, направих всичко това, за да видя морето, така че измисли нещо друго, казваше му и се сбогуваше с него на стълбите, като леко го потупваше по гърба; на връщане палеше лампите в запустелите зали на бившите канцеларии, където в един такъв следобед срещна една залутала се крава, изпъди я към стълбите и говедото се спъна в кръпките на килима и се строполи по корем, търколи се като топка и си счупи врата по стъпалата за радост и храна на прокажените, които веднага побързаха да я разкъсат на парчета, защото след смъртта на Летисия Назарено прокажените се бяха завърнали и пак седяха там сред подивелите рози заедно със слепите и парализираните и чакаха да получат от ръката му солта на своето изцеление; в звездните нощи той ги чуваше как пеят и пееше заедно с тях песента „Сузана, о, ела, Сузана“, от времето на своето величие, в пет часа следобед надничаше през дупките в стените на хамбара, за да види момичетата, които излизаха от училище, заплеснат в сините престилки, късите чорапи и плитките им, майко, а ние бягахме уплашени от туберкулозните очи на призрака, който ни викаше през железните пръчки със скъсаните пръсти на парцаливата ръкавица, момиче, момиче, викаше ни той, ела да те опипам, виждаше ги да бягат ужасени и си мислеше, майко моя Бендисион Алварадо, какви са млади, какви са сегашните млади, смееше се на себе си, но отново се помиряваше със себе си, щом

личният му лекар, министърът на здравето, преглеждаше ретината му с лупа всеки път, когато го поканеше на обяд, мереше му пулса, мъчеше се да го задължи да вземе по една лъжица сереген, че да ми запуши каналите на паметта, по дяволите, на мен ще ми дава лъжица сереген, на мен, дето през целия си живот съм боледувал само от маларийна треска през войната, върви на майната си, докторе, и остана да се храни сам на самотната маса, обърнал гръб на света, както според образования посланик Мериеанд се хранели кралете на Мароко, хранеше се с вилица и нож, с вирната глава, съгласно строгите норми на една забравена учителка, обхождаше цялата къща, за да търси бурканите с мед, чиито скривалища забравяше само след няколко часа, а намираше по погрешка бележчиците, написани на откъснати от документите листчета, на които преди си записваше, за да не забрави нещо, когато вече няма да може да си спомня за нищо, на една от тях прочете, че утре е сряда, прочете, че на бялата ти кърпа има една цифра, червена цифра, която не е твоята, господарю, прочете заинтригуван Летисия Назарено, душо моя, виж на какво заприличах без теб, четеше навсякъде името на Летисия Назарено и не можеше да си обясни как някой може да е бил толкова нещастен, че да остави такава следа от написани въздишки, а без съмнение това е моят почерк, единственият почерк с лявата ръка, който се срещаше тогава по стените на клозетите, където пишеше за утеха: да живее генералът, да живее, майка му стара, напълно излекуван от гнева си, че е бил най-слабоволевият генерал на сухопътните, въздушните и морските сили по отношение на една избягала от манастира монахиня, от която не беше останало нищо друго освен името й, написано с молив на хартиени ленти, както той беше решил, когато дори не пожела да се докосне до нещата, които адютантите му оставиха на бюрото, и без да ги погледне, заповяда: да се махнат оттук тези обувки, тези ключове, всичко, което можеше да извика образите на неговите мъртвци, всичко, което е останало от тях, да се сложи в спалнята, където бяха прекарвали необузданите си следобедни почивки, и да се заковат вратите и прозорците с категоричната заповед: да не се влиза там дори по моя заповед, майка му стара, преживя ужасното виене на вързаните си за синджири в двора кучета, от което месеци наред го побиваха тръпки, защото си мислеше, че каквото и зло да им стори, ще причини болка на своите мъртвци, отпусна се в хамака, разтреперан от ярост,

като разбра кои бяха убийците на неговата кръв и че трябва да изтърпи унижението да ги среща в собствения си дом, защото в онзи момент нямаше никаква власт над тях, противопостави се на каквито и да било посмъртни почести, забрани посещенията за поднасяне на съболезнования и траура, очакваше да удари неговият час, люлеейки се изпълнен с гняв в хамака под сянката на сейбата закрилница, където моят последен побратим изрази гордостта на върховното командуване от спокойствието и реда, с който народът понесъл трагедията, а той едва се усмихна: не ставай глупак, побратиме, какво спокойствие и какъв ред, там е работата, че на хората не им пука изобщо за това нещастие, преглеждаше вестника от първия до последния ред и търсеше нещо повече от новините, измислени от неговите служби по печата, нареди да сложат радиото до него, за да слуша едно и също съобщение, повтаряно от Веракрус до Риобамба, че силите на реда са по следите на авторите на атентата, и той мърмореше: как не, паяшки синове, че са ги идентифицирали почти сигурно, как не, че са ги вкарали с минометен огън в един публичен дом в предградията, това е, въздъхна той, клетите хора, но продължаваше да си лежи в хамака, без да издава с нищо коварния си замисъл, и се молеше: майко моя Бендисион Алварадо, дай ми живот за това отмъщение, не ме изпускай от ръцете си, майчице, вдъхнови ме, толкова сигурен в ефикасността на молбата си, че го намерихме съвзет от скръбта си, когато ние, командуващите от генералния щаб, които отговаряхме за обществения ред и за сигурността на държавата, дойдохме да му съобщим новината, че трима от авторите на атентата са убити в бой със силите за сигурност, а другите двама са на разположение на господин генерала в затвора Сан Херонимо и той каза „аха“, седнал в хамака с каната с плодов сок, от който сипа по една чаша на всеки със спокойната ръка на добър стрелец, по-мъдър и по-любезен от всякога, до такава степен, че отгатна желанието ми да запаля цигара и ми разреши, което дотогава не беше позволявал на нито един кадрови военен, под тази сянка всички сме равни, каза той и изслуша без злоба подробния доклад за престъплението на пазара, как са били докарани от Шотландия в отделни пратки осемдесет и две току-що родени ловни кучета, от които двадесет и две умрели по време на отглеждането, а шейсет били обучени да убиват от един шотландски дресьор, който им внушил престъпна омраза не само към сребърните лисици, но и към

самата Летисия Назарено и детето, като си служил с дрехите, които били измъквани полека-лека от пералнята на правителствения дом, използувайки този корсаж на Летисия Назарено, тази кърпа, тези чорапи, тази пълна детска униформа, които ние му показахме, за да ги разпознае, но той каза само „аха“, без да ги погледне, обяснихме му как шейсетте кучета са били дресирани дори да не лаят, когато не е необходимо, били приучени към вкуса на човешкото месо, през трудните години на дресировката ги държали затворени без никакъв контакт със света в един стар метиски чифлик на седем левги разстояние от столичния град, където имали на разположение фигури в човешки размери с дрехите на Летисия Назарено и детето, които кучетата познавали и по тези снимки и изрезки от вестници, които му показахме, налепени в един албум, за да може господин генералът да прецени по-добре с какво съвършенство са работили тези копелета, кой какво е правил, но той каза само „аха“, без да ги поглежда, накрая му обяснихме, че профсъюзите не са замесени с тях; разбира се, те са агенти на едно нелегално братство с база в чужбина, чийто символ е това гъше перо, кръстосано с нож, „аха“, всички избягали от военно-наказателното правосъдие за други по-раншни престъпления против сигурността на държавата; тези трима, които са мъртви и чиито портрети ви показваме в албума с номера на съответния полицейски фиш, окачен на врата им, и тези двамата, живите затворници, които чакат последното и безапелационно решение на господин генерала, братята Маурисио и Гумаро Понсе де Леон, съответно на 28 и 23 години, първият дезертьор от армията, без работа и неизвестен адрес, вторият учител по керамика в училището за художествени занаяти, и пред които кучетата показаха такава фамилиарност и радост, че само това стигаше, за да бъдат обвинени, господин генерал, и той каза само „аха“, но в заповедта за деня изказа похвала на трима офицери, които разследваха престъплението, и им връчи медали за военни заслуги в служба на отечеството с тържествена церемония и пак там определи състава на сборния военен съд, който съди братята Маурисио и Гумаро Понсе де Леон и ги осъди на смърт чрез разстрел, като присъдата трябваше да се изпълни през следващите четиридесет и осем часа, освен ако не бъдат помилвани от вас, господин генерал, на вашите заповеди. Той остана да лежи угрижен и самотен в хамака, безчувствен към молбите за пощада от целия свят, чу по радиото безплодните

разисквания в Обществото на народите, чу ругатни от съседни страни и някои по-далечни допълнения, изслуша с еднакво внимание плахите съображения на министрите, привърженици на милосърдието, и крещящите аргументи на привържениците на наказанието, отказа да приеме папския нунций с лично послание от папата, в което той изразяваше своята пастирска загриженост за съдбата на двете отлъчили се от стадото овчици, чу обръщението за запазване на обществения ред, отправено към населението на страната, обезпокоено от неговото мълчание, чу далечни изстрели, усети земния трус, предизвикан от безпричинната експлозия в един военен кораб, пуснал котва в пристанището, единайсет жертви, господин генерал, осемдесет и двама ранени, а корабът е изваден от строя, ясно, каза той, като наблюдаваше от прозореца на спалнята си нощния пожар в малкия залив на пристанището, когато двамата осъдени започнаха нощта преди смъртта си в задушната черквица в базата Сан Херонимо, в този час той си ги спомни такива, каквито ги беше видял на снимките, и двамата с настръхнали вежди, наследени от майка им, под вечно горящата крушка в килията на смъртните, усети, че мисли за тях, почувствува се необходим, търсен, но не направи и най-малкия жест, който можеше да издаде посоката на мислите му, повтори отново обичайните действия на още един ден в своя живот и се сбогува с дежурния офицер, който щеше да прекара нощта на пост пред вратата на спалнята му, за да отнесе съобщението с неговото решение, в който и час да го вземеше преди първите петли, на минаване край него му каза „лека нощ, капитане“, без да го погледне, закачи лампата на прага на спалнята, сложи трите мандала, трите ключалки и трите резета и легнал по корем, потъна в неспокоен сън, през чиито крехки стени продължаваше да чува припрения лай на кучетата в двора, сирените на колите за бърза помощ, ракетите, откъслечна музика от някой съмнителен празник в напрегнатата нощ на изтръпналия от суровата присъда град, събуди се от камбаните на черквата в дванайсет, отново се събуди в два и отново се събуди от тропането на дъждеца в мрежите на прозореца, и тогава стана от пода с онази дълга и трудна волска маневра — най-напред изправи задника, после предните крака и чак след това замаяната си глава с лигата, потекла от бърните му, и нареди на лостовия офицер, първо, да махнат оттук тези кучета някъде, където няма да ги чувам, да бъдат под покровителството на правителството,

докато умрат от естествена смърт, второ, да се освободят безусловно хората от охраната на Летисия Назарено и детето и накрая нареди братята Маурисио и Гумаро Понсе де Леон да се екзекутират веднага, щом се получи това мое върховно и безапелационно решение, но не на стената за разстрел, както беше предвидено, а да бъдат подложени на излязлото от употреба наказание разчекване с коне и парчетата от телата им бяха изложени за обществено порицание и за ужас на народа по най-известните места в неговото необятно, печално кралство, горките момчета, докато той влачеше огромните си наранени слонски крака и молеше в гнева си: майко моя Бендисион Алварадо, подкрепи ме, не ме изоставяй, майко, направи така, че да намеря човека, който ще ми помогне да отмъстя за невинната кръв, един изпратен от провидението човек, какъвто той си го беше представял в изблиците на озлобление и когото търсеше с непреодолим копнеж в дъното на очите, които срещаше по пътя си, мъчеше се да го открие, да го улови в най-тънките регистри на гласовете, в импулсите на сърцето, в най-малко използуваните кътчета на паметта си, и вече беше загубил надеждата, че ще го намери, когато бе обаян от най-блестящия и надменен човек, когото са виждали някога очите му, майчице, облечен, както се носеха испанците преди, с жакет Хенри Пул и една гардения в илика, с панталони Пековер и брокатена жилетка със сребърен блясък, която беше носил с вродената си елегантност в най-важните салони в Европа, водеше за каишка един мълчалив доберман, голям колкото биче и с човешки очи; Хосе Игнасио Саенс де ла Бара е на услугите ви, ваше превъзходителство, представи се той, последната запазена издънка от нашата аристокрация, смазана от унищожителния вихър на федералните вождове, изметена от лицето на земята с нейните безплодни мечти за величие, огромни и меланхолични къщи и френския си акцент, един блестящ завършек от раса, който нямаше друго богатство освен своите 32 години, седем езика, четири отличия за стрелба по птици в Довил, солиден, строен, с железен цвят, коса на метис с път по средата и един боядисан бял кичур, с тънки устни, признак на голяма воля, с решителен поглед на човек от провидението, който се преструваше, че играе крикет с бастуна си от черешово дърво, за да го снимат на фона на идиличната пролет върху гоблена в празничната зала, и в момента, в който го видя, от него се изтръгна въздишка на облекчение и си каза: това е той, и наистина беше той.

Постави се в негова услуга с единственото условие да ми предоставите бюджет от осемстотин и петдесет милиона, без да давам отчет на никого и без друга власт над мен освен ваше превъзходителство, и аз ще ви предам в продължение на две години главите на истинските убийци на Летисия Назарено и детето, и той прие, съгласен съм, убеден в неговата вярност и способности след многобройните изпитания, на които го подложи, за да проучи тесните пътечки на душата му, да разбере колко е голяма волята му и какви пукнатини има характерът му, преди да се реши да сложи в ръцете му ключовете на своята власт, подложи го на последно изпитание с безмилостните партии домино, в които Хосе Игнасио де ла Бара си позволи дързостта да победи без разрешение, и спечели, защото той беше най-смелият човек, който са виждали очите ми, майчице, имаше безмерно търпение, знаеше всичко, знаеше седемдесет и два начина за правене на кафе, познаваше пола на раците, знаеше да чете по ноти и разбираше писмото на слепите, гледаше ме в очите, без дума да продума, а аз не знаех какво да правя пред това непоколебимо лице, пред тези лениви ръце, опрени на черешовия бастун, на показалеца си носеше камък с цвят на утринна вода, пред легналия в краката му пес, дебнещ и свиреп, в кадифената жива обвивка на заспалата си козина, пред аромата на соли за баня на недосегаемото за нежността и смъртта тяло на най-красивия и най-властен мъж, който са виждали очите ми, когато той има смелостта да ми каже, че аз не съм военен по призвание, а по изгода, защото военните са съвсем различни от вас, генерале, те са хора на непосредствените и лесни амбиции, интересува ги повече командуването, отколкото властта, и служат не на нещо, а на някого, и затова могат много лесно да бъдат използувани, каза той, и особено ако се противопоставят едни на други, а на мен не ми хрумна нищо друго, освен да се усмихна, убеден, че не е успял да скрие мислите си от онзи блестящ човек, на когото даде повече власт, отколкото беше давал на няколко през своя режим, след моя задушевен приятел Родриго де Агилар, дано господ го сложи от дясната си страна; направи го абсолютен господар на една тайна империя в пределите на собствената си частна империя, на една тайна служба за репресии и унищожение, която не само нямаше никакво официално прикритие, но дори трудно можеше да се повярва в реалното й съществуване, защото никой не носеше отговорност за нейните действия, нямаше нито име, нито

определено място в света и все пак беше зловеща реалност, която се беше наложила с терор над другите държавни органи за репресии много преди нейния произход и неуловима същност да бъдат установени абсолютно точно от главното командуване, дори самият вие не предвидихте размаха на тази машина на ужаса, господин генерал, дори самият аз не можах да предположа, че в момента, в който приех договора, попаднах под въздействието на непреодолимия чар и алчните пипала на онзи варварин, облечен като принц, който ми изпрати в президентската резиденция един чувал, наглед пълен с кокосови орехи; и той заповяда да го оставят, за да не пречи, в един шкаф с архивни книжа, вграден в стената, забрави за него и след три дена беше невъзможно да се живее от вонята на мъртвец, която се просмукваше през стените и замъгляваше огледалата със зловонните си пари, търсихме зловонието в кухнята и го намерихме в оборите; пропъждаха го с кадене от канцелариите и отново ги блъскаше в носа в салона за аудиенции, ароматът на гнил храст проникваше в най-закътаните пролуки, където не достигаше дори скрит зад другите миризми и най-тънкият дъх на краста от нощните изпарения на чумата, а се оказа там, където най-малко го бяхме търсили, в чувала, наглед пълен с кокосови орехи, който беше изпратен от Игнасио Хосе Саенс де ла Бара като първа вноска по договора — шест отрязани глави със съответния смъртен акт; главата на слепия патриций от каменния век дон Непомусено Естрада, на 94 години, последен ветеран от голямата война и основател на радикалната партия, умрял според приложения смъртен акт на 14 май в резултат на старчески колапс, главата на доктор Непомусено Естрада де ла Фуенте, син на предидущия, на 57 години, лекар хомеопат, умрял според смъртния акт от същата дата от коронарна тромбоза, главата на Елиесер Кастор, на 21 години, студент филолог, умрял според приложения смъртен акт вследствие на няколко рани с хладно оръжие, получени при кръчмарско сбиване, главата на Лидисе Сантяго, на 32 години, нелегална, умряла според смъртния акт вследствие на провокиран аборт, главата на Роке Пинсон, наричан Хасинто Невидимия, на 38 години, производител на цветни глобуси, умрял на същата дата, на която и предидущата, вследствие на отравяне с етилен, главата на Наталисио Руис, секретар на нелегалното движение „17 октомври“, на 30 години, умрял според приложения смъртен акт от пистолетен изстрел, изстрелян от самия него в небцето

поради любовно разочарование, всичко шест души, и съответната квитанция, която той разписа с разстроена от миризмата и ужаса жлъчка, като си мислеше, майчице Бендисион Алварадо, този човек е звяр, кой можеше да допусне такова нещо при неговите загадъчни обноски и цветето в илика; заповяда му, не ми пращай вече кълцано месо, Начо, стига ми твоята дума, но Саенс де ла Бара му отвърна, това е сделка между мъже, генерале, ако не ви стиска да видите истината в очите, ето ви вашето злато и да си останем приятели както преди, по дяволите, за много по-малко от това той можеше да накара да застрелят майка му, но прехапа език, е, не се засягай, Начо, рече той, изпълнявай дълга си, така че главите продължаваха да пристигат в злокобните конопени чували, които приличаха на чували за кокосови орехи, и той заповядваше с погнуса да ги махнат по-далеч, докато изчиташе подробностите от смъртните актове, за да подпише квитанциите, съгласен, беше подписал за деветстотин и осемнайсет глави на свои най-върли противници същата нощ, когато сънува, че се е превърнал в животно само с един пръст, което оставя след себе си диря от отпечатъците на пръста по една плоскост от пресен цимент, събуждаше се облян със студена пот и се освобождаваше от вътрешното неспокойство в ранни зори, като правеше сметки за главите върху бунището от кисели спомени в оборите за доене, толкова ужасен в своите старчески размишления, че бъркаше бученето в тъпанчетата с бръмчането на насекомите в гнилата трева и си мислеше, майчице Бендисион Алварадо, как е възможно да са толкова много, а главите на истинските виновници все още не бяха пристигнали, но Саенс де ла Бара му обърна внимание, че от шест глави възникват шестдесет противници, а от всеки шестдесет по шестстотин и после шест хиляди, и после шест милиона, цялата страна, по дяволите, няма да свършим никога, но Саенс де ла Бара му отвръщаше невъзмутимо: спете спокойно, генерале, ще свършим, когато и те се свършат, какъв негодник. Никога не прояви нито за миг неувереност, никога не остави дори една пролука за алтернатива, опираше се на скритата сила на вечно дебнещия доберман, който беше единственият свидетел на аудиенциите, макар че той се опита да го възпре още когато за пръв път видя, че Хосе Игнасио Саенс де ла Бара води за каиш животното с тренирани нерви, което се подчиняваше само на неуловимата дресировка на най-мъжествения и същевременно

най-нелюбезния мъж, който са виждали някога очите ми, остави това куче навън, заповяда му той, но Саенс де ла Бара отвърна: не, генерале, няма място по света, където мога да вляза аз, а да не влезе Лорд Кьохел, тъй че и тук влезе, той спа в краката на господаря си, докато правеха обичайната сметка на отрязаните глави, но когато сметката не излизаше, той се надигаше със задъхано потръпване, женските му очи ми пречеха да мисля, стряскаше ме човешкият му дух, видях го да се надига изведнъж с влажна муцуна и да изригва като вряща тенджера, обаче той удари гневно по масата, защото намери в чувала главата на един от бившите си адютанти, който освен това дълги години му беше партньор на домино, тая няма да я бъде, но Саенс де ла Бара, както винаги, го убеждаваше и не толкова с аргументи, колкото с нежното си безсърдечие на укротител на избягали кучета, укоряваше се за покорството си пред единствения смъртен, който се осмеляваше да се държи с него като с васал, останеше ли насаме, той се бунтуваше срещу господството му, решаваше да се освободи от тази крепостническа зависимост, която полека-лека изпълваше пределите на неговата власт, още сега ще сложа край на този позор, по дяволите, казваше той, ами че в края на краищата Бендисион Алварадо не ме е родила да получавам заповеди, а да заповядвам, но неговите нощни решения се проваляха в момента, когато Саенс де ла Бара влизаше в кабинета и той се огъваше, заслепен от фините обноски, от естествената гардения, от чистия глас, от ароматичните соли, от изумрудените копчета на ръкавите, от парафинените ръце, от спокойния бастун, от строгата красота на най-желания и най-непоносимия мъж, когото бяха виждали очите ми, не се ядосвай, Начо, повтаряше той, изпълнявай дълга си, и продължаваше да получава чувалите с глави, подписваше разписките, без да ги погледне, потъваше без задръжки в подвижните пясъци на властта си, като се питаше на всяка крачка, при всеки нов изгрев над всяко море какво става по света, скоро ще стане единайсет, а няма жива душа в този гробовен дом, има ли жива душа, питаше се, беше сам, къде съм, че не мога да се намеря, къде са върволиците от босоноги слуги, които разтоварваха натоварените със зеленчуци магарета и кафезите с кокошки в коридорите, къде са локвите от мръсна вода на моите злоезични жени, които сменяваха старите цветя във вазите, миеха подовете, изтърсваха килимите на балконите и пееха в такт с метлите

от сухи вейки песента Сузана, ела, Сузана, искам твоята любов; къде са моите кльощави седмачета, които викаха зад вратите и рисуваха с пикня едногърби камили по стените в салона за аудиенции, какво стана с възмущението на чиновниците, които сварваха кокошките, че снасят яйца в чекмеджетата на бюрата, как върви търговията на курви и войници в нужниците, с давенето на моите улични кучета, дето търчаха и лаеха по дипломатите, кой ми е махнал пак парализираните от стълбите и дръзките ми ласкатели отвсякъде, едва смогваше да зърне последните си приятели от висшето командуване зад плътния кръг от новоназначената си лична охрана, едва смогваше да участвува в заседанията на новите министри, назначени по нареждане на някого, който не беше той, шестима доктори на хуманитарните науки с погребални сюртуци с колосани и препънати в краищата яки, които изпреварваха мислите му и решаваха държавните работи, без да се консултират с мен, ами в края на краищата правителството, това съм аз, но Саенс де ла Бара му обясняваше спокойно, че той не е правителството, генерале, вие сте властта, отегчаваше се по време на партиите домино дори когато играеше с най-изкусните, защото не можеше да загуби нито една игра, колкото и умни клопки да измисляше срещу самия себе си, трябваше да се подчини на плановете на тези, които пробваха храната му един час преди той да яде от нея, не намираше пчелния мед в своите скривалища, по дяволите, това не е властта, която аз исках, протестираше той, а Саенс де ла Бара му отвръщаше, няма друга, генерале, беше единствената възможна власт в смъртната летаргия на онова, което преди беше негов райски неделен пазар и където тогава си нямаше друга работа, освен да чака да стане четири, за да чуе по радиото поредния епизод от романа за една безплодна любов, предаван по местната радиостанция, слушаше го в хамака с недокосната чаша плодов сок в ръка, плуваше с неизвестността с очи, насълзени от нетърпение да разбере дали онова младо момиче ще умре, а Саенс де ла Бара проверяваше и му казваше, да, генерале, момичето умира, тогава да не умира, майка му стара, заповяда той, да живее до края, да се ожени и да има деца, и да остарее като всички хора, а Саенс де ла Бара нареждаше да се промени фабулата, за да му достави удоволствие с илюзията, че той заповядва, и така по негова заповед никой не умираше, женеха се годеници, които не се обичаха, възкръсваха герои, които бяха умрели в предишните

епизоди, и биваха пожертвувани селяците преждевременно, за да се направи удоволствие на господин генерала, всички бяха щастливи по негова заповед, та животът да му изглежда по-малко безсмислен, когато вечер чуеше да удари с метален звън осем и почнеше да проверява къщата и откриваше, че някой преди него е сменил кюспето на кравите, че е загасил лампите в казармата на президентската гвардия, персоналът спеше, кухните бяха в ред, подовете чисти, по изтърканите с креолин маси на касапите нямаше нито следа от кръв и миришеха на болница, някой беше сложил райберите на прозорците и катинарите на канцелариите, въпреки че само той държеше връзката с ключовете, лампите угасваха една след друга, преди той да докосне ключовете от първия вестибюл до неговата спалня, той влачеше в полумрака тежките си крака на пленен монарх покрай огледалата, с кадифена калъфка на единствената златна шпора, за да не може никой да проследи дирята от златни стърготини, докато минаваше покрай прозорците, видя все същото море, Карибско море през януари, видя го, без да се спира, двайсет и три пъти и си беше все същото, каквото е обикновено през януари, като разцъфнало блато, надникна в стаята на Бендисион Алварадо, за да види дали е все още на мястото си наследството от маточина, клетките с умрели птици, мъченическото ложе, където майката на отечеството прекара гнилата си старост, лека нощ, измърмори той, както винаги, макар че от много време никой не му отговаряше, лека нощ, каза той, спи спокойно, отправи се към спалнята си с лампата, за в случай че стане нужда да бяга, когато в полумрака усети, че го побиват студени тръпки от удивените въглени в зениците на Лорд Кьохел, долови миризма на човек, напрежението на неговото хладнокръвие, блясъка на неговото пренебрежение, кой е, попита той, макар че знаеше кой беше, Хосе Игнасио Саенс де ла Бара с костюм по етикета беше дошъл да му напомни, че сега е историческа вечер, 12 август, генерале, великата дата, на която се чествуваше първата стогодишнина от вашето възкачване на власт, имало гости от цял свят, привлечени от съобщението за събитието, на което не може да се присъствува повече от един път и през най-дългия човешки живот, отечеството празнуваше, цялото отечество с изключение на него, защото въпреки настояването на Саенс де ла Бара да види тази паметна вечер сред крясъците и вълнението на своя народ, той постави по-рано от всякога трите мандала на затвора за спане, заключи трите

ключалки, сложи трите резета, легна по корем върху голите плочки в грубата ленена униформа без отличителни знаци, с гамашите със златна шпора и с дясна ръка под главата вместо възглавница, така както го бяхме намерили изкълван от лешоядите и целият покрит с гадинки и цветя от морското дъно, и през мъглявия филтър на неспокойния си сън дочу далечните ракети от празника, който се празнуваше без него, дочу веселата музика, ликуващите камбани, лепкавия поток на тълпите, дошли да възхвалят слава, която не беше негова, докато той мърмореше по-скоро вглъбен, отколкото тъжен, майчице Бендисион Алварадо, съдбо моя, станаха сто години вече, майка му стара, сто години, как си върви времето.

Ето го, като че ли е той, макар че не е той, легнал на банкетната маса в празничния салон с женствения блясък на умрял папа, сред цветята, заради които не беше се познал, когато го бяха изложили за поклонение при първата му смърт, мъртъв по-страшен, отколкото жив, с атлазената ръкавица, натъпкана с памук върху гърдите, бронирани с фалшиви ордени за въображаеми победи в шоколадени войни, измислени от дръзките му ласкатели, с непробиваемата парадна униформа, с лачените гамаши и единствената златна шпора, която намерихме в дома, и с десетте тъжни слънца на генерал на вселената, връчени му в последния момент, за да му дадат по-голям ранг от ранга на смъртта, толкова близък и осезаем в своето ново посмъртно тъждество, че за пръв път можеше да се вярва без никакво съмнение в реалното му съществуване, макар че в действителност никой не приличаше по-малко на него, никой не беше толкова противоположен на него от този труп от витрина, който посред нощ продължаваше да се пече на бавен огън в тясното пространство на горещата стая, докато в съседния салон на заседание на правителството се обсъждаше дума по дума последният бюлетин с новината, в която никой не смееше да повярва, когато ни събуди шумът от камионите, натоварени с войска с пълно бойно снаряжение, чиито подозрителни патрули заеха обществените сгради още призори, залегнаха за стрелба под арките на търговската улица, скриха се във входовете, видях ги, че поставят картечници с триножници по терасите в кварталите на вицекралете, когато на разсъмване отворих вратата на балкона на къщата си, за да търся място за букета от росни карамфили, които току-що бях набрала в градината, видях под балкона военен патрул под командата на един лейтенант, който ходеше от врата на врата и заповядваше да се затворят малкото магазини, които бяха започнали да се отварят по търговската улица, днес е национален празник, крещеше той, заповед отгоре, хвърлих им един карамфил от балкона и ги попитах какво е станало, че има толкова войници и толкова дрънчене на оръжие навсякъде, офицерът улови карамфила във въздуха и ми каза: виж какво, малката, и ние не знаем, може да е възкръснал мъртвецът, каза той, като примираше от смях, защото никой не се осмеляваше да мисли, че може да се е случило такова страхотно нещо, а, напротив, мислехме, че след толкова години нехайство той отново е хванал здраво юздите на властта и е по-жив от всякога, и влачи големите си

крака на илюзорен монарх в дома на властта, чиито осветителни глобуси отново бяха запалени, мислехме, че той е изкарал кравите, които се препъваха в дупките между плочите на Пласа де Армас, където седналият под сянката на изсъхващите палми слепец сбърка копитата с войнишки ботуши и рецитираше стиховете за щастливия рицар, който идва отдалече като победител на смъртта, рецитираше с цяло гърло, протегнал ръка към кравите, които се катереха да ядат гирляндите от балсамин по кьошка за оркестъра, понеже бяха свикнали да се качват и слизат по стълби, за да ядат, и останаха да живеят сред развалините от музи, увенчани с диви камелии, и маймуни, които висяха на лирите сред останките от Националния театър, влизаха умрели от жажда, шумно събаряха саксиите с нардове в свежия полумрак на преддверията в квартала на вицекралете и виреха муцуни, прегърнати в басейна на вътрешния двор, и никой не се осмеляваше да ги притеснява, защото познавахме наследствения знак на президентското клеймо, което женските носеха на кълките си, а мъжките на шията, бяха неприкосновени, дори войниците им правеха път по криволиците на търговската улица, която беше изгубила някогашната си врява на адски пазар, оставаше само бунище от скапани вехтории и разпиляна дървения сред зловонните горещи локви, където ставаше неделният пазар, когато все още имахме море и двумачтовите гемии заставаха на пристан до масите със зеленчуци, помещенията, където във времето на величие беше пазарът на индусите, стояха празни, защото индусите си бяха заминали, без дори да кажат благодаря, господин генерал, а той кресна да вървят по дяволите, замаян от последните си старчески ядове, да се махат да чистят лайната на англичаните, кресна той, всички се махнаха, на тяхно място изникнаха уличните продавачи на индиански амулети и противоотрова срещу слепоци, бесните кръчмички с грамофон и кревати под наем в задните стаи, които войниците разпердушиниха с прикладите на пушките, докато камбаните на катедралата известяваха траура, всичко свърши пред него, бяхме се изтощили до последния си дъх в безнадеждно очакване един ден да се сбъдне повтаряната и непрекъснато опровергавана мълва, че най-после е повален от една от многобройните си кралски болести, и въпреки това и сега не вярвахме, че е истина, и не защото наистина не вярвахме, а защото не искахме да е истина, бяхме стигнали дотам, че вече не знаехме какво ще стане с

нас без него, какво ще стане с нашия живот след него, не можех да си представя света без човека, който на дванайсет години беше ме направил толкова щастлива, както никой друг по-късно не можа да ме направи след онези отминали преди толкова време следобеди, когато излизахме от училище в пет, а той дебнеше от капандурите на обора момичетата в сини униформи с моряшка яка и коси, сплетени отзад само на една плитка, като си мислеше, майчице Бендисион Алварадо, колко били красиви жените на моята възраст, викаше ни, виждахме тръпнещите му очи, ръката в ръкавици със скъсани пръсти, която се мъчеше да ни изкуси с карамеленото звънче на посланика Форбес, всички се разбягаха изплашени, всички освен аз, аз останах сама на улицата пред училището и когато разбрах, че никой не ме гледа, опитах се да грабна бонбона и тогава той ме сграбчи за китките с нежните тигрови лапи и ме вдигна във въздуха, без да ми причинява болка, и ме прокара с такова внимание през капандурата, че не развали нито едно плисе на полата ми, и ме сложи да легна във вмирисаното на застояла урина сено, като се мъчеше да ми каже нещо, което не излизаше от сухата му уста, защото беше по-изплашен и от мен, трепереше, под куртката му се усещаха ударите на сърцето, беше блед, очите му бяха пълни със сълзи, както на никой мъж през целия ми изгнанически живот, пипаше ме мълчешката, дишаше бавно, опипваше ме с нежност, каквато никога вече не срещнах, зърната на гърдите ми наедряваха, не му бяха нужни повече карамелите на посланика Балдрих, за да се вмъквам през капандурите на обора, та да изживея щастливите часове на пубертета си с тоя мъж с чисто и тъжно сърце, който ме чакаше седнал в сеното, режеше ме от краката до главата, приготвяше ме с каменна сол, лют пипер и дафинови листа и ме оставяше да вря на тих огън в нажежените сенки на мимолетните вечери на нашето любене без бъдеще, ядеше ме от краката до главата с жаждата и щедростта на старец, когото никога вече не срещнах между толкова бързи и жалки мъже, които през останалата част от живота ми без него се мъчеха да ме любят, но не успяваха, говореше за себе си по време на бавното преживяне на любовта, докато отпъждахме над себе си муцуните на кравите, които се мъчеха да ни ближат, казваше ми, че самият той не знаел кой е, че от господин генерала му дошло до гуша, казваше го без горчивина, без повод, сякаш си говореше сам, сякаш плуваше в непрекъснатото бучене на някаква вътрешна тишина, която можеше да

се наруши само с викове, нямаше по-благ и по-мъдър от него, нямаше по-силен мъж от него, на четиринадесетгодишна възраст той се превърна в единствен смисъл на моя живот, обаче в къщата на моите родители дойдоха двама военни от най-висш ранг с куфар, натъпкан със златни монети, и посред нощ ме качиха заедно с цялото ми семейство на един чуждестранен кораб със заповед да не се връщам в отечеството си години наред, докато един ден в света гръмна новината, че той е умрял, без да разбере, че аз прекарах остатъка от живота си, умирайки от любов по него, лягах на улицата с непознати мъже, за да видя дали ще намеря по-добър от него, върнах се остаряла и огорчена с върволяк от деца, които бях родила от различни бащи с илюзията, че са негови, а той я беше забравил на втория ден, след като не я видя да влиза през капандурите на обора за доене, всеки следобед я заменяше с нова, защото по това време той вече не правеше разлика коя каква е в навалицата от ученички с еднакви униформи, които му се плезеха и му крещяха дърто гуанабано, когато се опитваше да ги подмами с карамелите на посланика Румпелмайер, викаше ги всички, без да ги различава, без да се пита дали днешната е същата, която беше вчера, приемаше всички еднакво, мислеше за всички като за една, докато слушаше полузаспал в хамака все същите умувания на посланика Шраймберг, който му беше подарил един акустичен тромпет също като онова куче с глас като на господаря си, тромпетът имаше някакво електрическо приспособление за усилване на звука, само и само той да чуе още веднъж настойчивото предложение да ни вземат териториалните води на изгодна цена срещу дълговете по чуждия заем, а той непрекъснато повтаряше: в никакъв случай, скъпи ми Стивънсън, всичко друго, само не морето, изключваше електрическия аудифон, за да не слуша повече грубия глас на металното изчадие, което сякаш въртеше плочата, за да му обясни още веднъж това, което толкова пъти му бяха обяснявали без речникови усуквания неговите собствени експерти, господин генерал, голи сме като пушка, изчерпали сме последните си средства, изтощени сме от вековната необходимост да вземаме заеми, за да погасяваме чуждестранните дългове още от времето на войните за независимост, а след това други заеми, за да плащаме лихвите на закъснелите вноски, винаги срещу нещо друго, господин генерал, най-напред монопола на хинина и тютюна за англичаните, после монопола на каучука и какаото за холандците,

после концесията на железниците във високите пущинаци и речното корабоплаване за германците, и всичко за гринговците въз основа на тайните договори, за които той узна едва след шумното падение и публичната екзекуция на Хосе Игнасио де ла Бара, господ да го вари на вечен огън в казаните на дълбокия си ад, нищо не ни остава, господин генерал, но той беше слушал същото от всички свои министри на финансите още в ония тежки времена, когато обяви мораториума на спогодбите, сключени с хамбургските банкери, германската ескадра беше блокирала пристанището, а един английски крайцер изпрати предупредителен топовен залп, който отвори дупка в куполата на катедралата, но той изкрещя, че не му пука от краля в Лондон, по-скоро да умрем, отколкото да се продадем, извика той, смърт на кайзера, и беше спасен в последния момент, благодарение на своя партньор в доминото посланика Чарлз В. Тракслър, чието правителство му стана гарант за европейските дългове срещу правото на пожизнена експлоатация на нашите подземни богатства, и оттогава сме длъжници и продължаваме да бъдем чак до гащите, които косим, господин генерал, но той придружаваше до стълбите вечния посланик в пет часа, изпращаше го с потупване по рамото, в никакъв случай, скъпи Бъкстър, по-добре мъртъв, отколкото без море, потиснат от запустението в онзи дом като гробище, където можеше да се движи без пречка като под водата от злодейските времена на оня Хосе Игнасио Саенс де ла Бара, тази моя грешка, който отряза главите на целия човешки род освен онези, които всъщност трябваше да отреже — на авторите на атентата срещу Летисия Назарено и детето, птиците в клетките отказваха да пеят, въпреки многото капки канторин, който той им беше сложил в гърлата, момичетата от съседното училище отново пееха забавната песен за шарената птица, кацнала в зеления лимон, животът му минаваше в неспокойно очакване на часовете, които прекарваше с теб в обора, момиченце, с твоите цицки като костилки и онова твое нещо, дето прилича на мида, ядеше сам под навеса от цъфнали фунийки, плуваше в задушната мараня в два, клатеше глава в следобедния сън, за да не изгуби нишката на филма по телевизията, където всичко вървеше според неговата заповед, точно обратно на това, което става в живота, защото заслужилият, който знаеше всичко, никога не разбра, че от времето на Хосе Игнасио де ла Бара му бяхме инсталирали един индивидуален предавател за разказваните по

радиото романи, а след това телевизионен предавател, за да гледа само той филмите, направени по негов вкус, където умираха само селяците, любовта побеждаваше смъртта, животът беше само миг, правехме го щастлив с една измама, както прекараните многобройни следобеди от неговата старост с момичетата в униформа, които щяха да го удовлетворява до края на живота му, ако не беше имал злата участ да попита една от тях какво ви учат в училище, а аз му отговорих, ами всъщност нищо не ни учат, господине, аз съм пристанищна курва, и той я накара да го повтори, за да провери дали е разбрал добре това, което прочете по устните ми, а аз повторих буква по буква, аз не съм ученичка, господине, аз съм пристанищна курва, здравните служби я бяха изкъпали с креолин и тривка, бяха й казали да облече тази моряшка униформа и да сложи детски чорапки и да минава по тази улица всеки ден в пет часа следобед, и не само аз, ами всички курви на моята възраст бяха затворени и изкъпани от здравната полиция, всички бяха със същите униформи и същите мъжки обувки и тези плитки от конска грива, нали виждате как се свалят и се слагат с шнолата за коса, казваха ни, не се страхувайте, той е добродушен бъзлив старец, който дори няма да ви такова, ами ще ви прави докторски преглед с пръст и ще ви смуче цицките, с една дума, всичко, което ми правите, когато дойда; ние трябвало само да затворим очи от удоволствие и да казваме, любов моя, както ви харесва на вас, така ни казаха и даже ни караха да репетираме и да повтаряме всичко от начало до края, преди да ни платят, ама аз намирам, че е голяма дивотия да се слагат толкова банани в… и толкова недоварена маланга в задника за някакви си четири мизерни песос, които ни остават, след като ни удържат здравния данък и комисионната на сержанта, майка му стара, не е справедливо да се прахосва толкова ядене отдолу, когато човек няма какво да яде отгоре, заяви тя, обгърната в мрачната светлина на безмълвния старец, който изслуша откритието, без да мигне, мислейки си, майчице мила Бендисион Алварадо, защо ми изпращаш това наказание, но не направи жест, който да издаде неговото отчаяние, ами се помъчи да направи всички възможни предпазливи проучвания, докато разбра, че съседното девическо училище е било затворено преди много години, господин генерал, самият министър на образованието беше предоставил средствата по споразумение с главния архиепископ и асоциацията на главите на семействата, за да се

построи новата триетажна сграда на брега на морето, където малолетните момичета от важните семейства бяха спасени от преследването на мрачния прелъстител, чието тяло на сардела, просната по гръб на банкетната маса, взе да се очертава върху бледите сенки на хоризонта от лунни кратери на нашата първа зора без него, беше в безопасност от всичко сред белоснежните лилии, най-сетне освободен от абсолютната си власт след толкова години взаимно пленничество, където беше невъзможно да се види кой на кого е жертва, и това гробище за живи президенти, което отвътре и отвън беше боядисано бяло като гробница, без да ме питат, ами отгоре на всичко не го познаваха, като минаваше, и му казваха, не минавайте оттук, господине, цапате варта, и той не минаваше, останете на горния етаж, господине, да не падне някое скеле на главата ви, и той оставаше, смутен от блъскането на дърводелците и от беса на зидарите, които му крещяха, махни се оттам, бъзлив дъртако, че ще вземеш да се изходиш в хоросана, и той се отдръпваше, по-покорен от войник през тежките месеци на един необмислен ремонт, който отвори нови прозорци за морските ветрове, по-самотен от всякога под свирепото наблюдение на една охрана, чиято мисия, изглежда, не беше да го охранява, а да го следи, изяждаха половината от храната му, за да го предпазят от отравяне, променяха му скривалищата на пчелния мед, слагаха в калъфка златната му шпора, както правеха с петлите за бой, за да не му дрънчи, като върви, майка му стара, цял низ говедарски хитрини, които биха накарали моя побратим Сатурно Сантос да умре от смях, живееше благодарение на единайсетте фантета с костюм и връзка, които по цял ден правеха японски номера, движеха един апарат със зелени и червени фокуси, които пламват и изгасват, когато някой носи оръжие в радиус от 50 метра, и обикаляха улиците като бегълци в седем еднакви коли, които си сменяха местата, като се задминаваха по такъв начин, че самият аз не знаех в коя кола се намирам, майка му стара, един безсмислен разход на барут на вятъра, защото той беше отдръпнал завеските, за да види улиците след толкова години затворничество, и видя, че никой не се трогваше от тайнственото минаване на погребалните лимузини на президентския керван, видя стъклените острови на министерствата, които се издигаха по-високо от куполата на катедралата и закриваха шарените бабунки на негърските колиби по хълмовете край пристанището, видя един военен патрул,

който изтриваше току-що написан с дебела четка надпис върху оградата, и попита какво пише на него, и му отвърнаха, че пишело „вечна слава на създателя на новото отечество“, но той знаеше, че го лъжат, разбира се, ако не беше лъжа, нямаше да го трият, по дяволите, видя един булевард с кокосови палми, широк колкото шест други, с дървени корита с избуяли цветя, които стигаха до морето, където преди беше мочурището, видя един квартал с големи еднакви къщи с римски входове и хотели с амазонски градини на мястото на бунището на градския пазар, видя костенурчестите автомобили, наредени по виещите се лабиринти на градските автостради, видя оглупялото от пладнешката жега множество по слънчевия тротоар, докато на противоположния тротоар нямаше никой друг освен лентяйствуващите събирачи на данъка за правото да се върви по сянката, но този път никой не изтръпна от предзнаменованието на скритата власт в охладения ковчег на президентската лимузина, никой не позна разочарованите очи, жадните уста, безпомощната ръка, която отпращаше безсмислени поздрави през крясъците на продавачите на вестници и амулети, количките за сладолед, хоругвите с трицифрени лотарийни билети, всекидневната шумотевица на уличната навалица, чужда на интимната трагедия на самотния военен, който въздишаше от носталгия и си мислеше: майчице Бендисион Алварадо, какво стана с моя град, къде е мизерната улица на жените без мъже, които излизаха привечер голи, за да си купят синя курбина и розови барбуни и да си разменят няколко майни със зарзаватчийките, докато дрехите им съхнат на балконите, къде са индусите, които се изхождаха пред вратите на дюкянчетата, къде са неговите бледи жени, които трогваха смъртта с жални песни, къде е жената, която се превърнала в паяк, понеже не слушала родителите си, къде са баровете на наемниците, техните потоци от ферментирала урина, всекидневната грация на летящите пеликани зад завоя, и изведнъж, ах, пристанището, къде е сега, нали преди беше тук, какво стана с гемиите на контрабандистите, старата десантна черупка на пехотинците, миризмата на лайна, майко, какво става по света, майко, че никой не позна мимолетната ръка на забравен любовник, който оставяше след себе си поток от безполезни поздрави от прозорчето с матирани стъкла на тържествения влак, който, надул свирката, пресичаше посевите с благоуханни треви, където преди бяха пълните с маларични птици заблатени оризища, и

плашеше многобройните крави, белязани с президентското клеймо, пресече невероятните равнини със сини пасища и в тапицираната с църковно кадифе вътрешност на вагона под заупокойната молитва на моята неумолима съдба се питаше: къде ли е старото влакче с четири колелета, майка му стара, моите клони с анаконди и отровни балсамчета, гълчавата на маймуните, райските ми птици, цялото отечество с неговия дракон, майчице, къде са, а, да, ето гарите с мълчаливи индианци с английски шапки, които през прозорците продаваха захаросани животни в сироп, продаваха бели като сняг картофи, майчице, продаваха леко запържени в жълто масло кокошки под арките с надписи от цветя, които гласяха: вечна слава на заслужилия, дето никой не го знае къде е, но всеки път, когато протестираше, че този живот на беглец е по-лош, отколкото да си умрял, му отвръщаха: не, господин генерал, това е мирът, в рамките на реда, тъй му казваха, и той приемаше, съгласен, още веднъж заслепен от личния чар на Игнасио Хосе де ла Бара, това мое недоразумение, когото толкова пъти беше разжалвал и заплюл в гнева си през безсънните нощи, но отново отстъпваше пред неговото очарование още щом онзи влезеше в кабинета му с първите слънчеви лъчи, повел за каишката кучето с човешки поглед, което не оставаше дори за да отиде да пикае и което на всичко отгоре имаше и човешко име Лорд Кьохел, и още веднъж приемаше неговите нареждания с покорство, което го караше да се бунтува срещу самия себе си, не се безпокой, Начо, съгласяваше се той, изпълнявай дълга си, така че Хосе Игнасио се връщаше отново с непокътната власт във фабриката за изтезания, която беше инсталирал на четиристотин-петстотин метра от президентския дворец в една скромна каменна сграда от колониалната епоха, където преди се помещаваше лудницата на холандците, една къща, голяма колкото вашата, господин генерал, скрита в бадемовата гора и заобиколена от морава с горски теменужки, на първия етаж се намираше службата за удостоверяване на самоличността и регистриране на гражданското състояние, а на останалите бяха инсталирани най-остроумните и варварски машини за мъчения, които въображението може да си представи, така че той не пожела да ги види и предупреди Саенс де ла Бара: вие продължавайте да изпълнявате дълга си, както го изискват интересите на отечеството, с единственото условие, че аз не знам нищо, нито съм видял, нито съм бил на това

място, и Саенс де ла Бара даде честна дума, на вашите услуги, генерале, и я изпълни, така както и заповедта му да не измъчва никога вече деца под петгодишна възраст с електрически полюси в тестикулите, за да накара бащите им да проговорят, защото се страхуваше, че тази подлост можеше да му върне отново безсънието, както през времето на лотарията, макар че беше невъзможно да забрави съвсем за тази работилница на ужаса на такова малко разстояние от спалнята му, защото в спокойни лунни нощи се събуждаше от свирките на бягащи влакове в гръмотевичните зори на Брукнер, които предизвикваха разруха като след наводнение и оставяха следи от дрипавите туники на мъртви годеници по клонаците на бадемите в старата къща на холандските лунатици, за да не се чуват от улицата виковете от ужас и болка на умиращите, и правеше всичко, без да вземе нито сантим, затова, господин генерал, защото Хосе Игнасио де ла Бара имаше заплата, с която можеше да купува дрехи на принц, ризи от естествена коприна с монограм на гърдите, обувки от шевро, сандъци с гардении за ревера, тоалетна вода от Франция с фамилни гербове, отпечатани на оригиналния етикет, но не се знаеше дали има жена, нито се говореше, че е педераст, нито имаше приятел, нито собствена къща, нищо, господин генерал, живееше като светец, заробен във фабриката за мъчения, докато умората го поваляше на дивана в кабинета, където спеше как да е, но никога през нощта и никога повече от три часа, спеше без охрана на вратата, без оръжие подръка, до задъханата закрила на Лорд Кьохел, който не можеше да се побере в кожата си от мъката, която му причиняваше неядането на единственото нещо, което казват, че той ядял, тоест топлите вътрешности на обезглавените, издаваше онзи звук на вряща тенджера, за да го събуди още щом погледът му на човешко същество усетеше през стената, че някой се приближава към кабинета, независимо кой е, господин генерал, този човек няма доверие дори в огледалото, вземаше решенията си, без да се консултира с някого, след като изслушаше агентите си, нищо, нищо не можеше да се случи в страната, нито да издадат една въздишка изгнаниците в която да е част на планетата и Хосе Игнасио де ла Бара да не узнае веднага посредством жиците на невидимата паяжина от издайничество и подкупи, с която беше покрил земното кълбо, ами че той за това си харчеше парите, господин генерал, защото не е истина, че мъчителите имали министерски

заплати, напротив, предлагат се безплатно, за да докажат, че могат да разкъсат на четири и родните си майки и да хвърлят парчетата месо на прасетата, без да им проличи в гласа, вместо препоръчителни писма и удостоверения за добро поведение, представяха свидетелства за чудовищни постъпки, за да им дадат служба при френските мъчители, които са рационалисти, господин генерал, и следователно са методични в жестокостта и неподатливи на съчувствие, те именно направиха възможен прогреса в съсловието, те именно предотвратяваха конспирациите още преди да са се развили в мисълта, разсеяните клиенти, които пиеха освежително питие под крилатите ветрила в сладоледаджийниците, тези, които четяха вестник в пивниците на китайците, тези, които спяха в кината, които отстъпваха място на бременните жени в автобусите, които бяха се изучили за електротехници и каналджии, след като бяха прекарали половината от живота си като нощни похитители и улични разбойници, случайните любовници на прислужниците, курвите от презокеанските параходи и международните барове, организаторите на туристически излети в районите на Карибския край от пътническите агенции в Майами, частният секретар на министъра на външните работи на Белгия и още толкова много, които никой не познава в най-затънтените кътчета на земята, но вие можете да спите спокоен, господин генерал, защото добрите патриоти казват, че вие не знаете нищо, че всичко това става без вашето съгласие, че ако господин генералът знаеше, щеше да натори със Саенс де ла Бара маргаритките в гробищата за ренегати в пристанищната крепост, че всеки път, когато научат за някое варварско деяние, въздишат и си казват, ах, ако генералът знаеше, ако можехме да му кажем, да имаше някакъв начин да го видим, а той заповяда на един, който му разказа за това, да не забравя никога, че аз наистина нищо не зная, не съм виждал нищо, нито съм говорил за тези работи с някого, и така си възстановяваше спокойствието, но продължаваха да пристигат толкова чували с отрязани глави, че взе да му се струва необяснимо как Хосе Игнасио де ла Бара се беше изцапал с кръв чак до темето, без да има някаква полза от това, защото хората може да са страхливци, но не чак толкова, видя му се невъзможно командирите на трите рода войска толкова години да не протестират срещу подчиненото си положение, нито да искат повишение на заплатите си, нищо, тъй че той направи няколко изолирани сондажа, опитвайки се да

установи причините за примирението на военните, искаше да проучи защо не се опитват да се бунтуват, защо приемат властта на едно цивилно лице, и попита най-алчните дали не мислят, че е дошло времето да се подрежат крилете на кръвожадния чужденец, който петнеше достойнството на въоръжените сили, но те му отговориха, разбира се, не, господин генерал, работата не е толкова страшна, и оттогава не знам вече кой какъв е, нито кой чий привърженик е, нито кой срещу кого е в тази машинария на прогреса по времето на реда, който започва да ми мireше на затворен мъртвец, като онова, за което дори не искам да си спомня, за онези клети деца от лотарията, но Хосе Игнасио де ла Бара успокояваше поривите му с приятното си самообладание на укротител на диви кучета, спете спокойно, генерале, казваше му той, светът е ваш, караше го да мисли, че всичко е толкова просто и толкова ясно, че когато останеше отново сам в полумрака на оня ничий дом, обхождаше го от единия до другия край и се питаше на глас: кой, дяволите да ме вземат, съм аз, та се чувствувам така, сякаш са ми обърнали наопаки светлината в огледалото, къде, по дяволите, се намирам, скоро ще стане единайсет сутринта, а няма поне една случайно попаднала кокошка в тази пустош, спомнете си какво беше преди, крещеше той, спомняте ли си хаоса от прокажени и парализирани, които се биеха с кучетата за храната, спомняте ли си онази хлъзгавица от животински лайна по стълбите и онази навалица от патриоти, които не ме оставяха да вървя с вечната си песен да им хвърля върху тялото солта на здравето, господин генерал, благословете детето ми, да видим дали ще му мине диарията, защото казваха, че моята намеса имала свойството да затяга повече от зеления банан, сложете си ръката тук да видим дали ще ми се успокои пулсът, че вече душа не ми остана от тези непрекъснати земетръси, погледнете към морето, господин генерал, та да се върнат назад ураганите, да погледна нагоре към небето, за да се откажат от намеренията си затъмненията, да наведа поглед към земята, за да уплаша чумата, защото казваха, че съм бил авторитетът, който вдъхвал респект в природата и въдворявал ред във вселената, и умилостивявал божественото провидение, и аз им давах това, което искаха, и купувах всичко, което ми продаваха, не защото беше с меко сърце, както казваше майка му Бендисион Алварадо, а защото трябва да имаш желязно сърце, за да не направиш услуга на този, който възпява заслугите ти, но сега, напротив, нямаше

никой, който да му поиска нещо, никой, който да му рече поне едно добър ден, господин генерал, как прекарахте нощта, нямаше дори утехата на онези нощни експлозии, които го събуждаха с град от строшени стъкла и обърквaха духовете и всяваха паника сред войската, но поне му служеха да усеща, че е жив, а каква е тази тишина, която ми бучи в главата и ме събужда с тътена си, та аз вече не съм нищо друго освен един палячо, нарисуван на стената на този дом на ужасите, който не може да издаде една заповед, а тя вече да не е изпълнена предварително, намираше удовлетворени най-съкровените си желания в официалния печатен орган, който продължаваше да изчита от първата до последната страница в хамака по време на обедната почивка, включително рекламните обявления, нямаше импулс на неговия дух, нямаше порив на волята му, който да не се появеше отпечатан с големи букви с фотографията на моста, който той не беше наредил да построят, защото беше забравил, основаването на училището по метене, млечната крава и хлебното дърво с негова снимка, взета при рязането на друга лента от времето на неговото величие, и въпреки всичко не намираше покой, влачеше големите си крачища на стар слон, търсейки нещо, което не беше загубил в своя дом на самотата, виждаше, че някой преди него беше покрил клетките с траурни парцали, някой друг беше гледал морето от прозорците и беше преброил кравите преди него, всичко беше налице и в ред, връщаше се в спалнята със светилника в ръка, когато позна собствения си глас, излъчен по микрофон, в караулното помещение на президентската гвардия и надникна през открехнатия прозорец и видя група дремещи офицери в задимената стая пред тъжното сияние на телевизионния екран, и на екрана беше той, по-слаб и стегнат, но това бях аз, майчице, седнал в същия кабинет, в който щях да умра, с герба на отечеството в дъното и трите чифта златни очила на масата, и правеше, без да чете, анализ на националните сметки с думи на учен, които той никога не би се осмелил да повтори, по дяволите, това беше по-обезпокояващо видение от собственото му мъртво тяло сред цветята, защото сега се виждаше жив и се чуваше да говори със собствения си глас, аз самият, майчице, аз, който никога не можах да преодолея срама си да се покажа на балкон, нито някога бях надвил стеснението си да говоря публично, а ето ме там, толкова истински и простосмъртен, че застана слисан на прозореца, мислейки си, майчице

мила Бендисион Алварадо, как е възможна тази мистерия, но Хосе Игнасио Саенс де ла Бара остана невъзмутим пред един от редките изблици на гняв, които той си позволи през неизброимите години на своя режим, не си заслужава да си хабите нервите за това, генерале, рече му той с най-сладостната си интонация, бяхме принудени да прибегнем към това незаконно средство, за да спасим от корабокрушение кораба на прогреса в рамките на реда, това беше едно божествено вдъхновение, генерале, благодарение на него успяхме да възстановим народното доверие в една власт от плът и кръв, която всяка последна сряда на месеца изнася по държавното радио и телевизия един успокояващ духовете отчетен доклад за дейността на своето правителство, аз поемам цялата отговорност, генерале, аз поставих тук тази ваза с шест микрофона във формата на слънчогледи, които регистрираха вашата мисъл в жив глас, аз ви задавах въпросите, онези въпроси, на които той отговаряше по време на петъчните аудиенции, без да подозира, че невинните му отговори са фрагменти от месечния доклад пред нацията, защото те никога не бяха използували друг образ освен неговия и нито една дума, която да не е произнесена от него, та вие самият можете да го проверите с тези плочи, които Саенс де ла Бара сложи върху бюрото ми заедно с филмите, заедно с това писмо, написано собственоръчно от мен и подписано във ваше присъствие, генерале, за да можете да разполагате с моя живот, както желаете, и той го погледна смутен, защото изведнъж разбра, че Саенс де ла Бара за първи път беше без кучето, без оръжие, побледнял, и тогава въздъхна, добре, Начо, изпълнявай дълга си, рече той с вид на безкрайна умора, изтегнат назад в пружиненото кресло, с поглед втренчен в издайническите очи от портретите на героите, по-стар от всякога, по-мрачен и тъжен, но с все същото изражение на човек, чиито намерения не могат да се предвидят и които Саенс де ла Бара щеше да разбере две седмици по-късно, когато отново влезе в кабинета без предварително уговорен час за посещение, като почти влачеше кучето за каишката, и със спешната новина на въоръжено въстание, което може да се предотврати само с ваша намеса, генерале, и той най-после откри неуловимата пукнатина в стената от обсидий на заслепението, която беше търсил толкова години насам, майчице моя Бендисион Алварадо, на моето отмъщение, каза си той, този жалък мръсник ще напълни гащите от страх, но не направи нито един жест,

който би издал намеренията му, а обгърна Саенс де ла Бара с майчинска загриженост, не се тревожи, Начо, въздъхна той, имаме още много време да мислим на спокойствие, къде, майка му стара, е истината в това тресавище от противоречиви истини, които бяха толкова несигурни, че приличаха на лъжа, а през това време Саенс де ла Бара установяваше по часовника с верижка, че наближава седем часът вечерта, генерале, командуващите на трите рода войска привършват вечерята в своите домове с жените и децата си, така че те дори няма да подозрат намеренията ви, ще излязат в цивилни дрехи без охрана през задния вход за прислугата, където ги чака една държавна кола, извикана по телефона, за да се приспи бдителността на нашите хора, няма да видят никого, разбира се, макар че те са там, генерале, това са шофьорите, но той каза: аха, и се усмихна, не се безпокой толкова, Начо, я по-добре ми обясни как си опазихме досега кожата, като според вашите сметки с отрязаните глави ние имаме повече врагове, отколкото войници, но Саенс де ла Бара едва беше поддържан от лекото тиктакане на часовника си с верижка, остават по-малко от три часа, генерале; в този момент командуващият сухопътните сили се отправяше към казармата Ел Конде, командуващият морските войски към пристанищната крепост, командуващият въздушните войски към базата Сан Херонимо, все още имаше възможност да бъдат арестувани, защото една камионетка на държавна сигурност, натоварена със зеленчуци, ги следеше отблизо, но той стоеше невъзмутимо, усещаше, че нарастващото вълнение на Саенс де ла Бара го освобождава от наказанието на едно робство, което беше по-безпощадно и от неговата власт, успокойте се, Начо, каза той, обяснете ми по-добре защо не сте си купили къща, голяма като параход, защо работите като вол, щом не ви интересуват парите, защо живеете като отшелник, когато и най-големите теснячки са готови да отпуснат шевовете си, само и само да влязат в спалнята ви, вие изглеждате по католик и от папата, Начо, но Саенс де ла Бара се задушаваше, облян от ледена пот, която не можеше да скрие зад своето непреклонно достойнство в горещия като крематориум кабинет, стана единайсет, вече е доста късно, рече той, по това време един кодиран сигнал започна да циркулира по жиците на телеграфа по посока на различните гарнизони на страната, разбунтуваните командуващи си слагаха медалите на парадните униформи за официалната снимка на

новата правителствена хунта, докато адютантите им предаваха последните заповеди за войната, в която нямаше врагове и чиято единствена битка се свеждаше до контрола на съобщителните центрове и учрежденията, но той дори не примигна пред задъхания пулс на Лорд Кьохел, който се беше надигнал и по мутрата му се стичаше лига, подобна на нескончаема сълза, Начо, по-добре ми обясни защо се страхуваш толкова от смъртта, и Хосе Игнасио де ла Бара дръпна с един замах целулоидната си яка, омекнала от потта, и баритонското му лице остана безжизнено, това е естествено, отвърна той, страхът от смъртта е вечният огън на щастието, затова вие не го чувствувате, генерале, и застана прав, като по навик броеше ударите на камбаните на катедралата, дванайсет е, рече той, вече си нямате никого на света, генерале, аз бях последният, но той не се помръдна в креслото, докато не долови подземния тътен на танковете по площад Пласа де Армас и тогава се усмихна, грешиш, Начо, все още ми остава народът, тъй рече той, бедният вечен народ, който, още преди да съмне, се стече на улицата, подтикнат от неочаквания старец, който по държавното радио и телевизия се обърна към всички патриоти без дискриминация от каквото и да било естество и с най-горещо историческо вълнение съобщи, че командуващите трите рода войски, вдъхновени от вечните идеали на режима, под моето лично ръководство и отразявайки както винаги волята на суверенния народ, през тази славна нощ сложиха край на терористичния апарат на едно кръвожадно цивилно лице, което беше наказано от сляпото правосъдие на народа, ето го там Хосе Игнасио де ла Бара, пречукан от бой, закачен за петите на един електрически стълб на Пласа де Армас, със собствените си гениталии, натикани в устата, така както вие го бяхте предвидили, господин генерал, когато ни заповядахте да блокираме улиците около посолствата, за да му попречим да потърси убежище, народът го подгони с камъни, господин генерал, но преди това трябваше да надупчим с куршуми кръвожадното куче, което изсука карантиите на четирима граждани, а седем наши войника бяха тежко ранени, когато тълпата нахлу в кабинета, където живееше, и изхвърли през прозорците повече от двеста елека с брокат все още с фабричния етикет, изхвърли около три хиляди още необувани италиански обувки, три хиляди, господин генерал, ето за какво са се пръскали правителствените пари, господин генерал, и не знам колко кутии с

гардениите, които носеше на ревера си, и всички плочи на Брукнер със съответните диригентски партитури с бележки, направени собственоръчно от него, освен това извадиха затворниците от подземията и подпалиха помещенията за мъчение в старата холандска лудница с викове да живее генералът, да живее мъжагата, който най-после разбра истината, защото казват, че вие не сте знаели нищо, нищо, господин генерал, че са ви държали в облаците и са злоупотребявали с доброто ви сърце, а по това време продължаваха да ловят като плъхове мъчителите, които оставихме без охрана от армията, съгласно вашето нареждане, за да се облекчи народът от толкова натрупана злоба и ужас, и той се съгласи, прието, развълнуван от ликуващите камбани и музиката в чест на свободата и признателните възгласи на множеството, стекло се на Пласа де Армас с големи надписи: господ да пази великолепния, който ни избави от мъглата на ужаса, и при тази мимолетна реплика от времето на величието той нареди да свикат в двора офицерите от школата, които му бяха помогнали да смъкне от себе си каторжническите вериги на властта, и като ни посочваше с пръст, в зависимост от импулсите на вдъхновението си попълни с нас последното върховно командуване на своя изнемогващ режим, на мястото на авторите на смъртта на Летисия Назарено и детето, които бяха заловени по нощници в момента, в който се опитваха да намерят убежище в посолствата, но той едва ги позна, беше забравил имената им, потърси в сърцето си товара от омраза, която се беше опитал да поддържа жива до смъртта си, но намери само пепелта от една ранена гордост, която не си струваше да поддържа повече, да се махат оттук, заповяда той, напъхаха ги в първия кораб, който отплува някъде, където никой нямаше да си спомня за тях, клети негодници, оглави първото заседание на новото правителство с ясното усещане, че избраниците, подбрани от едно ново поколение на един нов век, са същите цивилни министри от памтивека с прашни сюртуци и слаби вътрешности, само дето тези бяха по-алчни за почести, отколкото за власт, по-страхливи и сервилни и по-безполезни от всички предишни пред чуждия дълг, по-скъп, отколкото всичко, което можеше да се продаде в неговото лишено от блясък кралство на печал, какво да се прави, господин генерал, последният влак във високата пустош се беше преобърнал в пропасти с орхидеи, леопардите спяха в кадифените кресла, корабите-черупки с

колела бяха заседнали в оризовите тресавища, новините гниеха в пощенските чували, двойките морски крави, измамени от илюзията, че ще родят сирени сред зловещите лилии на огледалата в президентската каюта, и само той не знаеше нищо, разбира се, беше вярвал в прогреса в рамките на реда, защото тогава нямаше други контакти с реалния живот освен четенето на правителствения вестник, който се печаташе само за вас, господин генерал, едно пълно издание само в един екземпляр с новините, които вие обичате да четете, с графично оформление, което вие очаквахте да намерите, с рекламните обявления, които го караха да мечтае за един по-различен свят от този, който му бяха дали взаем за обедната почивка, докато аз самият се уверих с недоверчивите си очи, че зад стъклените сгради на министерствата продължаваха да си стоят непокътнати шарените негърски бараки на хълмовете при пристанището, бяха построили булевардите с палми, които стигаха до морето, за да не видя, че зад къщите в романски стил с еднакви портици си стояха мизерните квартали, опустошени от един от многобройните ни урагани, от двете страни на пътя бяха засадили ароматични треви, за да види той от президентския вагон, че светът изглежда великолепен от водните бои за шарене на авлиги на майка му, милата Бендисион Алварадо, и не го мамеха, за да му доставят удоволствие или за да му угодят, както правеше през последните години на своето величие генерал Родриго де Агилар, нито за да му спестят безсмислени пречки, както правеше Летисия Назарено, повече от съчувствие, отколкото от любов, а за да го държат пленник на собствената му власт, изтегнат в старческа апатия в хамака под сейбата в двора, където през последните години от живота му нямаше да бъде истина дори ученическият хор на пъстрата птица, кацнала в зеления лимон, ама че проклятие, и въпреки това подигравката не го засегна, но той се опитваше да постигне помирение с действителността чрез възстановяването на декрета за монопола върху хинина и други съществено важни лекарства за благополучието на държавата, но действителността го изненада отново с предупреждението, че светът се променя и животът си тече, макар и зад гърба на неговата власт, понеже вече няма хинин, генерале, няма какао, няма синка, генерале, няма нищо, с изключение на неговото лично богатство, което беше неизброимо и безплодно, и беше застрашено от безделието, но въпреки всичко той остана невъзмутим

пред толкова злополучните новини, изпрати едно предизвикателно послание до стария посланик Роксбъри, ако може по някакъв начин да намерят някаква утеха на масата за домино, но посланикът му отговори в неговия стил, за нищо на света, ваше превъзходителство, тази страна не струва една ряпа освен морето, разбира се, което е прозрачно и вкусно и достатъчно е само да запалят огън под него, за да сварят в собствения му кратер най-голямата супа от миди във вселената, така че, помислете си, вземаме го на добра цена, за да се погасят сметките по този пресрочен дълг, които не могат да се погасят дори от сто поколения усърдни герои като вас, но той дори не го взе на сериозно, когато му беше казано за първи път, придружи го до стълбите, мислейки си, майчице мила Бендисион Алварадо, виждаш ли какви невежи са тези гринговци, как е възможно да си мислят, че могат да изядат едно море, раздели се с него с обичайното потупване по рамото и отново остана сам със себе си, умувайки в ивиците от илюзорна мъгла в пустошта на властта, защото навалицата беше опразнила Пласа де Армас, отнесоха със себе си плакатите от памтивека и запазиха лозунгите, взети под наем за други подобни празници в бъдеще, веднага щом им се изпари желанието за храната и пиенето, които войската раздаваше в паузите от овациите, салоните отново останаха пусти и тъжни въпреки неговата заповед портите да не се затварят никога, за да може да влиза който си иска, както преди, когато този дом не беше дом на покойника, а дворец за всички и въпреки това единствените, които останаха, бяха прокажените, господин генерал, слепите и парализираните, които бяха прекарали дълги години пред дома, така както ги беше видял Деметрио Алдус да се припичат на слънце пред вратите на Йерусалим, разбити или непобедими, сигурни, че рано или късно ще влязат отново, за да получат солта за своето изцеление от неговите ръце, защото той щеше да надживее всички враждебни превратности и най-безмилостните страсти, и най-неприятните преследвания на забравата, защото той беше вечен, и така стана, той ги намери отново по местата им, когато се връщаше от доенето, те варяха в тенекиени кутии остатъците от кухнята на импровизирани огнища от тухли в двора, видя ги проснати със скръстени ръце на скапаните от гнойта на раните сламеници под благоуханната сянка на розовите храсти, нареди да им съградят една обща печка, купуваше им нови сламеници, нареди да им построят

навес от палмови клони в дъното на двора, за да не става нужда да се подслоняват вътре в къщата, но не минаваха четири дена, без той да не намери някоя двойка прокажени, заспали върху арабските килими в празничния салон, или някой сляп, изгубен сред канцелариите, или някой парализиран със счупен крак на стълбите, заповядваше да затворят вратите, за да не остане никаква следа от язвите им по стените и да не вмиришат въздуха в дома със смрад на карбол, с който ги пръскаха здравните служби; въпреки всичко, щом ги прогонеха от едно място, те се появяваха на друго, упорити, непоклатими, вкопчили се здраво в зловещата си надежда, когато вече никой не очакваше нищо от този сакат старец, който криеше спомените си, написани на бележки, в цепнатините на стените, и се ориентираше пипнешком като сомнамбул през ветровете из мъгливите тресавища на паметта, прекарваше безсънни часове в хамака, като се питаше как, дяволите да го вземат, да се измъкна от новия посланик Фишър, който ми предложи да обявя, че имало чумна епидемия, за да оправдая дебаркирането на морски пехотинци съгласно договора за взаимна помощ за срок от толкова години, колкото са необходими да се вдъхне нов импулс на загиващото отечество, и той отговори незабавно, за нищо на света, напълно уверен, че отново се намира в началото на своя режим, когато си беше послужил с едно подобно средство, за да разполага с изключителните пълномощия на военния закон при сериозна заплаха от граждански метеж, беше обявил с декрет положение на чумна епидемия, на пилона на фара издигнаха жълто знаме, затвориха пристанището, отменени бяха неделите, забранено бе да се оплакват публично мъртвците и да се свири музика, която напомня за тях, а армията беше упълномощена да бди за изпълнението на декрета и да се разправя с чумавите по свое усмотрение, така че войниците със санитарни ленти на ръка екзекутираха публично хора с най-различно положение, отбелязваха с червен кръг къщите, заподозрени в несъгласие с режима, с клеймото за добитъка дамгосваха челата на най-обикновените нарушители, лесбийките и педерастите, а през това време една санитарна мисия, която посланикът Мичъл измоли спешно от своето правителство, се беше заела със задачата да предпази от заразата обитателите на президентския дом, събираха от пода изпражненията на седмачетата, за да ги анализират с микроскопи, хвърляха дезинфекционни хапчета в коритата, хранеха животните в

научните си лаборатории с червеи, а той примираше от смях, като им казваше с помощта на преводача: не ставайте пъзльовци, мистър, тук единствената чума сте вие, но те настояваха, че имали върховна заповед за това, приготвиха някакъв предпазен мед, гъст и зелен, с който мажеха целите тела на посетителите без оглед на акредитивните писма, от най-обикновените до най-именитите, по време на аудиенцията ги задължаваха да стоят на разстояние, те прави до вратата, а той седнал в дъното, където до него можеше да стигне гласът, но не и дъхът, преговаряха с викове с голите от именит произход, които ръкомахаха само с една ръка, ваше превъзходителство, а с другата си прикриваха хилавия нашарен гълъб само и само да предпазят от зараза този, който беше измислил по време на нервното си безсъние дори най-баналните подробности на фалшивото бедствие, беше измислил земни лъжи и разпространил апокалиптични прогнози в съответствие със схващането си, че хората колкото по-малко разбират, толкова повече се плашат, и едва примига, когато един от адютантите му, побледнял от страх, козирува пред него и му съобщи новината, че чумата причинява огромна смъртност сред гражданското население, така че той видя през замъглените стъкла на президентската каляска времето, спряло по негова заповед по запустелите улици, видя изплашения вятър в жълтите знамена, видя затворените врати дори в къщите, избегнали червения кръг, видя подрисканите кокошки на балконите и видя мъртвците, мъртвците, мъртвците, те бяха толкова много и навсякъде, че беше невъзможно да се преброят в тресавищата, затрупани на купчини на слънце по терасите, изпънати върху зеленчуците на пазара, мъртвци от плът и кръв, господин генерал, кой ги знае колко са, но бяха много повече, отколкото той би желал да види прострени в редиците на една неприятелска войска, захвърлени като умрели кучета в кофите за боклук, и над смрадта от телата и познатата воня на улиците той откри миризмата на чумната краста, но остана невъзмутим, не отстъпи на никаква молба, докато не се почувствува отново пълен господар на властта си, и едва когато изглеждаше, че няма човешко или божествено средство, което да сложи край на масовото умиране, видяхме на улицата една кола без отличителни знаци, в която отначало никой не усети ледения полъх от величието на властта, но в кадифения траурен интериор видяхме смъртоносните очи, треперещите уста,

младоженската ръкавица, която хвърляше шепи сол в порталите, видяхме влака, боядисан в цветовете на знамето, да се катери с ноктите си през гардениите и безстрашните леопарди до мъгливите чукари в най-стръмните провинции, видяхме мътните очи през завесите на самотния вагон, опечаленото лице, ръката на разочарована девица, която сипеше купища сол по високата пустош на своето детство, видяхме парахода с дървено колело и с мазурки, свирени на химерично пиано, който плаваше през подводни скали и пясъчни островчета, и развалините от катастрофите, причинени в джунглата от пролетните разходки на дракона, видяхме помръкналите очи на прозореца на президентската каюта, видяхме бледите устни, ръката без произход, която хвърляше шепи сол в затъпелите от горещината села, и онези, които ядяха солта и ближеха пръстта, на която беше стоял той, моментално възстановяваха здравето си и за дълго време бяха имунизирани против лошите предзнаменования и вихрушките на илюзията, така че той нямаше да се изненада, когато в заника на неговата есен щяха да му предложат нов дебаркационен режим въз основа на същото такова обявяване на политическа епидемия от жълта треска, но той се противопостави на предложенията на своите ялови министри, които крещяха: да се върнат пехотинците, генерале, да се върнат с машините си за пръскане на чумавите, на каквато цена искат, да се върнат с белите си болници, със сините си морави, с фонтаните си с въртяща се вода, които допълват високосните години с векове добро здраве, но той тупна по масата и каза не, под негова върховна отговорност, докато недодяланият посланик Маккуин отвърна, че вече няма за какво да спорим, ваше превъзходителство, режимът не се крепи нито от надеждата, нито от конформизма, нито дори от терора, ами от чистата инерция на едно старо и непоправимо разочарование, излезте на улицата и погледнете истината в очите, ваше превъзходителство, намираме се на последния завой, или ще дойдат пехотинците, или ще вземем морето, няма друга алтернатива, ваше превъзходителство, нямаше друга майко, така че те взеха Карибско море през април, отнесоха го морските инженери на посланика Суинг на парчета под номера, за да го посеят далече от ураганите в кървавите зори на Аризона, отнесоха го с всичко, което имаше в него, господин генерал, с отражението на нашите градове, с нашите плахи удавници, с нашите безумни дракони, въпреки че той беше прибягнал към най-

смелите регистри на своята хилядолетна хитрост, като се помъчи да предизвика национален конвулс от протести срещу грабежа, но никой не обърна внимание, господин генерал, не пожелаха да излязат на улицата нито с добро, нито с лошо, защото си мислехме, че това е някоя нова негова маневра като многото други такива, за да удовлетвори извън всякаква мярка своята неудържима страст да пребъде, мислехме, че го прави, за да се случи нещо, макар че пак щяха да вземат морето, майка му стара, ако ще цялото отечество да отнесат с неговия дракон, тъй мислехме, безчувствени пред изкуството на военните, които влизаха в къщите ни, облечени като цивилни, и ни молеха от името на отечеството да излезем на улицата с викове да си вървят гринговците, за да попречим да стане грабежът, подстрекаваха ни към грабежи и пожари на магазините и домовете на чужденците, предлагаха ни пари в брой, за да излезем да протестираме под закрилата на войската, която беше солидарна с нас против агресията, но никой не излезе, защото никой не беше забравил, господин генерал, как и друг път ни бяха казали същото под честна офицерска дума, но ставаше кръвопролитие под предлог, че се били вмъкнали провокатори, които открили огън срещу армията, така че този път не разчитаме дори на народа, господин генерал, и се наложи сам да поеме тежестта на това наказание, трябваше да подпиша сам, мислейки, майчице мила Бендисион Алварадо, никой не знае по-добре от теб, че е по-добре да останем без морето, отколкото да позволим да дебаркират пехотинците, спомняш ли си как измисляха заповедите и ме караха аз да ги подписвам, те направиха от артистите педерасти, те донесоха Библията и сифилиса, караха хората да мислят, че животът е лесен, майко, че всичко се постига с пари, че негрите носят зарази, опитаха се да убедят нашите войници, че отечеството е търговия и че чувството за чест било празна работа, измислена от правителството, та войниците да се бият безплатно и за да се предотврати повтарянето на толкова злини, аз им дадох правото да използват нашите териториални морета така, както намерят, че е изгодно за интересите на човечеството и мира между народите, като се подразбира, че тази отстъпка не се отнася само за водите, които се простираха от, прозореца на спалнята му до хоризонта, ами всичко, което се разбира под думата море в най-широкия смисъл, или с други думи, фауната и флората, присъщи на тези води, режимът на ветровете им, капризите

на атмосферните налягания, всичко, но никога не бих могъл да си представя, че са способни да направят това, което направиха, да отнесат с гигантски смукателни драги номерираните шлюзи на моето старо шахматно море, в чийто изкормен кратер видяхме да се появяват мигновените парчета от потъналите останки на древния град Санта Мария дел Дариен, опустошен от буренака, видяхме флагманския кораб на адмирала на морето-океан, такъв, какъвто го бях виждал от прозореца си, майко, беше същият, уловен от цял гъсталак от октоподи, които зъбите на драгата изтръгнаха от корен, преди той да има време да се разпореди за едно чествуване, достойно за историческата значимост на онова корабокрушение, те отнесоха всичко, което е било причина за моите войни и повод за моята власт, и оставиха само пустинната равнина с остър лунен прах, която той гледаше със свито сърце, когато минаваше покрай прозореца, крещейки, майко мила Бендисион Алварадо, просветли ме с твоята най-мъдра светлина, защото през онези нощи в заника му той се събуждаше изплашен, че мъртвците се надигат от гробовете си, за да му искат сметка за морето, усещаше драскането по стените, чуваше непогребаните гласове, ужаса от мъртвешките погледи, които дебнеха през ключалките дирята на неговите големи крачища на умиращо влечуго в димящото мочурище на последните спасителни блага в потъналата в мрак къща, вървеше неуморно през кръстопътя на късните пасати и фалшивите мистрали на машината за вятър, която му подари посланикът Еберхарт, за да не бие много на очи лошата сделка с морето, виждаше на върха на скалите самотната светлина в почивния дом на диктаторите в изгнание, които спят като седнали волове, докато аз страдам, копелдаци такива, спомняше си прощалните хъркания на майка си Бендисион Алварадо в дома в покрайнините, нейния здрав сън на птицепродавачка в помещението, осветено от будния риган, ако можеше да е на нейното място, въздишаше той, щастлива заспала майко, тя никога не се изплаши от чумата, нито се остави да бъде заплашена от любовта, нито се остави да падне духом от смъртта, а той в замяна на това беше така объркан, че дори блясъците на фара без море, които просветваха в прозореца, му се сториха омърсени от мъртвците, избяга ужасен от фантастичната звездна светулка, която пръскаше в своята орбита на въртящ се кошмар опасния поток от светлинен прах от малкия мозък на мъртвците, загасете го, изкрещя

той, угасиха го, заповяда да запушат дупките на вратите и прозорците, дори скрит в други миризми, и най-тънкият дъх от крастата в нощния въздух на смъртта, остана в мрака, като се колебаеше и с мъка си поемаше дъх в задуха, с усещането, че минава през тъмни огледала, вървеше от страх, докато чу тропот от копита в кратера на морето, а това беше луната, която се издигаше с излинелия си сняг, изплашена, махнете я, изкрещя той, угасете звездите, майка му стара, това е божа заповед, но никой не се притече на виковете му, никой не го чу освен парализираните, които се събудиха изплашени в старите канцеларии, слепите на стълбите, прокажените, поръсени от нощната влага, които се надигнаха сред окастрените храсти на първите рози, когато той минаваше, за да искат от ръцете му солта на здравето си, и тогава се случи това, неверници от цял свят, мръсни подмазвачи, стана така, че като минаваше покрай нас, той ни докосна главите един по един, докосна всеки от нас по мястото на недъга му, с гладка и мъдра ръка, която беше ръката на истината, и в мига, в който ни докосваше, се възстановяваше здравето на тялото и спокойствието на душата ни, възстановяваха се силите ни и желанието ни да живеем, и ние видяхме слепите, заслепени от пламъка на розите, видяхме как сакатите прохождат по стълбите и видяхме тази моя кожа на новородено, която показвам по панаирите в цял свят, за да не остане някой, който не е чул за чудото, и тази миризма на преждевременно цъфнали лилии от белезите от язвите ми, която пръскам по лицето на земята за назидание на неверниците и разпътните, разгласяваха го по градове и села, сред навалица и процесии, като се мъчеха да внушат на тълпите страх от чудото, но никой не вярваше, че това е истина, смятаха, че това е пак някой от многобройните придворни, които се изпращаха по селата като глашатаи, за да ни убедят в последното нещо, в което можехме да повярваме, че той бил върнал кожата на прокажените, светлината на слепите, сръчността на парализираните, мислехме, че това е последното средство на режима, за да привлече вниманието върху един президент в плачевно състояние, чиято лична гвардия беше сведена до един патрул от новобранци, противно на единодушното мнение на правителствения съвет, който настояваше, не, господин генерал, необходима е по-строга охрана, поне една стрелкова част, господин генерал, но той се беше заинатил, никой няма нито нужда, нито желание да ме убива, вие сте единствените, моите безполезни

министри, моите лениви командуващи, само че не се осмелявате, нито ще се осмелите да ме убиете, никога, защото знаете, че след това ще трябва да се изтрепете помежду си, тъй че остана само гвардията от новобранци за просторната къща, където кравите се движеха свободно от първия вестибюл до салона за аудиенции, изпасаха цветните морави от гобленте, господин генерал, изядоха архивите, но той не ги чуваше, един октомврийски следобед, когато беше невъзможно да се седи навън поради поройния дъжд, той видя как се качи първата крава, помъчи се да я изплаши с ръце, краво, краво, спомни си, че крава се пишеше с *к* като копеле, видя я отново да яде абажурите на лампите през такъв период от живота си, когато беше започнал да разбира, че не си струва да ходи по стълбите, за да изпъди една крава, намери още две в балната зала, отчаяни от кокошките, които се катереха по тях, за да кълват кърлежите по гърбовете им, така че в неотдавнашните нощи, когато видяхме светлините, приличащи на корабни, и чухме тропота от копита на големи животни зад укрепените стени, това е било, защото той вървеше с морския светлик и си оспорваше с кравите място за спане, докато отвън продължаваше неговият обществен живот без него, ежедневно виждахме във вестниците на режима фиктивни снимки от цивилни и военни аудиенции, на които ни го показваха винаги с различна униформа, според характера на случая, слушахме по радиото повтаряните от толкова години насам речи на бележитите дати на отечеството, той присъствуваше в живота ни още от излизането ни от къщи, при влизане в църква, при яденето и спането, по време на обществени прояви, когато едва смогваше с грубите си ботуши на неуморим пешеходец в западналия дом, чиято прислуга се свеждаше до трима или четирима слуги, които ги хранеха, и поддържаха винаги добре запасени скривалищата за пчелен мед, и пъдеха кравите, и бяха нанесли поразии на порцелана в маршалския генерален щаб в канцеларията със забранен вход, където той щеше да умре според предсказанията на врачките, които той самият беше забравил, чакаха готови да откликнат на случайните му заповеди, докато закачаше лампата на прага и докато чуеха грохота на трите ключалки, трите резета и трите мандала, и едва тогава се оттегляха в стаите си в партера, убедени, че до разсъмване щеше да бъде в обятията на съня си на самотен удавник, но той се пробуждаше от неочаквани разтърсвания, подкарваше безсънието си, влачеше големите си

крачища като призрак из тънещия в мрак огромен дом, едва обезпокояван от бавното преживяне на кравите и тежкото дишане на кокошките, заспали на закачалките на вицекралете, слушаше лунните ветрове в тъмнината, усещаше стъпките на времето в тъмнината, виждаше майка си Бендисион Алварадо да мете в тъмнината с метлата от зелени клони, с която беше мела листопада на именитите мъже на Корнелий Непот в оригинал, незабравимата риторика на Ливий Андроник и Цецилий Стадий, които бяха превърнати в канцеларска смет в кървавата нощ, когато той за първи път прекрачи прага на безстопанствения дом на властта, докато отвън се съпротивяваха последните самоубийствени барикади на латиниста генерал Лаутаро Муньос, господ да го пази в царството си небесно, прекосиха двора под блясъка на обгърнатия в пламъци град, като прескачаха труповете на мъртвите от личната гвардия на изтъкнатия президент, той тракаше зъби от маларичната треска, а майка му, Бендисион Алварадо, въоръжена само с метлата от зелени клони, изкачиха се по стълбите в мрака, който цареше от първия вестибюл до залата за аудиенции, спъваха се в труповете на конете от превъзходната президентска конюшня, кръвта на които все още изтичаше, в затворената зала се дишаше трудно поради миризмата на кисел барут, смесена с кръвта на конете, видяхме в коридорите следи от боси нозе, изцапани с конска кръв, видяхме по стените отпечатани длани, изцапани с конска кръв, и видяхме в кървавото езеро на залата за аудиенции обезкървеното тяло на една красива флорентинка в нощен тоалет със забодена в сърцето сабя, а тя беше съпругата на президента, и видяхме до нея трупа на момиченце, което приличаше на балерина-играчка с конци, простреляно с пистолет в челото, и това беше деветгодишната й дъщеря, и видяха трупа на гарибалдийски цезар на президента Лаутаро Муньос, най-сръчния и способен от четиринайсетте генерали федералисти, които се бяха изредили на власт чрез последователни атентати в течение на единадесет години кърваво съперничество, но освен това и единственият, който се беше осмелил да каже „не“ на английския консул на неговия собствен език, а сега лежеше простян като заек, бос, понесъл наказанието за своята дързост, с череп, разбит от пистолетен изстрел, който той самият изстреля в небцето си, след като уби жена си и дъщеря си и своите четиридесет и два андалуски коня, за да не попаднат в ръцете на наказателната експедиция на

британската ескадра, и тогава командуващият Кичънър ми каза, като посочи трупа, виждаш ли го, генерале, така свършват тези, които вдигат ръка против баща си, не забравяй това, когато оглавиш своето кралство, рече му, а той вече го беше оглавил след толкова безсънни нощи на очакване, толкова отложен за по-нататък гняв, толкова преглътнати и смлени унижения, постигна го, майко, провъзгласиха го за главнокомандуващ на трите рода войска и президент на републиката за толкова време, колкото е необходимо, за да бъде възстановен редът и икономическото равновесие на нацията, решението беше взето единодушно от последните вождове на федерацията със съгласието на сената и камарата на депутатите и с подкрепата на британската ескадра, заради моите многобройни и толкова тежки нощи на партия домино с консула Макдоналд, само че отначало нито аз, нито някой друг го беше повярвал, разбира се, кой можеше да повярва в това в суматохата на онази страшна нощ, щом като самата Бендисион Алварадо все още не беше успяла да го повярва в зловонния си креват, когато си спомняше как синът й не знаеше откъде да подхване управлението сред онази бъркотия, не можеха да намерят една билка за отвара против високата температура в онази необятна къща без мебели, в която не беше останало нищо ценно освен наядените от молците маслени портрети на вицекралете и архиепископите от мъртвото величие на Испания, всичко друго предишните президенти го бяха пренесли малко по малко в частните си жилища, не бяха оставили дори следа от стенните драперии с изрисувани героични епизоди, спалните бяха пълни с казармена смет, навсякъде имаше забравени остатъци от исторически кланета и лозунги, написани с пръст, натопен с кръвта на илюзорни президенти за една нощ, но нямаше дори един креват, където човек да легне и да се изпоти от температурата, тъй че майка му Бендисион Алварадо откъсна една завеса, за да ме завие, и го сложи да легне в единия край на парадното стълбище, докато тя метеше с метлата от зелени клони президентските покои, които англичаните току-що бяха ограбили, измете целия под, като се отбраняваше с метлата от тази шайка пирати, които искаха да я изнасилят зад някоя врата, и малко преди разсъмване седна да си почине до своя изтощен от високата температура син, увит в една плюшена завеса, окъпан в пот на последното стъпало на парадната стълба в опустошената къща, докато тя се мъчеше да му свали

температурата с простите си аргументи, да не се оставяш да паднеш духом заради тази бъркотия, синко, работата ще се оправи, като се купят няколко кожени табуретки от най-евтините, ще им нарисуваме цветя и животни с цветни бои, аз ще ги нарисувам, казваше тя, само да се купят няколко хамака за гости, най-вече това, хамаци, защото в къща като тази могат да дойдат много гости и по всяко време без предупреждение, казваше той, ще се купи една църковна маса за ядене, ще се купят железни прибори и пиринчени чинии, за да издържат на тежкия войнишки живот, ще се купи една прилична делва за питейната вода и едно кюмбе с дървени въглища и готово, в края на краищата това са държавни пари, казваше тя, за да го утеши, но той не я слушаше, повален от първите утринни лъчи, които осветяваха обратната страна на голата истина, със съзнанието, че той не е нищо друго освен жалък старец, който трепереше от студ, тресеше се от треската, седнал на стълбите, и си мислеше без любов, майчице Бендисион Алварадо, значи, такава била работата, майка му стара, значи, властта била онази корабокрушенска къща, онази човешка миризма на изгорени коне, онази печална зора на още един дванайсети август, подобна на много други, това беше денят на властта, майчице, в каква къща сме се забъркали, изпитвайки първобитно безпокойство, атавистичен страх от новия мрачен век, който обгръщаше света без негово разрешение, в морето пееха петлите, англичаните пееха на английски, докато прибираха труповете на мъртвите в двора, а през това време майка му привърши радостните си сметки с облекчителното салдо: не ме плашат нещата, които трябва да купим, нито работата, която трябва да свършим, синко, нищо подобно, плаши ме огромното количество чаршафи, които трябва да се перат в тази къща, и тогава той се опря на силата на своето разочарование, за да се опита да я утеши с думите, спи спокойно, майко, в тази страна нито един президент не се е застоял, рече той, ще видиш как само след петнайсет дни ще ме катурнат, и не само че тогава си вярваше, но и след това продължаваше да вярва всеки миг през всичките часове на своя предълъг живот на заседнал деспот, и все повече го вярваше, колкото повече животът го убеждаваше, че през дългите години на властта не се повтарят два еднакви дни, че винаги се намира някое скрито намерение в плановете на един министър-председател, когато той прескача ослепителното лумване на истината в обичайния си доклад в

сряда, и той се усмихваше, не ми казвате истината, лиценциате, рискувате да ви повярвам, и само с тази фраза правеше на пух и прах цяла една разработена стратегия на правителствения съвет, за да го накарат да подпише, без да пита, впрочем той никога не ми е изглеждал умствено по-ведър, колкото по-настойчиви ставаха приказките, че се напикавал в панталоните, без да усети, по време на официалните срещи, изглеждаше ми по-строг, колкото повече потъваше във вира на старческата немощ, с пантофи на обречен и очила, които се закрепяха само на едното ухо с конец, и характерът му беше станал по-напрегнат, и инстинктът му по-налучкващ, за да отхвърли това, което не беше подходящо, и да подпише това, което му отърваше, без да го чете, майната му, щом като в края на краищата никой не ми обръща внимание, усмихваше се, забележете, каза да поставят капан във вестибюла, за да не се катерят кравите по стълбите, но те пак бяха там, крави колкото щеш, една си беше напъхала главата през прозореца на канцеларията и ядеше книжните цветя в олтара на отечеството, но той само се усмихваше и казваше, нали виждате, това, за което ви говорех, вече може да се види, лиценциате, нещо, което съсипва тази страна, че никой не ми обръща внимание, тъй казваше той, и го казваше с такъв ясен разсъдък, който изглеждаше невъзможен за неговата възраст, въпреки че посланикът Киплинг разказваше в своите забранени мемоари, че по това време го намерил в тежко състояние на старческо безумие, това не му позволяваше да се справя сам дори с най-детинските действия, разказа как го намерил прогизнал в една солена и изобилна материя, която изтичала от кожата му, как бил станал огромен като удавник и вял и отпуснат като удавник, и беше си разкопчал ризата, за да ми покаже гладкото си и напрегнато тяло на удавник на суша, и по всичките му цепнатини се бяха завъдили паразити от морското дъно, на гърба си имаше корабни налепи, под мишниците имаше микроскопични полипи и ракообразни, но той беше убеден, че тези морски издънки са само първите симптоми за спонтанното завръщане на морето, което вие отмъкнахте със себе си, скъпи Джонсън, защото моретата са като котките, рече той, винаги се връщат, убеден, че плитчините с октоподи по слабините му са тайно предизвестие за щастливо утро, когато ще отвори прозореца на спалнята си и ще види отново трите каравели на адмирала на морето-океан, който се беше изморил да обикаля света, за да разбере дали е

истина това, което му бяха казали, че ръцете му били гладки като неговите и като на някои други големи исторически личности, заповяда да го доведат, дори насила, когато други мореплаватели му разказваха, че го били виждали да картографира многобройните острови в съседните морета, като заменял с имената на крале и светци старите им имена на военни, докато търсеше в местните науки това, което наистина го интересуваше, да открие някакво универсално лекарство за преждевременния си косопад, бяхме загубили надеждата, че ще го намери отново, когато той го позна от президентската лимузина, беше облечен с кафяво расо с кордона на Сан Франциско на кръста и тракаше кречеталото на покаян грешник сред неделната навалица на обществения пазар, потънал в такава морална нищета, да не повярваш, че това е същият онзи човек, когото бяхме виждали да влиза в салона за аудиенции с червената униформа и златни шпори, с тържествената походка на морски вълк на суша, ала когато по ваша заповед се опитахме да го качим в президентската лимузина, не намерихме нито следа от него, земята го беше погълнала, казваха, че бил станал мюсюлманин, че умрял от проказа в Сенегал и че бил погребан в три различни гроба в три различни града на света, макар че всъщност не беше в нито един, наказан да скита от гроб в гроб, докато свят светува, поради нещастната съдба на неговите дела, защото този човек беше боксузлия, господин генерал, и беше по-тленен от златото, но той не го повярва, все чакаше да се върне до последните дни на старостта си, когато министърът на здравето измъкваше с пинцети волските кърлежи, които откриваше по тялото му, а той настояваше: това не са кърлежи, докторе, това е морето, което се връща, казваше той, толкова сигурен в правотата си, че министърът на здравето често си мислеше, че той не е толкова глух, колкото се прави пред хората, нито толкова съсипан, колкото се представя на неудобните аудиенции, макар при един основен преглед да беше открил, че артериите му са като стъклени, че има утайки от морски пясък в бъбреците и в напуканото от липса на любов сърце, така че старият лекар се прикри зад старото им доверие на побратими, за да му каже: вече е време да предадете вехториите, господин генерал, решете поне в чии ръце ще ни оставите, тъй му каза, спасете ни от нещастието, но той го попита учуден: кой ви е казал, че мисля да умирам, скъпи ми докторе, нека други умират, майка му стара, и свърши с желанието да се пошегува:

преди две нощи се видях по телевизията и намерих, че съм по-добре от всякога, като бик за борба, каза той, примрял от смях, защото се беше видял сред мъгли, как клюма за сън, и с глава, увита в намокрен пешкир пред екрана без звук, в съответствие с навиците, които си беше създал през последните самотни безсъници, наистина беше по-решителен от бик за борба пред чара на посланичката на Франция, или може би на Турция, или на Швеция, по дяволите, толкова си приличаха, че не можеше да ги различи, толкова време се беше минало, че не помнеше себе си сред тях в нощната си униформа и с недокосната чаша шампанско в ръката на празника по случай годишнината от 12 август или при чествуването на победата на 14 януари, или на възраждането — 13 март, отде да знам, дали в бъркотията от исторически дати на режима не беше взел да забравя кога какво беше, нито кое на какво отговаряше, нито му служеха за нещо навитите листчета, които с такова желание и с такова старание беше крил в цепнатините по стените, защото беше забравил какво трябваше да си спомни, намираше ги случайно в скривалищата за пчелен мед и така веднъж прочете, че на 7 април има рожден ден доктор Маркос де Леон, трябва да му се изпрати за подарък един тигър, прочете го, написано собственоръчно от него, без ни най-малка представа за кого ставаше дума, чувствувайки, че няма по-унизително и по-незаслужено наказание за човека от измяната на собственото му тяло, беше започнал да го разбира много преди незапомнените времена на Хосе Игнасио де ла Бара, когато взе да проумява, че едва се досеща кой какъв е при груповите аудиенции, човек като мен, който беше способен да извика по име и презиме цялото население от най-затънтените краища на своето необятно кралство на печал, а сега беше стигнал до обратния край, видя от каляската едно познато момче сред навалицата и се изплаши много, че не можа да си спомни къде го беше виждал преди, затова накара охраната да го арестува, докато се сетя, един клетник, който прекара 22 години в затвора, като си повтаряше истината, установена още първия ден на съдебния процес, че се казва Браулио Линарес Москоте, че е доведен и осиновен син на Маркос Линарес, речен моряк, и на Делфина Москоте, дресьорка на кучета за лов на тигри, и двамата с установено местожителство в Росал дел Вирей, че идва за първи път в столицата на това кралство, защото майка му го изпратила да продаде две кутрета по време на мартенските

игри на цветята, пристигнал с едно нето магаре само с дрехите, които носеше на разсъмване в същия четвъртък, когато го арестуваха, че бил в едно павилионче на обществения пазар, пиел кафето си и разпитвал продавачките дали не знаят някой, който би искал да купи две кръстосани кученца за лов на тигри, и тъкмо те му отговорили, че не знаят, и започвали барабаните, фанфарите, фойерверките и хората закрещели, че идел човекът, ето го там, а той попитал кой човек, и му отговорили, че кой може да бъде, този, който управлява, и сложил кученцата в една кутия, като помолил продавачките на мекици да му направят услугата да ги наглеждат, докато се върне, и се покатерил на перваза на един прозорец, за да вижда над хората, и видял конната охрана със златни чулове и шлемове, украсени с пера, видял каляската с дракона на отечеството, поздрава на една ръка с парцалива ръкавица, бледото изражение, тъжните устни, без усмивка, на човека, който управляваше, тъжните очи, които веднага го открили като игла в копа сено, пръста, който го посочи, този, този, който се катери по прозореца, заповяда да го арестуват, докато аз се сетя къде съм го срещал, и така ме сграбчиха и ме блъскаха, одраха ми кожата със саблени удари, пекоха ме на скара, за да кажа къде ме бил виждал преди човекът, който управлява, но не успяха да изтръгнат друга истина освен единствената в затвора на ужаса при пристанищната крепост, и я повторил с толкова жар и толкова дързост, че той накрая приел, че е сгрешил, но сега няма изход, каза той, защото така лошо се бяха отнесли към него, че ако не е бил неприятел, сега вече е станал, клетият човек, така си и изгни жив в затвора, докато аз бродех из тази къща на сенки и си мислех, майчице Бендисион Алварадо на моите добри времена, помогни ми, виж как изглеждам без закрилата на твоето покривало, крещеше, че не си струва трудът човек да преживее толкова славни летописи, ако не може да ги извика в спомените си, за да им се наслаждава и да се подхранва с тях, и да преживява благодарение на тях в блатото на старостта, защото и най-силните болки, и най-щастливите мигове на неговите велики времена бяха се изцедили безвъзвратно през дупките на паметта му, въпреки искрените му опити да попречи на това със запушалките от навити хартийки, беше осъден никога да не разбере коя беше тази Франсиска Линеро на 96 години, която беше наредил да погребат с почести, достойни за кралица, според друга бележка, написана собственоръчно от него,

наказан да управлява слепешката с единайсет чифта безполезни очила, скрити в чекмеджетата на бюрото му, за да се преструва, че действително разговаря с призраци, чиито гласове дори не успяваше да разгадае, чиято самоличност отгатваше по интуитивни знаци, потънал в състоянието на безпомощност, чийто най-голям риск му стана ясен при една аудиенция с министъра на войната, когато има лошия късмет да кихне един път и министърът на войната каза: наздраве, господин генерал, а той кихна още веднъж и министърът на войната пак му каза: наздраве, господин генерал, и още веднъж, наздраве, господин генерал, но след девет последователни кихания вече не му каза наздраве, господин генерал, а се ужаси от заплахата на това разложено от смайване лице, видях очите, удавени в сълзи, които ме заплюха безмилостно от блатото на агонията, видях изплезения като на обесен език на грохналия звяр, който умираше в ръцете ми, без да има нито един свидетел на моята невинност, без никого, и тогава не ми хрумна нищо друго, освен да избягам от кабинета, преди да е станало прекалено късно, но той ми попречи с един залп от власт, като изкрещя между кихавицата, недейте става пъзльо, бригаден генерал Росендо Сакристан, стойте мирен, по дяволите, аз не съм толкова страхлив, че да умра пред вас, изкрещя той, и така си беше, защото той продължи да киха до ръба на смъртта, като плуваше в пространство от безсъзнание, изпълнено с пладнешки светулки, вкопчил се здраво за убеждението, че майка му Бендисион Алварадо не би му простила срама да умре от пристъп на кихавица в присъствието на един подчинен, за нищо на света, по-добре мъртъв, отколкото унизен, по-добре да живее с крави, отколкото с хора, способни да го оставят да умре без чест, по дяволите, та той не беше спорил повече с папския нунций за бога, за да не се разбере, че яде шоколада с лъжица, нито беше посмял да играе пак домино, от страх да не би някой да се осмели да загуби от съжаление, не искаше да вижда никого, майчице, за да не разкрие някой, че въпреки грижливото бдение над собственото му поведение, въпреки амбицията да не влачи плоските си нозе, които в края на краищата беше влачил винаги въпреки срама за годините му, той се чувствуваше на ръба на бездната от мъки на последните изпаднали в немилост диктатори, които той държеше по-скоро арестувани, отколкото охранявани в къщата на крайбрежните скали, за да не заразят света с чумата на своето унижение, изтърпя го сам в

онази ужасна утрин, когато заспа в басейна в частния си двор, докато вземаше баня от медицински води, сънува те тебе, майчице, сънува, че ти причиняваш бръмчането, което се пръсна от толкова пищене над главата ми сред клоните на цъфналия кралски бадем, сънува, че ти боядисваш с четките си цветните гласове на оропендоли, когато се събуди, стреснат от неочакваното облекчаване на червата си на дъното на водата, майчице, събуди се сгърчен от ярост в омърсения от моя срам басейн, където плуваха ароматичните съцветия на ригана и слеза, плуваха окапалите млади портокалови цветове, плуваха възбудени от новостта на златистите, нежни изпражнения на господин генерала в благоуханните води, по дяволите, но той беше надживял тази и толкова други срамотии на възрастта и беше съкратил до минимум обслужващия персонал, за да стават без свидетели, никой не трябваше да го види как броди без посока по цели дни и цели нощи из ничията къща, с глава увита в парцали, натопени в байрун, как въздиша от отчаяние, опрял глава на стените, преситен от кадене на тамян, полудял от нетърпимото главоболие, за което никога не говореше, дори на личния си лекар, защото знаеше, че и това е още една от многото безполезни болки на старостта, усещаше го как се приближава, когато идваше като тътен от камъни, много преди да се появят по небето буреносните облаци, и заповядваше никой да не го безпокои, щом започнеше да го върти свределът в слепоочията, никой да не влиза в този дом, каквото и да става, заповядваше той, когато почувствуваше да скърцат костите на черепа му при второто превъртане на свредела, никой, ако ще господ да дойде, заповядваше, дори ако аз умра, по дяволите, заслепен от душевадната болка, която не му даваше нито миг почивка за размисъл до края на света от отчаяние, докато не рукнеше благодатен дъжд, и тогава той ни викаше, намирахме го като новороден, с масичката, сервирана за вечеря пред немия екран на телевизора; сервирахме му задушено месо, фасул със сланина, ориз с кокосови орехи, резени пържен банан, вечеря, недопустима за възрастта му, която той оставяше да изстине, без дори да я опита, докато гледаше същия спасителен филм по телевизията, със съзнанието, че правителството иска да скрие нещо от него, щом като пускаха същата програма в затворената верига, без дори да забележат, че филмовите ленти са обърнати наопаки, по дяволите, казваше си той, като се опитваше да забрави какво искаха да скрият от него, ако беше

най-лошото, вече щеше да се знае, ръмжеше пред сервираната маса, докато камбаната на катедралата удари осем часа, и ставаше, храната оставаше непокътната, хвърляше я в клозета, както правеше всяка вечер в този час от много време насам, за да скрие унижението, че стомахът му отказва всичко, за да залъже с легендите от времето на своето величие злобата, която чувствуваше против самия себе си всеки път, когато направеше от старческа разсеяност някаква отвратителна постъпка, за да забрави, че едва живурка, че той самият, а не някой друг пише по стените на клозетите да живее генералът, да живее мъжагата, беше взел скрито отвара от народен лечител, за да бъде в една нощ колкото пъти си иска и по три пъти с три различни жени, и беше заплатил старческата си наивност по-скоро със сълзи от гняв, отколкото от болка, хванал се здраво за халките в клозета, плачейки, майчице Бендисион Алварадо, сърце мое, намрази ме, пречисти ме с твоите огнени води, изтърпявайки с достойнство наказанието за своята наивност, защото му беше пределно ясно, че онова, което му липсваше тогава и винаги му е липсвало в леглото, не беше гордост, а любов, липсваха му жени, по-малко коравосърдечни от онези, които ми сервира моят побратим канцлерът, за да не изгубя добрия си навик, откакто затвориха съседното училище, жени от плът без кости, само за вас, господин генерал, изпратени със самолет и официално освободени от митническа такса от витрините в Амстердам, от морето на Италия, господин генерал, гледайте какво чудо, най-красивите в целия свят, той ги виждаше седнали скромно като учителки по пеене в полумрака на кабинета, събличаха се като актриси, лягаха на плюшения диван с презрамките на банския костюм, отпечатани като негатив върху прохладната кожа с цвят на златна меласа, миришеха на ментолова паста за зъби, на цветя, натопени в буркан, легнали до огромния вол от цимент, който не пожела да си свали военните дрехи, докато аз се мъчех да му дам кураж с най-скъпите си средства, докато той се измори да страда от подканянето на онази ослепителна хубост на умряла риба и й каза: стига толкова, дъще, защо не стана монахиня, и беше толкова угнетен от своята ленивост, че онази нощ, когато часовникът удари осем часа, изненада една от жените, които се грижеха за дрехите на войниците, и я повали с един замах върху коритото за пране, въпреки че тя се помъчи да се отърве със заплахата: днес не мога, генерале, вярвайте ми, имам си гост, но той я обърна по

лице върху дъските за пране, и я поръси по обратната страна с библейски устрем, който клетата жена усети чак в душата си със смъртоносното пращене и изпъшка, страхотен сте, господин генерал, вие е трябвало да учите за магаре, и той се почувствува по-поласкан от болезненото стенание, отколкото от най-бесните дитирамби на своите служебни ласкатели, и определи на перачката пожизнена пенсия за учението на синовете й, отново пропя след толкова години, докато даваше кюспе на кравите в обора за доене, месечко ясен, грейнал през юни, пееше той, без да мисли за смъртта, защото дори през последната нощ на своя живот нямаше да си разреши слабостта да мисли за нещо, което да не е от най-общ характер, отново преброи кравите два пъти, докато пееше, ти си светлината на мойта мрачна пътека, ти си моя полярна звезда, и разбра, че липсват четири, влезе в къщата, като мимоходом броеше кокошките, заспали по закачалките на вицекралете, покри клетките на заспалите птици и докато ги завиваше с ленените калъфи, ги преброи — четирийсет и осем, запали питите лайна, пръснати от кравите през деня от вестибюла до залата за аудиенции, спомни си едно далечно детство, за първи път това беше неговият собствен образ, който потракваше зъби сред ледовете на високата пустош, и образът на майка му Бендисион Алварадо, която измъкваше от лешоядите на бунището агнешки дреболии за обяд, вече биеше единайсет часа, когато той обиколи още веднъж цялата къща в обратна посока, светейки си с лампата, докато гасеше светлините във вестибюла, видя себе си, един по един повтаряха се точно четиринайсет генерали, които вървяха с лампа в тъмните огледала, видя една крава, навирила нозе по гръб в дъното на огледалото в залата за музика, краво, краво, каза той, тя беше мъртва, по дяволите, ама че гадост, мина през спалните помещения на гвардията, за да им каже, че в едно огледало има умряла крава, заповяда им да я изнесат утре рано, непременно, преди къщата да се е напълнила с лешояди, прегледа с лампата старите канцеларии в партера, търсейки другите три изгубени крави, търси ги в клозетите, под масите, във всичките огледала, качи се на първия етаж и огледа стаите стая по стая, и намери само една кокошка, скрита под москитерото от розово трико на една послушница от други времена, чието име беше забравил, и преди да си легне, взе лъжица пчелен мед, отново сложи буркана в скривалището, където имаше една от неговите бележки с датата на някаква годишнина на

именития поет Рубен Дарио, господ да го сложи на най-високия стол в своето свещено царство, отново нави листчето и го сложи на мястото му, докато четеше наизуст налучканата молитва, отче и учителю небесен, който държиш невредими самолетите във въздуха и презокеанските кораби в морето, и влачеше големите си крачища на човек, лишен от сън и всякаква надежда, през последните бягащи зелени изгреви от въртенето на фара, слушаше траурните ветрове на морето, което си отиде, слушаше задушевната музика от едно сватбено празненство, където без малко щеше да умре от удар със сабя поради разсеяността на господа, срещна една изгубена крава и препречи пътя й, без да я докосва, краво, краво, върна се в спалнята, като гледаше на минаване покрай прозорците вятъра от светлини на града без море, във всички прозорци, усети топлото изпарение от загадката на неговите вътрешности, тайната на неговото общо дихание, погледна го двайсет и три пъти, без да спре, и както всякога изпита завинаги колко е несигурен необятният и неразгадаем океан на народа, заспал с ръка на сърцето, разбра, че е ненавиждан от тези, които най-много го обичаха, почувствува се осветен от свещи на светец, чу името си, призвано да оправи късмета на родилките и да промени съдбата на умиращите, усети паметта си възвисена от същите тези, които проклинаха майка му, когато виждаха мълчаливите очи, тъжните устни, замислената моминска ръка зад стъклата от прозрачна стомана през далечните времена на призрачната лимузина, и целувахме следата от ботуша му, оставена в калта, и му изпращахме магии за лоша смърт в горещите нощи, когато виждахме откъм дворовете блуждаещите светлини в бездушните прозорци на президентския дом, никой не ни обича, въздъхна той, като надникна в бившата спалня на безжизнената птицепродавачка — рисувачка на авлиги, майка му Бендисион Алварадо, с тяло, покрито с плесен, спокойна смърт, майчице, пожела ти той, спокойна смърт, синко, отговори му тя в криптата, беше точно дванадесет часът, когато той закачи лампата на горния праг, с вътрешности пронизани от смъртоносното усукване на ужасяващата тънка свиреща болка в херния, нямаше друга вътрешност в света освен неговата херния, заключи за последен път трите ключалки в спалнята, сложи трите резета и трите мандала, изтърпя си като жертвоприношение последното оскъдно уриниране в портативния клозет, просна се на голия под с панталона от груб памучен плат, който

носеше у дома, откакто преустанови официалните аудиенции, с риза на райета без изкуствената яка и папуците на сакат, просна се по корем с дясната ръка, свита под главата за възглавница, и заспа моментално, но в два и десет се събуди с отслабнала мисъл и дрехи, напоени с топла и бледа пот, както в навечерието на циклон, има ли някой, попита той развълнуван от увереността, че някой го беше извикал в съня с име, което не беше неговото, Никанор, и още веднъж Никанор, някой, който можеше да влиза в стаята му, без да маха мандалото, защото влизаше и излизаше, когато си искаше, направо през стените, и тогава той я видя, това беше смъртта, господин генерал, неговата смърт, облечена с парцалива конопена туника на покаян грешник и пръта с метла в ръката, и череп, осеян с издънки от гробищен мъх и земни цветя в пукнатините на костите, с архаични и учудени очи в очните кухини, и едва когато я видя цялата, разбра, че го беше извикала: Никанор, Никанор, което всъщност е името, с което смъртта назовава всички хора в момента, когато умират, но той рече: не, смърт, още не му било дошло времето, че това трябвало да се случи в полумрака на кабинета и по време на съня, както беше предсказано отколе във вещателните води на пръстените паници, но тя ми отвърна: не, генерале, тук е мястото, бос и с одеждите на нуждаещ се, с които беше облечен, макар че тези, които щяха да намерят тялото, щяха да кажат, че са го намерили в кабинета с ленената униформа без отличителни знаци и златната шпора на левия ботуш, за да не противоречат на предсказанията на неговите гадателки, това стана тогава, когато най-малко го желаеше, когато след толкова години безплодни илюзии беше започнал да проумява, че човек не живее, а преживява, дяволите да го вземат, прекалено късно разбира, че дори най-продължителният и полезен живот не стига за нищо друго, освен да се научиш да живееш, беше разбрал неспособността си да люби по загадката върху дланите на немите си ръце и по невидимите цифри на картите и беше се опитал да компенсира тази безчестна съдба с изгарящия култ на самотния порок на властта, беше станал жертва на своята секта, за да се пожертвува в пламъците на това безкрайно жертвоприношение, беше се подхранвал от лицемерието и престъплението, беше раснал сред жестокост и позор и беше преодолял трескавото си скъперничество и вроден страх, само и само за да запази до края на света своята стъклена топчица в шепата си, без да знае, че това е безконечен порок,

че утоляването му ражда нов апетит и така до второто пришествие, господин генерал, знаеше още от началото, че го лъжат, за да му направят удоволствие, че вземат пари, за да го ласкаят, че задържат със силата на оръжието множеството, което се събираше по пътя му с ликуващи викове и измамни плакати за дълъг живот на великолепния, който е по-стар от възрастта си, но той се научи да живее с тези и всички други мизерии на славата, и докато минаваха безбройните му години, разбра, че лъжата е по-удобна от съмнението, по-полезна от любовта, по-трайна от истината, беше стигнал без учудване до безчестната фикция да управлява без власт, да бъде превъзнасян без слава и да бъде слушан без авторитет, когато в потока от жълти листа на своята есен се убеди, че никога няма да бъде господар на всичката си власт, че е осъден да не познава живота освен от обратната му страна, осъден да отгатва шевовете и да коригира нишките на сюжета и възлите от основата на гоблена от илюзии на действителността, без дори да подозира, дори и много по-късно, че единственият истински живот е този, да покажем, този, който ние виждахме от другата страна, която не е вашата, господин генерал, тази страна на беднотията, където беше потокът от жълти листа на нашите безбройни години на нещастия и на нашите неуловими мигове на щастие, където любовта беше заразена от зародишите на смъртта, но беше истинска любов, господин генерал, където вие самият бяхте само едно несигурно видение на едни жалки очи и през прашните завески на прозорците на един влак бяхте едва доловимо потръпване на едни мълчаливи устни, мимолетен поздрав с атлазената ръкавица на ничията ръка на някакъв старец без съдба, за когото никога не разбрахме кой е, нито как изглежда, нито дали не е някаква измама на въображението, тиранин на шега, който никога не е знаел кое е лицето и кое опакото на този живот, който ние обичаме с ненаситна страст, който вие дори не се осмелихте да си представите, от страх да не разберете това, което на нас ни беше пределно ясно, че е тежък и мимолетен, но няма друг, генерале, защото ние знаехме кои сме, а той не го разбра, остана си завинаги със свирещата болка на хернията си на стар мъртвец, изтръгнат из корен от удара на смъртта, литнал сред мрачния шумол на последните ледени листа на своята есен към мрачното отечество на пълната забрава, вкопчил се от страх за парцаливия и прогнил плащ на смъртта и чужд на виковете на побеснялата тълпа, която излизаше на

улицата и пееше възторжени химни на радостната новина за неговата смърт, и завинаги чужд на музиката за освобождение и ликуващите фойерверки и празничните камбани, които възвестиха на света добрата новина, че неизброимото време на вечността най-после беше завършило.

1968–1975

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

http://chitanka.info

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.